

3๓3.12

ล' 8287

8.3

การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา :

ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชัยภูมิ

ปริญญานิพนธ์

ของ

สุพรรณิ สมานญาติ

218 พ.ค. 2540

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศึกษบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา

มีนาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๖๖๖1๗

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒินิติศาสตรบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน

(ผศ.ดร.อรรพณ ตันศรีเจริญรัตน์)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.สตา ทฬสุวรรณ)

.....กรรมการ

(รศ.ดร.รุจิร ภูสาระ)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน

(ผศ.ดร.อรรพณ ตันศรีเจริญรัตน์)

.....กรรมการ

(ผศ.ดร.สตา ทฬสุวรรณ)

.....กรรมการ

(รศ.ดร.รุจิร ภูสาระ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม

(รศ.ดร.สมศักดิ์ คงเที่ยง)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษาคุณวุฒินิติศาสตรบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ดร.ศิริภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 14 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2540

ประกาศคุณูปการ

การทำปฏิญาณพันธบัตรนี้ ผู้วิจัยได้รับการช่วยเหลือแนะนำเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรพรรณ คันทน์เจริญรัตน์ ประธานกรรมการที่ปรึกษาปฏิญาณพันธบัตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดา ทัพสุวรรณ กรรมการที่ปรึกษาปฏิญาณพันธบัตร รองศาสตราจารย์ ดร.รุจิร ภู่อาระ กรรมการที่ปรึกษาปฏิญาณพันธบัตร ท่านทั้งสามได้กรุณาเอาใจใส่ดูแล ด้วยความเป็นห่วงมาก และท่านได้ตรวจแก้ไขอย่างละเอียด ทำให้ปฏิญาณพันธบัตรฉบับนี้สำเร็จ ได้ด้วยดี นับเป็นพระคุณอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สมศักดิ์ คงเที่ยง ที่กรุณาเป็นกรรมการ สอบปฏิญาณพันธบัตร ซึ่งทำให้ปฏิญาณพันธบัตรฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ทองอินทร์ เพ็ญเขียว ผู้ตรวจราชการกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ผู้อำนวยการโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ ที่กรุณาสับสนุนและ ให้โอกาสในการศึกษา ขอขอบพระคุณ และขอบคุณคณาจารย์โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล ที่ได้ช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจตลอดระยะเวลาที่ศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์สมศักดิ์ ศรีสุวรรณ ผู้ตรวจราชการกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผู้อำนวยการโรงเรียนชลบุรีสุขบพท จังหวัดชลบุรี อาจารย์กรกิจ วุฒิสมนุรัตน์ ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดชลบุรี ที่ได้ให้ความช่วยเหลือ และให้โอกาสในการศึกษา ขอขอบพระคุณ พี่ และเพื่อนผู้บริหารทุกคนในจังหวัดชลบุรี ที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจ ตลอดระยะเวลาที่ทำปฏิญาณพันธบัตรนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์อารมณ ประพันธ์ อาจารย์ อารมณ เกษร อาจารย์ชูศรี วรรณภรณ์ และอาจารย์ปรีชา ธีระวิทย์

ผู้วิจัยได้รับกำลังใจอย่างมาก จากคณาจารย์โรงเรียนอุทกวิทยาคม จังหวัดชลบุรี ขอขอบคุณ คุณฉันทนา หัสโท และคุณสุภาพร พวงทอง ที่ได้ช่วยเหลือจัดพิมพ์ ปฏิญาณพันธบัตรนี้ด้วยความอดทนอย่างสูง จนทำให้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร วรุดบางกูร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดา ทัพสุวรรณ ดร.วีระ สุภากิจ และ คณาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ และประสบการณ์ที่มีคุณค่ามาก ผู้วิจัยซาบซึ้งในพระคุณ ของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการปฏิบัติงานภาคสนาม จากผู้อำนวยการโรงเรียน และครูอาจารย์ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้รับความสะดวก เป็นอย่างมาก จึงขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ทัศนีย์ นุษปวัต ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีชัยภูมิ อาจารย์พจน์ ธงภักดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา อาจารย์สมชาย ทองทิพย์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายน และอาจารย์สุทธิ เหล่าฤทธิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียน คอนสวรรค์ ขอขอบพระคุณอาจารย์ผู้ช่วยวิจัย ที่ได้ช่วยเหลือในการปฏิบัติงานภาคสนาม ตลอดจนช่วยประสานงานกับคณะครูอาจารย์ในโรงเรียนทุกโรงเรียน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ และขอขอบคุณผู้ให้การสนับสนุนทุกท่าน

ขอขอบพระคุณอาจารย์เถลิงศักดิ์ ศรีดี และคณาจารย์โรงเรียนภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ ที่ได้ช่วยเหลือให้ความอนุเคราะห์ ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพ ของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จึงขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์จรรยา เกษโพหนอง อาจารย์ ทองอินทร์ เพ็ญเขียว อาจารย์นพพล จิตต์วัฒนานนท์ และอาจารย์เถลิงศักดิ์ ศรีดี

บุคคลที่ได้ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยอย่างมาก คือเพื่อนร่วมรุ่นบริหารการศึกษารุ่น 4 ซึ่ง ได้แนะนำ ช่วยเหลือ และให้กำลังใจอย่างต่อเนื่อง ตลอดระยะเวลาที่ทำงานวิจัยฉบับนี้

บุคคลที่สำคัญยิ่ง ที่ได้ให้กำลังใจและสอบถามด้วยความเป็นห่วงอยู่เสมอ คือ มารดา ของผู้วิจัย (คุณแม่บุญพามา สมานญาติ) ซึ่งเป็นที่รักและเคารพยิ่ง นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับ กำลังใจจากน้องและหลานทุกคน ในครอบครัว “วัชรภาสกร” “ชัยดำรงเลิศ” “วัชรภรณ์” “หาญศักดิ์วิรุฬ” และครอบครัว “สมานญาติ”

สุพรรณิ สมานญาติ

สารบัญ

บทที่

หน้า

1	บทนำ	1
	ความเป็นมาของปัญหา	1
	ปัญหาการวิจัย	9
	จุดมุ่งหมายของการวิจัย	10
	จุดมุ่งหมายเฉพาะ	10
	ความสำคัญของการวิจัย	11
	กรอบความคิดในการวิจัย	11
	ขอบเขตของการวิจัย	17
	ข้อจำกัดในการวิจัย	17
	นิยามศัพท์เฉพาะ	18
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	24
	วัฒนธรรมและความหมาย	24
	การจัดแบ่งวัฒนธรรม	28
	คุณลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม	30
	วัฒนธรรมองค์การ	31
	อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อองค์การ	33
	แนวทางการศึกษาวัฒนธรรมองค์การ	36
	วัฒนธรรมองค์การ : แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของชาวยุโรป	41
	ระดับของวัฒนธรรม	44
	วิธีการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของชาวยุโรป	47
	วิธีการสำรวจร่วม หรือวิธีการสืบค้นร่วม	48

วัฒนธรรมโรงเรียน	52
วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียน	54
วัฒนธรรมโรงเรียน : แนวคิดในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา	57
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน	58
ความหมายของวัฒนธรรมโรงเรียน	59
การจัดแบ่งวัฒนธรรมโรงเรียน	62
การศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียน	67
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	71
งานวิจัยในประเทศ	71
งานวิจัยในต่างประเทศ	75
 3 วิธีดำเนินการวิจัย	84
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	84
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล	88
การดำเนินการรวบรวมข้อมูล	101
การปฏิบัติงานภาคสนาม	101
การจัดกระทำกับข้อมูล	102
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	103
 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
ตอนที่ 1 การนำเสนอข้อมูลจากการสังเกต การศึกษาตรวจสอบเอกสาร	
การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามโดยการเปรียบเทียบระหว่าง	
โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง	105
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรม	
ที่แสดงออก	106

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอน	114
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน ..	124
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	131
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม	149
ตอนที่ 2 การสังเคราะห์ค่านิยม	157
ตอนที่ 3 คติฐานเป็นความเชื่อที่พัฒนามาจากค่านิยม	164
5 บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	166
บทย่อ	166
สรุปผล	169
อภิปรายผล	171
ข้อเสนอแนะ	181
บรรณานุกรม	183
ภาคผนวก	201
ประวัติย่อของผู้วิจัย	445

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนบุคลากรของกลุ่มตัวอย่าง	85
2	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่	87
3	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์และถูกสังเกตการสอนในโรงเรียน ขนาดใหญ่และขนาดกลาง	57
4	จำนวนและร้อยละของครูผู้สอนที่ถูกสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน และระดับชั้นที่สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง	115
5	ร้อยละของพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ ของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง	116
6	ร้อยละของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่และ ขนาดกลาง	119
7	แหล่งข้อมูลในการศึกษาตรวจสอบเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ในโรงเรียน ขนาดใหญ่และขนาดกลาง	125
8	คุณลักษณะของผู้บริหารที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง	132
9	คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง	137
10	คุณลักษณะของนักเรียนที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง	142
11	คุณลักษณะของผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง	145
12	จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียน ขนาดใหญ่และขนาดกลาง	150
13	ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนจำแนกตามขนาด โรงเรียน	152
14	จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของครูอาจารย์ ที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียน ขนาดใหญ่และขนาดกลาง	153

15	ความคิดเห็นของครูอาจารย์เกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน จําแนกตาม ขนาดโรงเรียน	155

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ระดับของวัฒนธรรมของชาตินี้	5
2 องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน	13
3 แบบจำลองวัฒนธรรมของชาตินี้	45
4 องค์ประกอบทางสัญลักษณ์ ของวัฒนธรรมโรงเรียนตามแนวคิดของโอเวนส์ และสไตน์ฮอฟฟ์	63
5 องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ตามแนวคิดของแบร์ คลัสต์เวลล์ และมิลลิแกน	65

ความเป็นมาของปัญหา

โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นองค์การทางการศึกษา ที่จัดการศึกษาต่อจากระดับประถมศึกษา แบ่งออกเป็นสองตอนคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 ได้กำหนดความมุ่งหมายในการจัดการศึกษาดังนี้ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกรงาน และอาชีพตามควรแก่วัย การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัด และความสนใจเพื่อเป็นพื้นฐาน สำหรับการศึกษาคู่ในระดัับอุดมศึกษาหรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกรงาน และอาชีพ ที่ตนถนัด ทั้งอาชีพอิสระและอาชีพรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็น สำหรับการประกอบกรงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 12 - 13) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่คือ กรมสามัญศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย กำหนดทิศทางในการจัดการศึกษา กำกับ ดูแล และควบคุมติดตาม การดำเนินงานการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้บรรลุผลตรงตามวัตถุประสงค์ และ เป้าหมาย

การจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะบริหาร การศึกษา และพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนให้มีคุณภาพ ตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา และ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับความมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของแผนการ ศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) โดยมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถในการ ทักษะวิชาชีพ และวิชาการ อย่างมีคุณภาพพอที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และพัฒนาให้ผู้เรียน

ระดับนี้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรม จริยธรรม มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีสุขภาพ
พลานามัยที่สมบูรณ์ เห็นความสำคัญ และคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรมทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
รวมทั้งขยายให้เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับความต้องการ
ในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
(คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 63)

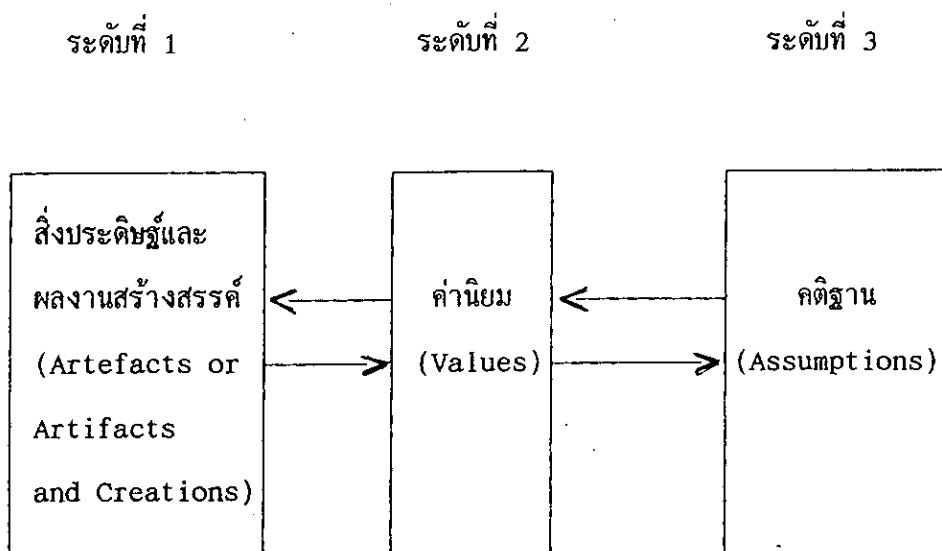
ปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษามีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียน
ต้องรับผิดชอบทั้งงานวิชาการ กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน งานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน
และสิ่งแวดล้อม และต้องรับผิดชอบในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน
โรงเรียนมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนได้กำหนดงานการจัด
การศึกษาที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก
ความสะดวกในการกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาให้ตรงตามวัตถุประสงค์
ด้วยความเข้าใจตรงกันทุกฝ่าย จะช่วยให้โรงเรียนค้นพบปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาที่
โรงเรียนประสบอยู่ สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด และเป็นพื้นฐานในการปรับมาตรฐานโรงเรียน
ให้ดียิ่งขึ้น ทุกโรงเรียนสามารถจะดำเนินการได้ตามแนวทางที่กำหนดประกอบด้วยเนื้อหาสาระ
สำคัญ 6 หมวด คือ การบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน
งานบริการ และโรงเรียนกับชุมชน (สามัญศึกษา. 2532 : 1) แต่ละหมวดมีหัวข้อเรื่อง
เกี่ยวกับงานจัดการศึกษาในโรงเรียน เช่น การจัดองค์การ การกำหนดนโยบาย และ
เป้าหมายของโรงเรียน การควบคุมติดตามประเมินผล การบำรุงขวัญ และให้กำลังใจ การจัด
การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน การสร้างความสัมพันธ์
ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การได้รับ
การสนับสนุนจากชุมชน ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน การจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมใน
โรงเรียน การประกวด การแข่งขัน และพิธีการต่าง ๆ หัวข้อเรื่องตามเกณฑ์มาตรฐานข้างต้น
ส่วนหนึ่งเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน (Components of School Culture)
ในมิติด้านรูปธรรม และสัญลักษณ์ ตามแนวคิดของ แบร์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน (Beare,
Caldwell and Millikan. 1989 : 174 - 176) และตรงกับแนวคิดของนักวิชาการอื่น
อีกหลายท่านที่อธิบายว่า วัฒนธรรมโรงเรียนประกอบด้วย วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น อาคาร
เรียน และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน หลักสูตร และประมวลการสอน และมีวัฒนธรรมที่ไม่ใช่

วัตถุ เช่น ค่านิยม หลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งวิถีทางแห่งการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลากรในโรงเรียน มีชนบประเพณี และพิธีกรรมในรูปแบบต่าง ๆ และสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายประจำโรงเรียน (ชนินดา รักษ์พลเมือง. 2525 : 75 - 76) มีประเพณี และวิถีการทำงานซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน (Arends. 1988 : 442) รวมทั้งประวัติของโรงเรียน นโยบายการศึกษา นโยบายการบริหารโรงเรียน และปรัชญาของโรงเรียน (Sergiovanni. 1991 : 220 - 221 ; Sergiovanni and others. 1987 : 128 ; Sorgiovanni and Starratt. 1993 : 93) นอกจากนี้ วอลเล่อร์ (Waller. 1932 : 103) ซึ่งเป็นคนหนึ่งในบุคคลกลุ่มแรกที่ศึกษาโรงเรียนอย่างเป็นระบบได้อธิบายว่าโรงเรียนเป็นระบบสังคม ซึ่งมีวัฒนธรรมที่กำหนดค่านิยมเฉพาะในโรงเรียนของตน ประกอบด้วยพิธีการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิถีปฏิบัติในโรงเรียน (Folkways) กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติ (Mores) การสร้างขวัญและกำลังใจ การแข่งขัน การมีส่วนร่วม งานพิธีหรือพิธีการ ประเพณี และปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียน (Glatthorn. 1990 : 55 ; citing Deal. 1987)

วัฒนธรรมโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผู้บริหารโรงเรียน (Greenfield. 1985 : 109) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน และส่งผลต่อผลผลิตของโรงเรียนด้วย (Goodchild and Holly. 1989 : 141) เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละโรงเรียน (Castetter. 1986 : 272) ทำให้ครู และผู้บริหารมีความผูกพันกับโรงเรียน (Shaw. 1991 : 770-A) เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้บุคลากรในโรงเรียนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระบบโรงเรียน และเป็นเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ (Hanson. 1991 : 68 - 69-A) วัฒนธรรมโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ซึ่งได้รับความสนใจที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหาร และการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งมีโครงสร้างที่ซับซ้อนหลากหลายดังกล่าวข้างต้น (Johnson. 1992 (b) : 79 ; citing Johnson and Ramos de Perez. 1985 ; Sarason. 1982) การศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียนจะทำให้ทราบว่า งานต่าง ๆ ในองค์กรดำเนินไปอย่างไร มีวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับองค์การโรงเรียนอย่างไร (Schein. 1988 : 3 ; Sergiovanni and others. 1987 : 123) และจะได้คำตอบว่า ทำไมผู้บริหารคนเดียวกันบริหารในสถาบันที่มีภารกิจ และมีหลักสูตรในการจัดการเรียนการสอนเหมือนกัน หรือในสถาบันที่คล้ายคลึงกัน แต่ได้ผลงานแตกต่างกัน (Chaffee

and Tierney. 1988 : 7) วัฒนธรรมจะอธิบายได้ดีที่สุดว่า เพราะเหตุใดหลายโรงเรียนจึงมีความสำเร็จมากกว่าโรงเรียนอื่น ทั้ง ๆ ที่กลุ่มประชากรมีคุณลักษณะเหมือนกัน (Glatthorn. 1990 : 59) ปัจจุบันในต่างประเทศ ผู้บริหารเริ่มสนใจวัฒนธรรม และนำวัฒนธรรมเข้ามาเป็นบทบาทในการปฏิบัติงานในโรงเรียน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยในโรงเรียนมากขึ้น (Deal. 1985 : 608) จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา

นักวิชาการมีความคิดความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมแตกต่างกันหลายความหมาย และได้กำหนดการจัดแบ่งวัฒนธรรมไว้ต่าง ๆ กัน ผู้วิจัยเห็นว่า ชายน์ (Schein. 1991 (a) : 382) อธิบายความหมาย และจัดแบ่งวัฒนธรรมได้ครอบคลุมสาระสำคัญของวัฒนธรรม มีองค์ประกอบในระดับที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เป็นผลผลิตหรือผลที่ได้ และเป็นกระบวนการ มีสภาพคงที่ และสภาพพลวัต ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม และแสดงจุดเด่นของวัฒนธรรม และอธิบายว่า วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนของคตินฐาน และความเชื่อ ซึ่งได้ถูกสร้างขึ้นค้นพบ และพัฒนาโดยกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง เมื่อกลุ่มนั้นเรียนรู้ที่จะเผชิญปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก และการบูรณาการภายในกลุ่ม แบบแผนนี้จะดำเนินต่อไปด้วยจิตใจที่มีความเที่ยงตรง แล้วจึงนำมาถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ให้มีวิถีทางที่ถูกต้องที่จะยอมรับ คิด และรู้สึกตอบสนองกับปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น (Schein. 1988 : 9 ; Schein. 1991 (b) : 247) ชายน์ (Schein. 1988 : 13 - 21 ; Schein. 1991 (b) : 252 - 253) ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์ และผลงานสร้างสรรค์ ประกอบด้วยเทคโนโลยี ศิลปะ และรูปแบบของพฤติกรรมที่ปรากฏให้เห็นได้ ระดับที่ 2 ค่านิยมร่วม เป็นความเชื่อที่อยู่บนพื้นฐานของความจริง และมีเหตุผลสนับสนุน เป็นความรู้สึกรู้ว่าควรจะเป็น เป็นสิ่งที่ทดสอบได้ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทดสอบได้โดยความเห็นที่สอดคล้องกันในสังคม มีค่านิยมในด้านต่าง ๆ เช่น ยุทธวิธี เป้าหมาย ปรัชญา เป็นต้น และระดับที่ 3 คตินฐาน เป็นความคิดความเชื่อที่ยอมรับเอาโดยไม่มีข้อโต้แย้ง ประกอบด้วยความเชื่อสำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ลักษณะความสัมพันธ์ขององค์การกับสิ่งแวดล้อม 2) สภาพที่เป็นจริง ความจริง เวลา และระยะทาง 3) คุณลักษณะของมนุษย์ 4) ลักษณะของพฤติกรรมของบุคคล และ 5) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งสามระดับมีปฏิสัมพันธ์กัน ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ระดับของวัฒนธรรมของชาวยัน

ทอริงตัน และคนอื่น ๆ (Torrington and Weightman. 1993 : 53 ; citing Torrington, Weightman and John. 1989 : 134) ยอมรับว่า แนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมของชาวยันมีความคิดก้าวหน้ามาก มีการพัฒนาอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมโครงสร้างและเนื้อหาของวัฒนธรรมทั้งหมด และทำให้เข้าใจวัฒนธรรมได้อย่างชัดเจน

โอเวนส์ และสไตน์ฮอฟฟ์ (Owens. 1991 : 172, 180 ; citing Owens and Steinhoff. 1989 : 10) ก็มีความเห็นว่า คติฐานและบรรทัดฐานนั้นเป็นกุญแจสำคัญของวัฒนธรรม จึงมีการศึกษา วัฒนธรรมในองค์กร การ หรือวัฒนธรรมองค์กรตามแนวคิดของชาวยันมากขึ้น และสามารถนำมาศึกษาวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้ในองค์กรทางการศึกษาได้

(Jones. 1992 : 1746 - A) เช่น รีด (Reid. 1992 : 2008 - A) ได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในบริษัทขนาดใหญ่ พบว่า วัฒนธรรมองค์กรขึ้นอยู่กับคติฐาน ค่านิยม และบรรทัดฐานร่วมของสมาชิกในองค์กรกัลลาเพอร์ (Gallagher. 1991 : 1962 - A) ได้ศึกษาเชิงพรรณนาวัฒนธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบระดับ ค่านิยม และคติฐาน คาฟคา (Kafka. 1989 : 317 - A) ศึกษาแผนการเรียนที่มีประสิทธิผลพบว่า วัฒนธรรมของแผนการเรียนที่มีประสิทธิผลสอดคล้องกับคติฐานสำคัญของวัฒนธรรมในแต่ละโรงเรียน

การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนนั้น แบร์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน (Beare, Caldwell and Millikan. 1989) ได้จัดแบ่งวัฒนธรรมโรงเรียนออกเป็นมิติที่ทำให้เห็นภาพรวมของวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ชัดเจน โดยบูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมของนักมานุษยวิทยา นักสังคมวิทยา และนักวิชาการด้านศิลปวิทยา และนักวิชาการอื่น ๆ มาจัดระบบ และแบ่งวัฒนธรรมโรงเรียนออกเป็น 2 มิติ คือ 1) มิติด้านความคิดที่ปรากฏให้เห็นได้ยาก เป็นลักษณะนามธรรม ได้แก่ ค่านิยม ปรัชญา และอุดมการณ์ และ 2) มิติด้านรูปธรรม และสัญลักษณ์ ได้แก่ สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิด และข้อความ เช่น เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ หลักสูตร ประวัตินองค้ำการ สิ่งที่ปรากฏให้เห็น และวัตถุที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน และสัญลักษณ์ เช่น เครื่องหมายประจำโรงเรียนหรือตราโรงเรียน คำขวัญโรงเรียน เครื่องแบบโรงเรียน และพฤติกรรมที่แสดงออก เช่น พิธี พิธีการ หรืองานพิธี การเรียนการสอน กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติ รูปแบบปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองและชุมชนต่อโรงเรียน ส่วน เซอร์จิโอวานนี และคนอื่น ๆ (Sergiovanni. 1987 : Sergiovanni and others. 1991 : Sergiovanni and Starratt. 1993) ได้แบ่งวัฒนธรรมโรงเรียนเป็น 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 สิ่งประติษฐ์ ได้แก่ เรื่องราว เรื่องเล่า พิธีการ งานพิธี ระดับที่ 2 แนวความคิด ได้แก่ กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติ ระดับที่ 3 ค่านิยม เป็นตัวแทนของเป้าหมาย และบรรทัดฐาน เช่น นโยบายการศึกษา นโยบายการบริหารโรงเรียน ปรัชญาโรงเรียน และระดับที่ 4 คติฐาน มีลักษณะนามธรรมมากกว่าระดับอื่น ๆ เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติขององคค์การ และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

แนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนส่วนใหญ่ ประยุกต์มาจากการศึกษาวัฒนธรรมองคค์การ ซึ่งได้นำมาใช้ในการศึกษาองคค์การทางการศึกษามากขึ้น (Smylies. 1991 : 21) เพราะวัฒนธรรมองคค์การสามารถนำไปใช้ในการบริหารการศึกษา (Jones. 1992 : 1746 - A) และสามารถใช้เป็นเครื่องมือของผู้นำ หรือผู้บริหารโรงเรียนได้ (Melnick. 1989 : 1649 - A) วัฒนธรรมมีบทบาท และหน้าที่ในการพัฒนาการบริหาร และควบคุมระบบการบริหาร (Crane. 1990 : 1057 - A) มีอิทธิพลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตการทำงาน และมีพลังอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสมาชิกในองคค์การ (Weisenbeck. 1990 : 2746 - A) การศึกษาวิจัยในองคค์การโรงเรียนพบว่า วัฒนธรรมโรงเรียนที่เข้มแข็ง และลักษณะการทำงานของครูมีความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งกันและกัน และสัมพันธ์กับพฤติกรรมทั้งหลายของครู (Boggs.

1993 : 3054 - A) ในการศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียน ไฟร์สโตน และวิลสัน (Hoy and Miskel. 1991 : 219 ; citing Firestones and Wilson. 1985) แนะนำว่า ควรศึกษาใน 3 ส่วน คือ 1) เนื้อหาของวัฒนธรรม 2) การแสดงออกของวัฒนธรรม เช่น พิธี พิธีการ เป็นต้น และ 3) รูปแบบการสื่อสาร สัญลักษณ์หรือตัวแทนที่แสดงออกถึงวัฒนธรรม และถ่ายทอดเนื้อหาสำคัญของวัฒนธรรม มี 3 กลุ่ม คือ 1) เรื่องราวหรือเรื่องเล่า (Stories) 2) สิ่งที่ใช้ในการสื่อความหมายทางวัฒนธรรม (Icons) ได้แก่ คำขวัญ รางวัล หรือของที่ระลึก และ 3) พิธี พิธีการ และงานพิธีต่าง ๆ การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา เป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน (Hoy and Miskel. 1991 : 220) การศึกษาวิจัยของบิกเกอร์สตาฟฟ์ (Biggerstaff. 1990 : 1882 - A) พบว่า แบบจำลองวัฒนธรรมของชาเยน (Schein's Model of Culture) มีประโยชน์ต่อการศึกษาเพื่อค้นหาวัฒนธรรม และการศึกษาของ พลาธ (Plath. 1988 : 1953 - A) พบว่า วิธีการที่เหมาะสมในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน คือ วิธีการ 10 ขั้นของชาเยน (Schein's 10 Step Method) เป็นวิธีการสำรวจร่วม หรือวิธีการสืบค้นร่วม (Joint Exploring or Joint Inquiry Approach) ระหว่างคนในองค์กร และคนนอกองค์กร มุ่งเน้นการค้นหาดิฐานซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรม โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบคลินิค (Clinical Interview) ทำให้สามารถจะอธิบายหรือทำความเข้าใจมิติสำคัญหลาย ๆ มิติของวัฒนธรรมองค์กรได้ภายในช่วงเวลาสั้น ๆ (Schein. 1988 : 113 - 119 ; Schein. 1991 (a) : 380 - 383 ; Schein. 1991(b) : 252 - 253) และฮันท์ (Hunt. 1991 : 222) เสนอว่าการศึกษา องค์ประกอบทุกชั้นหรือทุกระดับของวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดที่ทำให้เข้าใจความหมายหรือความคิดรวบยอดของวัฒนธรรม ในการศึกษาวัฒนธรรมจำเป็นต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย จึงจะเหมาะสมสอดคล้องกับความหมาย และมีข้อจำกัดที่จะเป็นการอธิบายเชิงพรรณนา (Chaffee and Tierney. 1988 : 13) องค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมโรงเรียน ที่จำเป็นต้องใช้วิธีการสำรวจร่วมในการศึกษา คือ คติฐาน

แนวคิดของนักวิชาการข้างต้น มีเนื้อหาของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงในโรงเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด และมีประเด็นที่ครอบคลุมงานสำคัญของโรงเรียน ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในครั้งนี้

โดยได้บูรณาการแนวคิดที่สำคัญดังนี้ 1) ความหมายของวัฒนธรรมโรงเรียน และระดับของ วัฒนธรรมโรงเรียน ยึดตามแนวคิดของชายัน (Schein. 1988) 2) องค์ประกอบของ วัฒนธรรมโรงเรียนยึดตามแนวคิดของ แบร์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน (Beare, Caldwell and Millikan. 1989) เซอร์จิโอวานนี และคณะ (Sergiovanni and Associates. 1987, 1991, 1993) และชายัน (Schein. 1988) 3) วิธีการศึกษาใช้วิธีการศึกษาซึ่ง มุ่งเน้นการอธิบาย และพรรณนา โดยการตรวจสอบเอกสาร การสังเกต การศึกษา วิเคราะห์ สิ่งประดิษฐ์ การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม และศึกษาองค์ประกอบทุกระดับของ วัฒนธรรม

การศึกษาวัฒนธรรมในประเทศไทยพบว่า วัฒนธรรมองค์การมีส่วนผลักดันให้ประสบความสำเร็จในหลายองค์การ เช่น ธนาคารกรุงเทพจำกัด และบริษัทเครือซีเมนต์ไทย เป็นต้น (จงดี เดชาสกุลสม. 2533 : 17 - 18 ; อ้างอิงจาก ดำรงค์ กฤษณามระ. 2528 ; พารณ อิศรเสนา ณ อยุธยา. 2530) ส่วนใหญ่จะเป็นองค์การในภาคธุรกิจของเอกชน ซึ่งมีการศึกษาอย่างกว้างขวาง แต่ในองค์การทางการศึกษาซึ่งอยู่ในระบบราชการ ผู้บริหาร และ นักวิชาการยังไม่ได้ให้ความสำคัญในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การมากนัก (สุวิทย์ บุญช่วย. 2535 : 68) จะมุ่งเน้นการปรับปรุงเทคนิค แก่ไขกฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งการ ปรับปรุงระบบโครงสร้างทางการบริหาร และโครงสร้างขององค์การ เป็นการแก้ปัญหาในด้าน เดียว มักละเลยหรือไม่ให้ความสนใจในความสำเร็จของอิทธิพลจากวัฒนธรรมอันเป็นปัญหาสำคัญ อีกประการหนึ่งทางการบริหาร (ไพฑูริย์ ช่างเรียน. 2532 : 1, 90 - 91) ซึ่งผู้บริหาร ส่วนมากยังไม่เข้าใจในสำคัญดังกล่าว (สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2534 : 16) การ ศึกษาวัฒนธรรมองค์การทางการศึกษาจึงไม่กว้างขวางแพร่หลายมากนัก

การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในครั้งนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาองค์การทางการ ศึกษามุ่งศึกษาองค์รวมหรือส่วนทั้งหมด (Holistic) ของโรงเรียน และเป็นประโยชน์ ต่อผู้บริหารโรงเรียนที่จะสามารถบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น

ปัญหาการวิจัย

โรงเรียนมัธยมศึกษามีระดับคุณภาพแตกต่างกัน บางโรงเรียนมีมาตรฐานสูงได้รับการยอมรับว่า มีชื่อเสียงดีเด่น ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนให้ความเชื่อถือ สรรพอย่าง ต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนในเมืองหรือโรงเรียนในเมืองใหญ่ (ชนิตา รักษ์พลเมือง. 2532 : 217) แต่ยังมีอีกหลายโรงเรียนที่มีปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เช่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ไม่สามารถส่งเสริมให้ครูนำวิธีสอน หรือนวัตกรรมการศึกษา มาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา และไม่สามารถส่งเสริมให้ครูผลิตเอกสารทางวิชาการ และ ค้นคว้าวิจัยได้ (ชาติรี สกุลบุญมา. 2534) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็ก พบปัญหาและอุปสรรคในการตัดสินใจสั่งการ มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ เรื่องลักษณะนิสัยบางประการของผู้ร่วมงานที่เฉื่อยชา และไม่เอาใจใส่ ในการทำงาน (นงเยาว์ ธาราศรีสุทธิ. 2536 : 858 - 859) ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ผู้บริหารมุ่งให้ความสนใจกับงานวิชาการมากที่สุด ส่วนงานโรงเรียนกับชุมชนมีการ ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย และเป็นปัญหาของการบริหารโรงเรียนมาก รองจากงานปกครอง นักเรียน (รสริน ปิตินันท์. 2535) ทั้ง ๆ ที่ผู้บริหาร และผู้สอนต่างต้องการให้ การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากในทุกงาน (ณรงค์ โพธิ์มี. 2535) ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ จำเป็นต้องดำเนินการแก้ไข และพัฒนา เมื่อพิจารณาแนวทางการประเมินมาตรฐานโรงเรียน มัธยมศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนสามารถแก้ปัญหา และพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน ให้มี คุณภาพได้ในแนวทางที่แตกต่างกันตามขนาดของโรงเรียน (กรมสามัญศึกษา. 2532 : 1 - 2) ซึ่งเมื่อดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวแล้ว ระดับคุณภาพของโรงเรียนควรมีมาตรฐาน สูงขึ้น แต่ในการปฏิบัติจริงพบว่า ระดับคุณภาพของหลายโรงเรียนไม่ได้เพิ่มสูงขึ้น ไม่สามารถ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนให้ได้ผลในระดับที่น่าพอใจ และยังมีปัญหาอื่นที่รอการแก้ไข ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนจะได้ผลหรือไม่นั้น ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่ผู้บริหาร หรือครูฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับครูทุกคนที่ทำงานร่วมกันในโรงเรียน นับตั้งแต่ ผู้บริหารลงไปจนถึงผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ เพื่อที่จะสามารถทำงานให้ประสานสอดคล้องกลมกลืน กันได้ โรงเรียนจึงจะอยู่รอด และมีความเจริญรุ่งเรือง (พนัส หันนาคินทร์. 2524 : 40 ; ภิญญา สาธร. 2535 : 230) ปัญหาทางการบริหารดังกล่าว จำเป็นต้องมีความเข้าใจ

วัฒนธรรม จึงจะทำให้เข้าใจปัญหาของการบริหารอย่างแท้จริง (ไพบูลย์ ช่างเรียน. 2535 : 46, 90 - 91) เพราะการศึกษา วิเคราะห์วัฒนธรรมจะทำให้ทราบว่า งานต่าง ๆ ในโรงเรียนดำเนินการไปอย่างไร เหตุใดแต่ละองค์การจึงมีผลงานแตกต่างกัน และมีวิธีการใดที่จะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (Chaffee and Tierney. 1988 : 7 ; Glatthorn. 1990 : 59 ; Schein. 1988 : 3 ; Sergiovanni and others. 1987 : 123) และความเข้าใจวัฒนธรรมในโรงเรียนเป็นกุญแจสำคัญในการปรับปรุงองค์การ (Drake and Roe. 1986 : 91) ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า วัฒนธรรมในองค์การโรงเรียนมีลักษณะโดยรวมเป็นเช่นไร

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ในจังหวัดชัยภูมิ

ความมุ่งหมายเฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออกในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิด และข้อความ ได้แก่ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ หลักสูตร ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน และโครงสร้างองค์การ
 - 1.2 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ ได้แก่ ผลงานสร้างสรรค์ และสัญลักษณ์ของโรงเรียน

1.3 พฤติกรรมที่แสดงออก และปรากฏให้เห็น ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติ พิธีการ หรืองานพิธี การเรียนการสอน ภาวะนิยมของโรงเรียน การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม และรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ต่อโรงเรียน

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบค่านิยมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ซึ่งประกอบด้วย ยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ นโยบาย และปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา

3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคติฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ซึ่งเป็นความเชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน คือ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน ลักษณะของพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน

4. เพื่อสรุปผลภาพรวม และอภิปรายความแตกต่างของวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการวิจัยนี้ จะทำให้ทราบวัฒนธรรมโดยรวมของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน

2. ผลการวิจัยนี้ จะทำให้ทราบองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน

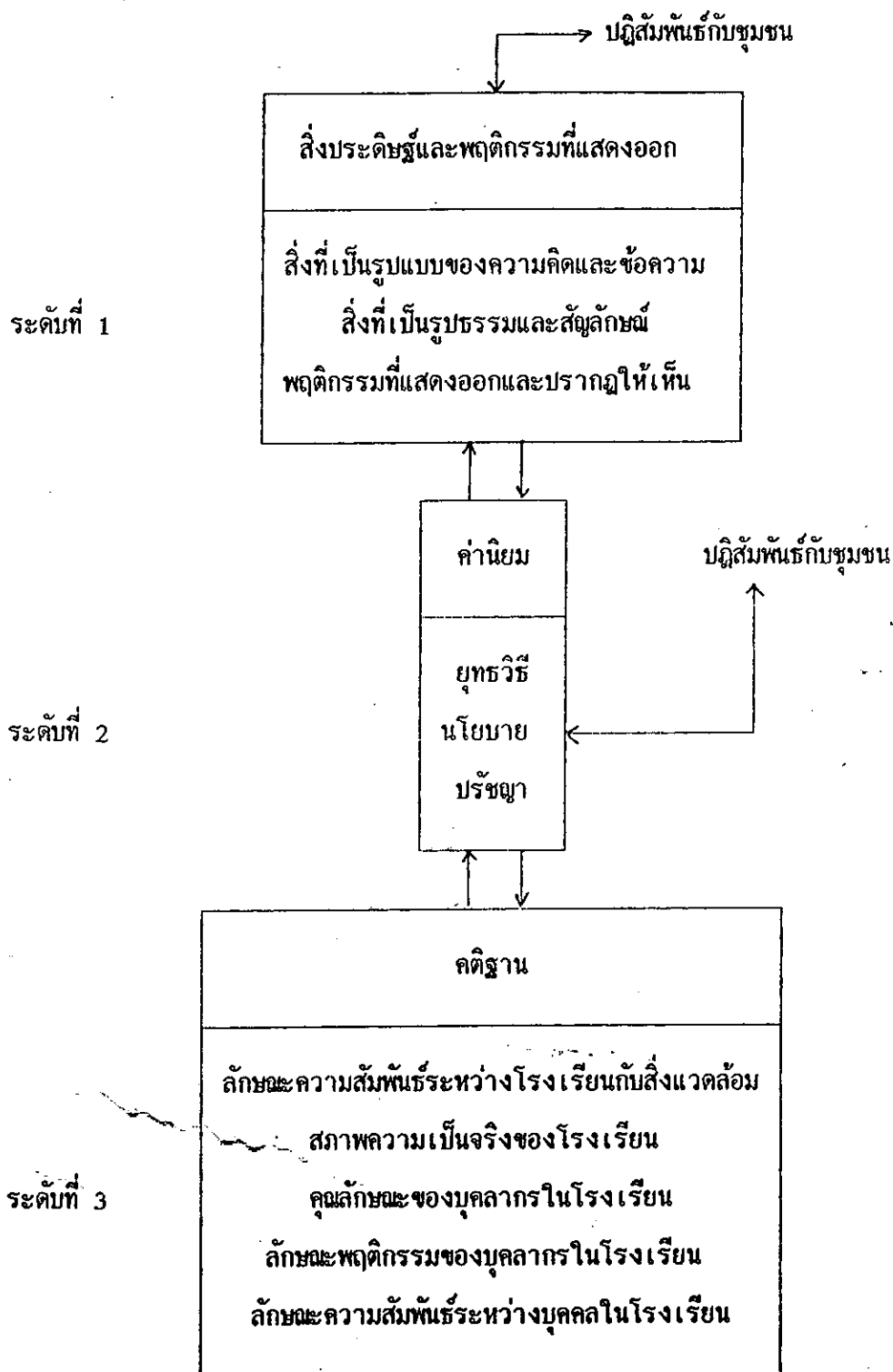
3. จากผลการศึกษาวิจัยนี้ จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหารการศึกษาสามารถนำไปกำหนดนโยบาย และวางแผนในการส่งเสริมวัฒนธรรมโรงเรียนที่น่าจะมีผลดีต่อคุณภาพโรงเรียน

กรอบความคิดในการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมจำเป็นต้องศึกษาให้สอดคล้องกันเป็นลำดับ เริ่มจากการอธิบายความหมายของวัฒนธรรม แนวทางการศึกษาวัฒนธรรม และการประยุกต์ใช้ในสภาพที่เป็นจริง

ขององค์กร (Schein. 1991 (b) : 243) ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับผู้สนใจจะศึกษา เพราะ
 นิยามของวัฒนธรรมแตกต่างกัน แนวทางการศึกษาจึงมีหลายวิธี เช่น การศึกษาความสัมพันธ์
 ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียน และเรื่องราวหรือประวัติของโรงเรียน โดยวิธีการเชิงชาติพันธุ์
 วรรณ (Feirsen. 1992) การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนโดยการสำรวจร่วม และสัมภาษณ์
 ขั้ว (Plath. 1988) การศึกษาวัฒนธรรมกับการเปลี่ยนแปลง (Lyles. 1992 ;
 Sarason. 1982) และการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับผู้บริหาร ผู้นำ
 และตัวแปรอื่น ๆ โดยการสำรวจ (Boggs. 1993 : Mendoza. 1992 ; Nolan.
 1992 ; Reeves. 1987) ในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนด
 เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี และมุ่งศึกษาภาพรวมหรือองค์ประกอบทั้งหมดของวัฒนธรรมโรงเรียน
 โดยบูรณาการจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม ซึ่งสรุปได้
 ดังภาพประกอบ 2

กรอบความคิดในการศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

ภาพประกอบ 2 องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. แนวคิดของชาวยน์ (Schein. 1988, 1991) เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ ผู้วิจัยได้นำมาประยุกต์เป็นแนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนดังนี้

1.1 ความหมาย วัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง แบบแผนของคติฐานหรือความเชื่อที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ค้นพบ เลือกรับ และได้ปรับปรุงพัฒนาจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ดำเนินการแก้ปัญหา การจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ และภารกิจของโรงเรียน และเพื่อให้เกิดการบูรณาการภายใน โดยที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในความหมายร่วมกัน แบบแผนดังกล่าวจะเป็นวิถีทางที่ถูกต้องที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียน จะยอมรับ และรู้สึกตอบสนองในความสัมพันธ์กับปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างสม่ำเสมอ และจะถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ในโรงเรียน วัฒนธรรมปรากฏให้เห็นได้โดยเป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก

1.2 การจัดแบ่งวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก ระดับที่ 2 ค่านิยม และระดับที่ 3 คติฐาน

2. แนวคิดของแบร์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน (Beare, Caldwell and Millikan. 1989 : 174 - 199) เซอร์จิโอวานนี และคนอื่น ๆ (Sergiovanni and others. 1987 : 128 ; Sergiovanni. 1991 : 220 - 221 ; Sergiovanni and Starratt. 1993 : 93) และชาวยน์ (Schein. 1988, 1991) ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นองค์ประกอบวัฒนธรรมโรงเรียน (Components of school Culture) โดยให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมี 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก หมายถึง สิ่งที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ได้ประดิษฐ์ขึ้นหรือสร้างขึ้นใหม่ ค้นพบ หรือพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม วัฒนธรรมในระดับที่ 1 ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก วัฒนธรรมในระดับนี้ ชาวยน์ (Schein. 1988 : 14 ; Schein. 1991 (a) : 371 . ; Schein. 1991 (b) : 252) ยืนยันว่า เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นได้ง่าย แต่ตีความหรือแปลความเพื่อให้เข้าใจความหมายของวัฒนธรรมได้ยาก ประกอบด้วย

1.1 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิดและข้อความ ได้แก่

- 1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 2) หลักสูตร 3) ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน และ
- 4) โครงสร้างองค์การ

1.2 สิ่งปรากฏเป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ ได้แก่ 1) ผลงานสร้างสรรค์ และ 2) สัญลักษณ์ของโรงเรียน

1.3 พฤติกรรมที่แสดงออก และปรากฏให้เห็น ได้แก่ 1) ระเบียบปฏิบัติ (Rites and Rituals) 2) พิธีการหรืองานพิธี (Ceremonies) 3) การเรียนการสอน 4) กฎระเบียบของโรงเรียน 5) การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม และ 6) รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครอง และชุมชนต่อโรงเรียน

ระดับที่ 2 ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ประสบความสำเร็จจากการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงาน บุคคล และความสัมพันธ์เป็นความคิด ความรู้สึก และเป็นการยอมรับร่วมกันว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาในโรงเรียน และควรดำเนินการอย่างไร ค่านิยมจะชี้นำแนวคิด และกระบวนการในการจัดการศึกษา ปรากฏให้เห็นได้โดยเป็นรูปธรรม การแสดงออกทางสัญลักษณ์ และพฤติกรรม ประกอบด้วย ยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ นโยบาย และปรัชญาในการจัดการศึกษาในโรงเรียน

ระดับที่ 3 คติฐาน หมายถึง ความเชื่อที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ยึดถือเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งเกิดจากค่านิยมที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความรู้สึกและความรู้สึกและการยอมรับร่วมกันโดยไม่มีข้อสงสัยหรือมีข้อโต้แย้งน้อยที่สุด คติฐานเป็นความเชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน 3) ด้านคุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน 4) ด้านลักษณะของพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน และ 5) ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน

3. แนวคิดของฮันท์ (Hunt, 1991 : 222) ที่เชื่อว่า การศึกษาองค์ประกอบทุกระดับของวัฒนธรรม เป็นการเชื่อมโยงแนวคิดที่ทำให้เข้าใจความหมาย และความคิดรวบยอดของวัฒนธรรม ผู้วิจัยนำมากำหนดกรอบในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน โดยศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาองค์ประกอบทุกระดับของวัฒนธรรมโรงเรียน เนื่องจากวัฒนธรรมมีองค์ประกอบหลายระดับแตกต่างกัน การศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงสามารถศึกษาด้วยวิธีการที่แตกต่างกันหลายวิธี เช่น การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกต และการใช้แบบสอบถาม

ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนทั้งสามระดับ โดยวิธีการดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ 1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ และ 2) หลักสูตร ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร และครูอาจารย์ 3) ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูอาจารย์ 4) โครงสร้างองค์การ ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูอาจารย์ 5) ผลงานสร้างสรรค์ 6) สัญลักษณ์ของโรงเรียน 7) ระเบียบปฏิบัติ และ 8) กฎระเบียบของโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน 9) พิธีการหรืองานพิธี ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน 10) การเรียนการสอน ผู้วิจัยศึกษาจากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน 11) การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียน และใช้แบบสอบถามกับครูอาจารย์ และ 12) รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน

2. การศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 2 ค่านิยม ได้แก่

1) ยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูอาจารย์ 2) นโยบาย และ 3) ปรัชญาในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูอาจารย์ ภาพโดยรวมของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 2 ค่านิยม ผู้วิจัยศึกษา จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ วัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 1 ด้วย

3. การศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 3 คติฐาน ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน 2) ด้านสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน 3) ด้านคุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน และ 4) ด้านลักษณะของพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูอาจารย์ และ 5) ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน และได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 และ 2 ด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกันใน จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมโรงเรียนในช่วงปีการศึกษา 2536 ถึงปีการศึกษา 2539
2. วัฒนธรรมโรงเรียนที่ศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมโดยรวม (Consensus) จากความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียน และศึกษาวัฒนธรรมย่อย (Subcultures) ที่เป็นวัฒนธรรมของบุคคลกลุ่มย่อย เฉพาะกลุ่มด้วย
3. โรงเรียนที่ใช้ในการศึกษาเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 4 โรงเรียน เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง 2 โรงเรียน

ข้อจำกัดในการศึกษาวิจัย

การศึกษาวรรณกรรมโรงเรียนในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อจำกัดเรื่องเวลาจึงไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาที่ยาวนานได้ แต่จะเข้าไปอยู่ในโรงเรียนในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น สำหรับการศึกษาเนื้อหาของวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้วิจัยประยุกต์จากแนวคิดของชาวัน (Schein. 1988, 1991) แบร์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน (Beare, Caldwell and Millikan. 1989) วิธีการศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และการใช้แบบสอบถาม และวิธีการศึกษาองค์ประกอบในระดับที่ 3 คติฐาน ผู้วิจัยพัฒนาจากวิธีการ 10 ขั้น ของชาวัน (Schein's 10 Step Method) ที่มุ่งเน้นการสัมภาษณ์แบบคลินิก ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจวัฒนธรรมได้ในเวลาสั้น ๆ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนจากเอกสาร หลักฐาน กิจกรรม และเหตุการณ์ต่าง ๆ ในช่วงปีการศึกษา 2536 ถึงปีการศึกษา 2539 และรวบรวมจากกลุ่มบุคคล ซึ่ง ได้แก่ กลุ่มผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง นักเรียนในโรงเรียน ในช่วงเวลาที่ทำการวิจัยนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้มีนิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

โรงเรียน หมายถึง สถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ เป็นสถานศึกษาสังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ แบ่งเป็น 2 ขนาด โดยกำหนดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งดังนี้

โรงเรียนขนาดกลาง จำนวนนักเรียนน้อยกว่า 1,500 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

วัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง แบบแผนของคติฐานหรือความเชื่อที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ค่านิยม เลือกรสสร และปรับปรุงพัฒนาจากประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นไปตามบทบาท หน้าที่ และภารกิจของโรงเรียน และเพื่อให้เกิดการบูรณาการภายในโรงเรียน โดยที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจในความหมายร่วมกัน แบบแผนดังกล่าวจะเป็นวิถีทางที่ถูกต้องที่จะยอมรับ และรู้สึกตอบสนองในความสัมพันธ์กับปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ได้อย่างสม่ำเสมอ และจะถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ในโรงเรียน วัฒนธรรมโรงเรียนปรากฏให้เห็นได้โดยเป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก ระดับที่ 2 ค่านิยม และระดับที่ 3 คติฐาน

สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก หมายถึง สิ่งที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ได้ประดิษฐ์ขึ้นหรือสร้างขึ้นใหม่ ค่านิยมหรือพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม วัฒนธรรมในระดับที่ 1 ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก ประกอบด้วย

1. สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิด และข้อความ ได้แก่ 1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 2) หลักสูตร 3) การเรียนการสอน 4) กฎระเบียบของโรงเรียน และ 4) โครงสร้างองค์การ

2. สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ ได้แก่ 1) ผลงานสร้างสรรค์ และ 2) สัญลักษณ์ของโรงเรียน

3. พฤติกรรมที่แสดงออก และปรากฏให้เห็น ได้แก่ 1) ระเบียบปฏิบัติ 2) พิธีการหรืองานพิธี 3) การเรียนและการสอน 4) กฎระเบียบของโรงเรียน 5) การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม และ 6) รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน

เป้าหมายการจัดการมัธยมศึกษา คือ จุดหมายปลายทางที่กำหนดขึ้นจากบทบาท และหน้าที่ของโรงเรียนในการจัดการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องตรงกับนโยบายระดับสูง

วัตถุประสงค์การจัดการมัธยมศึกษา หมายถึง ข้อความที่แปลความหมายจากเป้าหมายไปสู่กิจกรรมการดำเนินงานในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ที่สามารถดำเนินการให้ประสบความสำเร็จได้ รวมทั้งบอกทิศทางในการจัดกิจกรรมในโรงเรียน

หลักสูตร หมายถึง เครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมายหลักของโรงเรียนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมาย 2) เนื้อหา 3) กิจกรรม และ 4) การประเมินผล

ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน หมายถึง ความเป็นมาของโรงเรียนหรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับโรงเรียน ที่จะนำมาถ่ายทอดเพื่อสร้างแรงจูงใจ และทำให้เกิดค่านิยมในโรงเรียน เช่น ประวัติของบุคคลดีเด่นหรือบุคคลตัวอย่าง เรื่องเล่าเกี่ยวกับครูอาจารย์และนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวอย่างที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมของโรงเรียน

โครงสร้างองค์การ หมายถึง รูปแบบวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ได้แก่ รูปแบบการตัดสินใจ การสื่อสาร การใช้อำนาจบังคับบัญชา การติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้รางวัลการพัฒนางาน และการพัฒนาบุคลากร

ผลงานสร้างสรรค์ หมายถึง สิ่งที่ได้จากกิจกรรมการปฏิบัติงานของครูอาจารย์ และนักเรียน ซึ่งจะเป็นทั้งสิ่งผลิต และสิ่งที่ได้รับจากผลผลิตหรือผลงานดีเด่น สิ่งผลิต เช่น หนังสือพิมพ์หรือวารสารของโรงเรียน แผนภูมิ ป้ายนิเทศ การแสดงผลงานทางวิชาการ และกิจกรรมนวัตกรรมการเรียนการสอน สิ่งที่ได้รับจากผลผลิต ได้แก่ รางวัล เกียรติบัตร ป้ายหรือโล่

สัญลักษณ์ของโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่มีความหมายว่าเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของโรงเรียน และแสดงถึงความเป็นตัวแทนโรงเรียน ปรากฏให้เห็นโดยเป็นรูปธรรม และการแสดงออก สิ่งที่ปรากฏให้เห็นโดยเป็นรูปธรรม ได้แก่ สิ่งที่มีโครงสร้างทางกายภาพที่แสดงให้เห็น

เห็นถึงประวัติความเป็นมาของโรงเรียนในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาในโรงเรียน เช่น อาคารพิเศษ สถานที่ต้อนรับ ห้องแสดงผลงาน ครูอาจารย์ และนักเรียน เครื่องหมายหรือตราโรงเรียน ธงประจำโรงเรียน เครื่องแบบของครูอาจารย์ และนักเรียน เพลงประจำโรงเรียน และสิ่งที่ปรากฏให้เห็นโดยการแสดงออกเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่เด่นชัด เช่น นักเรียนมีความสนใจใฝ่ศึกษาค้นคว้า นักเรียนเป็นผู้มีวินัย รักความสะอาด ครูอาจารย์มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ครูอาจารย์ชอบทำงานเป็นกลุ่ม

ระเบียบปฏิบัติ หมายถึง การดำเนินงานในโรงเรียนซึ่งเป็นกระบวนการที่ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน หรือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติในโรงเรียน เป็นทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการ แสดงถึงค่านิยม และปรัชญาของโรงเรียน ทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพ เช่น การเคารพธงชาติ การประชุมแบบทางการ การประชุมกลุ่มย่อย การแข่งขันกีฬาภายใน การอบรมนักเรียน

พิธีการหรืองานพิธี หมายถึง การดำเนินการแบบทางการที่เป็นรูปแบบการแสดงออกทางวัฒนธรรมโรงเรียนต่อสาธารณชน ซึ่งจัดขึ้นในโอกาสพิเศษ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์โรงเรียน เป็นการฉลองความสำเร็จในการจัดการศึกษาในโรงเรียน และเป็นการสร้างแรงจูงใจ เช่น พิธีมอบรางวัลผลงานดีเด่น พิธียกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลตัวอย่างพิธีประกาศเกียรติคุณครูอาจารย์ หรือนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน

การเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรม ประสบการณ์ และเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมการสอนของครู และการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะ และมีการพัฒนาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ได้แก่ วิธีสอน กิจกรรมการสอน และนวัตกรรมการเรียนการสอน (Instructional Innovation)

กฎระเบียบของโรงเรียน หมายถึง ข้อกำหนดที่เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของครูอาจารย์ และนักเรียน รวมทั้งที่เป็นวิถีปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน ซึ่งจะชี้แนะให้ครูอาจารย์ และนักเรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทำให้โรงเรียนบรรลุความสำเร็จได้ตามเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน หากฝ่าฝืนจะมีการลงโทษ เช่น ระเบียบการแต่งกาย ระเบียบการมาโรงเรียน หน้าที่ของครูอาจารย์ฝ่ายต่าง ๆ

การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การให้ความช่วยเหลือครูอาจารย์ และนักเรียนให้ได้รับความสะดวก มีความปลอดภัย และมีความพึงพอใจ ในขณะที่อยู่ในโรงเรียน โดยการจัดสวัสดิการ และบริการต่าง ๆ ที่เป็นทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการซึ่งส่วนหนึ่งได้รับการช่วยเหลือจากผู้บริหารและชุมชน เช่น การจัดครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียน การให้ทุนการศึกษา การดูแลนักเรียนประจำวัน การจัดสวัสดิการบ้านพักครู การจัดห้องเรียนวิชาเฉพาะ การจัดห้องพิเศษและการจัดหาวัสดุครุภัณฑ์

รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรายงานการประเมินความก้าวหน้าทางวิชาการของนักเรียนถึงผู้ปกครอง การจัดงานวันครู - ผู้ปกครอง การแนะนำ การจัดแสดงผลงานนักเรียน ทั้งผลงานวิชาการ กิจกรรมด้านดนตรี และศิลปะ และการได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนที่มีทักษะ มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ และประสบการณ์มาเป็นวิทยากรในโรงเรียน

ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ประสบความสำเร็จจากการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงาน บุคคล และความสัมพันธ์ เป็นความคิด ความรู้สึก และเป็นการยอมรับร่วมกันว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาในโรงเรียน และควรดำเนินการอย่างไร ค่านิยมจะชี้นำแนวคิด และกระบวนการในการจัดการศึกษา ปรากฏให้เห็นได้โดยเป็นรูปธรรม การแสดงออกทางสัญลักษณ์ และพฤติกรรม ประกอบด้วยยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ นโยบาย และปรัชญาในการจัดการมัธยมศึกษาในโรงเรียน

ยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ หมายถึง วิธีการดำเนินงานการจัดการศึกษาที่เกิดจากการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ซึ่งบุคลากรในโรงเรียนยอมรับร่วมกันว่าเป็นวิธีการที่ดีที่สุด ทำให้เกิดบรรทัดฐานร่วม หรือมาตรฐานร่วมของพฤติกรรมปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียน การจัดการศึกษาในโรงเรียนมีเนื้อหาสาระสำคัญ 6 หมวด คือ การบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ และงานโรงเรียนกับชุมชน

นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา หมายถึง กรอบแนวคิดที่กำหนดเป็นแนวทางให้การจัดการศึกษาในโรงเรียน ดำเนินไปในทิศทางที่สอดคล้อง ตรงกับเป้าหมายของโรงเรียน

ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา หมายถึง ความคิดหรือความเชื่อที่บุคลากรในโรงเรียนยึดมั่น และเป็นพลังผลักดันให้การจัดการศึกษาในโรงเรียน ดำเนินไปในแนวทางที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายของโรงเรียน

คติฐาน หมายถึง ความเชื่อที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียนยึดถือเพื่อบูรณาการเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา และเป็นความเชื่อ ซึ่งเกิดจากค่านิยมที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเกิดความคิด ความรู้สึกและการยอมรับร่วมกันโดยไม่มีข้อสงสัย หรือมีข้อโต้แย้งน้อยที่สุด คติฐานเป็นความเชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน คือ

1. ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม เป็นความเชื่อเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับองค์การอื่นนอกโรงเรียน รวมทั้งความสามารถของโรงเรียนที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย

1.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ มุ่งความเป็นผู้นำชุมชนหรือมุ่งสร้างความสมานฉันท์กับชุมชน

1.2 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์การทางการศึกษา ได้แก่ มุ่งการแข่งขันหรือมุ่งสร้างความร่วมมือ

2. ด้านสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิถีทางการดำเนินงานการจัดการมัธยมศึกษา ที่กลุ่มบุคคลในโรงเรียนยอมรับร่วมกัน ได้แก่ การอนุรักษ์หรือการเปลี่ยนแปลงพัฒนา

3. ด้านคุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับคุณลักษณะภายในของกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ในโรงเรียน ได้แก่ คุณลักษณะตามทฤษฎี X หรือคุณลักษณะตามทฤษฎี Y ตามแนวคิดของแมคเกรเกอร์

4. ด้านลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับลักษณะโดยรวมของกลุ่มบุคคลในโรงเรียน ที่แสดงออกอย่างสม่ำเสมอในการแสดงพฤติกรรม ได้แก่ ความกระตือรือร้น และมีวิธีการพัฒนาตนเอง หรือความเฉื่อยชา และไม่มีวิธีการพัฒนาตนเอง

5. ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิถีการปฏิบัติตนระหว่างผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ตามสถานะ และบทบาทของแต่ละคนประกอบด้วย

5.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบระบบราชการ หรือความสัมพันธ์แบบครอบครัว

5.2 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู ได้แก่ ความสัมพันธ์แบบร่วมมือหรือความสัมพันธ์แบบแลกเปลี่ยน

5.3 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์โดยวิชาชีพหรือความสัมพันธ์แบบครอบครัว

การพัฒนาโรงเรียน หมายถึง การปรับเปลี่ยนกระบวนการ และวิธีการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการบริหารงาน คน และความสัมพันธ์ เพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น

คุณภาพโรงเรียน หมายถึง ผลการประเมินการจัดการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยแยกประเมินตามขนาดโรงเรียน กำหนดเกณฑ์การประเมินในเนื้อหาสาระสำคัญ 6 หมวด คือ การบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ และโรงเรียนกับชุมชน กำหนดการให้ระดับคุณภาพตั้งแต่

1 - 5

มาตรฐานโรงเรียน หมายถึง การกำหนดระดับการประเมินการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแยกประเมินผลตามขนาดโรงเรียน คือเกณฑ์ระดับคุณภาพ 3 เป็นมาตรฐานกลาง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้ ผู้วิจัยเสนอเป็น 4 ตอน คือ

1. วัฒนธรรม และความหมาย
2. วัฒนธรรมองค์การ
3. วัฒนธรรมโรงเรียน และองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัฒนธรรมและความหมาย

วัฒนธรรมมีคำอธิบายแตกต่างกันหลายความหมาย โครเบอร์ และคลัดฮอห์น นักมานุษยวิทยา พบว่า มีความหมายที่แตกต่างกันอยู่ 164 ความหมาย และออกที่ สรุปเป็น หนังสือที่ให้ความหมายที่แตกต่างกันเป็นจำนวน 58 เรื่อง (Sathe. 1985 : 539 ; citing Kroeber and Kluckhohn. 1952 ; Shaw and Reyes. 1992 : 295 ; citing Kroeber and Kluckhohn. 1952 ; Ott. 1989) ซึ่งมีทั้งนิยามอย่างง่าย ๆ ที่เป็นวัฒนธรรมในระดับสิ่งประดิษฐ์ และความหมายที่ซับซ้อนมากขึ้นที่มาจากแนวคิดของ นักวิชาการหลายสาขาวิชา เช่น นักมานุษยวิทยา สังคมวิทยา นักจิตวิทยา นักประวัติศาสตร์ นักการศึกษา (Owens and Steinhoff. 1989 : 9 ; Putti. 1987 : 336) วัฒนธรรมจึงมีความหมายแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของผู้ที่ต้องการศึกษา โดยนิยามภายใน ขอบเขตเรื่องนั้น ๆ

ความหมายหรือคำอธิบายวัฒนธรรมที่เป็นทางการ ปรากฏในพระราชบัญญัติวัฒนธรรม แห่งชาติ พุทธศักราช 2485 และในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ ฉบับแก้ไข พุทธศักราช 2486 (เจเลียว มณีเลิศ. 2532 : 33) และในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องให้ใช้ แนวทางในการรักษา ส่งเสริม และพัฒนาวัฒนธรรม พุทธศักราช 2529 ได้ให้ความหมายไว้ใน หมวด 2 "ความหมาย ธรรมชาติ และความสำคัญของวัฒนธรรม" ดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา. 2529 : 7 - 9)

วัฒนธรรมเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของสังคม เป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติและการแสดงออก ซึ่งความรู้สึกรู้จักคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกัน สามารถเข้าใจ และซาบซึ้งร่วมกัน ดังนั้นวัฒนธรรมไทย คือ วิถีชีวิตที่คนไทยได้สั่งสม เลือกสรร ปรับปรุงแก้ไข จนถือได้ว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และได้ใช้เป็นเครื่องมือหรือแนวทางในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคม หรืออาจเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ วัฒนธรรมเป็นกรอบ และเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม วัฒนธรรมเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกของสังคม ซึ่งอาจจะช่วยป้องกัน และแก้ไข ปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสมาชิก และของสังคมได้

และในที่ประชุมนานาชาติเกี่ยวกับนโยบายวัฒนธรรม ซึ่งองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จัดขึ้นที่เม็กซิโกซิตี้ ปี พ.ศ. 2525 ได้ให้นิยามไว้ว่า วัฒนธรรม ได้แก่ ผลรวมของลักษณะอันเด่นชัดในทางจิตใจ วัตถุ ปัญญา และอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของสังคมหนึ่งหรือกลุ่มสังคมหนึ่ง วัฒนธรรมมิได้ครอบคลุมเฉพาะศิลปะ และวรรณคดีเท่านั้น แต่ยังคลุมไปถึงวิถีดำเนินชีวิต สิทธิพื้นฐานของมนุษย์ ระหว่างค่านิยม ขนบประเพณี และความเชื่อของมนุษย์ด้วย (ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์. ม.ป.ป. : 5)

ความหมายของวัฒนธรรม จัดเป็นกลุ่มความหมายได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ความหมายที่อธิบายวัฒนธรรมในลักษณะกว้าง ๆ ว่า เป็นผลรวมของสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์คิด สร้าง และพัฒนาขึ้น

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้มีความหมายในการบูรณาการความรู้และความรู้สึกเกี่ยวกับโลกให้สามารถเข้าใจ และมีความสะดวกสบายในการอยู่ร่วมกัน มีทั้งวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ (Conklin. 1987 : 59 ; citing Geertz. 1973 ; Hall. 1981 ; Hanson. 1991 : 340) ซึ่งเป็นผลจากการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรม และภูมิปัญญาทั้งหมดที่ช่วยให้มนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอด และเจริญสืบต่อมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นในบัดนี้ (พระเทพเวที (ประยูรย์ บยุตโต). 2531 : 13) วัฒนธรรมเป็นทั้งผลผลิต และผลที่ได้จากภูมิปัญญาของสมาชิกรุ่นก่อนในสังคม และเป็นกระบวนการ ซึ่งเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นและพัฒนาปรับปรุงขึ้น แล้วถ่ายทอดให้แก่สมาชิกใหม่ให้เรียนรู้ถึงวิถีทางที่ดำเนินอยู่ด้วยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม (Cunningham and Gresso. 1983 : 21 ; citing Bolman and Deal. 1991) วัฒนธรรมเป็นระบบของความสัมพันธ์

ของมนุษย์ และมนุษย์กับธรรมชาติ (นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2533 : 101) จึงเป็นผลรวมของ ความซับซ้อนทั้งหมดที่ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และ ความสามารถอื่น ๆ ที่มนุษย์ได้มาในฐานะสมาชิกของสังคม (สุพัตรา สุภาพ. 2534 : 34 ; อ้างอิงจาก Tylor Horton and Hunt. 1985 : 5 ; citing Tylor. 1871 : 1 ; Hunt. 1975 : 25 ; citing Tylor. 1871) เป็นผลรวมของลักษณะ อันเด่นชัดในทางจิตใจ วัตถุ ปัญญา และอารมณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะของสังคมหรือกลุ่มสังคมหนึ่ง ครอบคลุมถึงศิลปะ วรรณคดี (ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์. ม.ป.ป. : 5) มีความหมายที่เป็นรูปแบบ ของวัฒนธรรมทางวัตถุ ซึ่งได้แก่ ภาษา ความรู้ เทคโนโลยี ศิลปะ ความคิด และเครื่องมือ เครื่องใช้ (Brinkerhoff and White. 1985 : 62 ; Conklin. 1987 : 59 ; citing Tylor. 1871, 1958) เป็นความรู้ที่สมาชิกร่วมกันคิดว่าอะไรถูกต้อง มีพฤติกรรม อย่างไร มีความเชื่ออย่างไร และมีการสื่อสารอย่างไร (Eitgen. 1985 : 104 - 105) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ (Goods. 1984 : 77) และเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ของบุคคล (Thomas and Anderson. 1972 : 41) วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ มนุษย์คิด สร้าง และพัฒนาขึ้น เป็นสิ่งที่มิระเบียนแบบแผน และมีรูปแบบเป็นที่ยอมรับกันภายใน สังคมนั้น ซึ่งในทัศนะของบุคคลภายนอกแล้วจะมีความเป็นเอกลักษณ์ (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม และ สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2533 : 12) วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เทคโนโลยี ศิลปะ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ ได้แก่ รูปแบบของความคิด ความรู้สึก และ รูปแบบของพฤติกรรม วัฒนธรรมสามารถถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยมีปฏิสัมพันธ์ ทางการสื่อสารอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (Kornblum. 1988 : 103 ; Myers. 1993 : 186)

กลุ่มที่ 2 ความหมายที่เป็นกรอบหรือแนวทางที่วัฒนธรรมได้กำหนดไว้ที่ควบคุมหรือชี้แนะให้ กลุ่มบุคคลในสังคมมีพฤติกรรมตามที่กำหนด มุ่งเน้นการแสดงออกหรือวิถีปฏิบัติซึ่งเป็นผลสะท้อน ของค่านิยม และความเชื่อของบุคคลในสังคมนั้น

วัฒนธรรม หมายถึง ระบบของค่านิยมหรือค่านิยมร่วม เจตคติ ความเชื่อ หรือความ เชื่อร่วมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลกับสิ่งแวดล้อม เป็นกลุ่มของค่านิยมสำคัญ และความ เข้าใจร่วมกันของสมาชิกในองค์กร ที่สื่อไปยังสมาชิกใหม่ให้มีวิธีการที่ถูกต้องที่จะคิด และ กระทำในสิ่งที่ควรกระทำ ทำให้เกิดบรรทัดฐานของพฤติกรรม ทำให้เข้าใจความหมายถูกต้อง

ชัดเจนตรงกันว่า คำนิยามร่วม หมายถึง อะไรเป็นสิ่งสำคัญ ความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่เราคิดว่าถูกต้อง และบรรทัดฐานของพฤติกรรม หมายถึง เราจะทำงานที่นี้อย่างไร วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตที่เป็นปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นรูปแบบของพฤติกรรมที่สะท้อนวิถีชีวิต ความ เป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศรัทธา และความเชื่อที่สืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน วัฒนธรรมจะยึดเหนี่ยวสมาชิกในกลุ่ม ทำให้แตกต่างอย่างชัดเจนจากกลุ่มอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้ ไม่สามารถถ่ายทอดได้อย่างเป็นทางการหรือเป็นแบบแผน แต่จะแผ่ขยายแทรกซึมไปยังกลุ่ม บุคคลในลักษณะของเรื่องราวหรือเรื่องเล่า (Myths or Legends) คำอุปมาเปรียบเทียบกับ (Metaphor) (ซี. 12. 2537 : 8 : Cherrington. 1989 : 473 ; Gordon. 1991 : 689 ; Kauchak and Eggen. 1993 : 40 ; Owens. 1991 : 170 ; Popenoe. 1986 : 52 ; Weirich and Koontz. 1993 : 33 ; citing Sathe. 1983) จึงเป็นทั้งตัวแปรภายนอก และตัวแปรภายในที่เป็นคำนิยาม (Scott. 1987 : 291 ; citing Smircich. 1983 : 339) วัฒนธรรมแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นทางพิธี พิธีการ กฎ นโยบาย และโครงสร้างต่าง ๆ ภายในองค์การ (Duignan. 1989 : 81) วัฒนธรรม เป็นวิถีทางดำเนินชีวิตของกลุ่มคนในสังคม (Adair. 1988 : 76 ; Brinkerhoff and White. 1985 : 56 ; Coleman and Cressey. 1987 : 11 ; Stewart and Glynn. 1985 : 87) เป็นแผนการดำเนินชีวิตหรือเป็นแบบแผนของการประพฤติปฏิบัติที่ บุคคลสร้างขึ้นร่วมกัน และเป็นการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สมาชิก ในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ และซาบซึ้ง ร่วมกัน (อาานนท์ อาภาภิรม. 2516 : 44 ; Conklin. 1987 : 59 ; Ritzer, Kammeyer and Yetman. 1987 : 64 ; citing Linton. 1936, 1964 : William. 1970)

กลุ่มที่ 3 ความหมายที่เน้นความสำคัญกับความคิดความเชื่อที่บุคคลยอมรับร่วมกันโดยไม่มีข้อสงสัยโต้แย้ง ซึ่งมีพลังอิทธิพลต่อพฤติกรรมการกระทำ และการประพฤติปฏิบัติ

วัฒนธรรม คือ ความคิดความเชื่อที่อยู่เบื้องหลังพฤติกรรม และเป็นกลไกที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งด้านธรรมชาติ และสังคม ซึ่งได้สะสมและถ่ายทอดกัน มา โดยจัดการให้เหมาะสมกับทรัพยากร และสภาพแวดล้อมของตน วัฒนธรรมเป็นแบบแผนการ ประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ และสังคม (อดิน รพีพัฒน์. 2536 : 186) เป็นกรอบและแนวทาง ในการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติของสมาชิก

ในสังคม จึงเป็นแบบอย่างวิถีชีวิตความเป็นอยู่เฉพาะของคนในสังคมนั้น ซึ่งอาจจะช่วยป้องกัน และแก้ไขปัญหา ตลอดจนตอบสนองความต้องการของสมาชิกและของสังคมได้ (กรีซ สืบสนธิ์. 2535 : 4 ; พัทยา สายหู. 2533 : 65 ; ราชกิจจานุเบกษา. 2529 : 7 - 9) วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนของคตินฐาน และความเชื่อซึ่งได้ถูกสร้างขึ้น ค้นพบ และพัฒนาโดย กลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่ง เมื่อกลุ่มนั้นเรียนรู้ที่จะเผชิญปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ภายนอก และการบูรณาการภายในกลุ่มแบบแผนจะดำเนินต่อเนื่องไปด้วยดี จนมีความเที่ยงตรง แล้วจะนำมาถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ให้วิถีทางที่ถูกต้องที่จะยอมรับ คิด และรู้สึกตอบสนองกับ ปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้น (Davis. 1989 : 115 ; citing Schein. 1984 : 3 ; Owens and Steinhoff. 1989 : 17 ; citing Schein. 1985 ; Schein. 1988 : 99 ; Schein. 1991 (a) : 377 ; Schein. 1991 (b) : 247 ; Wagner III and Hollenbeck. 1992 : 695)

ความหมายของวัฒนธรรมข้างต้น พิจารณาได้ว่ามีความหมายใน 2 ส่วน คือ

1) วัฒนธรรมส่วนที่เป็นวัตถุ เป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก และ 2) ส่วนที่เป็นนามธรรม เป็นความคิด ความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมส่วนที่ 1 ความหมายในกลุ่มที่ 1 อธิบายวัฒนธรรมโดยรวมความหมายของทั้งสองส่วน ความหมายในกลุ่มที่ 2 ให้ความสำคัญกับ ความคิด ความเชื่อที่เป็นกรอบ หรือเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล และชี้ให้เห็นแสดง พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งอาจจะมีทั้งการปฏิบัติจริงหรืออาจจะไม่ได้ปฏิบัติ ความหมายในกลุ่มที่ 3 มุ่งให้ความสำคัญกับความคิด ความเชื่อที่เป็นกรอบหรือเป็นแนวทางการปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล และชี้แนะบุคคลให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นแบบแผนของความคิด ความเชื่อที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงาน ทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ปรากฏให้เห็นได้เป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ แล้วจึงนำไปถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ในสังคม ชายน้อธิบายว่า เป็นแบบแผนของคตินฐานหรือความเชื่อ ที่กลุ่มบุคคลยอมรับร่วมกันโดยไม่มีข้อสงสัย และชี้แนะให้เกิดพฤติกรรมการทำงานอย่างสม่ำเสมอ

การจัดแบ่งวัฒนธรรม

นักวิชาการที่ศึกษาวัฒนธรรมได้จัดแบ่งวัฒนธรรมแตกต่างกัน ดังนี้

1. แบ่งตามประเภทของวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ 1) วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ พฤติกรรม และ 2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หรือวัฒนธรรมทาง

จิตใจ ความคิด (Spiritual - Ideal) ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ และโลกทัศน์

(Horton and Hunt. 1984 : 64 ; Kornblum. 1988 : 85 ; citing Ogburn. 1922 ; Mercy. 1991 : 178)

2. แบ่งตามองค์ประกอบของวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็น 3 องค์ประกอบ คือ

- 1) สัญลักษณ์ ความหมาย และค่านิยม 2) บรรทัดฐาน เป็นความคาดหวังว่าคนคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร และมีพฤติกรรมอย่างไรในสังคม 3) วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งที่คนสร้างขึ้น เป็นตัวแทนของวัฒนธรรม (Popenoe. 1986 : 54 - 55) และแบ่งย่อยลงไปอีกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ 1) สัญลักษณ์ทางกายภาพ ความรู้ ความเชื่อ 2) ค่านิยม 3) บรรทัดฐาน 4) เทคโนโลยี และวัฒนธรรมทางวัตถุ (Ritzer, Kammeyer and Yetman. 1987 : 66 - 81)

3. แบ่งตามระดับของวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็น 3 ระดับที่ต่อเนื่องเชื่อมโยงกันคือ

- 1) สิ่งประดิษฐ์ และผลงานสร้างสรรค์ เป็นวัฒนธรรมในส่วนที่ปรากฏให้เห็น ได้แก่ ภาษา ศิลปะ สถาปัตยกรรม เทคโนโลยี และพฤติกรรมที่แสดงออก 2) ค่านิยมและอุดมการณ์ เป็นกฎ หลักเกณฑ์ และบรรทัดฐาน ซึ่งจะขึ้นทั้งเป้าหมาย และวิธีการที่จะทำให้บรรลุความสำเร็จ และ 3) คติฐานหรือคติฐานพื้นฐาน เป็นความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของความจริง ข้อเท็จจริง และสภาพที่เป็นจริง คุณลักษณะของมนุษย์ ลักษณะความสัมพันธ์ของมนุษย์กับธรรมชาติ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ธรรมชาติของสภาพที่เป็นจริง เวลา และระยะทาง คติฐานมีปฏิสัมพันธ์กับค่านิยม และค่านิยมมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งประดิษฐ์ และผลงานสร้างสรรค์ (Schein. 1988 : 13 - 21 ; Schein. 1991 (b) : 252 - 253 ; Steers and Porter. 1983 : 617)

4. แบ่งตามมิติของวัฒนธรรม โดยแบ่งเป็น 3 มิติ คือ มิติด้านความคิด มิติด้านบรรทัดฐาน และมิติด้านวัฒนธรรมทางวัตถุ (Kornblum. 1988 : 85 ; citing Bierstedt. 1963)

5. แบ่งเป็นชั้น โดยเปรียบเทียบกับหัวหอมที่ปอกเปลือกหรือแกะกลีบแล้ว

(Peeled-onion) และแบ่งได้ 3 ชั้น (Layers) คือ ชั้นที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และรูปแบบของพฤติกรรม ได้แก่ ข้อความที่เป็นภาษาเขียนหรือภาษาพูด คำขวัญ มังสาคงงาน โครงสร้างองค์การ สัญลักษณ์ การแต่งกาย เทคโนโลยี และบรรทัดฐานของพฤติกรรมรวมทั้งลักษณะนิสัย

ระเบียบปฏิบัติหรือพิธีปฏิบัติ (Rites and Rituals) ขั้นที่ 2 ค่านิยมและความเชื่อ เป็นสิ่งที่บุคคลสื่อสาร อธิบาย และให้เหตุผลหรือพิจารณาในสิ่งที่ควรพูด หรือควรประพฤติ ปฏิบัติ ซึ่งจะให้ความหมาย และความรู้สึกเกี่ยวกับองค์ประกอบในขั้นที่ 1 ประกอบด้วย ประชญา อุดมการณ์เจตคติ และสัญลักษณ์ของวัฒนธรรม จริยธรรม ขั้นที่ 3 คติฐานเป็นการรับรู้ ร่วมกันว่าคิดอย่างไรและรู้สึกอย่างไรต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นการรับรู้โดยไม่มีข้อโต้แย้งสงสัย และจะเป็นไปโดยอัตโนมัติเป็นค่านิยมที่พัฒนาจากค่านิยมที่ยอมรับไว้ (Espoused Value) ไปเป็นค่านิยมที่มีความตั้งใจที่จะนำไปใช้หรือนำไปปฏิบัติจริง (Value-in-use) ซึ่งมีลักษณะ เป็นทฤษฎีที่นำไปใช้ (Theories-in-use) (Hunt. 1991 : 220 - 222)

การจัดแบ่งวัฒนธรรม ตามแนวคิดของยันท์ ซาเยน สเตียร์ และพอร์เตอร์ (Hunt. 1991 : Steers and Porter. 1983 ; Schein. 1988, 1991) ทำให้มองเห็น ได้ชัดเจนว่าวัฒนธรรม มี 3 ส่วนคือ 1) ส่วนที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ แต่ ไม่เข้าใจความหมายหรือเข้าใจความหมายได้ยาก 2) ส่วนที่เป็นความคิด ความเชื่อ ในระดับ ค่านิยมที่ยอมรับร่วมกัน (Espoused Value) จะชี้แนะให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ซึ่งอาจจะมีทั้ง การปฏิบัติจริงหรือไม่ได้ปฏิบัติ 3) ส่วนที่เป็นความคิดความเชื่อ ที่ยอมรับร่วมกันโดยไม่มีข้อ สงสัย จะชี้แนะให้บุคคลปฏิบัติจริง และเป็นไปโดยอัตโนมัติ เป็นส่วนที่พัฒนาจากค่านิยมแล้วนำไปปฏิบัติจริง จึงเรียกว่า ค่านิยมที่นำไปใช้ (Value-in-use) หรือทฤษฎีที่นำไปปฏิบัติ (Theory-in-use) ซาเยนเรียกว่า คติฐาน (Basic Assumption or Basic Underlying Assumption) ความหมายในส่วนที่ 3 นี้ เป็นสาระสำคัญของวัฒนธรรม เป็น ส่วนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลให้มีการประพฤติปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คติฐานมี ปฏิสัมพันธ์กับค่านิยม และค่านิยมมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งประดิษฐ์และผลงานสร้างสรรค์ ทำให้เข้าใจ ได้ชัดเจนว่าวัฒนธรรมปรากฏให้เห็นได้เป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ และส่วนที่ไม่ปรากฏให้เห็นที่ เป็นนามธรรม หรือความคิดความเชื่อ

คุณลักษณะสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีคุณลักษณะสำคัญ (Ember and Ember. 1988 : 167 - 176 ; Schein. 1991 (b) : 245 - 247) ดังนี้

1. วัฒนธรรมมีสภาพคงที่ ซึ่งจะมีสภาพคงที่อยู่เป็นระยะเวลานาน แม้ว่าจะเผชิญ กับแรงกดดันของความต้องการการเปลี่ยนแปลง

2. วัฒนธรรมเกิดจากแนวความคิดร่วมกัน ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ และความรู้สึกของสมาชิกในสังคม เช่น การใช้ภาษาเดียวกัน การมี ความคิดแบบเดียวกัน

3. วัฒนธรรมแสดงถึงรูปแบบ เป็นปรากฏการณ์ที่มีความเป็นระเบียบแบบแผน ที่เป็น ทั้งแบบทางการ และไม่เป็นทางการ

4. ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมแสดงถึงวิถีชีวิตของกลุ่มบุคคลในสังคม

5. วัฒนธรรมมีสภาพพลวัต มีการเคลื่อนไหวปรับเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้มีวิถีทางที่ดีกว่าเดิม

6. วัฒนธรรมเป็นพฤติกรรมที่สามารถเรียนรู้ได้ และมีการถ่ายทอดได้ โดย กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม หรือกระบวนการจัดกลาทางสังคม

วัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture)

วัฒนธรรมจำแนกได้หลายประเภท เช่น วัฒนธรรมประจำชาติ วัฒนธรรมสากล วัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมชุมชน วัฒนธรรมอีสาน เป็นต้น การจำแนกวัฒนธรรมขึ้นอยู่กับกรอบ ความคิด และวัตถุประสงค์ในการศึกษาของผู้จำแนก (พหยา สายหู. 2533 : 65 ; อ้างอิงจาก เสน่ห์ จามริก. 2532 ; ราชกิจจานุเบกษา. 2529 : 9) ซึ่งยืนยันว่า วัฒนธรรมมีอยู่จริงในทุกสังคมหรือกลุ่มบุคคล (ก่อ สวัสดิพานิชย์. ม.ป.ป. : 1 ; Northcraft and Neale. 1990 : 472 ; Schein. 1988 : 5 ; Sergiovanni. 1991 : 108) และวัฒนธรรมมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม (Beare, Caldwell and Millikan. 1989 : 173 ; Castetter. 1988 : 272) ทุกสังคมมีวัฒนธรรม ในสังคม มีวัฒนธรรมสังคม ในสถานที่ที่คนทำงาน หรือในองค์การมีวัฒนธรรมองค์การ (Drake and Roe. 1986 : 91 ; Luthan. 1992 : 562)

วัฒนธรรมองค์การเป็นแนวคิดที่กว้างขวาง ซับซ้อน และมีหลายความหมาย บางครั้ง จึงสับสน ส่วนใหญ่จะเข้าใจในความหมายที่เป็นระบบของกฎ บรรทัดฐาน และสัญลักษณ์ที่สมาชิก เห็นพ้องต้องกัน และเป็นพื้นฐานของการกระทำ เป็นปัจจัยที่ทำให้พนักงานหรือบุคลากรและ

ผู้บริหารตัดสินใจแสดงพฤติกรรม วางแผน และปฏิบัติงานไปในแนวทางที่พึงกระทำ (Pitre and Sims. 1985 : 417) วัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่สำคัญในการศึกษาคน และกลุ่มบุคคล (Hunt. 1975 : 25) ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมจะกำหนดเป็นกรอบของการแปลความหมาย สำหรับสร้างจิตสำนึกร่วมกันของสมาชิกในองค์การ (Evers and Lakomski. 1991 : 114 ; citing Jelinek et. al. 1983 : 332) วัฒนธรรมองค์การจึงเป็นกลุ่มของความหมายร่วม ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มสามารถแปลความหมาย และการกระทำภายในสิ่งแวดล้อมของเขา (Drake and Roe. 1986 : 91) เป็นระบบของการร่วมกันในสัญลักษณ์ และความหมาย (Evers and Lakomski. 1991 : 116 ; citing Geertz. 1973 ; Robbins. 1990 : 438) วัฒนธรรมองค์การ คือ ระบบของค่านิยมร่วมที่เชื่อว่าจะไร้อำนาจ ความเชื่อที่ว่าทำงานอย่างไร ซึ่งเกิดจากปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การ โครงสร้างองค์การ และระบบการควบคุม วัฒนธรรมเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นวิถีทางของการทำงานที่ยอมรับร่วมกันในองค์การ (Kast and Rosenzweig. 1985 : 663)

วัฒนธรรมขององค์การ หมายถึง ค่านิยมสำคัญที่องค์การยอมรับ (Robbins. 1990: 438 ; citing Deal and Kennedy. 1982) เป็นรูปแบบของการสร้างค่านิยมร่วม ความเชื่อ และความคาดหวังร่วมที่จะกำหนดวิถีทางให้สมาชิกในองค์การแสดงพฤติกรรม ซึ่งจะนำไปสู่บรรทัดฐาน (Anderson. 1988 : 83 ; Kolb : Rubin and Osland. 1991: 330) ขณะเดียวกันวัฒนธรรมก็เป็นความคาดหวังร่วมที่สร้างบรรทัดฐานที่มีพลังอิทธิพลที่จะกำหนดพฤติกรรมของบุคคล และกลุ่มบุคคลในองค์การ (Davis and Newstrom. 1989 : 60 ; Hoy and Miskel. 1991 : 33) วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อ และรูปแบบของพฤติกรรมในช่วงเวลาที่ยาวนาน วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่คงที่ และยากที่จะเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถอ้างอิงได้จากสิ่งที่คนพูด ปฏิบัติและคิด (Weihrich and Koontz. 1993 : 334) วัฒนธรรมองค์การเป็นกลุ่มของคติฐาน ความเชื่อ และค่านิยมร่วมของสมาชิกในองค์การ (Newstrom and Davis. 1993 : 471) และเป็นวิถีปฏิบัติของกลุ่มบุคคลเฉพาะกลุ่มซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอื่น (Schermerhorn, Hunt and Osborn. 1991 : 79) จึงเป็นวิถีทางที่เราทำงานอยู่ที่นี่ (Robbins. 1990 : 438 ; citing Bower. 1966) วัฒนธรรมประกอบด้วยรูปแบบของความคิด พฤติกรรม และสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเป็นสัญลักษณ์ และมีความหมายในที่ทำงานนั้น (Ramsay and Clark.

1990 ; 167 ; citing Deal. 1985 : 605) เป็นปรัชญาที่ขึ้นนโยบายขององค์การ ไปยังบุคลากร (Robbins. 1990 : 438 ; citing Pascale and Athos. 1981) เป็นวิถีทางของการกระทำสิ่งใด ๆ จนเป็นประเพณี เป็นเจตคติ และเป็นค่านิยมที่ส่งผลต่อทุกคน (Cohen and others. 1980 : 337 - 338)

นักวิชาการที่สนใจศึกษาวัฒนธรรมองค์การ ได้ให้นิยามแตกต่างกันอีกหลายความหมาย เช่น วัฒนธรรม หมายถึง สัญลักษณ์ที่สื่อค่านิยม และความเชื่อขององค์การไปยังสมาชิก (Ouchi. 1991 : 41) วัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ ประเพณี และความเชื่อที่ทำให้ องค์การแตกต่างกัน (Hoy and Miskel. 1991 : 212 ; citing Mintzberg. 1989 : 98) ความหมายของวัฒนธรรมองค์การข้างต้นนี้ได้พัฒนาแนวคิดเพื่อนำไปใช้ 2 ทาง (Evers and Lakomski. 1991 : 115 ; citing Smircich. 1983 : 339 ; Scott. 1987 : 291) คือ 1) เป็นตัวแปรสำคัญที่เป็นตัวแปรอิสระภายนอก และเป็น ตัวแปรภายในที่เป็นคุณลักษณะของค่านิยม หรือแบบของค่านิยมในองค์การ 2) เป็นคำอุปมา (Root metaphor) ซึ่งเปรียบเทียบว่า องค์การเป็นเสมือนบางสิ่งบางอย่าง แนวคิดทั้งสอง ทางนี้วัฒนธรรมทำหน้าที่เหมือนระบบควบคุม เป็นระบบความเชื่อที่ทำให้เกิดความผูกพันใน องค์การ เป็นตัวชี้แนะให้บุคคลเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม เป็นสื่อสำคัญที่ทำให้เกิดความหมาย และทำให้สมาชิกในองค์การรู้ว่าควรทำอะไร โดยที่ค่านิยมจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และมี อิทธิพลต่อการกระทำของคน เป็นหลักการที่กำหนดว่าอะไรสำคัญ (Littrell. 1984 : 105 - 106) และค่านิยมเป็นสิ่งที่ขึ้นพฤติกรรมของกลุ่มคน (Woolfalk. 1987 : 126) ปรากฏให้เห็นในรูปของข้อความต่าง ๆ เช่น คำขวัญ ซึ่งจะบ่งชี้ถึงแนวคิดว่าองค์การนั้นยึดมั่น และให้ความสำคัญในเรื่องใด (Wehrich and Koontz. 1993 : 334)

อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อองค์การ

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นในกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย และผู้บริหาร ทั้งนี้เพราะว่าทุกองค์การมีวัฒนธรรมซึ่งจะเข้มแข็งหรือไม่เข้มแข็งก็มี อิทธิพลต่อการทำงานในองค์การ มีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคลในองค์การ (Northcraft and Neale. 1990 : 472) และทำให้เกิดสิ่งประดิษฐ์หรือผลงานสร้างสรรค์ เช่น คนตรี ละคร วรรณกรรม สถาปัตยกรรม รวมทั้งงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปการแสดงอื่น ๆ ด้วย (Lucas.

1987 : 291) อิทธิพลของวัฒนธรรมได้รับการยอมรับตามสภาพเป็นจริงว่า องค์การต่างได้รับผลกระทบจากวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่องค์การนั้นตั้งอยู่ (Hall. 1987 : 115, 136) วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อองค์การ โดยมีผลกระทบต่อพฤติกรรมองค์การ และการปฏิบัติงานในองค์การ เป็นผลกระทบที่มีรูปแบบที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน 3 ทาง คือ 1) ผลกระทบในการกำหนดทิศทาง เป็นวิธีการที่วัฒนธรรมชี้นำ หรือกำหนดวิถีทางให้องค์การดำเนินการ วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และผลักดันให้สมาชิกในองค์การ มีพฤติกรรมในทิศทางที่ถูกต้องตรงตามภารกิจ และเป้าหมายขององค์การ ซึ่งจะทำให้องค์การบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ 2) ผลกระทบโดยการแพร่กระจายเป็นระดับของความเข้มแข็งของวัฒนธรรม ที่แพร่กระจายหรือขยายผลระหว่างสมาชิกในกลุ่มเดียวกันหรือในองค์การเดียวกัน ถ้าสมาชิกในกลุ่มมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมหรือยอมรับในวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน แสดงถึงการแพร่กระจายของวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางทั่วถึง ซึ่งจะทำให้เกิดวัฒนธรรมเดียวกัน และมีความเป็นเอกภาพ แต่ถ้าสมาชิกในกลุ่มได้รับอิทธิพลจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมในระดับต่ำ และไม่ทั่วถึงทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างกัน จะไม่มีความเป็นเอกภาพ แต่ละกลุ่มย่อยในองค์การจึงควรมีวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน มีแนวคิดร่วมกัน แสดงถึงการแพร่กระจายของวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางทั่วถึง ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ 3) ความเข้มแข็งของผลกระทบของวัฒนธรรม เป็นพลังผลักดันหรือแรงกดดันของวัฒนธรรมที่มีต่อสมาชิกในองค์การ ถ้ามีพลังน้อยการกระทำสิ่งใดในแนวทางที่วัฒนธรรมกำหนด หรือชี้นำไว้นั้นจะไม่ต่อเนื่อง วัฒนธรรมที่เข้มแข็งมีพลังผลักดันสมาชิกในองค์การ 2 ทาง คือ 1) แนวทางที่ถูกต้องซึ่งมีผลกระทบทางบวกต่อองค์การ โดยมีทิศทางที่สอดคล้องตรงกับการกิจและเป้าหมายขององค์การชี้นำให้สมาชิกในองค์การมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่งจะผลักดันให้องค์การประสบความสำเร็จ และ 2) แนวทางที่มีผลทางลบต่อองค์การ ซึ่งจะชี้นำพฤติกรรมของสมาชิกในทางตรงกันข้ามกับการกิจขององค์การ จึงต้องพยายามทำให้เป็นวัฒนธรรมที่ไม่เข้มแข็ง เพื่อไม่ให้มีอิทธิพลต่อองค์การ (Kilman, Saxton and Serpa. 1989 : 404 - 405) ในขณะที่พฤติกรรมองค์การ และโครงสร้างองค์การเป็นปัจจัยที่กำหนดวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลต่อการปฏิบัติงานในองค์การ พฤติกรรมองค์การ เช่น ภาวะผู้นำพฤติกรรมการตัดสินใจ การบริหารความขัดแย้ง การสื่อสาร เป็นต้น และโครงสร้างองค์การ เช่น การออกแบบองค์การ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การให้รางวัล การพัฒนาบุคลากรและการออกแบบการทำงาน (Cunningham and Cresso. 1993 : 30 - 33)

นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังมีอิทธิพลต่อชีวิตในองค์การ 2 ทาง คือ 1) อิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งพฤติกรรมก็มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมด้วย 2) วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อสิ่งที่คนกระทำ และสิ่งที่คนสื่อความหมาย รวมทั้งความรู้สึกความคิด และการให้เหตุผลในการกระทำ โดยมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตในองค์การ 7 กระบวนการ คือ การร่วมมือ การตัดสินใจ การควบคุม การสื่อสาร ความผูกพัน การรับรู้ และการให้เหตุผลในการกระทำ (Sathe. 1985 : 25) นักวิชาการหลายท่านยอมรับว่า วัฒนธรรมองค์การทำให้บุคลากรมีทิศทางในการทำงาน เป็นปัจจัยที่จะอำนวยความสะดวก และสร้างความมั่นใจในความอยู่รอดขององค์การ (Bryman. 1986 : 186 ; Poter, Lawler III and Hackman. 1975 : 489 - 490) ซึ่งทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย ความพยายามที่จะทำให้องค์การบรรลุเป้าหมายนั้น ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการ คือ 1) ทุกหน่วยในองค์การต้องตระหนัก และรู้จักหน้าที่ มีความตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้น และ 2) ต้องมีวัฒนธรรมซึ่งขึ้นกับความพยายามที่จะร่วมมือกันในองค์การ โดยยอมรับและยึดมั่นในวิธีการที่ดีที่สุดในการดำเนินการ (Bartky. 1956 : 40) การศึกษาวัฒนธรรมองค์การเป็นแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์องค์การที่มีประโยชน์อย่างยิ่ง (Jones. 1987 : 123) ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมาก และแพร่หลายอย่างกว้างขวาง (Kolb. 1991 : 330 ; Smilies. 1991 : 21)

ผู้บริหารสามารถใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการบริหารได้โดยพยายามทำให้บุคลากรมีความผูกพันในองค์การ วัฒนธรรมองค์การเป็นสิ่งผูกมัดระบบต่าง ๆ ขององค์การเข้าด้วยกันเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวบุคคล (Hanson. 1991 : 68) และสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีระบบระเบียบ (Lucas. 1984 : 132) ทำให้แต่ละกลุ่มสังคมแตกต่างกันชัดเจนจากกลุ่มอื่น (Gordon. 1991 : 689) วัฒนธรรมเป็นสิ่งเชื่อมโยงทางสังคม ที่ยึดองค์การให้รวมกันได้อย่างมั่นคงเหนียวแน่น (Davis and Margaret. 1989 : 24 ; citing Water and Standfield. 1988 ; Evers and Lakomski. 1991 : 115 ; citing Smircich. 1983 : 339 ; Kast and Rosenzweig. 1985 : 663 ; Smircich. 1983 : 339) เป็นสิ่งชี้แนะบุคลากรในการกำหนดรูปแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ขององค์การรวมทั้งขึ้นาพฤติกรรมการทำงาน (Dessler. 1991 : 253) กลุ่มบุคคลในองค์การจะกระทำสิ่งใด มีพฤติกรรมอย่างไร มีความคิดเกี่ยวกับงานอย่างไร ปฏิบัติอย่างไร และทำงานกับเพื่อนร่วมงานอย่างไร ก็เป็นผลมาจากการได้รับอิทธิพลจาก

วัฒนธรรม (Gibso, Ivancevich and Donnelly. 1991 : 47 ; Ivancevich and Matteson. 1990 : 36) วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล (Davis and Newstrom. 1989 : 64 l Goens and Clover. 1991 : 855 ; Northcraft and Neale. 1990 : 472 - 473) และส่งผลต่อการปฏิบัติงานในองค์การ (Cunningham and Gresso. 1993 : 30 - 31) วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อค่านิยม และส่งผลต่อเจตคติ ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมอันเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (Steers. 1991 : 46) และจะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมตามแนวทางของสังคม (ไพบูลย์ ช่างเรียน. 2532 : 15) จะปั้นแต่งพฤติกรรมของบุคคลในทางที่ค่อยเป็นค่อยไป และอย่างไม่รู้ตัว (สิทธิโชค วรานุสันติกุล. 2534 : 20 ; อ้างอิงจาก Wilkins. 1983 : 24 - 38) กลุ่มบุคคลยอมรับวัฒนธรรมโดยไม่มีข้อสงสัยโต้แย้ง (Hales. 1993 : 216) วัฒนธรรมส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรคพัฒนา ซึ่งย่อมเป็นประโยชน์ต่อองค์การหรือสังคมนั้น แต่วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่มีประโยชน์ทั้งหมด บางอย่างไม่มีประโยชน์แต่มีอิทธิพลต่อความคิด การกระทำ และผลงานของบุคลากรในองค์การ อาจจะทำให้ผลทางลบ เป็นวัฒนธรรมที่สร้างปัญหา ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ทำให้เกิดความสับสน จนกลายเป็นตัวทำลาย ก่อให้เกิดความแตกแยกในองค์การ (Goens and Clover. 1991 : 89 ; citing Schein. 1985 : 314) ซึ่งย่อมเป็นปัญหาดังกล่าว เป็นอุปสรรคต่อการบริหารและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น การยอมรับในอำนาจนิยม ทำให้เกิดความเฉื่อยในสังคมความไม่สนใจในปัญหาของส่วนรวม ทำให้เกิดความไม่ชอบธรรมในสังคม (กมล กมลตระกูล. 2531 : 107 - 109) วัฒนธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารควรได้ศึกษา และวิเคราะห์ในทุกระดับขององค์การว่า วัฒนธรรมใดที่เป็นอุปสรรค วัฒนธรรมใดที่ช่วยส่งเสริมการบริหารการพัฒนา (ไพบูลย์ ช่างเรียน. 2532 : 16) วัฒนธรรมจึงสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร และผู้บริหารจะใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารองค์การให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายได้ตามเงื่อนไขข้างต้น

แนวทางการศึกษาวัฒนธรรมขององค์การ

การศึกษาวัฒนธรรมองค์การค่อนข้างจะมีปัญหา เพราะนักวิชาการที่ศึกษาวัฒนธรรมได้อธิบายความหมายไว้แตกต่างกันหลายความหมาย ซึ่งเป็นทั้งรูปธรรม และนามธรรม และวัฒนธรรมไม่สามารถมองเห็นได้ แต่จะปรากฏให้เห็นโดยผ่านตัวแทน (Grimmett and

Crehan. 1992 : 88) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรม การกำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การมีหลายแนวคิด เช่น 1) วัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วย รูปแบบของพฤติกรรมที่ได้รับการยอมรับ บรรทัดฐาน วัตถุประสงค์ขององค์การ ระบบค่านิยม และเทคโนโลยี หรือเป็นองค์ประกอบทั้งหมดที่ทำให้องค์การหนึ่งแตกต่างจากอีกองค์การหนึ่ง (Gray and Starke. 1984 : 585) 2) องค์ประกอบของวัฒนธรรมองค์การ ได้แก่ กลุ่มของสัญลักษณ์ พิธีการ หรืองานพิธี และเรื่องเล่าที่สื่อความหมายโดยค่านิยม และความเชื่อขององค์การไปยังสมาชิกขององค์การ และสื่อความคิดไปสู่วิถีชีวิตที่มีความหมาย ซึ่งมีผลกระทบต่อสมาชิกใหม่ (Ouchi. 1981 : 41) 3) องค์ประกอบสำคัญหรือคุณลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมองค์การ คือ คติฐาน และบรรทัดฐาน (Owens and Steinhoff. 1989 : 10) 4) วัฒนธรรมองค์การ ประกอบด้วย บรรทัดฐานของพฤติกรรมค่านิยมร่วม ปรัชญา กฎ กติกา เพื่อให้อยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันได้สำเร็จ รวมทั้งวิถีทางที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก (Hellriegel, Slowcum and Woodman. 1989 : 318) การศึกษาวัฒนธรรมองค์การ ทำให้เข้าใจได้ว่า ทำไมเป้าหมายขององค์การ และผลลัพธ์หรือผลผลิตที่ได้จึงไม่สอดคล้องกัน และทำให้เข้าใจถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างยุทธวิธี และการนำไปใช้ (Hunt. 1991 : 217 ; citing Ouchi and Wilkins. 1985) ซึ่งย่อมเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโดยตรง การศึกษาวัฒนธรรมองค์การจำเป็นต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อย จึงจะเหมาะสมสอดคล้องกับความหมาย และมีข้อจำกัดที่จะเป็นการอธิบายเชิงพรรณนา (Chaffee and Tierney. 1988 : 3) และวัฒนธรรมมีองค์ประกอบหลายระดับแตกต่างกัน การศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมจึงสามารถศึกษาด้วยวิธีการหลายมิติหลายวิธี (Triangular)

นักวิชาการที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การท่านหนึ่ง ซึ่งได้รับการยอมรับจากนักวิชาการอื่นเป็นอย่างมาก คือ ชายน์ (Schein) ได้แบ่งระดับของวัฒนธรรมออกเป็น 3 ระดับ (Schein. 1988 : 13 - 21 ; Schein. 1991 (b) : 252 - 253) คือ ระดับ 1 สิ่งประดิษฐ์ และผลงานสร้างสรรค์ (Artifacts or Artefacts and Creations) ประกอบด้วยเทคโนโลยี ศิลปะ โครงสร้าง และกระบวนการต่าง ๆ ขององค์การ รวมทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุที่สามารถมองเห็นได้ และพฤติกรรมที่แสดงออก ระดับที่ 2 ค่านิยม (Values) เป็นระดับที่สามารถทดสอบได้โดยสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และความเป็นเอกฉันท์ของกลุ่มบุคคลในองค์การ ได้แก่ ยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธี เป้าหมายหรือปรัชญาขององค์การ

เป็นต้น ระดับที่ 3 คติฐานเบื้องต้น (Basic Assumptions) ประกอบด้วยความเชื่อที่สำคัญ คือ ลักษณะความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นจริง เวลา และระยะทาง คุณลักษณะของบุคลากรในองค์การ ลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การ และลักษณะความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์การ นักวิชาการหลายท่านยอมรับ และยืนยันว่า ข่ายนี้กำหนดองค์ประกอบของวัฒนธรรมได้ครอบคลุมสาระสำคัญของวัฒนธรรมทั้งหมด และทำให้เข้าใจชัดเจน (Hunt. 1991 : 220 ; Owens. 1991 : 173 ; Torrington and Weightman. 1993 : 53 ; Torrington, Weightman and Johns. 1989 : 134) ทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหา โครงสร้าง และการแสดงออก โดยเฉพาะองค์ประกอบระดับคตินั้น เป็นกุญแจสำคัญหรือเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมเช่นเดียวกับบรรทัดฐาน เป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ยาก และบุคคลในองค์การคุ้นเคยจนเกือบจะไม่ได้พิจารณา และให้ความสำคัญจึงอธิบายได้ยาก (Owens. 1991 : 181 ; Owens and Stienhoff. 1989 : 10) วัฒนธรรมองค์การ จำเป็นต้องใช้วิธีการศึกษาที่สอดคล้องกันกับนิยาม แนวคิด และองค์ประกอบ (Schein. 1991(b) : 243) ซึ่งผู้วิจัยได้จำแนกวิธีการศึกษาวัฒนธรรมองค์การได้ 4 วิธี ดังนี้

1. วัฒนธรรมองค์การที่กำหนดนิยาม โดยมุ่งเน้นให้ความหมายสำคัญในระดับ สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก ใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ต้ององค์ประกอบของ วัฒนธรรมองค์การเป็นแนวคิดหลักที่นำไปใช้ในการวิเคราะห์ องค์ประกอบที่ศึกษา ได้แก่ เรื่องราวหรือเรื่องเล่า (D'Haem. 1990 : 3116 - A) ประเพณี พิธีปฏิบัติ พิธีกร งานพิธีบุคคลดีเด่น หรือบุคคลตัวอย่าง และเรื่องเล่า (Kirchner. 1993 : 2186 - A) สิ่งประดิษฐ์ ค่านิยม ความเชื่อ และคติฐาน (Jarman. 1992 : 34 - A) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวัฒนธรรมองค์การ โดยการศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสัญลักษณ์ (Symbolic Intractions) ซึ่งเป็นการศึกษาสิ่งที่แสดงออกทางสัญลักษณ์ที่ผู้บริหารจะอธิบายความเป็นเหตุเป็นผล และ กิจกรรมต่าง ๆ (Robert and Hunt. 1991 : 129) และการศึกษาโดยวิธีการเชิงคุณภาพ ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการวิเคราะห์เอกสาร แต่เรียกชื่ออื่น เช่น วิธีการสืบค้น (Love. 1991 : 437 - A) วิธีการสืบค้นโดยวิธีทางธรรมชาติ (Keller. 1991 : 2945 - A) หรือวิธีการแบบกึ่งธรรมชาติ (Jones. 1992 : 1746-A)

2. วัฒนธรรมองค์การที่กำหนดนิยามโดยมุ่งเน้นให้ความหมายสำคัญในระดับค่านิยม ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ ชาย์ยืนยันว่า สามารถใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจวัฒนธรรมได้ และใช้เป็นเครื่องมือเพื่อค้นหาบางส่วนของค่านิยม ซึ่งเป็นค่านิยมที่รับไว้ (Espoused Values) เป็นค่านิยมที่บุคคลยอมรับ โดยพูดหรืออธิบายได้ว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญ และควรดำเนินการอะไร อย่างไร แต่ยังไม่สามารถเชื่อมั่นได้ว่า ค่านิยมนั้น ๆ ได้มีการปฏิบัติจริง (Schein. 1988 : 135) งานวิจัยที่ศึกษาโดยวิธีนี้ ได้แก่ การศึกษาค่านิยมในโรงเรียนมัธยมศึกษา (Jones. 1992 : 1746 - A) การศึกษาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียน (Cochran. 1991 : 356 - A)

3. วัฒนธรรมองค์การที่กำหนดนิยามโดยมุ่งเน้นให้ความหมายสำคัญในระดับคติฐาน ใช้วิธีการศึกษาแบบสำรวจร่วม หรือการสืบค้นร่วม เป็นวิธีการที่ชาวยน์ประยุกต์จากวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Study) ซึ่งเป็นการศึกษาโดยบันทึกข้อมูลเชิงระบบเกี่ยวกับวัฒนธรรมของมนุษย์ที่นำมาจากแนวคิดของนักมนุษยวิทยา โดยมีความเชื่อว่า มีคติฐานทางโครงสร้างที่ไม่สามารถจะเข้าใจได้ ถ้าไม่มีการสังเกตแบบเข้มข้นกว้างขวางลึกซึ้ง และครอบคลุมทุกส่วน วิธีการนี้เป็นการอธิบาย และพรรณนาอย่างละเอียดเข้มข้น (Rich Description Data or Thick Description) (Goetz and LeCompte. 1984 : 17 ; Geertz. 1973 : 3) ซึ่งต้องใช้เวลาในการศึกษาเป็นเวลานาน (Slavin. 1992 : 66) แต่ทำให้เข้าใจความซับซ้อนของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมได้ดีมาก (Schein. 1991 (b) : 244 ; citing Geertz. 1973 ; Spradley. 1979 : 8) การศึกษาโดยวิธีนี้เน้นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ รวมทั้งการเก็บข้อมูลที่ไม่ใช่พฤติกรรม (Plog and Bates. 1980 : 47) มีการศึกษาวิจัยหลายเรื่อง เช่น การศึกษาวิเคราะห์โครงสร้าง และวัฒนธรรม (Allum. 1991 : 1283 - A) การศึกษาเพื่อค้นหาคติฐานและค่านิยมของโรงเรียน และพรรณนาวัฒนธรรม (Gallagher. 1991 : 1962 - A) ชาวยน์ได้นำมาประยุกต์เป็นขั้นตอนกระบวนการสัมภาษณ์ 10 ขั้น เรียกว่า วิธีการ 10 ขั้นของชาวยน์ (Schein's 10 Step Method) หรือวิธีการสำรวจร่วมหรือวิธีการสืบค้นร่วม (Joint Exploring or Joint Inquiry Approach) เป็นวิธีการศึกษาแบบคลินิก (Clinical Approach) หรือการสัมภาษณ์แบบคลินิก (Clinical Interview) ตามแนวคิดของนักจิตวิทยา เป็นวิธีการศึกษาวัฒนธรรมโดยที่คน ๆ หนึ่งนอกองค์การสามารถศึกษา

เรียนรู้วัฒนธรรมองค์การได้ โดยมีอีกคนหนึ่งหรือหลายคนในองค์การมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และแสดงออกอย่างเปิดเผยว่า คิดอะไร มีความรู้สึกอย่างไร มีวิธีการอย่างไร และจะกำหนดรูปแบบของคติฐานของวัฒนธรรมได้อย่างไร วิธีการนี้อาศัย แรงจูงใจจากคนใน หรือบุคคลภายในองค์การเพื่อระดมสมอง และคนนอกองค์การใช้คำถาม กระตุ้น เพื่อผลักดันให้คนในได้แสดงออกหรือกล่าวถึงวัฒนธรรมในระดับที่ 2 ค่านิยม ซึ่งให้ความหมายแทนวัฒนธรรมในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์ และผลงานสร้างสรรค์ และเมื่อตรวจสอบ แล้ว พยายามกระตุ้นให้กลุ่มได้แสดงออกหรือกล่าวถึงคติฐานที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังวัฒนธรรมใน 2 ระดับข้างต้น วิธีการดังกล่าวนี้สามารถจะอธิบาย หรือเข้าใจวัฒนธรรมได้ในช่วงระยะเวลา สั้น ๆ (Schein. 1988 : 113 - 119 ; Schein. 1991 (a) : 381 - 383 ; Schein. 1991 (b) : 253) วิธีการศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมของชาวยน์ (Schein. 1988) เป็นวิธีการศึกษาที่เข้าใจอย่างชัดเจนที่สุด (Torrington and Weightman. 1993 : 53) มีนักวิชาการได้นำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การ และวัฒนธรรม โรงเรียนแล้ว พบว่า วิธีการของชาวยน์มีประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมทางวัฒนธรรม (Biggerstaff. 1990 : 1882 - A) และเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการค้นหาวัฒนธรรม โรงเรียน (Plath. 1988 : 1953 - A)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวัฒนธรรมที่เน้นศึกษาทุกองค์ประกอบ และใช้วิธีการหลาย ๆ วิธี ฮันท์ (Hunt. 1991 : 220 - 222, 227) ยืนยันว่า องค์ประกอบของวัฒนธรรม เปรียบเสมือนหัวหอมที่ถูกปอกเปลือกแล้ว และกำหนดเป็นชั้นแทนระดับ ชั้นที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และ รูปแบบของพฤติกรรม และชั้นที่ 2 ค่านิยม และความเชื่อ ศึกษาโดยการใชแบบสอบถาม เพราะองค์ประกอบชั้นที่ 1 สามารถมองเห็นได้ง่าย แต่เข้าใจความหมายได้ยาก จึงจำเป็นต้องสอบถามข้อมูล และความหมายที่ถูกต้องจากสมาชิกในองค์การ และชั้นที่ 2 เป็นสิ่งที่สมาชิกในองค์การสื่อสาร อธิบาย และให้เหตุผลหรือพิจารณาว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรพูดหรือประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะอธิบายหรือให้ความหมายเกี่ยวกับองค์ประกอบในชั้นที่ 1 และชั้นที่ 3 คติฐาน เป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ ฮันท์เชื่อว่า การศึกษาวัฒนธรรม องค์การต้องศึกษาทุกองค์ประกอบซึ่งเป็นองค์รวมทั้งหมดของวัฒนธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมขององค์การ ส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมของ องค์การทางธุรกิจซึ่งได้รับความสนใจอย่างมาก ปัจจุบันได้มีนักวิชาการนำมาใช้ในการศึกษา

องค์การทางการศึกษามากขึ้น (Smylies. 1991 : 21) โจนส์ (Jones. 1992 : 1746 - A) ยืนยันว่า วัฒนธรรมองค์การสามารถนำไปใช้ศึกษาองค์การทางการศึกษาได้ สามารถใช้ในการบริหารการศึกษา และทฤษฎีองค์การได้ นักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับ วัฒนธรรมองค์การไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การทางการศึกษา หลายเรื่องหลายประเด็น ส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ การศึกษาความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์การกับปัจจัยอื่น และการศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรม องค์การ ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การมาปรับใช้ในการศึกษาวัฒนธรรม โรงเรียน เป็นการศึกษาเพื่ออธิบายและพรรณนา โดยศึกษาทุกองค์ประกอบของวัฒนธรรม ซึ่ง เป็นองค์รวมทั้งหมดของวัฒนธรรม (Hunt. 1991 : 220 - 222, 227) จะทำให้เข้าใจ ภาพรวมหรือภาพโดยรวมของโรงเรียน ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร และตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ ศึกษาโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม มุ่งเน้นการสัมภาษณ์แบบคลีนิกตาม แนวคิดของนักจิตวิทยา และแนวคิดของนักมานุษยวิทยาที่ศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการทางชาติพันธุ์ วรรณา (Ethnographic) ซึ่ง ชายน์ (Schein. 1988 : 83 - 119 ; Schein. 1991(a) : 381 - 383) นำมาพัฒนาเป็นวิธีการสำรวจร่วมหรือวิธีการสืบค้นร่วม (Joint Exploring or Joint Inquiry Approach) วิธีการดังกล่าวสามารถจะศึกษา และ เข้าใจวัฒนธรรมได้ โดยอาศัยการเปิดเผยความรู้สึกนึกคิดของคนในโรงเรียน เพราะเชื่อว่า บุคคลในโรงเรียนสามารถอธิบายความหมาย และให้เหตุผลได้ถูกต้องมากกว่าบุคคลภายนอก

วัฒนธรรมองค์การ : แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของชายน์

วัฒนธรรมองค์การมีหลายความหมาย แต่ไม่มีนิยามใดที่ให้ความหมายครอบคลุมสิ่งที่ เป็นสาระสำคัญของวัฒนธรรม ชายน์ (Schein. 1988 : 5 - 7) ยืนยันว่า วัฒนธรรมจะ ต้องมีความหมายลึกซึ้งในระดับจิตฐาน หรือความเชื่อของสมาชิกในองค์การที่เกิดขึ้นจากจิต สาน์ร่วมกันโดยยอมรับร่วมกันโดยไม่มีข้อสงสัยโต้แย้ง (Taken for Granted) เป็นไปตาม วิถีทาง และสิ่งแวดล้อมของแต่ละองค์การ จิตฐานและความเชื่อเป็นการเรียนรู้ที่จะตอบสนอง ต่อปัญหาของกลุ่ม 2 ประการ ชายน์ศึกษาประเด็นปัญหาสำคัญจากแนวคิดของนักสังคมวิทยา 2 ท่าน คือ พาร์สัน (Parson. 1951) ซึ่งเป็นนักวิชาการในกลุ่มทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ นิยม (Structural Functionalism Theory) ที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาามากที่สุด และ

แนวคิดของเมอร์ตัน (Merton. 1957) ที่ยืนยันว่า หน้าที่ขององค์การมีหลายหน้าที่ ทั้งหน้าที่หลักและหน้าที่แฝง ปัญหาดังกล่าว คือ 1) ปัญหาการอยู่รอดขององค์การ ซึ่งเป็นปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก และ 2) ปัญหาการบูรณาการภายใน ขาชนศึกษาวัฒนธรรมโดยอาศัยนิยามเดิมของวัฒนธรรม และแนวคิดเชิงสหวิทยาการการศึกษาจากบริบทของปรากฏการณ์ทางสังคมวิทยาไปสู่มนุษยวิทยา และพยายามให้ครอบคลุมแนวคิดที่สำคัญในการศึกษาสังคม ซึ่งอธิบายไว้ดังนี้

วัฒนธรรมเป็นแบบแผนของคติฐานเบื้องต้นซึ่งถูกสร้างขึ้น ค้นพบ และพัฒนาโดยบุคคลกลุ่มหนึ่ง เมื่อกลุ่มนั้นเรียนรู้ที่จะต้องเผชิญปัญหาเกี่ยวกับ 1) การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก และ 2) การบูรณาการภายในกลุ่ม แบบแผนนี้จะดำเนินต่อไปด้วยดีจนมีความเที่ยงตรง แล้วจึงนำมาถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ให้วิธีการที่ถูกต้องที่จะยอมรับ คิด และรู้สึกตอบสนองกับปัญหาเหล่านั้น (Schein. 1988 : 9 ; Schein. 1991 (a) : 337 ; Schein. 1991 (b) : 247) ปัญหา 2 ประการ ได้แก่

1. ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก เพื่อความอยู่รอดขององค์การ (Schein. 1988 : 52 - 65 ; Schein. 1991 (a) : 337 ; Schein. 1991 (b) : 248) เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ องค์การจำเป็นต้องสามารถปรับตัวหรือปรับเปลี่ยน และมุ่งพัฒนาให้เกิดความสอดคล้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ในแบบวงจร ดังนี้

1.1 ภารกิจและยุทธวิธี ได้แก่ ภารกิจหลักหรือภารกิจสำคัญ และภารกิจทั่วไป รวมทั้งภารกิจแฝงหรือหน้าที่แฝง

1.2 เป้าหมายซึ่งตรงตามภารกิจหลัก

1.3 วิธีการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย เช่น การจัดโครงสร้างองค์การ การแบ่งงาน ระบบการให้รางวัล ระบบการให้อำนาจหน้าที่ และการเลื่อนตำแหน่ง

1.4 การวัดผล เพื่อให้กลุ่มสามารถทำงานได้ตรงตามเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ เช่น มีระบบข้อมูลข่าวสาร ระบบการควบคุมติดตามผล เป็นต้น

1.5 การปรับปรุงแก้ไขในกรณีที่ไม่สามารถบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมาย ต้องมีการทบทวนเพื่อแก้ไขปรับปรุง

2. ปัญหาการบูรณาการภายใน (Schein. 1988 : 66 - 82 ; Schein. 1991 (a) : 378 ; Schein. 1991 (b) : 249) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องตรงกันในการสร้างความเข้าใจในความหมายร่วมของสมาชิก ดังต่อไปนี้

2.1 ภาษาและความคิด การสื่อความหมาย และความคิด ให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

2.2 ขอบเขตของกลุ่ม การกำหนดหลักเกณฑ์ หรือคุณสมบัติของสมาชิกของกลุ่ม

2.3 อำนาจและสถานภาพ การกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรตำแหน่ง การให้อำนาจ และการกำหนดหน้าที่ของตำแหน่งต่าง ๆ

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม การทำงานภายใต้กฎกติกาเดียวกัน ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และระหว่างกลุ่มเกิดความเป็นมิตร และมีความสนิทสนมคุ้นเคย

2.5 รางวัลและการลงโทษ การกำหนดเกณฑ์ในการจัดสรรรางวัลหรือการกำหนดการพิจารณาโทษ ทุกคนในองค์การมีความรู้ความเข้าใจตรงกันว่า พฤติกรรมใดจะได้รับการยกย่องเชิดชู และเป็นตัวอย่างที่ดีบุคคลที่จะได้รับรางวัลต้องมีคุณสมบัติอย่างไร

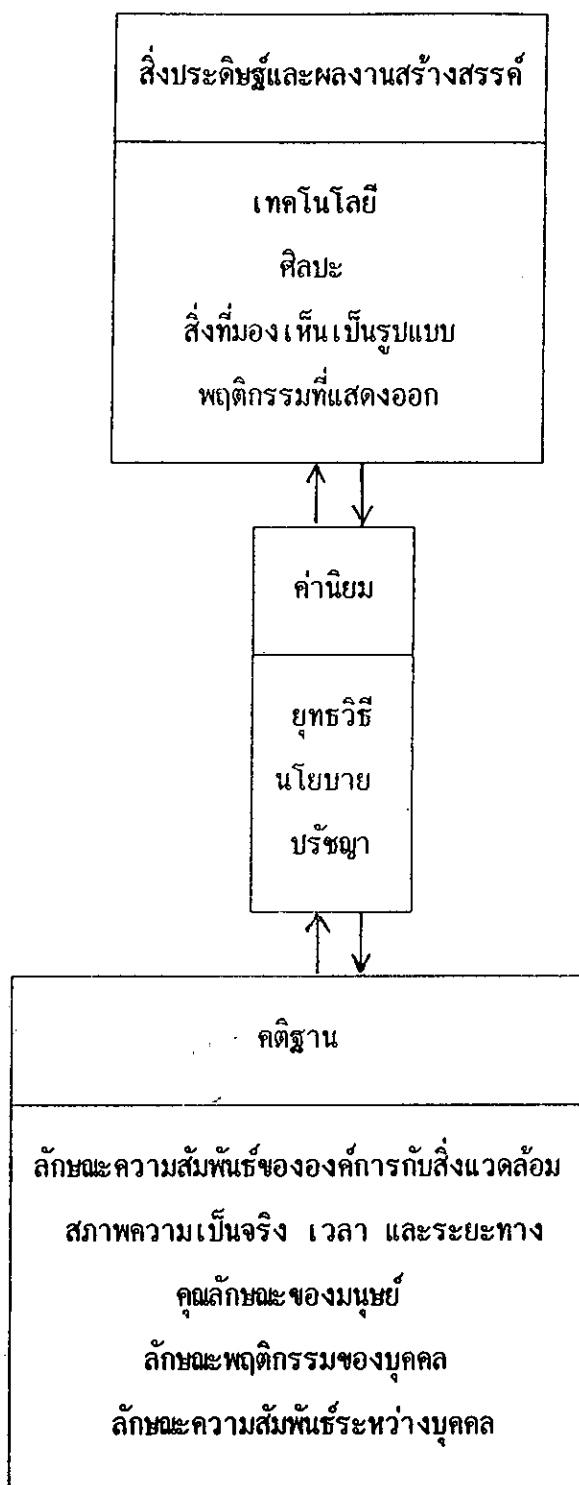
2.6 อุดมการณ์และความเชื่อ ซึ่งเป็นการขึ้นำการกระทำในสถานการณ์บางอย่างหรือหลายอย่างที่สามารถตอบสนองได้ อาจจะเป็นค่านิยมสำคัญขององค์การ และเป็นกลุ่มของคติฐานที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมองค์การ

เมื่อพิจารณาความหมาย และองค์ประกอบของวัฒนธรรมข้างต้น สรุปได้ว่า ขา्यानกำหนดความหมายของวัฒนธรรมในสภาพพลวัต เป็นรูปแบบของการเคลื่อนไหวทำให้เข้าใจได้ว่าวัฒนธรรมมีกระบวนการเรียนรู้อย่างไรบ้าง มีการถ่ายทอดอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร (Schein. 1991 (a) : 369 ; Schein. 1991 (b) : 245 - 247) โดยอธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นรูปแบบหรือแบบแผนของคติฐานของกลุ่มบุคคล คติฐานเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมมีสภาพคงที่ และต่อต้านการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมเป็นแบบแผนทั้งหมดของชีวิตของกลุ่มหรือสังคมเมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง จึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จะค้นหาวิธีการแก้ปัญหา และสร้างสรรค์พัฒนา จนเกิดความรู้ความเข้าใจ ความคิด ความรู้สึก และเกิดการยอมรับร่วมกันเป็นรูปแบบวัฒนธรรมใหม่ วัฒนธรรมจึงมีสภาพคงที่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง และจะเปลี่ยนแปลงพัฒนาตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม สมาชิกใหม่ในสังคมได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม นิยามของวัฒนธรรมจากแบบจำลอง

ของการเรียนรู้ที่เป็นพลวัต ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม และแสดงจุดเด่นของวัฒนธรรม (Schein. 1991 (a) : 382) ดังนี้ 1) เป็นกระบวนการเกี่ยวข้องกับข้อมูล และการเปลี่ยนแปลง 2) มีแนวโน้มที่จะครอบคลุมหน้าที่ของบุคคลในกลุ่ม 3) เป็นสิ่งที่เรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่สำคัญ คือ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และการบูรณาการภายใน และ 4) เน้นความสัมพันธ์ซึ่งเป็นรูปแบบของจิตฐาน

ระดับของวัฒนธรรม (Levels of Culture)

วัฒนธรรมมีองค์ประกอบในระดับที่ต่างกัน ทั้งที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน และปรากฏให้เห็นในรูปแบบของตัวแทนหรือสัญลักษณ์ที่ต้องแปลความหมายจึงจะเข้าใจได้ ขาปนได้ แบ่งองค์ประกอบของวัฒนธรรมเป็น 3 ระดับ (Schein. 1988 : 13 - 21 ; Schein. 1991 (b) : 252 - 253) ดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 แบบจำลองวัฒนธรรมของชาชน

ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และผลงานสร้างสรรค์ (Artifacts or Artefacts and Creations) หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ คิดค้น และสร้างขึ้น วัฒนธรรมระดับนี้สามารถมองเห็นได้ เป็นสภาพทางกายภาพ และเป็นผลของเทคโนโลยีของกลุ่ม เช่น ภาษา สิ่งประดิษฐ์ทางศิลปะ และพฤติกรรมที่เปิดเผยซึ่งสังเกตได้ง่าย แนวคิดทางวัฒนธรรมให้ความสนใจในความหมายของพฤติกรรมว่า ความหมายสำคัญมากกว่าพฤติกรรมที่แสดงออก แต่วัฒนธรรมระดับนี้เข้าใจความหมายได้ยาก

ระดับที่ 2 ค่านิยม (Values) เป็นความเชื่อที่เกิดจากกระบวนการถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจในความสำเร็จจากการแก้ปัญหา เป็นความคิด ความรู้สึก และเป็นการยอมรับร่วมกันของสมาชิกว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญ ควรทำอะไร อย่างไร ค่านิยมมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบในระดับที่ 1 เป็นสิ่งที่สมาชิกให้ความหมาย และอธิบายหรือให้เหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรม ค่านิยมประกอบด้วยยุทธวิธี เป้าหมาย ปรัชญา เป็นต้น

ค่านิยมแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ 1) ค่านิยมที่ยังมีข้อโต้แย้งได้ อาร์กิริส และซอน (Argyris and Schon. 1978) เรียกว่า ค่านิยมที่รับไว้ (Espoused Values) เป็นสิ่งที่บุคคลอธิบาย และให้เหตุผลเกี่ยวกับพฤติกรรมว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญ และควรทำอะไร แต่อาจจะไม่ใช่สิ่งที่ได้กระทำจริง ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นค่านิยมที่เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 2 และ 2) ค่านิยมที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดเป็นความเชื่อที่ยอมรับโดยไม่มีข้อโต้แย้ง หรือมีข้อโต้แย้งน้อยกว่าค่านิยมที่รับไว้ อาร์กิริส และซอนเรียกว่า ค่านิยมที่นำไปใช้ (Values-in-use) หรือทฤษฎีที่นำไปใช้ (Theory-in-use) (Hunt. 1991 : 220 ; citing Argyris and Schön. 1978 ; Schein. 1988 : 18 ; citing Argyris. 1976 ; Argyris and Schön. 1974) ค่านิยมระดับนี้เรียกว่า คติฐาน ซึ่งเป็นค่านิยมที่สามารถวัดได้ ทดสอบได้ และพิสูจน์ได้ องค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 1 และระดับที่ 2 มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ระดับที่ 3 คติฐานเบื้องต้น (Basic Underlying Assumption or Assumptions) คือ ค่านิยมที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดการยอมรับ คิด และรู้สึกร่วมกันโดยไม่มีข้อโต้แย้ง หรือมีข้อโต้แย้งน้อยที่สุด เป็นความเชื่อของสมาชิกในกลุ่มซึ่งจะขึ้นาพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มว่า ยอมรับอย่างไร คิดอย่างไร และรู้สึกอย่างไรกับสิ่งต่าง ๆ ตัวอย่างของคติฐาน เช่น ความเชื่อที่ว่าธุรกิจต้องการผลกำไร โรงเรียนเป็นสถานที่ให้การศึกษา ยาช่วยบำบัดรักษาให้มีชีวิตยืนยาว คติฐาน และค่านิยมมีปฏิสัมพันธ์กัน

ชาวนีศึกษารูปแบบคติฐาน จากแนวคิดของคลัคฮอห์น และสตรอดท์เบค (Schein. 1991 (b) : 372 ; citing Kluckhohn and Strodtbeck. 1961) โดยเชื่อมโยงมิติสำคัญเกี่ยวกับคน ธรรมชาติ และพฤติกรรม เป็นความเชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ด้านลักษณะความสัมพันธ์ขององค์การกับสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสภาพที่เป็นจริง ความจริง เวลา และระยะทาง 3) ด้านคุณลักษณะของมนุษย์ 4) ด้านลักษณะของพฤติกรรมของบุคคล และ 5) ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล คติฐานสามารถค้นพบได้จากการตรวจสอบวัฒนธรรมในระดับที่ 1 และระดับที่ 2 อย่างระมัดระวัง หรือจากการสัมภาษณ์เพื่อหารูปแบบของวัฒนธรรม ซึ่งต้องดำเนินการอย่างจริงจัง เมื่อค้นพบคติฐานแล้วแบบแผนของวัฒนธรรมจะปรากฏ ทำให้เข้าใจได้อย่างแท้จริงว่าอะไรกำลังดำเนินอยู่ เพราะอะไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น มีเหตุผลอะไรอยู่เบื้องหลัง

วิธีการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของชาวนี

วัฒนธรรมองค์การส่วนใหญ่จะศึกษาวิเคราะห์ในเชิงปรัชญา และเป็นการอธิบายหรือบรรยายมากกว่าจะเป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ (Hoy and Miskel. 1991 : 218 ; citing Cusick. 1987) การศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 1 ศึกษาได้โดยการสังเกต การตรวจสอบเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสอบถาม แต่การแปลความหมายหรืออธิบายความหมายของวัฒนธรรมให้เข้าใจถูกต้องนั้นเป็นไปได้ยาก (Owens and Steinhoff. 1989 : 12 ; Schein. 1988 : 14 ; Schein. 1991 (a) : 371 ; Schein. 1991 (b) : 252) สำหรับองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 2 คำนึงศึกษาได้โดยการใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ รวมทั้งการตรวจสอบเอกสาร และการสังเกต (Schein. 1988 : 135) และองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 3 คติฐาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรม ชาวนี (Schein. 1988 : 312) ยืนยันว่าไม่สามารถศึกษาเพื่อหาคติฐานได้โดยวิธีการใช้แบบสอบถาม การค้นหาคติฐานต้องศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบคลินิค ร่วมกับการศึกษาเอกสาร และการตรวจสอบหลักฐานต่าง ๆ และการสังเกต ชาวนีจึงพยายามหาวิธีอธิบาย และพรรณาวัฒนธรรม เพื่อค้นหาคติฐานซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรม โดยได้พัฒนาจากแนวคิดของนักจิตวิทยาซึ่งมุ่งใช้การสัมภาษณ์แบบคลินิค และแนวคิดของนักมานุษยวิทยาซึ่งมุ่งใช้วิธีการโดยวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic) ชาวนี เรียกว่า วิธีการ

สำรวจร่วมหรือวิธีการสืบค้นร่วม มุ่งเน้นการสัมภาษณ์แบบคลินิก หรือการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เป็นการสอบถาม และสำรวจร่วมระหว่างผู้ศึกษาที่อยู่นอกองค์การหรือคนนอก กับผู้ให้ข้อมูลกับองค์การหรือคนในที่มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ ชายนี้อาจเชื่อว่าความพยายามร่วมระหว่างคนใน และคนนอกเท่านั้น สามารถจะอธิบายคติฐาน และรูปแบบความสัมพันธ์ได้ ความพยายามร่วมนี้อาจมีการวางแผนร่วมกันอย่างละเอียด และมีกิจกรรมการเก็บข้อมูลอย่างกว้างขวาง และรวมถึงวิธีการแบบทางการที่นักมนุษยวิทยาได้นำมาใช้ เช่น การสัมภาษณ์แบบทางการ การวิเคราะห์สิ่งประดิษฐ์ และการสัมภาษณ์กลุ่มที่มุ่งเน้นเพื่อค้นหาการรับรู้ของคนในองค์การ (Schein. 1988 : 112 - 113) วิธีการดังกล่าวมีเหตุผล 2 ประการ คือ

1. เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ และหลีกเลี่ยงความลำเอียง คนนอกองค์การไม่สามารถอธิบายความหมายที่ถูกต้อง จากเหตุการณ์ที่สังเกตได้ เพราะไม่ได้ใช้ชีวิตอยู่กับคนในองค์การนานพอที่จะรู้ว่า จะเชื่อมโยงกลุ่มความหมายแต่ละประเภทอย่างไร จะแปลความหมายไปสู่พฤติกรรม ได้อย่างไร คนนอกองค์การเพียงแต่รู้ว่าอะไร กำลังดำเนินอยู่และมีเทคนิควิธีอย่างไร แต่ไม่สามารถแปลความหมายของสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นได้

2. เพื่อให้การศึกษาครอบคลุมสิ่งภายในที่ไม่สามารถมองเห็นได้ คนในองค์การจะให้ความสนใจ และตระหนักในความสำคัญของคติฐาน และสามารถบอกได้ว่าคติฐานเหล่านั้นเป็นรูปแบบได้อย่างไรก็ตามเมื่อ 1) พยายามอธิบายให้คนนอกองค์การเข้าใจว่า ทำไมสิ่งเหล่านี้จึงปรากฏให้เห็นในวิถีทางที่กระทำอยู่ และ 2) พยายามที่จะเปิดเผยหรืออธิบายความหมายให้คนนอกองค์การเข้าใจอย่างถูกต้อง ซึ่งต้องร่วมมือกันในช่วงเวลาหนึ่งจึงจะสามารถค้นพบความหมายที่อยู่เบื้องหลังได้

วิธีการสำรวจร่วมหรือวิธีการสืบค้นร่วม (Joint Exploring or Joint Inquiry Approach)

วิธีการสำรวจร่วมเป็นกระบวนการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบของวัฒนธรรม หรือคติฐาน โดยวิธีการสำรวจร่วมกันระหว่างคนในองค์การซึ่งเป็นคนใน และคนนอกองค์การ ซึ่งเป็นคนนอกโดยเน้นวิธีการสัมภาษณ์แบบคลินิกซึ่งขึ้นอยู่กับสมมติฐานที่ว่า ถ้ามีการถามคำถามที่ถูกต้องตรงประเด็นก็สามารถเชื่อมโยงแนวคิด จนสามารถอธิบาย และแปลความหมายของวัฒนธรรมได้อย่างสมบูรณ์ วิธีการดังกล่าวเรียกว่า วิธีการสำรวจร่วม หรือวิธีการสืบค้นร่วมหรือเรียกว่า

วิธีการ 10 ขั้น ของชาวัน (Shein's 10 Step Method) ซึ่งมี 10 ขั้นตอนดังนี้
(Schein. 1988 : 49 - 119 ; Schein. 1991 (a) : 372 - 383 ; Schein. 1991 (b) : 249 - 253)

ขั้นที่ 1 ศึกษาเหตุการณ์ที่แปลกไปจากที่คาดหวัง เช่น ความขัดแย้งในองค์การหรือ การที่คนนอกไม่เป็นอิสระในการสื่อสาร เป็นต้น

ขั้นที่ 2 สังเกตและตรวจสอบข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อศึกษาให้พบว่าเหตุการณ์ที่แปลกไปจากที่คาดหวังนั้นเป็นผลสะท้อนจากวัฒนธรรม ไม่ใช่เหตุการณ์ที่ผิดปกติทั่ว ๆ ไป

ขั้นที่ 3 ตั้งบุคคลในองค์การหรือคนในให้เป็นผู้ช่วยเหลือ คนในต้องเป็นผู้มีความสามารถในการวิเคราะห์ และสามารถแปลความหมายได้ว่า อะไรกำลังดำเนินอยู่ และใครเป็นผู้ผลักดันให้กระทำเช่นนั้น คนในจะให้ความช่วยเหลือคนนอกได้ โดยคนนอกจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ซึ่งเรียกว่า วิธีการสัมภาษณ์แบบคลินิค (Clinical Approach or Clinical Interview) คนในอาจจะมียกเพียงคนเดียวหรือเป็นกลุ่มบุคคล

ขั้นที่ 4 สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนใน เพื่อค้นหาความเป็นจริงจากสิ่งที่ปรากฏในเหตุการณ์ที่พบ แต่ควรลดความเสี่ยงของคนในให้ลดลง ถ้าเหตุการณ์ที่สังเกตนั้นเกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะให้คำให้โทษ หรืออาจจะทำให้เกิดสิ่งที่ไม่คาดหวัง

ขั้นที่ 5 สัมภาษณ์ร่วมกันระหว่างคนใน และคนนอก มุ่งเน้นการสัมภาษณ์แบบคลินิค และ ค้นหาอธิบาย โดยใช้วิธีตะล่อมกล่อมเกล่า (Probe) ให้คนในพยายามอธิบายถึงเหตุการณ์ที่แปลก ๆ เช่นนั้น ให้ผู้สัมภาษณ์ได้เข้าใจความหมายอย่างถูกต้องว่าหมายถึงอะไร เพื่อค้นหา คติฐาน และรูปแบบของคติฐานเหล่านั้น ในขั้นนี้ต้องสำรวจรายการข้อมูลที่ได้ เพื่อให้มั่นใจว่า ได้รวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมครบถ้วนแล้ว โดยการตรวจสอบใน 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของวัฒนธรรม ซึ่งมี 2 เรื่อง คือ เรื่องที่ 1 การปรับเปลี่ยนหรือ การปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมภายนอก และเพื่อความอยู่รอดขององค์การ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ 1) การกิจและยุทธวิธี โดยพัฒนาให้สอดคล้องกับการกิจสำคัญ และหน้าที่ของ องค์การ ทั้งหน้าที่ที่ปรากฏ และหน้าที่แฝง 2) เป้าหมาย ซึ่งเป็นผลสะท้อนของการกิจสำคัญ 3) วิธีการดำเนินงาน เพื่อให้เป้าหมายประสบความสำเร็จ เช่น การแบ่งงานกันทำ การจัด โครงสร้างองค์การ ระบบการให้รางวัล เป็นต้น 4) การวัดผล มีเกณฑ์การวัดผลที่ตรง เป้าหมาย มีระบบข้อมูล ระบบการควบคุม 5) การแก้ไข เพื่อให้บรรลุผลตรงตามเป้าหมาย

เรื่องที่ 2 การบูรณาการกระบวนการภายใน เพื่อให้มีศักยภาพที่จะปรับเปลี่ยนได้ ประกอบด้วย

- 1) การสื่อความหมาย และแนวคิด เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน เช่น การสื่อสาร การประชุม การประชาสัมพันธ์
- 2) ขอบเขต หมายถึง เกณฑ์หรือคุณสมบัติของการเป็นสมาชิกในองค์กร เช่น แนวปฏิบัติในการทำงานร่วมกัน วัตถุประสงค์ของการอยู่ร่วมกันในองค์กร
- 3) อำนาจและสถานะภาพ ได้แก่ ภาวะเบียบในการให้อำนาจ การจัดสรรตำแหน่งต่าง ๆ
- 4) ความสนิทสนมคุ้นเคย หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มหรือบุคคลให้มีความสนิทสนม มีความเป็นเพื่อน และมีความผูกพันต่อกัน
- 5) รางวัลและการลงโทษ ได้แก่ เกณฑ์การให้รางวัลหรือการลงโทษ
- 6) อุดมการณ์และความเชื่อ หมายถึง แนวความคิดความเชื่อในเหตุการณ์บางอย่างที่ไม่สามารถควบคุมได้ โดยให้ความหมายที่สมาชิกสามารถตอบสนองได้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลความเชื่อในระดับจิตฐานซึ่งได้แก่

- 1) ลักษณะความสัมพันธ์ขององค์กรกับสิ่งแวดล้อม
- 2) สภาพของความจริง เวลา และระยะทาง
- 3) คุณลักษณะของมนุษย์ มนุษย์มีแนวโน้มที่จะเป็นคนดีหรือไม่ดี
- 4) ลักษณะของพฤติกรรมของบุคคล การกระทำใดที่ถูกต้อง คนสามารถพัฒนาตนเอง เป็นไปตามบุญตามกรรม หรือเชื่อโชคลาง (Fatalist) และ
- 5) ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีความสัมพันธ์แบบใด มีความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นของการบังคับบัญชา หรือมีความสัมพันธ์แบบครอบครัวหรือแบบเครือญาติ

ในขั้นที่ 5 นี้ต้องสำรวจร่วมกันทั้งคนใน และคนนอก เพื่อให้สามารถรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วนทั้งส่วนที่ 1 หน้าที่ของวัฒนธรรม และส่วนที่ 2 จิตฐานของวัฒนธรรม แล้วพยายามค้นหาว่ามีสิ่งใดที่เชื่อมโยงได้ชัดเจนที่สุด มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ในกระบวนการนี้คนนอกต้องมีบทบาทเป็นผู้สัมภาษณ์แบบคลินิค ซึ่งจะช่วยให้คนในได้ค้นหาในระดับที่ลึกที่สุดของความคิด และสามารถอธิบายได้ด้วยตนเอง วิธีการนี้ช่วยให้ทั้งสองฝ่ายสามารถแปลความหมายของจิตฐานของวัฒนธรรมได้อย่างถูกต้อง และเป็นจิตฐานที่คนในยอมรับ

ขั้นที่ 6 ตั้งสมมุติฐาน โดยประมวลผลจากขั้นที่ 5 เป็นการอธิบายเพื่อให้สามารถกำหนดรูปแบบของจิตฐานอย่างคร่าว ๆ ได้ กำหนดเป็นสมมุติฐาน คนในและคนนอกต้องพิจารณาหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อที่จะทำให้สมมุติฐานที่กำหนดไว้นั้นมีความเที่ยงตรง โดยวิเคราะห์เพิ่มเติมจากมิติต่าง ๆ ของจิตฐาน เช่นเดียวกับวิธีการในขั้นที่ 5

ขั้นที่ 7 ตรวจสอบอย่างเป็นระบบ และร่วมมือกันอย่างจริงจัง หลังจากการสัมภาษณ์และสังเกตคนในและคนนอกจะค้นหาข้อมูลจากเหตุการณ์ใหม่ ในช่วงนี้การสัมภาษณ์จะดำเนิน

ต่อไปตามลำดับขั้นตอน และเป็นไปอย่างเป็นระบบ คนในและคนนอกควรร่วมมือกันอย่างจริงจัง ซึ่งในขั้นตอนนี้คนนอกสามารถพิจารณาได้ว่า ควรศึกษาอะไร ควรค้นหาอะไร และควรสอบถามใคร ซึ่งควรศึกษาเพิ่มเติม โดยการใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ การสังเกตอย่างเป็นระบบ การศึกษาจากเรื่องเล่า และสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ และรวมทั้งเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการศึกษาวิจัยทางสังคมศาสตร์

ขั้นที่ 8 กำหนดระดับของคติฐาน เป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดในการแปลความหมาย เพื่อให้เข้าใจคติฐานที่อยู่เบื้องหลัง เป็นการยืนยันสมมุติฐานว่าสมมุติฐานใดเป็นคำนิยาม และสมมุติฐานใดเป็นคติฐาน พยายามค้นหาเพื่อให้เข้าใจอย่างชัดเจนว่า คติฐานใดกำลังดำเนินการอยู่ และคติฐานนั้น ๆ มีผลต่อพฤติกรรมอย่างไร

ขั้นที่ 9 ปรับปรุงแก้ไขให้ได้คติฐานที่ถูกต้อง คนนอกสามารถทดสอบรูปแบบของคติฐานกับคนในที่มีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ คนในอาจจะไม่ได้ตระหนักในคติฐานที่ดำเนินการอยู่เหล่านั้น หรืออาจจะไม่ยอมรับ ถ้าพบว่าสิ่งนั้นคนในต้องการจะปิดบัง

ขั้นที่ 10 เขียนคติฐานที่ค้นพบทั้งหมด โดยพรรณนาหรืออธิบาย และแสดงว่าคติฐานเหล่านั้นสัมพันธ์กันอย่างไร ในรูปแบบของความหมาย เพื่อแสดงรูปแบบของคติฐานที่ชัดเจน และทำให้คนอ่านสามารถเข้าใจได้

วิธีการสำรวจร่วมข้างต้นนี้ ชายนีได้พัฒนาเพื่อจะอธิบายความหมายของวัฒนธรรมองค์กร โดยพัฒนาจากวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณาของนักมานุษยวิทยา และวิธีการแบบคลินิกของนักจิตวิทยา รวมทั้งวิธีการเก็บข้อมูลโดยศึกษาสำรวจ และสังเกตองค์ประกอบอื่น ๆ แม้ว่าวิธีการสำรวจร่วมของชายนีจะเป็นกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อน แต่ก็ยังไม่มีวิธีการอื่นที่จะค้นหาคติฐานได้ดีกว่าวิธีการสำรวจร่วมของชายนี (Hoy and Miskel. 1991 : 215) แนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมองค์กรของชายนี โดยวิธีการสำรวจร่วมจึงได้ยอมรับจากนักวิชาการหลายท่านว่า มีความคิดก้าวหน้ามาก มีการพัฒนาแนวคิดอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมโครงสร้างและเนื้อหาของวัฒนธรรมได้ทั้งหมด และทำให้เข้าใจวัฒนธรรมอย่างชัดเจน (Hunt. 1991 : 220 ; Torrington and Weightman. 1993 : 53 ; Torrington, Weightman and John. 1989 : 134) และได้นำไปเป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมองค์กร (Davis and Newstrom. 1989 ; Hoy and Miskel. 1991 ; Hunt. 1991 ; Luthans. 1992) ศึกษาวัฒนธรรมองค์กรทางการศึกษา (Davis. 1989 ; Duke.

1987 ; Goens and Clover. 1991 ; Hanson. 1991 ; Owens and Steinhoff. 1989 ; Smylies. 1991 ; Webb and others. 1987) และศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ (Biggerstaff. 1990 ; Daniel. 1990 ; Gallapher. 1991 ; Kalka. 1989 ; Plath. 1988 ; Shaw. 1991) อย่างกว้างขวาง

ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของชาวนี มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งนำไปใช้ในการกำหนดนิยาม ระดับ และองค์ประกอบของวัฒนธรรม โดยนำไปบูรณาการกับแนวคิดของนักวิชาการอีกหลายท่าน และนำไปใช้ในการกำหนดวิธีการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนด้วย

วัฒนธรรมโรงเรียน (School Culture)

วัฒนธรรมโรงเรียนปรากฏครั้งแรกในผลงานของ วอลเลอร์ (Waller. 1932) นักสังคมวิทยาซึ่งวิเคราะห์เกี่ยวกับการเรียนการสอน (Smylies. 1991 : 22 ; citing Morgen. 1986) และวอลเลอร์เป็นคนหนึ่งในกลุ่มแรกที่ศึกษาเกี่ยวกับโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยศึกษาว่าโรงเรียนเป็นระบบสังคม ได้ให้ความสำคัญและสนใจเกี่ยวกับการควบคุมนักเรียน รวมทั้งโครงสร้าง และบรรทัดฐานของวัฒนธรรมโรงเรียน (Hoy and Miskel. 1991 : 218 - 219 ; citing Waller. 1932) วอลเลอร์ศึกษาโดยการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ศึกษาอัตชีวประวัติ บันทึกการศึกษารายกรณี บันทึกประจำวัน และศึกษาจากจดหมายส่วนตัว และเอกสารส่วนตัวอื่น ๆ เป้าหมายของการศึกษาเพื่ออธิบายว่า โรงเรียนเป็นโลกทางสังคมของครู และนักเรียน และเพื่อช่วยพัฒนาแนวความคิดของครูไปสู่ความเป็นจริงของชีวิต และสังคมภายในโรงเรียน และเชื่อว่า ครูและนักเรียนไม่ใช่เครื่องจักรสำหรับการสอนและการเรียน วอลเลอร์จึงเป็นบุคคลสำคัญในวงการวิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา (Bogdan and Biklen. 1982 : 13) ซึ่งเน้นการศึกษาแบบพรรณนาข้อมูล (Goetz and LeCompte. 1984 : 25) การศึกษาของดีล (Glatthorn. 1990 : 55 ; citing Deal. 1987) ก็พบว่า วอลเลอร์ (Waller.

1932 : 103) ได้อธิบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนว่า โรงเรียนมีวัฒนธรรมที่กำหนดค่านิยมเฉพาะในโรงเรียนของตน ซึ่งประกอบด้วยพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วิธีปฏิบัติในโรงเรียน (Folkways) แนวปฏิบัติตามหลักศีลธรรม หรือจารีตประเพณี (Mores) การสร้างขวัญและกำลังใจ การแข่งขัน การมีส่วนร่วม งานพิธีหรือพิธีการ ประเพณี กฎระเบียบรวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ในโรงเรียน และวอลเลอร์ (Bartky. 1956 : 50 ; citing Waller. 1932 : 103) ยืนยันว่า สิ่งทั้งหลายข้างต้นนี้ เป็นวิธีการที่โรงเรียนดำเนินการเพื่อที่จะทำให้วิถีชีวิตของบุคลากรในโรงเรียนมีความสามัคคี และมีความร่วมมือร่วมใจมากขึ้น

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความซับซ้อนมากขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบทั้งงานด้านวิชาการ กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน งานที่เกี่ยวกับชุมชน และสิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน ผู้บริหารต้องทำงานหลายหน้าที่หลายบทบาท จึงควรมีวิธีการใหม่ ๆ ในการประยุกต์ใช้สิ่งแวดล้อม มีทักษะใหม่ ๆ ที่จะสร้างยุทธวิธีของความร่วมมือ และมีโครงสร้างที่จะควบคุมความหลากหลายในโรงเรียนได้ รวมทั้งการประสานงานและประสานบุคคลในโรงเรียน สิ่งที่จะเชื่อมโยงยึดเหนี่ยวให้ทุกหน่วยงานในโรงเรียน และบุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความสามัคคี และรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ คือ วัฒนธรรมที่เข้มแข็ง (Beare, Caldwell and Millikan. 1989 : 97 - 98) วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้บุคลากรในโรงเรียน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระบบโรงเรียน และเป็นเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ (Hanson. 1991 : 68 - 69) วัฒนธรรมมีอิทธิพลมากที่สุดที่จะก่อให้เกิดกระบวนการทางการศึกษา (Kimbrough and Nunney. 1988 : 81) วัฒนธรรมโรงเรียนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ได้รับความสนใจในการนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหาร และการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีโครงสร้างที่ซับซ้อนหลากหลายดังกล่าว (Johnson. 1992 (b) : 79 ; citing Johnson. 1987 ; Johnson and Ramos de Percz. 1985 ; Sarason. 1982)

วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของสังคม จึงเป็นวัฒนธรรมย่อยของวัฒนธรรม และมีลักษณะเหมือนวัฒนธรรมของสังคมทุกประการ กล่าวคือ มีวิถีแห่งการดำเนินงานในโรงเรียน มีวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ เช่น อาคารเรียน และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน

หลักสูตร และประมวลการสอน และมีวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ค่านิยม หลักเกณฑ์ กฎระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งวิถีทางของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน มีชนบทประเพณี และพิธีกรรมในรูปแบบต่าง ๆ และสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมายประจำโรงเรียน (ชนิตารักษ์พลเมือง. 2525 : 75 - 76) รวมทั้งประเพณี และวิธีการทำงานซึ่งเป็นกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน (Arends. 1988 : 442) วัฒนธรรมโรงเรียนจึงมีอิทธิพลต่อครูทั้งทางตรง และทางอ้อม (Glatthorn. 1990 : 104) มีอิทธิพลในระดับที่แตกต่างกันตามกลุ่มย่อยของครู ซึ่งกำหนดโดยปัจจัยทางชีวสังคม และประสบการณ์ทางวิชาชีพของแต่ละคน (Grimmett and Crehan. 1992 : 59 ; citing Hargreves. 1986 : 137 ff) วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียน ก่อให้เกิดความคาดหวัง เจตคติ และพฤติกรรม และส่งผลกระทบต่อผลผลิตของโรงเรียนด้วย (Goodchild and Holly. 1989 ; Greenfield. 1985 : 109 ; Trethowan. 1991 : 25)

วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียน

วัฒนธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารโรงเรียน (Goens and Clover. 1991 : 257) โดยมีหน้าที่ 3 ประการ คือ 1) เป็นเครื่องมือ หรือเป็นวิธีการที่ทำให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ รวมทั้งเป็นเทคนิควิธีที่จะปฏิบัติงานในโรงเรียน 2) เป็นเกณฑ์ หรือเป็นระเบียบของการกระทำหรือการปฏิบัติงานของบุคคล 3) ชี้นำทิศทางตามที่กำหนดในเป้าหมาย ซึ่งจะแปลความหมายให้แต่ละคนทำสิ่งใด ๆ ตามค่านิยมของตน (Reid. 1992 : 58 - 59) ค่านิยมของโรงเรียน สัญลักษณ์ และความเชื่อ เป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมที่จะบอกให้รู้ว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญในโรงเรียน ค่านิยมที่เหมาะสมจะเพิ่มแรงจูงใจ ความผูกพัน ความกระตือรือร้น และความภักดีของบุคลากรในโรงเรียน ถ้าผู้บริหารและบุคลากรทุกฝ่ายมีความเข้าใจ และยอมรับในความสำคัญขององค์ประกอบของวัฒนธรรมเหล่านี้ ย่อมสามารถจัดการศึกษาในโรงเรียนให้บรรลุความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (Arends. 1988 : 442 ; Schockley. 1992 : 59, 96) วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นเครื่องมือที่ยึดเหนี่ยวบุคลากรในโรงเรียนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระบบโรงเรียน และเป็นเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนได้ดำเนินไปได้ด้วยดี (Hanson. 1991 : 68) เป็นสิ่งยึดองค์การโรงเรียนไว้ด้วยกัน และมีอิทธิพลต่อสมาชิกในโรงเรียนอย่างจริงจัง (Arends.

1988 : 442) เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่จะเพิ่มความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและครู และยึดมั่นในค่านิยม (Davis and Margaret. 1989 : 24 ; citing Water and Stanfield. 1988 ; Glatthorn. 1990 : 58 ; citing Owens. 1987)

ผู้บริหารสามารถใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการบริหารได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า จะนำมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ กัน 4 แบบ คือ 1) วัฒนธรรมอำนาจ หรือวัฒนธรรมสมาคม (Power or Club Culture) เป็นวัฒนธรรมที่เน้นความสำคัญของบุคคลกลุ่มย่อยหรือผู้บริหาร ที่จะใช้อิทธิพลต่อคนกลุ่มใหญ่โดยมุ่งใช้อำนาจบารมี 2) วัฒนธรรมการงาน (Task Culture) มุ่งให้ความสำคัญกับเป้าหมาย และความสำเร็จของงาน โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน มีการทำงานเป็นทีม ให้เกียรติยกย่อง และให้อิสระแก่สมาชิกในองค์กร ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นได้ ซึ่งช่วยให้ทุกคนสามารถทำงานเต็มศักยภาพ 3) วัฒนธรรมบทบาท (Role Culture) เน้นการจัดองค์การตามลำดับขั้นของการบังคับบัญชา การสื่อสาร มีการวางแผน และการตัดสินใจเป็นไปตามเหตุและผล บทบาทหน้าที่ของทุกคนชัดเจน การดำเนินงานเป็นระบบระเบียบ และเป็นไปตามระบบราชการ บางครั้งจึงเรียกว่า วัฒนธรรมแบบราชการ (Bureaucratic Culture) และ 4) วัฒนธรรมบุคคล (Person Culture) มุ่งให้ความสำคัญเฉพาะบุคคลในการแสดงความสามารถ ผู้บริหารบางคนมุ่งเน้นการใช้อำนาจบังคับมากกว่าให้คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วม ซึ่งอาจจะมีผลดีในองค์กรหนึ่ง แต่อาจจะเกิดผลเสียในองค์กรอื่น ๆ ผู้บริหารจึงควรนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับปัจจัยด้านองค์กร 4 ประการ คือ 1) ขนาด 2) สภาพแวดล้อม 3) กระบวนการทำงาน และ 4) ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน (Bell. 1988 : 160 ; citing Handy. 1984 ; Everard and Morris. 1991 : 167 - 168 ; citing Handy. 1986 ; Jone. 1987 : 124 - 125 ; citing Handy) และผู้บริหารควรเลือกให้เหมาะสมสอดคล้องกับเจตคติและพฤติกรรมของคนเพื่อให้มีอิทธิพลต่อโรงเรียน และกระบวนการต่าง ๆ ในโรงเรียน (Blumberg and Greenfield. 1986 : 223 - 224)

ความซับซ้อนในการจัดการศึกษามีมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งกิจกรรมทางปัญญา และสภาพสังคม การยอมรับว่า โรงเรียนเป็นระบบสังคม จึงมุ่งให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมโรงเรียน สนใจเกี่ยวกับบรรทัดฐาน ความคาดหวัง ความเชื่อ และรูปแบบพฤติกรรมประจำวันซึ่งจะนา

โรงเรียนไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ (Johnson. 1992 (9) : 79 ; citing Johnson. 1987 ; Johnson and Ramos de Perez. 1985 ; Sarason. 1982) แนวคิดดังกล่าวตรงกับแนวคิดของ นักวิชาการอีกหลายท่านที่พบว่า การศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน และสัญลักษณ์โรงเรียน เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่ทำให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพ (Goodchild and Holly. 1989 : 141 ; citing Deal. 1985 ; Hoy and Miskel. 1991 : 220 ; citing Deal. 1985 ; Metz. 1986 ; Ramsay and Clark. 1990 : 167 ; citing Peter and Austin. 1985, 1987 ; Kelly and Bredson. 1987) ในส่วนของการบริหารพบว่า ผู้นำที่มีแผนการเกี่ยวกับประสิทธิภาพของโรงเรียน จะมีแผนการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของสถาบันด้วย (Peterson and Lazotte. 1991 : 135 ; citing Purkey and Smith. 1983) และผลการวิจัยเกี่ยวกับโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพพบว่า มีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง (Deal. 1985 : 612) องค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับ ค่านิยม เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ จอห์นสันพบว่า การสื่อความหมายของค่านิยมผ่านกลไกทางวัฒนธรรม โรงเรียนจะขยายผลออกไป ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งปรากฏให้เห็นได้ชัดเจนในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ (Johnson. 1992 (a) : 79) ปัจจัยสำคัญที่อธิบายโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพได้ดีที่สุดคือ วัฒนธรรมโรงเรียน โดยอธิบายได้ว่า ทำไมหลาย ๆ โรงเรียนจึงมีความสำเร็จมากกว่าโรงเรียนอื่น ๆ ทั้ง ๆ ที่กลุ่มประชากรมีลักษณะเหมือนกัน (Glatthorn. 1990 : 58 ; citing Patterson, Purkey and Parker. 1986) แต่มิใช่นักวิชาการหลายท่านไม่เห็นด้วย และคัดค้านว่าความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียน และโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพยังมีความคลุมเครือไม่สามารถอธิบายได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะมีปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน (Hanson. 1990 : 72 ; citing Rossman, Corbett and Firestone. 1988 : 133 - 134)

ผู้บริหารองค์การทางการศึกษาในประเทศไทย ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาวัฒนธรรมเท่าที่ควร (สุวิทย์ บุญช่วย. 2535 : 68) เพราะนักวิชาการหรือผู้บริหาร ส่วนมากยังไม่เข้าใจ (สิทธิโชค วรรณสันติกุล. 2534 : 16) จะมุ่งเน้นการปรับปรุงเทคนิค โดยแก้ไขกฎเกณฑ์ และระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการบริหาร และโครงสร้าง

ขององค์การซึ่งเป็นการแก้ปัญหาด้านเดียว และมักละเลยหรือมองไม่เห็นความสำคัญว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อการบริหาร (ไพบูลย์ ช่างเรียน. 2532 : 1) ผู้บริหารส่วนใหญ่มองที่ไม่ได้ศึกษาหรือไม่ได้ทำความเข้าใจวัฒนธรรมองค์การ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมองค์การหรือธรรมชาติขององค์การ และไม่สามารถนำแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารได้ จึงไม่ได้รับความสำเร็จเท่าที่ควร (กิตติมา ประติติลล. 2529 : 9)

วัฒนธรรมโรงเรียน : แนวคิดในการเปลี่ยนแปลงพัฒนา

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา และต้องเผชิญปัญหาความซับซ้อนในทุกรูปแบบขององค์การ ซึ่งสรุปได้ 2 ส่วน คือ 1) ปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก ที่โรงเรียนจะต้องปรับตัวหรือปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องเหมาะสม และ 2) ปัญหาในการบูรณาการภายในโรงเรียน ซึ่งจะต้องพัฒนาให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดความเข้าใจร่วมกัน และเกิดความสอดคล้องกันในการดำเนินงาน (Duke. 1987 : 280 ; citing Schein. 1985) การจัดการศึกษามีเป้าหมายเพื่อให้มีคุณภาพ จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วัฒนธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลง ดังนี้ 1) วัฒนธรรมเป็นแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับองค์การ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการค้นหา และทำความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การ และชีวิตในองค์การ 2) วัฒนธรรมเป็นรูปแบบซึ่งรวบรวมความคิดที่จะปรับปรุงวิธีการทำงานในองค์การ และ 3) วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหรือเป็นวิธีการที่ใช้ในการนำการเปลี่ยนแปลงในองค์การ (Musella and Davis. 1991 : 287 ; citing Jelinck et al. 1983 ; Smircich. 1985 ; Wilkins. 1983)

ความล้มเหลวของการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงโรงเรียน เกิดจากการขาดความสัมพันธ์กับชุมชน และไม่ได้เน้นรูปแบบทางวัฒนธรรม ประเพณี และกฎระเบียบต่าง ๆ มาประยุกต์การศึกษาของชาวราสันพบว่า ปัจจัยสำคัญในการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงโรงเรียน คือ วัฒนธรรมโรงเรียน (Sarason. 1982 : 2) วัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างมีความหมาย (Porter, Lawler III and Hackman. 1975 : 489 - 490) การเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนนั้นต้องการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเจตคติของบุคคลพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานของครูอาจารย์ในโรงเรียน

ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีพลังอิทธิพลมากกว่าการใช้พลังอำนาจบังคับและควบคุม (Purkey and Smith. 1983 : 441) กระบวนการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนต้องการการเปลี่ยนแปลง พัฒนา ศูนย์รวมของกระบวนการ คือ วัฒนธรรมซึ่งสามารถนำไปพัฒนาการบริหารได้ เช่น พัฒนาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง กระบวนการประเมินผล กระบวนการ วิจัยแบบร่วมมือ การประชุมบุคลากร การทำงาน และการพัฒนาทีม เป็นต้น (Goddard and Leask. 1992 : 108) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวกับงาน โครงสร้าง เทคโนโลยี และบุคคล วัฒนธรรมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์กร (Trethowan. 1991 : 21)

การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในโรงเรียน โดยไม่ได้ตรวจสอบวัฒนธรรม ย่อมเสี่ยงต่อ ความล้มเหลว (Trethowan. 1991 : 12) แต่ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นสอดคล้องกับรูปแบบ ของคติฐานหรือวัฒนธรรมผู้บริหารสามารถจะเปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย (Schein. 1991(a): 382) องค์กรโรงเรียนเป็นหน่วยงานหรือระบบที่เล็กที่สุดในระบบการบริหารการศึกษา ประสิทธิภาพหรือคุณภาพของโรงเรียนจะมีผลต่อระบบใหญ่ทั้งระบบ (สุรพันธุ์ ยันต์ทอง. 2533 : 29) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมทั้งประเทศ ต้องเริ่มที่การปรับปรุง พัฒนาโรงเรียน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาตรวจสอบวัฒนธรรม จึงจะสามารถพัฒนาได้ทันกับความ เปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก และบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน

การศึกษาในโรงเรียน ผู้บริหารมักจะเน้นเรื่องคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นตัวชี้วัดความคิด เซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1992 : 304 - 305) พบว่า งาน วิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษามักจะศึกษากระบวนการบริหาร และพฤติกรรมผู้นำ แต่ไม่ได้ คำนึงถึงประเด็นการเรียนการสอน เป้าหมายโรงเรียน และสิ่งอื่น ๆ ที่โรงเรียนเกี่ยวข้อง รวมทั้งไม่ได้ศึกษาชีวิตภายในโรงเรียน ความหมายในเหตุการณ์ และความหมายของพฤติกรรม จะมุ่งสนใจ และเข้าใจว่า พฤติกรรมแยกออกจากเนื้อหาสาระ และความหมาย และสนใจสิ่งที่ ผู้นำกระทำมากกว่าจะสนใจถึงเหตุผล และจุดมุ่งหมายของการกระทำ แต่ในปัจจุบันได้มีการนำ กรอบแนวคิดเกี่ยวกับองค์กร และพฤติกรรมขององค์กรมาเป็นแนวทางในการศึกษาโรงเรียน และศึกษาเหตุการณ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน และได้ค้นพบแนวคิดทางวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ในการ

ศึกษาด้วย มีการสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยในโรงเรียนรัฐบาล และนำวัฒนธรรมเข้ามาเป็นบทบาทในการปฏิบัติงานในโรงเรียนมากขึ้น (Deal. 1985 : 608) นำมาใช้ประโยชน์ในการบริหาร และการจัดการศึกษาในโรงเรียนโดยเฉพาะในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งมีโครงสร้างที่ซับซ้อนหลากหลาย (Johnson. 1992 (b) : 79 ; citing Johnson and Romos de Perez. 1985 ; Sarason. 1982) การนำแนวคิดทางวัฒนธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารการศึกษานั้น นักทฤษฎีหลายคนเชื่อว่า ทุกโรงเรียนมีวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกในโรงเรียนมีความผูกพันในเป้าหมายองค์การ วัฒนธรรมจะเป็นสิ่งเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ ในโรงเรียน และยึดระบบโครงสร้างในโรงเรียนให้อยู่ร่วมกัน (Sergiovanni and others. 1987 : 125 ; citing Greenfield. 1973 and Weick. 1982) วัฒนธรรมโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผู้บริหารโรงเรียน (Greenfield. 1985 : 109) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน และส่งผลต่อผลผลิตของโรงเรียนด้วย (Goodchild and Holly. 1989 : 141) ผู้บริหารจึงควรศึกษาหาวิธีการที่จะนำแนวคิดทางวัฒนธรรม ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารการศึกษา

ความหมายของวัฒนธรรมโรงเรียน

นักวิชาการที่ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน มีแนวคิดในการศึกษาต่างกัน ความหมายของวัฒนธรรมจึงมีหลายความหมาย และไม่สามารถสรุปเป็นแนวคิดเดียวกันได้ (Smylies. 1991 : 22 ; citing Deal and Peterson. 1987) เช่น

1. วัฒนธรรมโรงเรียน เป็นรูปแบบของพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ที่ได้เรียนรู้อย่างบูรณาการ วัฒนธรรมโรงเรียนมีรูปแบบและเนื้อหาเฉพาะของโรงเรียน ปรากฏให้เห็นชัดเจนแน่นอน เป็นวัตถุ เป็นรูปแบบของพฤติกรรม และเป็นกระบวนการ และถ่ายทอดผ่านเครือข่ายของการสื่อสารเป็นการเฉพาะ รูปแบบของพฤติกรรมเน้นวัฒนธรรมสำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 เนื้อหาของวัฒนธรรม ประกอบด้วยเนื้อหาสำคัญ 3 เรื่อง คือ 1) ระบบความเชื่อเป็นค่านิยมสำคัญและเป็นความเชื่อที่จะชี้นำบุคคลให้แสดงออกทางพฤติกรรมหรือการกระทำ 2) บรรทัดฐานเป็นมาตรฐานร่วมของพฤติกรรมที่มาจากระบบความเชื่อ และ 3) ประเพณีเป็นวิถีทางของค่านิยมในอดีต ส่วนที่ 2 สิ่งที่แสดงออกของวัฒนธรรมหรือปรากฏให้เห็นได้

ได้แก่ วัตถุประสงค์ที่สังเกตเห็นได้ พฤติกรรมและกระบวนการ ส่วนที่ 3 วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรม หรือวิธีสื่อความหมายของวัฒนธรรม ซึ่งมีการสื่อสารที่แน่นอนชัดเจน มีวิธีการหลักที่ทำให้เนื้อหา ของวัฒนธรรมปรากฏให้เห็น 4 วิธี คือ 1) ภาษาเฉพาะที่ใช้ในกลุ่มสมาชิก 2) พิธีการและ งานพิธีของโรงเรียน 3) เรื่องเล่าหรือเรื่องที่เป็นคติสอนใจ (Folklores) ที่สมาชิกร่วมกัน กำหนด และ 4) สื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความหมายสำคัญของวัฒนธรรม (Icom) หรือถ่ายทอด คำนิยมสำคัญ เช่น คำขวัญ เครื่องหมาย รางวัล เป็นต้น (Glatthorn. 1990 : 58)

2. วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นรากฐานของความรู้ ความเชื่อ คติฐาน และคำนิยม ซึ่งเกิดขึ้นร่วมกันในหมู่สมาชิกของโรงเรียน (Smylies. 1991 : 22 ; citting Deal. 1986 ; Grant. 1988 ; Kottkamp. 1984 ; Metz. 1986 ; Meyer. 1970 ; Rossman, Corbett and Firestone. 1988)

3. วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นแนวปฏิบัติที่ได้รับการยอมรับ เป็นลักษณะของสถาบัน เป็นประเพณี และคำนิยม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะปรากฏเป็นส่วนสำคัญของชีวิตในโรงเรียน โดยแปล ความหมายของคำนิยมไปสู่แผนปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจได้ว่า จะทำอะไร และทำให้ดีได้อย่างไร วัฒนธรรมโรงเรียนรวมถึง บรรทัดฐาน ความคาดหวัง ความคิดและ อุดมคติซึ่งทุกโรงเรียนต่างมีวัฒนธรรมเฉพาะในโรงเรียนของตน (Castetter. 1986 : 18, 272 ; Glatthorn. 1990 : 55 ; Citing Deal. 1987 ; Sergiovanni. 1991 : 108)

4. วัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง สิ่งทั้งหลายที่เกิดจากการบูรณาการรูปแบบ ความคิด โครงสร้าง และประสบการณ์ของบุคลากรในโรงเรียน เป็นสิ่งที่มีคุณสมบัติเฉพาะที่ ดำเนินการอยู่ในโรงเรียน (Beare, Caldwell and Millikan. 1989 : 199) วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นวิธีการและกระบวนการทุกอย่างที่ดำเนินการอยู่ในโรงเรียน โดยมี รูปแบบ คุณลักษณะของพฤติกรรม คำนิยม ความเชื่อ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน ในแต่ละโรงเรียน (Reid. 1992 : 58)

5. วัฒนธรรม หมายถึง กลุ่มของความเข้าใจ หรือความหมายร่วมซึ่งเป็นที่เข้าใจ กันดีในกลุ่มบุคคล และเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจนกับกลุ่มนี้โดยเฉพาะ รูปแบบของ ความหมายนี้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวสมาชิกในกลุ่ม ทำให้แต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน (Sergiovanni and Starratt. 1993 : 92 ; citing Louis. 1980) วัฒนธรรม

โรงเรียนเป็นผลสะท้อนจากค่านิยมร่วม ความเชื่อ และความผูกพันของสมาชิกในโรงเรียน ลักษณะสำคัญของเนื้อหาของวัฒนธรรมมีความลึกซึ้ง มีความหมายและมีความสำคัญ เป็นสิ่งที่โรงเรียนยึดถือเป็นความเชื่อเกี่ยวกับการศึกษา เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หรือเป็นภาพลักษณ์ (Image) ของโรงเรียน วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นกรอบความคิดของบุคคลที่จะหาคำตอบว่า มีวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับองค์การโรงเรียนอย่างไร และชีวิตในโรงเรียนเป็นอย่างไร (Sergiovanni and others. 1987 : 124 ;

Sergiovanni. 1991 : 218 ; Sergiovanni and Starratt. 1991 : 88, 92)

วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อกลุ่มและสมาชิกในกลุ่มว่า จะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไร และสิ่งใดมีคุณค่าสำหรับกลุ่ม วัฒนธรรมโรงเรียนประกอบด้วย ค่านิยม สัญลักษณ์ ความเชื่อ และความหมายร่วมของผู้ปกครองนักเรียน ครูและคนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ลักษณะที่แท้จริงของวัฒนธรรมโรงเรียนรวมถึงประเพณีของโรงเรียน ประวัติ และความเข้าใจในความหมายร่วมกัน ซึ่งไม่ได้มีการเขียนบันทึกไว้และไม่ได้คิดประกาศแจ้งให้ทราบ ความเข้าใจและการยอมรับในวัฒนธรรมโรงเรียน ทำให้เกิดความสามัคคีพร้อมเพรียง และยึดมั่นในความคิดตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย (Sergiovanni and others. 1987 : 126 - 127)

แนวคิดของนักวิชาการข้างต้น กำหนดความหมายของวัฒนธรรมโรงเรียนได้ครอบคลุม เนื้อหาสาระที่สำคัญของวัฒนธรรม แต่ยังเป็นความหมายที่กว้าง และไม่ระบุคุณลักษณะสำคัญที่จะทำให้เกิดความคิดเชื่อมโยงที่จะศึกษาวัฒนธรรมได้ ผู้วิจัยเห็นว่าวัฒนธรรมตามแนวคิดของชายัน มีความหมายที่เน้นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมว่า เป็นกระบวนการของข้อมูลและการเปลี่ยนแปลง เป็นสิ่งที่เรียนรู้เกี่ยวกับหน้าที่สำคัญคือ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก และการบูรณาการภายใน ซึ่งเกี่ยวข้องทั้งงาน บุคคล สิ่งแวดล้อม และความสัมพันธ์ (Schein. 1991 (a) : 382) ผู้วิจัยจึงบูรณาการความหมายของวัฒนธรรมจากแนวคิดของชายัน มาปรับเป็นนิยามของวัฒนธรรมโรงเรียน ดังนี้ วัฒนธรรมโรงเรียน หมายถึง แบบแผนของคติฐาน หรือความเชื่อที่ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ค้นพบ เลือกรสร และปรับปรุงพัฒนา จากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้ดำเนินการแก้ปัญหาการจัดการศึกษาในโรงเรียนเพื่อปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอกซึ่งเป็นไปตามบทบาทหน้าที่ และภารกิจของโรงเรียน และเพื่อให้เกิดการบูรณาการภายใน โดยที่ผู้บริหาร ครู

อาจารย์ และนักเรียน มีความรู้ ความเข้าใจในความหมายร่วมกัน แบบแผนดังกล่าว เป็นวิถีทางที่ถูกต้องที่จะยอมรับ และรู้สึกตอบสนองในความสัมพันธ์กับปัญหาต่าง ๆ เหล่านั้นอย่างสม่ำเสมอ และจะถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ในโรงเรียน วัฒนธรรมปรากฏให้เห็นได้เป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก

การจัดแบ่งวัฒนธรรมโรงเรียน

นักวิชาการที่ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน ได้จัดแบ่งวัฒนธรรมโรงเรียนแตกต่างกัน ดังนี้

1. เซอร์จิโอวานนี และคณะ ได้จัดแบ่งวัฒนธรรมองค์การและวัฒนธรรมโรงเรียนได้ 4 ระดับ ดังนี้ (Sergiovanni and others. 1987 : 128 ; citing Dyer 1982 ; Lundberg. 1985 : 171 ; Sergiovanni. 1991 : 220 - 221 ; Sergiovanni and Starratt. 1993 : 93 ; citing Dyer. 1982 ; Lundberg. 1985 ; Schein. 1985)

ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์ (Artefacts) ได้แก่ สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ คิดค้นและสร้างขึ้น เป็นวัฒนธรรมที่มองเห็นได้ และสังเกตได้มี 2 ประเภท คือ 1) สิ่งประดิษฐ์ทางภาษา หรือข้อความ (Verbal artefacts) ได้แก่ ระบบของภาษาที่ใช้ ประวัติความเป็นมา (Stories) ตำนานหรือเรื่องเล่า (Myths) 2) สิ่งที่แสดงออกทางพฤติกรรม เป็นสิ่งที่แสดงถึงค่านิยมทางสัญลักษณ์ ได้แก่ พิธีปฏิบัติ พิธีการ หรืองานพิธี และการปฏิบัติที่แสดงออกทางสัญลักษณ์อื่น ๆ ในโรงเรียน

ระดับที่ 2 แนวความคิด (Perspectives) เป็นความคิดปกติทั่วไป ซึ่งใช้ในการแก้ปัญหาที่คล้ายคลึงกัน เป็นสิ่งชี้แนะให้บุคคลแปลความหมายในสถานการณ์ และเป็นสิ่งที่กำหนดขอบเขตของการยอมรับ หรือไม่ยอมรับพฤติกรรม ได้แก่ กฎระเบียบและบรรทัดฐานของบุคคล

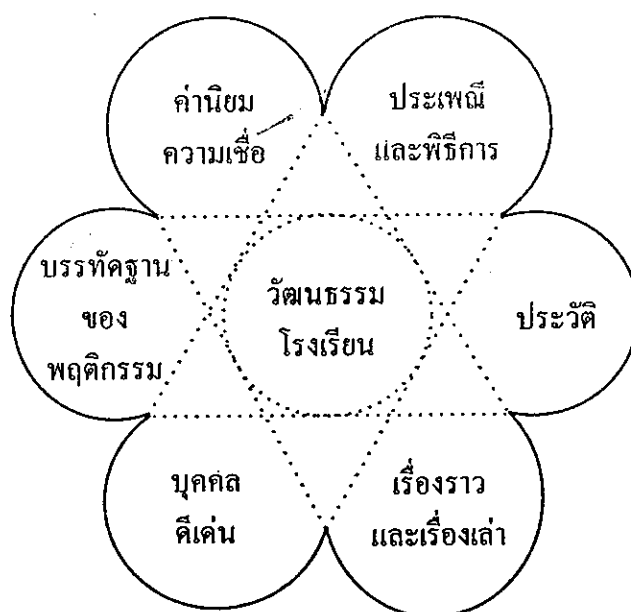
ระดับที่ 3 ค่านิยม (Values) เป็นสิ่งที่สมาชิกในองค์การใช้เป็นพื้นฐานในการพิจารณา หรือให้คุณค่าในการประเมินสถานการณ์ และเป็นเกณฑ์การพิจารณาว่า อะไรสำคัญ อะไรไม่สำคัญ เช่น ประเมินคุณค่าของการกระทำ ประเมินกิจกรรม ให้ลำดับความสำคัญ และประเมินพฤติกรรมของบุคคล ค่านิยมเป็นตัวแทนที่สำคัญของเป้าหมาย อุดมคติ บรรทัดฐาน

รวมทั้งข้อห้าม (Taboos) ขององค์การ เป็นภารกิจขององค์การ เป็นนโยบายการศึกษา และนโยบายของการบริหาร

ระดับ 4 คติฐาน (Assumptions) มีลักษณะเป็นนามธรรมมากกว่าระดับอื่น ๆ เป็นความเชื่อที่สมาชิกในโรงเรียนเข้าใจ และยึดถือร่วมกันเกี่ยวกับองค์การ บุคคลในองค์การ และบุคคลอื่น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และรวมถึงธรรมชาติขององค์การ คติฐานเป็นส่วนสนับสนุนหลักดันที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งทำให้เกิดวัฒนธรรมใน 3 ระดับข้างต้น แม้ว่าจะเป็นลักษณะนามธรรม แต่คติฐานเป็นระบบที่มีความหมายชัดเจน (Explicit)

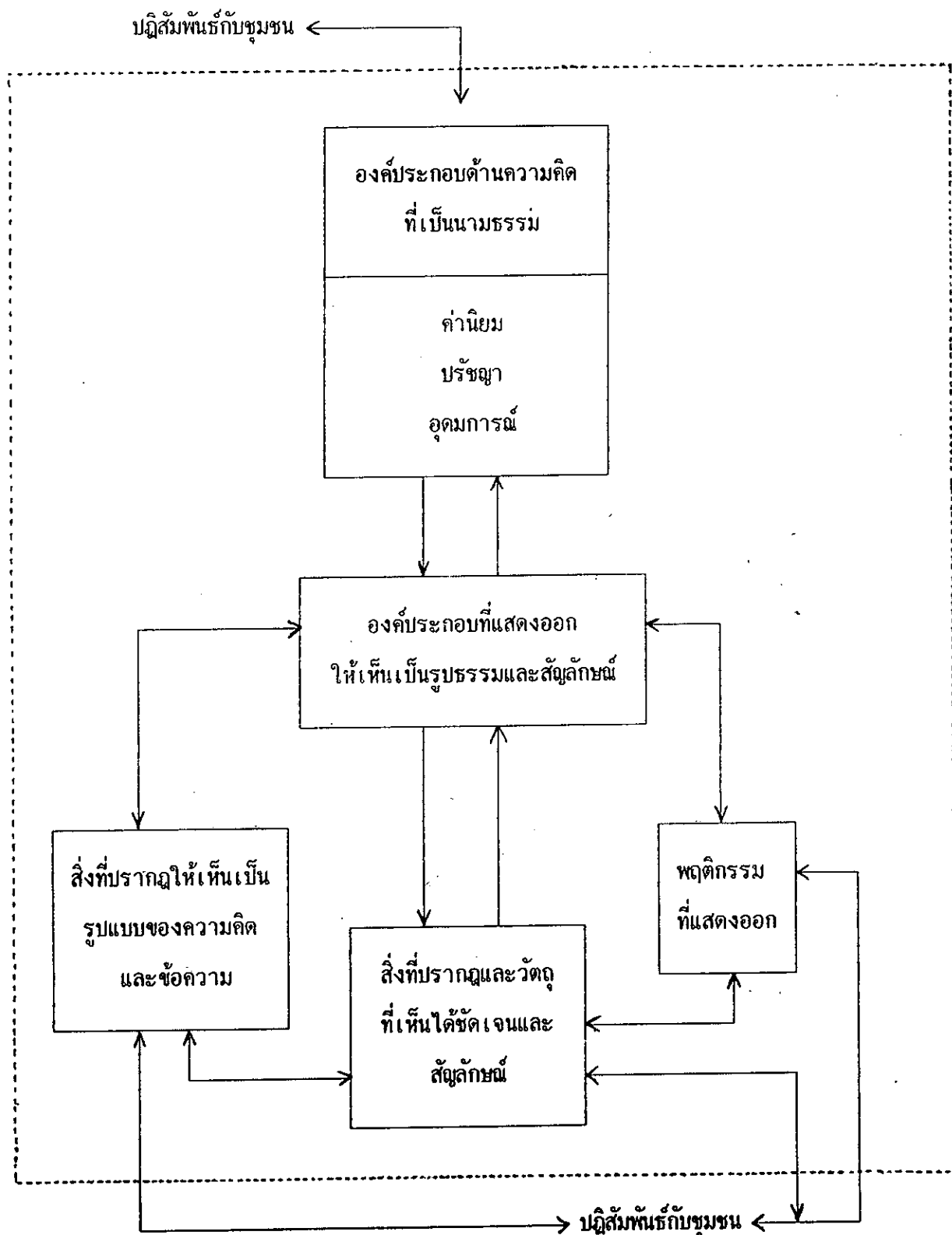
2. โอเวนส์ และสไตน์ฮอฟฟ์ (Owens and Steinhoff. 1989 : 12 - 15)

ได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 6 มิติคือ 1) ประวัติความเป็นมาขององค์การ 2) เรื่องราวหรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับองค์การ 3) บุคคลดีเด่นหรือบุคคลตัวอย่างที่เป็นสัญลักษณ์ขององค์การ 4) บรรทัดฐานของพฤติกรรม หรือความคาดหวังในพฤติกรรมขององค์การ 5) ค่านิยมที่ยอมรับและความเชื่อขององค์การ และ 6) ประเพณีและพิธีการที่แสดงถึงค่านิยมทางสัญลักษณ์ขององค์การ องค์ประกอบเหล่านี้เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกัน ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 องค์ประกอบทางสัญลักษณ์ของวัฒนธรรมโรงเรียน ตามแนวคิดของ โอเวนส์และสไตน์ฮอฟฟ์

3. แบร์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน ได้บูรณาการความหมายตามแนวคิดของ นักวิชาการสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 นักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยา และกลุ่มที่ 2 นักวิชาการด้านศิลปวิทยาและนักวิชาการอื่น โดยนำมาจัดระบบและแบ่งเป็นองค์ประกอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน (Beare, Caldwell and Millikan. 1989 : 19, 175 - 179) คือ แนวคิดของกลุ่มที่ 1 เน้นเกี่ยวกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิต ของกลุ่มบุคคล ซึ่งเป็นไปอย่างมีความหมาย มีระบบระเบียบ และมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนา วัฒนธรรมโรงเรียนควรมีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่อไปนี้ 1) ค่านิยม ทักษะ ประสิทธิภาพ ความต้องการ และความสามารถของแต่ละคน 2) สภาพเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อมของ โรงเรียน 3) ประวัติ ประเพณี บุคคลดีเด่นในอดีต เรื่องราวที่สัมพันธ์กับความสำเร็จของ โรงเรียน และ 4) พิธีปฏิบัติ พิธีการ คำอุปมา วิธีการดำเนินงานและโครงสร้างของโรงเรียน แนวคิดของกลุ่มที่ 2 เป็นผลของความพยายามที่จะบรรลุความสำเร็จตามอุดมการณ์ เป็นพลัง ผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์การพัฒนา การมุ่งสู่ความเป็นเลิศ รวมทั้งศิลปะ ความวิจิตรงดงามทั้งหลาย วัฒนธรรมโรงเรียนควรมีองค์ประกอบที่เป็นปรากฏการณ์ต่าง ๆ ดังนี้ 1) ความ กว้างขวางหลากหลายของเนื้อหาวิชา หลักสูตร และกิจกรรม 2) สิ่งที่แสดงออกทางทักษะ วิชาการ และศิลปะ 3) สภาพความเป็นจริงหรือเหตุการณ์ตามธรรมชาติที่เกิดจากการมี ปฏิสัมพันธ์กับชุมชน และการสนับสนุนจากชุมชน และ 4) การแสดงออกด้านอื่น ๆ ที่ปรากฏ ให้เห็น และแสดงถึงวัฒนธรรมในโรงเรียน เช่น กิจกรรมในโรงเรียน กิจกรรมกับชุมชน จาก แนวคิดของนักวิชาการทั้งสองกลุ่มข้างต้นแบร์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน ได้กำหนดองค์ประกอบ ของวัฒนธรรมโรงเรียน ที่เป็นคุณลักษณะสำคัญพื้นฐานสำคัญ 2 มิติ (Beare, Caldwell and Millikan. 1989 : 174, 180 - 199) ดังภาพประกอบ 5 ดังนี้

ภาพประกอบ 5 องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนตามแนวคิดของ
แบร์ คาล์สเวลล์ และมิลลิแกน

3.1 มิติด้านความคิดที่เป็นนามธรรม ปรากฏให้เห็นได้ยาก (Conceptual Intangible Foundation) แต่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานในโรงเรียน ประกอบด้วย ค่านิยม ปรัชญา และอุดมการณ์

3.2 มิติด้านรูปธรรมและสัญลักษณ์ (Tangible Expression and Symbolism) ประกอบด้วย

3.2.1 สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเป็นรูปแบบของความคิดและข้อความ (Conceptual/Verbal Manifestation) หมายความว่าสื่อความหมายระหว่างสมาชิกในโรงเรียน ได้แก่ 1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ 2) หลักสูตร 3) ศัพท์ขององค์การหรือภาษา 4) คำอุปมา 5) ประวัติและเรื่องราว 6) บุคคลดีเด่นหรือบุคคลตัวอย่าง และ 7) โครงสร้างองค์การ

3.2.2 สิ่งที่ปรากฏให้เห็นและวัตถุที่ปรากฏให้เห็นได้ชัดเจน-และสัญลักษณ์ (Visual/Materials Manifestation and Symbols) ประกอบด้วย 1) สิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องมือเครื่องใช้ (Facilities and Equipment) 2) สิ่งประดิษฐ์หรือผลงานของสมาชิกในโรงเรียน และอนุสาวรีย์ (Artefacts and Memorabilia) 3) เครื่องหมายหรือตราโรงเรียน และคำขวัญของโรงเรียน (Crests and Mottoes) 4) เครื่องแบบโรงเรียน (Uniform)

3.2.3 พฤติกรรมที่แสดงออก (Behavioral Manifestations) หมายถึง สิ่งที่มีปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน ปฏิบัติตามหน้าที่ และวิธีการที่จะทำให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน ประกอบด้วย 1) พิธี หรือระเบียบพิธี (Rituals) 2) พิธีการหรืองานพิธี (Ceremonies) 3) การเรียนการสอน 4) วิธีการดำเนินงาน 5) กฎ ระเบียบและแนวปฏิบัติ รางวัลและการลงโทษ 6) การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม 7) รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองและชุมชนต่อโรงเรียน (Parental and Community Interactions Patterns)

การศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียน

แนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนมีหลายแนวคิด จอห์นสัน (Johnson. 1992 (b) : 46) มีความเห็นว่าควรศึกษา 2 ส่วนคือ 1) เรียนรู้วัฒนธรรมมีบทบาทอย่างไรตามสภาพที่เป็นจริงในโรงเรียน และ 2) ศึกษาวิธีการหรือแนวทางการดำเนินงานและการปฏิบัติงานในโรงเรียน ไฟร์สโตนและวิลสัน (De Roche. 1987 : 21 - 22 ; citing Firestone and Wilson. 1984 : 7 - 11 ; Hoy and Miskel. 1991 : 219 ; citing Firestone and Wilson. 1985) ได้เสนอแนะว่า การศึกษาและวิเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียนควรศึกษาวัฒนธรรมสำคัญ 3 เรื่องคือ 1) เนื้อหาของวัฒนธรรม เช่น ระบบความเชื่อ บรรทัดฐาน และประเพณี 2) พฤติกรรมการแสดงออกหรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏให้เห็น เช่น พิธี พิธีการหรืองานพิธี กิจกรรมต่าง ๆ เรื่องราวหรือเรื่องเก่า แผนการสอน รางวัลที่ได้จากการแข่งขัน หรือรางวัลจากผลงานในกิจกรรมต่าง ๆ และ 3) วิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมหรือวิธีการสื่อความหมายของวัฒนธรรม เช่น รูปแบบการสื่อสาร เป็นต้น เซอร์จิโอวานนี และคนอื่น ๆ (Sergiovanni and others. 1987 : 124, 253 ; Sergiovanni and Starratt. 1993 : 93) มีแนวคิดว่าการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนเป็นการศึกษาว่าองค์การโรงเรียน ดำเนินการอย่างไร และชีวิตในโรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องอะไรและอย่างไร โดยจะศึกษาใน 3 มิติ คือ 1) แนวปฏิบัติที่กระทำอย่างสม่ำเสมอ 2) การปรับตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ ประจําวันเกี่ยวกับวัฒนธรรม 3) การถ่ายทอดแก่สมาชิกใหม่ และการศึกษาจากองค์ประกอบต่าง ๆ คือ 1) ประวัติและประเพณีของโรงเรียน 2) รูปแบบของความเชื่อ 3) บรรทัดฐาน และ 4) รูปแบบของพฤติกรรม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปว่า การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนมีแนวทางการศึกษา 2 วิธี คือ 1) ประยุกต์จากการศึกษาวัฒนธรรมองค์การ เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมาก และได้นำมาใช้ในการศึกษาองค์การทางการศึกษาอย่างกว้างขวาง (Smylies. 1991 : 21) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การในองค์การทางการศึกษาตามแนวคิดของชาวัน์ สรุปว่า วัฒนธรรมองค์การสามารถนำมาใช้ศึกษาการทางการศึกษาและทฤษฎีการได้ (Jones. 1992 : 1746 - A) วัฒนธรรมองค์การมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ในรูปแบบที่แตกต่างกัน ผู้นำ หรือผู้บริหาร สามารถใช้วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษา โดยเผยแพร่วัฒนธรรมประเพณี

ที่สำคัญหลาย ๆ อย่างในโรงเรียน เพื่อสร้างแรงจูงใจบุคลากรให้พบเหตุการณ์ที่พึงประสงค์ เป็นการกระตุ้นให้เกิดวิบุรุษ หรือบุคคลตัวอย่างของโรงเรียน (Melnik. 1989 : 1649 - A ; Seisenbeck. 1990 : 2746 - A) ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนเรื่องต่าง ๆ จำนวนหลายเรื่อง และ 2) ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนจากกรอบแนวคิดทางวัฒนธรรมโรงเรียนโดยตรง เช่น ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนจากปัญหาการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงโรงเรียน (Sarason. 1982) การศึกษาปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ของบุคลากรในโรงเรียน (Woods. 1983) งานวิจัยของรีฟส์ (Reeves. 1987 : 1407-A) และอัปตัน (Upton. 1987 : 2413 - A) ซึ่งศึกษาจากกรอบแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนของเฟิร์ตเรงเกลอร์ (Furtwengler. 1985) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาภาวะผู้นำกับวัฒนธรรมโรงเรียน (Nolan. 1993 : 2193 - A ; Neyme. 1993 : 2631 - 2631 - A) ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมโรงเรียน (Nolan. 1993 : 2193 - A ; Neyme. 1993 : 2631 - 2632 - A) ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมโรงเรียนต่อโรงเรียน (Mendoza. 1992 : 2284 - A) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์การ (Fawson. 1993 : 1743 - A) เป็นต้น

การศึกษาและอธิบายเกี่ยวกับโรงเรียนโดยเน้นด้านวัฒนธรรมนั้น ส่วนใหญ่ศึกษาโดยวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณาซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Sergiovanni and others. 1987 : 252) ซึ่งตรงกับแนวคิดของ ฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel. 1991 : 220) ที่มีความเห็นว่า การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน จำเป็นต้องใช้เทคนิคการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมมีความซับซ้อนหลากหลาย (Smylies. 1991 : 29) และมีสภาพพลวัต มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง แนวคิดที่มุ่งวัดเชิงปริมาณเกี่ยวกับโครงสร้างและรูปแบบที่เป็นปรนัยย่อมไม่เพียงพอที่จะติดตามสภาพที่ไม่อยู่นิ่งของวัฒนธรรมได้ (Chaffee and Tierney. 1988 : 10) แต่ในทางปฏิบัติจริงนั้น ความพยายามในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนโดยวิธีการเชิงชาติพันธุ์วรรณา การสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร พบว่าต้องใช้เวลาในการศึกษาอย่างยาวนาน (Steinhoff and Owens. 1989 : 17 ; citing Owens. 1987) และกลัทท์ฮอร์น (Glatthorn. 1990 : 50) พบว่า แนวคิดที่ซับซ้อนของวัฒนธรรมในเชิงมานุษยวิทยา เมื่อนำไปใช้ในองค์การทางการศึกษาที่ผู้นำหรือผู้บริหารการศึกษาไม่มีพื้นฐานความรู้ในด้านมานุษยวิทยา มีวิธีการนำไปใช้มากมายหลายวิธีแตกต่างกัน

โอเวนส์ (Owens. 1991 : 172, 180) ได้ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนโดยศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การของนักวิชาการหลายท่าน สรุปว่าวัฒนธรรมองค์การมีองค์ประกอบสำคัญ คือบรรทัดฐานและคตินิยม และมีความเห็นเช่นเดียวกับชาเยน (Schein. 1985) ว่าสาระสำคัญของวัฒนธรรมนั้นไม่ใช่ค่านิยม แต่เป็นคตินิยมซึ่งเป็นองค์ประกอบระดับที่ 3 ของวัฒนธรรม โอเวนส์ และสไตน์ฮอฟฟ์ ได้กำหนดนิยามของวัฒนธรรมเช่นเดียวกับชาเยน และได้พยายามค้นหาวิธีการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน จากความหมายของวัฒนธรรมพบว่า วัฒนธรรมไม่สามารถศึกษาได้โดยตรง แต่จะสรุปอ้างอิงมาจากการศึกษาแบบงานสนาม โดยการสังเกตพฤติกรรม การศึกษาสิ่งประดิษฐ์และสัญลักษณ์ที่ปรากฏในองค์การ ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาวิจัยในวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา (Owens. 1991 : 105) การศึกษาวัฒนธรรมเป็นการศึกษารูปแบบของคตินิยม โดยมุ่งศึกษากลไกที่ควบคุมค่านิยม คตินิยม และบรรทัดฐาน ประเพณี งานพิธี หรือพิธีการ บุคคลตัวอย่าง สัญลักษณ์ และเครือข่ายนอกระบบที่ไม่เป็นทางการรวมทั้งการแก้ปัญหาภายในองค์การที่เป็นปัญหากลางใน และปัญหาจากภายนอก องค์การ (Owens and Steinhoff. 1989 : 17 ; citing Deal. 1985 ; Kilman and Associates. 1985 ; Ouchi. 1978 ; Schien. 1985 : 9)

การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาวัฒนธรรมองค์การ ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นระบบเพราะสามารถตรวจสอบวัฒนธรรมได้ในระดับสิ่งประดิษฐ์ และผลงานสร้างสรรค์เท่านั้น (Owens. 1991 : 173) จึงเป็นการยากที่จะอธิบายหรือค้นหาคตินิยม โอเวนส์ และสไตน์ฮอฟฟ์ (Owens and Steinhoff. 1989 : 12 - 15) ได้ใช้ยุทธวิธีของการสืบค้น (A Technique of Inquiry) โดยยึดนิยามและแบบจำลองวัฒนธรรมของชาเยน มาเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบ เพื่อสำรวจหาวัฒนธรรมและกำหนดตัวแปรของวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญทางสัญลักษณ์ของวัฒนธรรม และแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 6 มิติ คือ 1) ประวัติความเป็นมาขององค์การ 2) เรื่องราวหรือเรื่องเล่าเกี่ยวกับองค์การ 3) บุคคลดีเด่นหรือบุคคลตัวอย่างที่เป็นสัญลักษณ์ขององค์การ 4) บรรทัดฐานของพฤติกรรม หรือความคาดหวังในพฤติกรรมขององค์การ 5) ค่านิยมที่ยอมรับและความเชื่อขององค์การ และ 6) ประเพณีและพิธีการที่แสดงถึงค่านิยมทางสัญลักษณ์ขององค์การ มิติเหล่านี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกัน แต่ไม่ได้กำหนด หรือจัดแบ่งเป็นระดับตามแนวคิดของชาเยน หรือไม่ได้แบ่งเป็น

ประเภทตามแนวคิดของนักวิชาการอื่น ๆ ทำให้มองไม่เห็นความแตกต่างในความสัมพันธ์ของแต่ละมิติ

การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเพื่ออธิบายและพรรณนาโดยศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมโรงเรียน เพื่อให้ข้อมูลที่รวบรวมได้มีความถูกต้อง เทียบตรง และเชื่อถือได้ ผู้วิจัยจึงได้บูรณาการจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน โดยนำแนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของชาเยนน่าเป็นหลัก ในการประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งจะพยายามอธิบายอย่างละเอียด (Geertz. 1973 : 3) ใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม การศึกษาตรวจสอบเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ และปรับปรุงวิธีการสำรวจร่วม หรือวิธีการสืบค้นร่วมของชาเยนน่าพัฒนา เพื่อใช้ในการค้นหาคติฐานซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการหลายมิติหลายวิธี (Triangulation) ซึ่งเหมาะสมสอดคล้องกับนิยามของวัฒนธรรม และองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ปรากฏในแต่ละระดับ ทำให้ศึกษาได้ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันหลายวิธี และสามารถนำผลการวิจัยมาสนับสนุนหรือทดสอบซึ่งกันและกันได้ (กิริติ ศรีวิเชียร. 2531 : 6 ; อ้างอิงจาก Denzin. 1978 : 291 ; สุกางค์ จันทวานิช. 2537 : 125 - 130 ; อ้างอิงจาก Denzin. 1970 ; อมรา พงศาพิชญ์. 2537 : 52 ; Bourgue and Back. 1982 : 93 - 94 ; Burgess. 1982(b) : 165 - 166 ; citing Denzin. 1970 ; Schein. 1988 : 135 ; Schein. 1991(b) : 252 ; Slavin. 1992 : 72 ; Zelditch. 1982 : 174) มีวิธีการดังนี้ 1) เก็บข้อมูลจากหลายเวลา ศึกษาจากบุคคลหลายกลุ่ม เช่น ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน และศึกษาในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน หลายสถานการณ์ หลายสถานที่ 2) ใช้หลักการ และแนวคิดที่หลากหลายเป็นพื้นฐานในการศึกษา 3) ใช้เทคนิคและวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น ใช้วิธีการสัมภาษณ์เปรียบเทียบกับวิธีการสังเกต การศึกษาจากเอกสาร และการใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นการสร้างความเที่ยงตรงภายนอก เป็นความเที่ยงตรงในวิธีการ และเที่ยงตรงตามทฤษฎี การสังเกตบุคคลหลายกลุ่มเปรียบเทียบกัน เป็นการสร้างความเที่ยงตรงภายใน 4) บูรณาการวิธีการเชิงปริมาณกับวิธีการเชิงคุณภาพ โดยการศึกษางานสนามร่วมกับการใช้แบบสอบถาม เพราะทั้งสองวิธีนี้สามารถนำมาใช้เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ ในการศึกษาวิจัยทางการศึกษา โดยเฉพาะในการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่กลุ่มบุคคลอยู่ในขอบเขตที่กำหนด เช่น ในโรงเรียน

(Sieber. 1982 : 188 ; Wilson. 1977 : 263) ไชเบอร์ และวิลสัน เสนอให้ใช้วิธีการสำรวจ หรือใช้แบบสอบถามร่วมกับวิธีการวิจัยภาคสนามหรือการวิจัยเชิงคุณภาพ (กิริติ ศรีวิเชียร. 2531 : 5 ; อ้างอิงจาก Sieber. 1973 ; Sieber. 1982 : 188 ; Wilson. 1977 : 263) ดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นพื้นฐานในการกำหนดรายละเอียดและรูปแบบการวิจัยภาคสนาม ซึ่งจะช่วยให้เห็นภาพการเก็บรวบรวมข้อมูลชัดเจนขึ้น และ 2) นำข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบการแปลความหมายที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือผลการวิจัยภาคสนามซึ่งจะช่วยให้เกิดความถูกต้องชัดเจน และไม่คลุมเครือ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนวคิดในการศึกษาจากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ และวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรม มีจุดมุ่งหมายและวิธีการในการศึกษาแตกต่างกัน เช่น การศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรม การศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมองค์การในองค์การทางการศึกษา การศึกษาวัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานการศึกษาวรรณกรรมโรงเรียน โดยตรงมีน้อย แต่มีการศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่สัมพันธ์กับการบริหารโรงเรียน ในด้านพฤติกรรมองค์การและโครงสร้างองค์การ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษา ทำให้องค์การมีประสิทธิภาพสูงและเป็นปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการบริหารมัธยมศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2524) ได้ศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย โดยมุ่งศึกษาองค์ประกอบเชิงมานุษยวิทยาของคนไทย เกี่ยวกับวัฒนธรรมการทำงาน และศึกษาจาก 1) เอกสาร สิ่งตีพิมพ์ทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จำนวน 210 เรื่อง ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และ 2) คนไทยที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 160 คน ซึ่งรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ผลการศึกษา สามารถแบ่งเป็น

องค์ประกอบของวัฒนธรรมได้ 3 ระดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของชาแนลกล่าวคือ ในระดับที่ 1 พฤติกรรมการทำงาน คนไทยมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการทำงานดังนี้ 1) ไม่มีการวางแผนในการทำงาน 2) มีสมรรถภาพที่จะทำงานคนเดียว 3) ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และ 4) ไม่มีวินัยในการทำงาน ระดับที่ 2 ค่านิยม คนไทยมีค่านิยมในการทำงานดังนี้ 1) ต้องการงานที่ไม่ต้องใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอ 2) ต้องการงานที่ไม่ต้องรับผิดชอบ 3) ต้องการงานที่ไม่ต้องเสี่ยง และ 4) ต้องการงานที่มีอิสระ ระดับที่ 3 ความคิดความเชื่อ คนไทยมีแนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการทำงานดังนี้ 1) การทำงานและการหาความสุขเป็นกิจกรรมที่สามารถทำร่วมกันได้ 2) การทำงานเพื่อการเปลี่ยนแปลงและเอาชนะสิ่งแวดล้อมเป็นการกระทำที่เป็นไปได้ยาก และ 3) การทำงานเพียงอย่างเดียวไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ที่ทำให้ชีวิตการทำงานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว และได้พบว่าในวัยเด็กคนไทยไม่ได้รับการฝึกอบรมให้รู้จักทำงานเพื่อช่วยตัวเอง และไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมตัวที่จะทำงานอาชีพ

ในองค์การทางการศึกษา ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ภาพรวมของวัฒนธรรมองค์การในการบริหารสถาบันของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ซึ่ง ประเสริฐ จิริยานุกูล (2536) ได้ศึกษาวิเคราะห์องค์การ จากพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริหารและคณาจารย์ พบว่า 1) มีลักษณะเด่นของรูปแบบวัฒนธรรมราชการ และรูปแบบวัฒนธรรมครอบครัว 2) อาจารย์มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง ผูกพันกันด้วยความเชื่อถือศรัทธา 3) ปฏิบัติตามแนวประเพณี 4) ยึดนโยบายของกรมการฝึกหัดครู และกระทรวงศึกษาธิการมาปฏิบัติ 5) ปณิธานของสถาบัน คือการเป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น 6) กุศโลบายหลักคือการใช้ความสัมพันธ์กับทรัพยากรบุคคล 7) การตัดสินใจอยู่ในกฎ ระเบียบของทางราชการ 8) ผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำในลักษณะของที่ปรึกษา และผู้ประสานความสอดคล้อง และ 9) องค์การเปลี่ยนแปลงเพื่อขยายฐานทางวิชาการที่เน้นงานการผลิตบัณฑิต เน้นลักษณะ เรือนทอง (2535) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมองค์การกับการปฏิบัติงาน โดยสอบถามศึกษาธิการอำเภอ และ/หรือ ผู้ช่วยศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้างาน พบว่า 1) ระดับวัฒนธรรมองค์การในสำนักงาน ศึกษาธิการอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การ กับการปฏิบัติงานของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ค่านิยมของวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผล หรือมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงาน ของสำนักงานศึกษาธิการโดยภาพรวม

มี 5 ด้าน คือ ด้านบูรณาภาพ (Integrity) คุณภาพ (Quality) ความไว้วางใจ (Trust) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร (Scense of Community) และนานาคติ (Diversity)

สำหรับองค์การในภาคธุรกิจ วรพจน์ สุทธิสัย (2536) พบว่า วัฒนธรรมองค์การของผู้บริหารที่มีฐานคติ ในการบริหารงานตามทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ เอื้อต่อการดำเนินงานขององค์การมากกว่า วัฒนธรรมองค์การที่ผู้บริหารมีฐานคติในการบริหารตามทฤษฎี X ในด้านผลของพฤติกรรมการทำงาน และเรื่องค่านิยมในการทำงานของพนักงาน ประชญาในการดำเนินงานขององค์การ และเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติขององค์การ และบุคคลสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานขององค์การ

ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อัจฉรา สุวรรณ (2537) ได้ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยสอบถามผู้บริหารโรงเรียน และครูอาจารย์สายปฏิบัติการสอนในโรงเรียน พบว่า 1) ระดับวัฒนธรรมโรงเรียนในภาพรวม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทุกขนาดอยู่ในระดับปานกลาง ด้านความมีคุณภาพอยู่ในระดับมาก 2) ระดับวัฒนธรรมโรงเรียนในภาพรวม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกันไม่แตกต่างกัน ด้านการมอบอำนาจ (Empowerment) และด้านความหลากหลาย (Diversity) ของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ด้านความไว้วางใจ (Trust) และความเอื้ออาทร (Caring) ในโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ การศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบในระดับต่าง ๆ ของวัฒนธรรมโรงเรียน เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการมัธยมศึกษา ปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการบริหาร ปัจจัยที่ทำให้องค์การมีประสิทธิภาพสูง และปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหาร ซึ่งแยกตามองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ระดับต่าง ๆ ดังนี้

องค์ประกอบระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกพบว่า 1) วัตถุประสงค์ของกรมสามัญศึกษาในปัจจุบัน ยากที่จะนำไปแปลความให้เป็นรูปธรรมเพื่อการปฏิบัติได้ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนสูงเกินไป เป็นปัญหาต่อระบบบริหารงานมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา (วีระชัย จิระชาติ. 2534 : 2) พฤติกรรมองค์การ ได้แก่ พฤติกรรมการบริหาร การติดตามควบคุมกำกับงานของผู้บริหาร ความรับผิดชอบและความเอาใจใส่ของผู้บริหารต่องานบริหารและงานวิชาการ และพฤติกรรมการสอนของครู การเตรียมการสอน การมีเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ การใช้สื่อการเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบ

โดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการมัธยมศึกษา (เกรียงศักดิ์ ศรีลาพัฒน์. 2536) พฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยบางประการของครูอาจารย์ หรือผู้ร่วมงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ มักจะเฉื่อยชาและไม่เอาใจใส่ในการทำงาน เป็นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารของผู้บริหาร ในการตัดสินใจสั่งการ (นงเยาว์ ธาราศรีสุทธิ. 2536 : 858 - 859) และในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กไม่สามารถส่งเสริมให้ครูนำวิธีสอน หรือนวัตกรรมการศึกษามาใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิชาได้ (ชาติรี สกุลบุญญา. 2534) โครงสร้างองค์การ ได้แก่ สถานการณ์กลุ่ม ของโรงเรียนเรื่องความมีโครงสร้างของงาน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้องค์การมีประสิทธิภาพสูง (สมชาย พลูศรี. 2536) การเสริมแรง ให้ขวัญและกำลังใจ การพัฒนาบุคลากร โดยสนับสนุนให้ไปศึกษาอบรม ดูงานและเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อ การพัฒนาการมัธยมศึกษา (เกรียงศักดิ์ ศรีลาพัฒน์. 2536) แต่ในการพัฒนาครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย (กมลรัตน์ เลาพะนาคังศรี. 2535) 4) ด้านชุมชนและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนเป็นปัจจัยที่มีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาการมัธยมศึกษา (เกรียงศักดิ์ ศรีลาพัฒน์. 2536)

องค์ประกอบระดับที่ 2 ค่านิยม มีการศึกษาวิจัยพบว่า 1) นโยบายของกรมสามัญศึกษามีมากเกินไป เป็นปัญหาของระบบบริหารงานมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา (วีระชัย จิระชาติ. 2534) และนโยบายวิชาการไม่ชัดเจน ทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา (พินลพธรรม บุญสุก. 2534)

องค์ประกอบระดับที่ 3 คติฐาน มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมิติด้านความสัมพันธ์ของผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา พบว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้้องค์การมีประสิทธิภาพสูง (สมชาย พลูศรี. 2536) ในด้านความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม พบว่าสภาพการปฏิบัติงานความสัมพันธ์กับชุมชนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ผู้บริหารและผู้สอนต้องการปฏิบัติให้อยู่ในระดับมาก (ณรงค์ โพธิ์มี. 2535) และด้านความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนบุคลากรไม่เห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน (สุพัตรา สุนโสมหาคุณ. 2534)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นการศึกษาเฉพาะเรื่องเฉพาะประเด็นทำให้เห็นสภาพที่เป็นจริงบางส่วน of โรงเรียน แต่การศึกษาวรรณกรรมโรงเรียนเป็นการศึกษาภาพโดยรวมของโรงเรียน จะทำให้มองเห็นสภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนทั้งระบบ

จะเข้าใจความหมายของกิจกรรมเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่ในโรงเรียน และเข้าใจความหมายของพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งจะสามารถหาวิธีการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างสอดคล้องกันทั้งระบบ

งานวิจัยในต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การ และวัฒนธรรมโรงเรียนในต่างประเทศพบว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่มบุคคล มีผลต่อการพัฒนาการศึกษา และเป็นเครื่องมือของผู้บริหาร ซึ่งมีศึกษาวิจัยดังนี้

เมลนิค (Melnick. 1989 : 1649-A) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียน โดยการสังเกต การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสารพบว่า วัฒนธรรมมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น ภาษา การแต่งกาย การแสดงออก ความรู้สึก ความผูกพันในโรงเรียน และการสนับสนุนโรงเรียน วัฒนธรรมมีส่วนช่วยทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีจิตสำนึกในส่วนรวม และวัฒนธรรมในโรงเรียนทำให้วิถีชีวิตของบุคลากรในโรงเรียนมีความหมาย การศึกษาของเมลนิคสอดคล้องกับการศึกษาของไวเซนเบค (Weisenbeck. 1990 : 2746 - A) ซึ่งพบว่าวัฒนธรรมองค์การของวิทยาลัยเอกชนมีพลังอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคลากร ทำให้เกิดแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจต่อองค์การ ซึ่งปรากฏอย่างชัดเจน และบอกส์ (Boggs. 1993 : 3055-A) พบว่าวัฒนธรรมโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะการทำงาน และพฤติกรรมของครู จากการศึกษาตรวจสอบวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนของคี (Kee. 1993 : 3064-A) เพื่อพรรณนาและอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมองค์การ กับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการศึกษา เอกสารพบว่าวัฒนธรรมองค์การมีผลต่อการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาโดยที่โปรแกรมการศึกษาพัฒนาได้ในวิทยาลัยหนึ่งแต่ไม่พัฒนาในอีกวิทยาลัยหนึ่ง ความแตกต่างในการพัฒนาอธิบายได้ดังนี้ 1) ระยะเวลาของการมีส่วนร่วมที่ยาวนานของคณะอาจารย์และบุคลากร เป็นดัชนีชี้ระดับความพึงพอใจในวิทยาลัย 2) ความภาคภูมิใจในความสำเร็จในอดีตและปัจจุบัน กระตุ้นให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพยายามมากขึ้นในอนาคต

3) จิตสำนึกในการทำงานเป็นทีมสามารถเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ ได้ 4) คณะอาจารย์ผู้มีบทบาทหน้าที่สำคัญที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมในการทำงานในโปรแกรมการศึกษาสามารถผลักดันให้นาโปรแกรมการศึกษาไปใช้ได้ และทำให้ประสบผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง การศึกษาของเมลนิก (Melnick. 1989 : 1649 - A) พบว่าผู้นำสามารถใช้วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษา เป็นเครื่องมือทางสัญลักษณ์ที่มีพลังอิทธิพล และใช้สื่อความหมายแทนภาษา โดยยอมรับและใช้วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญหลาย ๆ อย่างในโรงเรียนเพื่อกระตุ้นให้เกิดวิบุรุษในโรงเรียนหรือบุคคลดีเด่นหรือบุคคลตัวอย่าง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการ 10 ขั้นของชาเยน เช่น การศึกษาของพลัท (Plath. 1988 : 1953 - A) ได้ยึดนิยาม แนวคิดและวิธีการศึกษาวัฒนธรรมโดยวิธีการสำรวจร่วมซึ่งมีวิธีการ 10 ขั้นเป็นแนวทางในการค้นหาวัฒนธรรมโรงเรียนเน้นการศึกษาโดยการสำรวจร่วมระหว่างคนในองค์กร และคนนอกองค์กร ใช้วิธีการสัมภาษณ์ซ้ำ และการสังเกต ผลการศึกษาพบว่าวิธีการ 10 ขั้นของชาเยน เป็นวิธีการที่เหมาะสมในการค้นหาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา การศึกษาของบิกเกอร์สตาฟฟ์ (Biggerstaff. 1990 : 1882 - A) ได้ใช้กรอบความคิดทางวัฒนธรรมของชาเยน และวิธีการ 10 ขั้นของชาเยน (Schein. 1985) ไปเป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อค้นหาวัฒนธรรมองค์การเช่นกัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งพัฒนาจากแนวคิดของชาเยนเกี่ยวกับกลไกทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบวัฒนธรรมของชาเยน มีประโยชน์ในการศึกษาพฤติกรรมทางวัฒนธรรม แต่เป็นเครื่องมือที่ไม่สามารถจำแนกให้เป็นหมวดหมู่ได้

องค์ประกอบของวัฒนธรรมระดับที่ 1 ที่ศึกษา ได้แก่ พิธีการ เรื่องราวหรือเรื่องเล่า บุคคลดีเด่นหรือบุคคลตัวอย่าง พบว่าเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง เป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลในหน่วยงาน ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในกลุ่ม และเรื่องราวขององค์การทางบวกทำให้เกิดความผูกพันในองค์กร มีวิธีการศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก โดยใช้แบบสำรวจร่วมกับวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น ดี แฮม (D'Haem. 1990 : 3116 - A) ได้ศึกษาเรื่องราวขององค์การโรงเรียนจากการสัมภาษณ์ การสังเกตห้องเรียน การศึกษาเอกสาร และการใช้ดัชนีวัดบรรยากาศขององค์การ ผลการศึกษาพบว่า 1) เรื่องราวหรือเรื่องเล่า ทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในสังคมและเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลในหน่วยงาน 2) เรื่องราวขององค์การทางบวกทำให้เกิด

ความผูกพันในองค์กร และ 3) เรื่องราวขององค์กรทางลบทำให้ไม่มีความผูกพัน การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพของเคิร์ชเนอร์ (Kirchner. 1993 : 2186 - A) ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากงานสนามโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การวิเคราะห์สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก การวิเคราะห์ และแปลความหมายของการวิจัยโดยใช้วิธีการอุปนัย ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรเป็นเหมือนรูปแบบประเพณีขององค์กร เรื่องราวและเรื่องเล่า มีน้อย พหิการ งานพหิ บุคคลดีเด่น และสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์มีมากกว่า ความรู้สึกเป็นครอบครัวเดียวกันมีสูงมากคุณลักษณะเด่นของวัฒนธรรมองค์กรที่ปรากฏในวิทยาลัยนี้ ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจและความสมัครใจ ความเสมอภาพและความยุติธรรม และความภาคภูมิใจในความสำเร็จของวิทยาลัย

องค์ประกอบเกี่ยวกับเรื่องราวหรือเรื่องเล่า พหิการหรืองานพหิ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งไลลีย์ (Lyles. 1992 : 175 - A) ได้ศึกษาตรวจสอบโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิทยาลัยศิลป์ ในภาวะสำคัญขณะปรับปรุงโครงสร้าง พบว่าการสร้างสิ่งแวดล้อมใหม่ การจัดให้มีการเล่าเรื่องราวต่าง ๆ การจัดพหิการหรืองานพหิ รวมทั้งการยกย่องให้เกียรติบุคคล และให้ความสำคัญแก่สัญลักษณ์ต่าง ๆ มีส่วนสนับสนุนและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เฮล (Hale. 1991 : 3574 - A) ได้ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนจากกรอบความคิดทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ พหิการหรืองานพหิ เรื่องราว บุคคลตัวอย่าง หรือบุคคลดีเด่น และรางวัลและการลงโทษ กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนประถมศึกษาคาทอลิก 3 โรงเรียน และการวิเคราะห์ใช้รูปแบบทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ตามแนวคิดทางมานุษยวิทยา การใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า พหิการสำคัญที่เคยจัดเป็นประจำสัปดาห์ เปลี่ยนเป็นการประชุมประจำสัปดาห์ บุคคลตัวอย่างหรือบุคคลดีเด่นที่เป็นนักเรียนไม่ปรากฏในโรงเรียน เรื่องราวและเรื่องเล่าที่เคยใช้เป็นอุปกรณ์สำคัญในการสอนศาสนา และสอนการใช้ชีวิตในโรงเรียนพบน้อยมากทั้ง 3 โรงเรียน ไฟร์เซน (Feirsen. 1992 : 2341 - A) ได้ศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับเรื่องราวเช่นเดียวกัน เป็นการศึกษาสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องในโรงเรียนกับวัฒนธรรมโรงเรียนใช้เทคนิคการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณา โดยรวบรวมข้อมูลจาก 1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วมบันทึกเทปเรื่องราวต่าง ๆ และตรวจสอบสภาพธรรมชาติของโรงเรียนและสถานที่ตั้งของโรงเรียน และ 2) การสัมภาษณ์ครูอาจารย์ในโรงเรียน เพื่อศึกษากระบวนการ

การจากเรื่องเล่าและวิเคราะห์ข้อมูลโดยศึกษาใน 8 เรื่อง คือ 1) ผลกระทบต่อแต่ละคน 2) อำนาจแบบทางการ 3) สิ่งที่โรงเรียนได้รับความเสียหาย 4) ประเพณีที่ยั่งยืน 5) การพยายามแสดงค่านิยม 6) ค่านิยมในความเป็นอิสระในห้องเรียน 7) โรงเรียนเป็นชุมชนของความร่วมมือและ 8) สิ่งแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้ สัมพันธ์เชื่อมโยงความเข้าใจในกระบวนการเล่าเรื่องในโรงเรียน ซึ่งสรุปว่าวัฒนธรรมโรงเรียนแพร่ขยายและเข้มแข็ง แต่ไม่เป็นไปตามรูปแบบของทฤษฎีและทฤษฎีที่ไม่สมบูรณ์ (Dysfunctional)

การศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 2 ค่านิยม หรือค่านิยมในองค์การ มีทั้งการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยแบบสำรวจ โจนส์ (Jones. 1992 : 1746-A) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานสูง เป็นโรงเรียนของรัฐในเมืองโรงเรียนนอกเมือง และโรงเรียนเอกชน ใช้วิธีการกึ่งธรรมชาติ (Semi-Naturalistic) ผลการศึกษา พบว่า 1) ค่านิยมในโรงเรียนมีความสอดคล้องกันสูง 2) มีเจตคติที่หลากหลายในแต่ละโรงเรียน แต่มีโครงสร้างหลักร่วมกันในโรงเรียน 3) มาตรฐานของความคาดหวังมีความสอดคล้องกันสูง ความแปรปรวนในบรรทัดฐานของวัฒนธรรมมีมากกว่าความแปรปรวนในเจตคติและค่านิยม การศึกษาของโจนส์ยืนยันว่า วัฒนธรรมองค์การสามารถนำไปใช้ในการบริหารการศึกษา และทฤษฎีองค์การได้ กัลลาเพอร์ (Gallagher. 1991 : 1962 - A) ได้ศึกษาเพื่อค้นหาค่านิยมของวัฒนธรรมของโรงเรียน โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และการตรวจสอบเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า มีค่านิยมหลักของวัฒนธรรมของโรงเรียน 4 ประการ คือ 1) มุ่งสอนให้ผ่านในรายวิชา 2) ให้ความสำคัญต่อการสอน 3) มุ่งการดำเนินงานร่วมกัน และ 4) มีความยุติธรรม มิทเชล (Mitchell. 1990 : 3124 - A) ได้ศึกษาโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเพื่อสำรวจธรรมชาติของวัฒนธรรมองค์การ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของค่านิยมร่วม ความเชื่อร่วม และบรรทัดฐานของกลุ่ม ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มย่อยในโรงเรียน การศึกษาพบว่า ความสำเร็จของโครงการทางวิชาการของโรงเรียนมัธยมปลายที่มีความเป็นเลิศนั้นเกิดจากค่านิยมร่วมของครูและนักเรียน กลุ่มนักเรียนเชื่อว่าความสำเร็จของนักเรียน มาจากความรู้ ความเชี่ยวชาญของครู การเอาใจใส่ของครู ความคาดหวังสูงของผู้ปกครอง การแข่งขันในตลาดแรงงานรวมทั้งการแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อในระดับสูง กลุ่มครูในโรงเรียนมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความผูกพันในโรงเรียนอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน

วัฒนธรรมที่เข้มแข็งจะกระตุ้นให้นักเรียนมีค่านิยมในการศึกษา และกระตุ้นให้นักเรียนเอาใจใส่ในการฝึกอบรมทางวิชาการของโรงเรียน และเลิฟ (Love. 1991 : 437 - A) พบว่า 1) การร่วมมืออย่างกระตือรือร้นเป็นการสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง 2) ความแตกต่างของค่านิยมและคติฐานเบื้องต้น ไม่ได้ทำให้เกิดความขัดแย้ง แต่ความขัดแย้งขึ้นอยู่กับความคาดหวังของแต่ละคนว่ามีความคาดหวังเหมือนกันหรือต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่าความเข้มแข็งของวัฒนธรรมองค์การขึ้นอยู่กับมิติสำคัญ 2 มิติ คือ 1) สมาชิกแต่ละคนในองค์การยึดมั่นในค่านิยมอย่างไร และ 2) สมาชิกในองค์การมีค่านิยมร่วม และให้ความหมายร่วมกันในระดับใด

การศึกษาวัฒนธรรมองค์การโรงเรียนของชอว์ (Shaw. 1991 : 770 - A) และชอว์ และเรเยส (Shaw and Reyes. 1992 : 295 - 302) ยืนยันของวัฒนธรรมตามแนวคิดของ ชายน์ (Schein. 1985) โดยได้ศึกษาค่านิยมในองค์การ และความผูกพันในองค์การของครูในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการศึกษาพบว่ามีความแตกต่างกันระหว่างวัฒนธรรม องค์การของโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลาย มีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยระหว่างค่านิยมส่วนบุคคลของอาจารย์ใหญ่ และค่านิยมในองค์การ และความผูกพันในองค์การของครู การศึกษาของฟอว์สัน (Fawson. 1992 : 1743 - A) พบว่า การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโรงเรียน โดยมุ่งเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในโรงเรียนนั้น มีพลังผลักดันจากค่านิยมของผู้ปกครอง และค่านิยมของอาจารย์ใหญ่ ค่านิยมของผู้ปกครอง และค่านิยมของอาจารย์ใหญ่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นค่านิยมและความเชื่อเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในโรงเรียน

สไตน์ฮอฟฟ์ และโอเวนส์ (Steinhoff and Owens. 1989 : 17 - 23) ได้ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมร่วม เพื่ออธิบายคำอุปมาพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 8 โรงเรียน วิธีการศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์และใช้เครื่องมือวัดที่เรียกว่าแบบสำรวจวัฒนธรรมองค์การ ผลการศึกษาพบว่า มีวัฒนธรรมโรงเรียนที่แตกต่างกัน 4 แบบ คือ 1) แบบครอบครัว โรงเรียนเปรียบเสมือนครอบครัว อาจารย์ใหญ่เปรียบเสมือนบิดาหรือมารดา บุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความตั้งใจที่จะเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว 2) แบบเครื่องจักรกล โรงเรียนเปรียบเสมือนเครื่องจักรกล ที่มีอาจารย์ใหญ่เป็นหัวหน้างาน ซึ่งมุ่งทำให้งานดำเนินไปอย่างปรกติ สม่ำเสมอ และระมัดระวังดูแล ให้การดำเนินงานในโรงเรียน เป็นไปตามกฎระเบียบและคำสั่ง 3) แบบโรงละคร โรงเรียนเปรียบเสมือน

โรงละคร อาจารย์ใหญ่เป็นผู้อำนวยการแสดง และบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้แสดง และ
4) แบบโรงงานที่น่ากลัว โรงเรียนเปรียบเสมือนที่ คุ่มขัง ครุมีชีวิตอย่างโดดเดี่ยว มีกิจกรรม
ทางสังคมเพียงเล็กน้อย การสื่อความหมายไม่เป็นปกติ อาจารย์ใหญ่มีหน้าที่หลักในการรักษา
ทุกสิ่งให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย ซึ่งความเป็นจริงมีสภาพที่คาดหว้งยาก

การศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 3 คติฐาน ชายนี้นัยนว่าไม่สามารถ
ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม โอเวนส์และสไตน์ฮอฟฟ์ (Owens and Steinhoff. 1989 :
14 - 15) ก็ยืนยันว่าแบบสำรวจหรือแบบสอบถาม จะใช้เป็นเครื่องมือเสริมหรือสนับสนุนผลที่
ได้จากการศึกษางานสนาม (Field Study) แต่ไม่สามารถใช้แทนได้ มีการศึกษาเพื่อค้นหา
คติฐาน เช่น คาฟคา (Kafka. 1989 : 317 - A) ได้ศึกษาวัฒนธรรมองค์การ โดยใช้
แบบจำลองวัฒนธรรมของชายนี้นี้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาคติฐาน เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ
ในรูปแบบทางธรรมชาติ โดยศึกษาแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ 4 โครงการ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ
และแตกต่างกันในวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมของแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ
สอดคล้องกับคติฐานสำคัญของวัฒนธรรมในแต่ละโรงเรียน และคติฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละ
โครงการ สอดคล้องกับคติฐานสำคัญของโรงเรียน กัลลาฟเฟอร์ (Galiapher. 1991 :
1962-A) ได้ศึกษาเพื่อค้นหาคติฐานและค่านิยมของวัฒนธรรมของโรงเรียน โดยวิธีการทาง
ชาติพันธุ์ วรรณา (Ethnographic Investigation) และนิยามวัฒนธรรมองค์การตาม
แนวคิดของชายนี้นี้ (Schein. 1984) ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์และ
การตรวจสอบเอกสาร และใช้วิธีวิเคราะห์ความหมายของสเปรดเลย์ (Spradley's
Semantic Domain Approach) ผลการศึกษาพบว่า คติฐานประกอบด้วยความเชื่อที่ว่า
1) กิจกรรมที่มีความหมายต้องตรงตามเป้าหมาย 2) พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลคือ
การแลกเปลี่ยน 3) นักเรียนสอบตกมีสาเหตุมาจากความบกพร่องของนักเรียน และ
4) การวัดผลให้ตรงตามเป้าหมายเป็นความถูกต้องชอบธรรม ทั้งโดยส่วนบุคคลและส่วนรวม
หรือองค์การ

เมลล์ (Mells. 1992 : 1011 - A) ได้ศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรม
โรงเรียนในระดับคติฐาน ในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ ใช้วิธีการสืบค้นทางวิทยาศาสตร์
และรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบหยั่งลึก ศึกษาเอกสารสำคัญ การสังเกตแบบไม่มีส่วน
ร่วมและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน ครูอาจารย์ และผู้บริหาร ผลการศึกษา พบว่า
กระบวนการกลุ่มช่วยอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียนที่มี

ประสิทธิผล นิยามหรือกำหนดความหมายในรูปแบบขององค์ประกอบของวัฒนธรรม ซึ่งประกอบด้วย สิ่งประดิษฐ์ ค่านิยมสำคัญ และคติฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยได้แนวคิดในการศึกษา วัฒนธรรมโรงเรียน สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายและพรรณนา วัฒนธรรม จึงเลือกศึกษาเป็นกรณีศึกษา (Case Study)
2. มุ่งศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนที่เป็นภาพโดยรวมของโรงเรียน และเป็นวัฒนธรรม โดยรวม (Consensus) ของกลุ่มบุคคลในโรงเรียนทั้งหมด และศึกษาวัฒนธรรมย่อยของ บุคคลกลุ่มย่อย (Subcultures) ด้วย
3. ศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนทุกระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก หมายถึง สิ่งที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ได้ประดิษฐ์ขึ้น หรือสร้างขึ้นใหม่ ค้นพบ หรือพัฒนาจากสิ่งที่มีอยู่เดิม วัฒนธรรมในระดับที่ 1 ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรม สัญลักษณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก วัฒนธรรมในระดับนี้ ชายน์ (Schein. 1988 : 14 ; Schein. 1991 (a) : 371 ; Schein. 1991 (b) : 252) ยืนยันว่า เป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมที่ปรากฏเห็นได้ง่าย แต่ตีความหรือ แปลความ เพื่อให้เข้าใจความหมายของวัฒนธรรมได้ยาก ประกอบด้วย

- 1.1 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิดและข้อความ ได้แก่ 1) เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ 2) หลักสูตร 3) ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน และ 4) โครงสร้างองค์การ

- 1.2 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ ได้แก่ 1) ผลงานสร้างสรรค์ และ 2) สัญลักษณ์ของโรงเรียน

- 1.3 พฤติกรรมที่แสดงออก และปรากฏให้เห็น ได้แก่ 1) ระเบียบปฏิบัติหรือ พิธีปฏิบัติ 2) พิธีการหรืองานพิธี 3) การเรียนการสอน 4) กฎระเบียบของโรงเรียน 5) การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม และ 6) รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ ของผู้ปกครอง ต่อโรงเรียน

ระดับที่ 2 ค่านิยม หมายถึง ความเชื่อที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ประสบความสำเร็จจากการแก้ปัญหาการจัดการศึกษา

ในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับงาน บุคคล และความสัมพันธ์ เป็นความคิด ความรู้สึก และเป็น การยอมรับร่วมกันว่า อะไรเป็นสำคัญในการจัดการศึกษาในโรงเรียน และควรดำเนินการ อย่างไร ค่านิยมจะชี้นำแนวคิดและกระบวนการในการจัดการศึกษา ปรากฏให้เห็นได้โดยเป็น รูปธรรม การแสดงออกทางสัญลักษณ์ และพฤติกรรม ประกอบด้วย ยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ นโยบาย การจัดการมัธยมศึกษา และปรัชญาในการจัดการมัธยมศึกษาในโรงเรียน

ระดับที่ 3 คติฐาน หมายถึง ความเชื่อที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน ยึดถือ เป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งเกิดจากค่านิยมที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนเกิดความคิด ความรู้สึก และการยอมรับร่วมกันโดยไม่มีข้อสงสัยหรือมีข้อโต้แย้งน้อยที่สุด คติฐานเป็นความ เชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน คือ 1) ลักษณะความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม 2) สภาพความ เป็นจริงของโรงเรียน 3) คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน 4) ลักษณะพฤติกรรม ของบุคลากรในโรงเรียน และ 5) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน

4. วิธีการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ทั้งสามระดับ โดยวิธีการ ดังนี้

4.1 การศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับ 1 สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ 1) เป้าหมายและวัตถุประสงค์ และ 2) หลักสูตร ผู้วิจัย ศึกษาจากเอกสาร และใช้แบบสอบถามกับผู้บริหารและครู อาจารย์ 3) ประวัติดหรือเรื่องราว ของโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครู อาจารย์ 4) โครงสร้าง องค์การ ผู้วิจัยศึกษา โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู อาจารย์ 5) ผลงานสร้างสรรค์ 6) สัญลักษณ์ของโรงเรียน 7) ระเบียบปฏิบัติ และ 8) กฎระเบียบของโรงเรียน ผู้วิจัย ศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียน 9) พิธีการหรืองานพิธี ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร และสัมภาษณ์ผู้บริหารครู อาจารย์ และนักเรียน 10) การเรียนการสอน ผู้วิจัยศึกษาจากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน 11) การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุน ทางสังคม ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสาร สัมภาษณ์ผู้บริหารและใช้แบบสอบถามกับครู อาจารย์ และ 12) รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน

4.2 องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับ 2 ค่านิยม ได้แก่

1) บุทธวิธี หรือยุทธศาสตร์การจัดการมัธยมศึกษา ผู้วิจัยศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร และครู อาจารย์ 2) นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา และ 3) ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา ผู้วิจัยศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครู อาจารย์ ภาพโดยรวมของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 2 ค่านิยม ผู้วิจัยศึกษาจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 1 ด้วย

4.3 องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 3 คติฐาน ประกอบด้วย

ความเชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ลักษณะความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน 2) สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน 3) คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน และ 4) ลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครู อาจารย์ และ 5) ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ผู้วิจัยศึกษาโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียน และได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์วัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 และ 2 ด้วย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายและพรรณาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ผู้วิจัยกำหนดการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี และกำหนดวิธีการศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ผู้วิจัยเข้าไปปฏิบัติงานสนามอยู่ในโรงเรียนที่จะศึกษาจำนวน 4 โรงเรียน และใช้เวลาศึกษาโรงเรียนละ 3 สัปดาห์ โดยประมาณ รวมเวลาปฏิบัติงานสนามประมาณ 3 เดือน วัฒนธรรมโรงเรียนที่ทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมของโรงเรียนจากผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครอง นักเรียน และศึกษาองค์ประกอบทุกระดับของวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ และสรุปเป็นวัฒนธรรมโดยรวมของโรงเรียนได้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรของการศึกษาวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดชัยภูมิ และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียน และตัวอย่างในการศึกษาในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนและเอกสารต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

1. การเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยได้แบ่งโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน 2 ขนาด คือ ขนาดใหญ่และขนาดกลาง โดยยึดจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งขนาดโรงเรียน ตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน ผู้วิจัยเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่ายจากโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1,500 คนขึ้นไป จำนวน 2 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนขนาดใหญ่ในจังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 8 โรงเรียน และเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่ายจากโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 1,500 คน จำนวน 2 โรงเรียน จากจำนวนโรงเรียนขนาดกลางในจังหวัดชัยภูมิทั้งหมด 26 โรงเรียน ปรากฏว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ผู้วิจัยสุ่มได้ ได้แก่ โรงเรียนสตรีชัยภูมิและโรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา และโรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายนและโรงเรียนคอนสวรรค์ ซึ่งมีคุณลักษณะตามที่แสดงไว้ในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียนและจำนวนบุคลากรของกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน	โรงเรียน				รวม
	ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง		
	สตรีชัยภูมิ	เมืองพญาแล วิทยา	บ้านเขว้าวิทยายน	คอนสวรรค์	
ห้องเรียน(ห้อง)	60	44	34	39	177
นักเรียน	2,800	1,985	1,443	1,457	7,685
ผู้บริหาร	5	5	5	5	20
ครูอาจารย์	124	100	54	64	342

2. การเลือกผู้บริหาร ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากจำนวนผู้บริหารทั้งหมดในโรงเรียนขนาดใหญ่โรงเรียนละ 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนละ 4 คน และเลือกแบบเจาะจงจากจำนวนผู้บริหารทั้งหมดในโรงเรียนขนาดกลางโรงเรียนละ 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้บริหารที่ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนละ 4 คน ผู้บริหารให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

3. การเลือกครูอาจารย์ ผู้วิจัยเลือกโดยการสุ่มอย่างง่ายจากจำนวนครูอาจารย์ทั้งหมดในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางจำนวนเท่ากัน ดังนี้

3.1 ครูอาจารย์ให้ข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมการสอนโรงเรียนละ 10 คน

3.2 ครูอาจารย์ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โรงเรียนละ 10 คน

3.3 ครูอาจารย์ให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถาม โรงเรียนละ 30 คน

4. การเลือกนักเรียน ผู้วิจัยเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย จากจำนวนนักเรียนทั้งหมดในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง จำนวนเท่ากัน โดยสุ่มจากนักเรียนชั้น ม.1 ถึง ม.6 ชั้นละ 10 คน โรงเรียนละ 60 คน นักเรียนให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสัมภาษณ์

5. การเลือกผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง โดยเจาะจงเลือกผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในข้อ 4 จำนวนผู้ปกครองที่นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง โรงเรียนละ 60 คนเท่ากัน ผู้ปกครองนักเรียนให้ข้อมูลโดยการตอบแบบสัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลได้มีจำนวนดังแสดงในตาราง 2 และ 3

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสัมภาษณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

กลุ่มตัวอย่าง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	รวม
ผู้บริหาร	10	9	19
ครูอาจารย์	15	14	29
นักเรียน	107	120	227
ผู้ปกครองนักเรียน	107	120	227
รวม	239	263	502

ตาราง 3 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามและถูกสังเกตการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

กลุ่มตัวอย่าง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	รวม
1. ผู้ตอบแบบสอบถาม			
ผู้บริหาร	10	9	19
ครูอาจารย์	60	60	120
2. ผู้ถูกสังเกตการสอน			
ครูอาจารย์	14	14	28
รวม	54	53	167

6. การเลือกเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ดังนี้

6.1 เอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ผู้วิจัยเลือกศึกษาจากเอกสารต่อไปนี้ 1) แผนพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน 2) แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน 3) รายงานการประชุม 4) สมุทราญานของนักเรียน 5) จดหมายถึงผู้ปกครองนักเรียน 6) ภาพถ่ายหรือวีดิทัศน์ 7) คู่มือครู 8) คู่มือนักเรียน 9) หนังสือพิมพ์หรือวารสารของโรงเรียน 10) เกียรติบัตร รางวัลหรือโล่เกียรตินิยม 11) เครื่องหมายหรือตราประจำโรงเรียน 12) ธงประจำโรงเรียนหรือเพลงประจำโรงเรียน และ 13) เอกสารหรือหลักฐานอื่นในโรงเรียน ผู้วิจัยจะจึงเลือกเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ในช่วงปีการศึกษา 2536 ถึงปีการศึกษา 2539 และศึกษาโดยใช้แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 3 การศึกษาเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของแต่ละโรงเรียน

6.2 กิจกรรมและหลักฐานต่าง ๆ ในโรงเรียน ผู้วิจัยศึกษาโดยการสังเกตกิจกรรมและหลักฐานต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเรียนการสอน 2) พิธีการเคารพธงชาติ 3) การประชุมครูอาจารย์ประจำเดือน 4) การประชุมกลุ่มย่อย 5) การลงเวลามาปฏิบัติราชการ 6) กิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 7) การจัดแผนภูมิและป้ายนิเทศ 8) การผลิตสื่อการสอน 9) การแต่งกายของครูอาจารย์และนักเรียน 10) การจัดห้องพิเศษ และ 11) สภาพทั่วไปภายในบริเวณโรงเรียน ผู้วิจัยเลือกสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ และหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปปฏิบัติงานสนามในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประมาณ 3 สัปดาห์ โดยใช้แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ในการสังเกตขึ้นอยู่กับข้อจำกัดของแต่ละโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัย มีดังนี้

1. แบบบันทึกภาคสนาม เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นโดยการบูรณาการจากแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน เพื่อรวบรวมข้อมูลในการศึกษาภาคสนามหรืองานวิจัยสนาม (Field Work or Field Research) มี 7 ฉบับ ดังนี้ ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และ

พฤติกรรมที่แสดงออก ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน ฉบับที่ 3 แบบบันทึกการตรวจสอบเอกสาร ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ฉบับที่ 6 แบบสัมภาษณ์นักเรียน ฉบับที่ 7 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน

2. แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมี 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 8 แบบสอบถามผู้บริหาร ฉบับที่ 9 แบบสอบถามครูอาจารย์

แบบบันทึกภาคสนาม

แบบบันทึกภาคสนาม เป็นแบบบันทึกที่จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาภาคสนาม โดยการบันทึกจากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก การศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน และการสัมภาษณ์ 7 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

เป็นแบบบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากแนวคิดของ ลอฟแลนด์ (สูกางค์ จันทวนิช. 2535 : 65 - 68 ; 2537 : 49 - 53 ; อ้างอิงจาก Lofland. 1971 ; อมรา พงศาพิชญ์. 2537 : 55 - 61 ; อ้างอิงจาก Lofland. 1971 ; Goetz and LeCompte. 1984 : 184 ; citing Lofland. 1971)

1. จุดมุ่งหมายของแบบบันทึกนี้ เพื่อศึกษาและค้นหาลักษณะประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ผลงานสร้างสรรค์ สัญลักษณ์ของโรงเรียน ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน และกฎระเบียบของโรงเรียน โดยรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตกิจกรรม การสังเกตพฤติกรรม การสังเกตความสัมพันธ์ การศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคคล การสังเกตสถานที่และสภาพบรรยากาศในสถานที่ รวมทั้งการศึกษากาให้ความหมายหรือความสำคัญของกิจกรรมที่สังเกต เช่น การประชุมครูอาจารย์ประจำเดือน การเคารพธงชาติ การผลิตสื่อการสอน เป็นต้น

2. ลักษณะของแบบบันทึก แบบบันทึกนี้ประกอบด้วยแบบตรวจสอบรายการแบบเลือกตอบ และแบบเติมคำหรือข้อความที่เขียนบรรยายสั้น ๆ แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของกิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่สังเกต ได้แก่ ชื่อกิจกรรมหรือเหตุการณ์ วันที่เวลาที่สังเกตและสถานที่ที่สังเกต

ตอนที่ 2 เป็นการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งจะศึกษาสังเกตจากปรากฏการณ์ที่พบในระหว่างการดำเนินกิจกรรม

ตอนที่ 3 เป็นการบันทึกข้อมูลที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ จึงต้องซักถามข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น วัตถุประสงค์ของกิจกรรม ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้น กระบวนการและวิธีการที่แก้ปัญหา และการดำเนินการแก้ไข และพฤติกรรมการตอบสนองของกลุ่มบุคคลในโรงเรียน

3. การบันทึกการสังเกตมี 3 กระบวนการคือ การสังเกต การซักถามและการบันทึก ซึ่งดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน การบันทึกข้อมูลมีลักษณะเป็นข้อความหรือความดี

4. ข้อมูลที่รวบรวมได้ จะนำมาจัดระบบ แยกประเภทและสรุป เพื่ออธิบายภาพรวมที่พบในการศึกษา การอธิบายความหมายของพฤติกรรมได้จากการหาความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของโรงเรียนที่เกี่ยวข้องในการสังเกตโดยวิธีการอุปนัย (Inductive Approach)

5. การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษาและได้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้

แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกฉบับสมบูรณ์ ชุดที่ 1 - 10 นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน

เป็นแบบบันทึกการสังเกตอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วยการสำรวจรายการซึ่งเป็นระบบรหัส ระบบเหตุการณ์และการเขียนบรรยายอย่างสั้น ๆ ใ้บันทึกพฤติกรรมการสอนของครูและพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ผู้วิจัยกำหนดกรอบในการบันทึกเป็น 3 ส่วน คือ พฤติกรรมเหตุการณ์ และกิจกรรม ตามแนวคิดของลอฟแลนด์ (Goetz and LeCompte. 1984 : 151; citine Lofland. 1971) แบบบันทึกฉบับนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากแนวคิดของบอริช (Borich. 1992, 1994) และแนวคิดของกูดและโบรफी (Good and Brophy. 1987, 1990) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยพัฒนาจากเครื่องมือสังเกตการสอนที่มีประสิทธิผลของบอริช (Borich. 1992 : 9 - 15, 478 - 524 ; Borich. 1994 ; 21 - 30, 62 - 89) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผล

1. จุดมุ่งหมายของแบบบันทึกตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสำรวจว่า ครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผลหรือไม่ โดยศึกษาจากค่าความถี่ที่บันทึกขณะสังเกตการสอน ในช่วงเวลา 1 คาบเรียน ใช้สังเกตครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ซึ่งเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย จำนวน 10 คน แบบบันทึกตอนที่ 1 ใช้บันทึกพร้อมกับแบบบันทึกตอนที่ 2 ในช่วงเวลา 1 คาบเรียน

2. ลักษณะของแบบบันทึกเป็นแบบสำรวจรายการ ซึ่งกำหนดกรอบของพฤติกรรมสำคัญ 7 ด้าน คือ 1) การบริหารชั้นเรียน 2) การอธิบายเนื้อหาวิชาที่สอนได้ถูกต้องชัดเจน 3) การใช้วิธีสอนหลายวิธี 4) มุ่งสอนให้ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย 5) การเสริมประสิทธิภาพกระบวนการเรียนของนักเรียน 6) มุ่งความสำเร็จของนักเรียน และ 7) มุ่งส่งเสริมทักษะทางวิชาการและกระบวนการคิดขั้นสูง แต่ละด้านได้กำหนดดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผลรวม 26 ข้อย่อย และกำหนดดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอนที่ไม่มีประสิทธิผล 26 ข้อย่อยเช่นกัน

3. การบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการสอนใช้เครื่องหมาย / บันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่ตรงกับดัชนีบ่งชี้ ขณะสังเกตพฤติกรรมการสอนของครูที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในช่วงเวลา 1 คาบเรียนหรืออย่างน้อยที่สุด 30 นาที

4. นำค่าความถี่ที่บันทึกได้จากผลการสังเกต มาหาค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละของพฤติกรรมการสอนแต่ละข้อย่อย และหาค่าร้อยละของพฤติกรรมสำคัญ เพื่ออธิบายความหมายของพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผล หรือไม่มีประสิทธิผลของครู

5. การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา ให้ผู้สังเกตมีความเข้าใจตรงกันและสามารถบันทึกได้ถูกต้องครบถ้วนตรงตามพฤติกรรมที่กำหนด แล้วนำไปทดลองใช้กับครูอาจารย์ในโรงเรียนภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และหาค่าความสอดคล้อง โดยใช้สูตรการหาค่าความสอดคล้องของเอมเมอร์และมิลเลทท์ (Borich. 1994 ; citing Emmer and Millett. 1970) และคำนวณจากค่าความถี่ของพฤติกรรมการสอนของครู (พฤติกรรมใด ๆ) จากการสังเกตของผู้สังเกต 2 คน ดังนี้

$$\text{ร้อยละของความสอดคล้อง} = 100 (1 - (A-B/A+B))$$

A คือ จำนวนความถี่ของพฤติกรรมการสอนของครูที่ผู้สังเกตคนที่ 1 บันทึกได้

B คือ จำนวนความถี่ของพฤติกรรมการสอนของครูที่ผู้สังเกตคนที่ 2 บันทึกได้

$$A > B$$

$$\text{ค่าร้อยละของความสอดคล้อง} = 91.00$$

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ผู้วิจัยพัฒนาจากแบบบันทึกความต่อเนื่องของพฤติกรรมคำถามตอบระหว่างครูและนักเรียนของกูดและโบรฟี (Borich. 1992 : 5 - 8 ; citing Good and Brophy. 1987 ; Borich.

1994 : 89 - 93, 333 - 335 ; citing Good and Brophy. 1990) ซึ่ง กู๊ด และโบรฟี ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิภาพ

1. จุดประสงค์ของแบบบันทึกตอนที่ 2 เพื่อศึกษาสำรวจพฤติกรรมระหว่างครูและนักเรียน และปฏิกิริยาการตอบสนองของครูจากการถามตอบ และเพื่อค้นหาภาพโดยรวมในห้องเรียนที่เกิดขึ้นจากปฏิกิริยาใด ๆ หรือพฤติกรรมใด ๆ ที่ปรากฏอย่างต่อเนื่องระหว่างครูและนักเรียน โดยบันทึกพร้อมกับแบบบันทึกตอนที่ 1 ในช่วงเวลา 1 คาบเรียน

2. ลักษณะของแบบบันทึก เป็นแบบสำรวจรายการใช้บันทึกการเชื่อมโยงพฤติกรรม การถามตอบของครูและนักเรียนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง กำหนดกิจกรรมและพฤติกรรมเป็นรหัส หรือสัญลักษณ์ในแบบบันทึกกำหนดไว้ในตาราง 1 ภาคผนวก ข

3. การบันทึกการสังเกต ใช้เครื่องหมาย / บันทึกความถี่ของพฤติกรรม การตอบคำถามของนักเรียน และปฏิกิริยาการตอบสนองของครูที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องให้ตรงตามนิยาม ความหมายของรหัสหรือสัญลักษณ์ที่กำหนดไว้

4. ค่าความถี่บันทึกได้ นำมาหาค่าร้อยละของการมีปฏิสัมพันธ์ในการถามตอบ โดยแยกเป็นร้อยละของเพศนักเรียน ร้อยละของคำตอบของนักเรียน และร้อยละของการตอบสนองของครู ซึ่งอธิบายในภาพรวมของปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

5. การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา ให้ผู้สังเกตมีความเข้าใจตรงกันและสามารถบันทึกได้ถูกต้องครบถ้วนตรงตามพฤติกรรมที่เกิดขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองใช้ ผู้วิจัยนำแบบบันทึกการสังเกต การเรียนการสอนไปใช้กับครูอาจารย์โรงเรียนภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ และหาค่าความสอดคล้องของตอนที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน โดยใช้สูตรการหาค่าความสอดคล้องของบอริช (Borich. 1994 : 387) ดังนี้

$$\text{ร้อยละของความสอดคล้อง} = 100 (A/B)$$

A คือ จำนวนความถี่ของพฤติกรรมของครูหรือนักเรียนที่ผู้สังเกตทั้งสองคนบันทึกได้ตรงกัน

B คือ จำนวนความถี่ของพฤติกรรมของครูหรือนักเรียนที่ผู้สังเกตทั้งสองคนบันทึกได้ทั้งหมด

$B = \text{จำนวนความถี่ที่ผู้สังเกตทั้งสองคนบันทึกได้ตรงกัน} + \text{จำนวนความถี่ที่ผู้สังเกตทั้งสองคนบันทึกได้แตกต่างกัน}$

การสังเกตพฤติกรรมการตอบคำถามของนักเรียนร้อยละของความสอดคล้อง = 83.33

การสังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของครูร้อยละของความสอดคล้อง = 72.72

แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

ฉบับที่ 3 แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสาร

แบบบันทึกการตรวจสอบเอกสารเป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากกรอบแนวคิดของ สุภางศ์ จันทวานิช (2537 : 104 - 113) และ บอกแดน และไบเคเลน (Bogdan and Biklen. 1992 : 135 - 137)

1. จุดมุ่งหมายของแบบบันทึกนี้ เพื่อศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการมัธยมศึกษา หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน สัญลักษณ์ของโรงเรียน ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียน พิธีการหรืองานพิธี การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม และรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน และเพื่อศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 2 คำนึงได้แก่ นโยบายการจัดการมัธยมศึกษาและปรัญญาการจัดการมัธยมศึกษา

2. ลักษณะของแบบบันทึก ประกอบด้วยแบบตรวจสอบรายการ แบบเลือกตอบและแบบเติมคำหรือข้อความที่เขียนบรรยายอย่างสั้น ๆ มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเอกสารหรือหลักฐาน ได้แก่ ชื่อเอกสารหรือหลักฐาน รูปลักษณะ จำนวนเอกสารหรือหลักฐาน วัตถุประสงค์ของการจัดทำ การใช้ประโยชน์ของเอกสารหรือหลักฐาน สภาพการใช้ประโยชน์ หลักฐานการใช้ประโยชน์ และประโยชน์ที่ได้รับ

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ศึกษาโดยการตรวจสอบเอกสาร

3. การบันทึกข้อมูลมีลักษณะ เป็นข้อความหรือเป็นค่าความดี
 4. ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาจัดระบบ แยกประเภทและสรุป เพื่ออธิบายภาพรวมที่พบจากการศึกษา และอธิบายองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ค้นพบ โดยวิธีการอุปนัย (Inductive Approach)
 5. การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษาและได้นำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้
- แบบบันทึกการตรวจสอบเอกสารฉบับสมบูรณ์ชุดที่ 1 - 4 นำเสนอไว้ใน

ภาคผนวก ข

ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบคลินิค (Clinical Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของบอกแดนและไบเคเลน (Bogdan and Biklen. 1982 : 223 - 233 ; Bogdan and Biklen. 1992 : 155 - 159, 232 - 243) ชายน์ (Schein. 1988 : 85 - 119 ; Schein. 1991(a) : 381 - 383 ; Schein. 1991(b) : 252 - 253) และเซอจีโอวานนี (Sergiovanni. 1991 : 218 - 223) การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษา และได้นำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ โดยมีคุณลักษณะของแบบสัมภาษณ์ โดยทั่วไปดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของแบบสัมภาษณ์นี้ เพื่อสำรวจและค้นหาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน โครงสร้างองค์การ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน สัญลักษณ์ของโรงเรียน ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียน พิธีการและงานพิธี การเรียนการสอน การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 2 ค่านิยม ได้แก่ ยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีการจัดการมัธยมศึกษา นโยบายการจัดการจัดการมัธยมศึกษา และปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา และองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 3 คติฐาน ประกอบด้วยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน ลักษณะของพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน โดยสำรวจและค้นหาจากความคิดเห็นของผู้บริหารทุกคนในโรงเรียน การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 90 นาที

2. ลักษณะของการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบเดิมคำหรือข้อความเกี่ยวกับข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เป็นแบบสัมภาษณ์แบบคลินิก (Clinical Interview) ที่มีข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Chronology) จำนวนข้อคำถาม 15 ข้อ ข้อที่ 13 - 14 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ซึ่งจะปรับใช้ได้ตามเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ปัญหาความขัดแย้ง ปัญหาความไม่อิสระในการสื่อสาร

3. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ลักษณะเป็นข้อความ

4. ข้อมูลที่เป็นข้อความที่รวบรวมได้นำมาจัดระบบ แยกประเภท และสรุป เพื่ออธิบายภาพรวมที่พบจากการสัมภาษณ์ และเพื่ออธิบายองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ค้นพบโดยใช้วิธีการอุปนัย

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารฉบับสมบูรณ์นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบคลินิก (Clinical Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของบอดแดนและไบเคเลน (Bogdan and Biklen. 1982 : 223 - 233 ; Bogdan and Biklen. 1992 : 155 - 159, 232 - 243) ชายน์ (Schein. 1988 : 85 - 119 ; Schein. 1991(a) : 381 - 383 ; Schein. 1991(b) : 252 - 253) และเซอร์จิโอวานนี (Sergiovanni. 1991 : 218 - 223) การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำใบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษาและได้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ มีคุณลักษณะของแบบสัมภาษณ์โดยทั่วไปดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของแบบสัมภาษณ์นี้ เพื่อสำรวจและค้นหาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน โครงสร้างองค์การ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน สัญลักษณ์ของโรงเรียน ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียน พิธีการและงานพิธี การเรียนการสอนและรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 2 ค่านิยม ได้แก่ ยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีการจัดการมัธยมศึกษา นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา และปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา และองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 3 คติฐาน ประกอบด้วยลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม สภาพ

ความเป็นจริงของโรงเรียน คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน ลักษณะของพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน โดยสำรวจและค้นหาจากความคิดเห็นของครูอาจารย์ในโรงเรียน ที่มีความพร้อมที่จะตอบแบบสัมภาษณ์จำนวน 10 คน ในแต่ละโรงเรียน การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 90 นาที

2. ลักษณะของการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบเติมคำหรือข้อความเกี่ยวกับข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์เป็นแบบสัมภาษณ์แบบคลินิค (Clinical Interview) ที่มีข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Chronology) จำนวนข้อคำถาม 15 ข้อ ข้อที่ 13 - 14 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจศึกษา ซึ่งจะปรับใช้ให้กับเหตุการณ์ต่าง ๆ เช่น ปัญหานักเรียนติด 0 ร มส จำนวนมาก ปัญหาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เป็นต้น แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์เป็นแบบสัมภาษณ์ชุดเดิมที่ใช้สัมภาษณ์ผู้บริหาร แต่ได้นำมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงข้อคำถามให้เหมาะสม

3. การบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์บันทึกเป็นข้อความ

4. ข้อมูลที่เป็นข้อความที่รวบรวมได้นำมาจัดระบบ แยกประเภท และสรุป เพื่ออธิบายภาพรวมที่พบจากการสัมภาษณ์ และเพื่ออธิบายองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ค้นพบ โดยใช้วิธีการอุปนัย

แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์ฉบับสมบูรณ์นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

ฉบับที่ 6 แบบสัมภาษณ์นักเรียน

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดของบอกแดนและไบเคเลน (Bogdan and Biklen. 1982 : 93 - 95, 135 - 139 ; Bogdan and Biklen. 1992 : 96 - 101, 237 - 243) การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษา และได้รับการปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ คุณลักษณะทั่วไปของแบบสัมภาษณ์ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของแบบสัมภาษณ์นี้ เพื่อสำรวจและค้นหาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ผลงานสร้างสรรค์ของครูอาจารย์และนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียน พิธีการและงานพิธี การเรียนการสอนและรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 3 คติฐาน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม และลักษณะความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคลในโรงเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน จึงมุ่งค้นหาจากความคิดเห็นของนักเรียน โดยสุ่มเลือกจากนักเรียนชั้น ม.1 ถึง ม.6 ชั้นละ 10 คน จำนวน 60 คน ในแต่ละโรงเรียน การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

2. ลักษณะของการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์นักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวนข้อคำถาม 5 ข้อ

3. การบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์บันทึกเป็นข้อความ

4. ข้อมูลที่เป็นข้อความที่รวบรวมได้นำมาจัดระบบ แยกประเภท และสรุป เพื่ออธิบายภาพรวมที่พบจากการสัมภาษณ์ และเพื่ออธิบายองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ค้นพบ โดยใช้วิธีการอุปนัย

แบบสัมภาษณ์นักเรียนฉบับสมบูรณ์นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

ฉบับที่ 7 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยศึกษาจากกรอบแนวคิดของบอกแดนและไบเคเลน (Bogdan and Biklen. 1982 : 93 - 95, 135 - 139 ; Bogdan and Biklen. 1992 : 96 - 101, 240 - 243) การพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษาและได้ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ แบบสัมภาษณ์มีคุณลักษณะโดยทั่วไป ดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของแบบสัมภาษณ์นี้ เพื่อสำรวจและค้นหาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน การเรียนการสอน การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม และรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน และองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 3 คติฐาน ได้แก่ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองนักเรียน จึงมุ่งค้นหาจากความคิดของผู้ปกครองนักเรียน ที่เป็นผู้ปกครองของนักเรียนทุกคนที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ฉบับ 6 การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 30 นาที

2. ลักษณะของการสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด จำนวนข้อคำถาม 4 ข้อ

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์บันทึกเป็นข้อความ
4. ข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นมาจากระบบ แยกประเภท และสรุป เพื่ออธิบายภาพรวมที่พบจากการสัมภาษณ์ และเพื่ออธิบายองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ค้นพบ โดยใช้วิธีการอุปนัย

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนฉบับสมบูรณ์นำเสนอไว้ในภาคผนวก ค

2.- แบบสอบถาม แบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 8 แบบสอบถามผู้บริหาร และฉบับที่ 9 แบบสอบถามครูอาจารย์

ฉบับที่ 8 แบบสอบถามผู้บริหาร

ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากเครื่องมือวัดวัฒนธรรมโรงเรียน (School Culture Inventory) ของเฟิร์ตเรงเลอร์ (Furtwengler, 1986) เครื่องมือประเมินวัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture Inventory) ของมุเซลล่าและเดวิส (Musella and Davis, 1991 : 286 - 305) และเครื่องมือวัดวัฒนธรรมโรงเรียน (School Culture Inventory : Identifying Guiding Beliefs) ของเซอร์จิโอวานนีและสตาร์แรทท์ (Sergiovanni and Starratt, 1993 : 95 - 97)

การพัฒนาเครื่องมือ ได้ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา ผู้วิจัยนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษาให้ผู้ตอบเข้าใจตรงกันและสามารถวัดได้ตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษา
2. ความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนในจังหวัดชัยภูมิที่ไม่ได้เป็นผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย แล้วนำผลการทดลองมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1984 : 160) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.781

คุณลักษณะโดยทั่วไปของแบบสอบถามฉบับนี้ดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของการใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนและผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนทุกฝ่าย เกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ได้แก่ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนและหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยจะนำข้อมูลที่ได้ออกไปศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกภาคสนาม

2.2 ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้บริหาร เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร ประกอบด้วยเพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ภูมิลาเนาเดิม ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามผู้บริหาร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วง คะแนนของลิเคอร์ท (Likert scale) ประกอบด้วยข้อคำถาม 39 ข้อ ดังนี้ คำถามเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน จำนวน 12 ข้อ และหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จำนวน 27 ข้อ

2.3 คำตอบจากแบบสอบถาม กำหนดความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 5 คะแนน
ระดับ 4	หมายถึง เห็นด้วย	ให้คะแนน 4 คะแนน
ระดับ 3	หมายถึง ไม่แน่ใจ	ให้คะแนน 3 คะแนน
ระดับ 2	หมายถึง ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน 2 คะแนน
ระดับ 1	หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน 1 คะแนน

2.4 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากตอนแรกมาหาค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนตอนที่ 2 นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

แบบสอบถามผู้บริหารฉบับสมบูรณ์ นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

ฉบับที่ 9 แบบสอบถามครูอาจารย์

ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากเครื่องมือวัดวัฒนธรรมโรงเรียน (School Inventory) ของเฟิร์ตเรงเลอร์ (Furtwengler, 1986) เครื่องมือประเมินวัฒนธรรมองค์การ (Organizational Culture Inventory) ของมุลเซลล่าและเดวิส (Musella and Davis, 1991 : 286 - 305) และเครื่องมือวัดวัฒนธรรมโรงเรียน (School Culture Inventory : Identifying Guiding Beliefs) ของเซอร์จิโอวานนีและสตาร์แรทท์ (Sergiovenni and Starratt, 1993 : 95 - 97) ในการพัฒนาเครื่องมือได้ดำเนินการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ผู้วิจัยนำใบปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษาให้ผู้ตอบเข้าใจตรงกันและสามารถวัดได้ตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษา

2. ความเชื่อมั่น ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ได้รับปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับครูอาจารย์ในโรงเรียนภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน ซึ่งเลือกโดยการสุ่มอย่างง่าย แล้วนำผลการทดลองมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach. 1984 : 160) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.723

คุณลักษณะโดยทั่วไปของแบบสอบถามครูอาจารย์มีดังนี้

2.1 จุดมุ่งหมายของการใช้แบบสอบถามนี้ เพื่อสำรวจความคิดเห็นของครูอาจารย์ในโรงเรียนจำนวน 30 คน ซึ่งเลือกมาโดยการสุ่มอย่างง่าย สอบถามเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และผลงานสร้างสรรค์ ได้แก่ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและการสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม ข้อมูลที่รวบรวมได้จะนำไปศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกภาคสนาม

2.2 ลักษณะของแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของครูอาจารย์ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูอาจารย์ ประกอบด้วยเพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน ภูมิลำเนาเดิม และหน้าที่ที่ปฏิบัติ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามครูอาจารย์ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ช่วงคะแนนของลิเคิร์ต (Likert scale) ประกอบด้วยข้อคำถาม 54 ข้อ ดังนี้ คำถามเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน จำนวน 12 ข้อ และหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน จำนวน 27 ข้อ และการสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม 15 ข้อ

2.3 การกำหนดระดับความคิดเห็นและเกณฑ์การให้คะแนน กำหนดเช่นเดียวกันกับแบบสอบถามผู้บริหาร

2.4 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากตอนแรกนำมาหาค่าเฉลี่ยและหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 นำมาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

แบบสอบถามครูอาจารย์ฉบับสมบูรณ์ นำเสนอไว้ในภาคผนวก ข

การดำเนินการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัยไปขอความอนุเคราะห์จาก ผู้อำนวยการสำนักงานศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เพื่อขอหนังสือราชการให้ผู้วิจัยนำไปขอข้อมูลจาก โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานศึกษา จังหวัดชัยภูมิ โดยนำหนังสือจากจังหวัดไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือให้ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยเริ่มปฏิบัติงานสนาม (Field work) โดยเข้าไปอยู่ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อรวบรวมข้อมูลที่จะต้องใช้ในการศึกษาวิจัย ใช้วิธีการศึกษาตรวจสอบเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบเปิดเผย (Overt Approach) ที่มุ่งให้ผู้ถูกวิจัยได้ทราบวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย ทำให้สะดวกต่อการขอความร่วมมือ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย และเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี (Bogdan and Biklen. 1992 : 79 - 81 ; 106 - 107) ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกภาคสนาม จำนวน 7 ฉบับ และแบบสอบถามจำนวน 2 ฉบับ เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

การปฏิบัติงานภาคสนาม (Field Work)

การปฏิบัติงานสนามในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยติดต่อนัดหมายและขอเข้าพบผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการปฏิบัติภาคสนาม ได้นำเสนอหัวข้อเรื่องปริญญานิพนธ์ อธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษาและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม และขอคำแนะนำในการหาผู้ช่วยวิจัย เพื่อช่วยเหลือในการปฏิบัติภาคสนาม ซึ่งได้รับความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนทุกโรงเรียนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งได้กรุณาจัดห้องพักให้ผู้วิจัยเพื่อปฏิบัติงานโดยเฉพาะ ได้ช่วยเหลือในการจัดเตรียมเอกสาร หลักฐาน เพื่อให้ผู้วิจัยได้ศึกษาตรวจสอบ ได้นามและศึกษาสภาพทางกายภาพของโรงเรียน และสังเกตสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ในโรงเรียน เพื่อให้การติดต่อขอข้อมูลในการศึกษาเป็นแบบทางการ ผู้วิจัยจึงได้นำหนังสือจาก

บัณฑิตวิทยาลัยไปขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เพื่อนำหนังสือไปขอความอนุเคราะห์จากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยได้พบบุคคลที่ผู้อำนวยการแนะนำว่า เป็นบุคคลที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้ช่วยวิจัย ได้ขอความร่วมมือและประชุมชี้แจงการดำเนินงาน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน สนามเกือบทุกชั้นตอนจากผู้ช่วยวิจัย เช่น การเตรียมเอกสาร หลักฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2536 จนถึงปัจจุบัน การนัดหมาย วัน เวลา ที่ผู้วิจัยจะเข้าไปสังเกตพฤติกรรมครูผู้สอน สังเกตการประชุม สัมภาษณ์และอื่น ๆ การช่วยเหลือในการสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม ตลอดจนให้บริการด้านการสื่อสารและสวัสดิการอื่น ๆ

ผู้ช่วยวิจัยได้ช่วยปฏิบัติงานสนามในโรงเรียน ดังนี้ 1) สังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก 2) สังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนของครูอาจารย์ในโรงเรียน 3) สัมภาษณ์ผู้บริหาร 4) สัมภาษณ์ครูอาจารย์ 5) สัมภาษณ์นักเรียน 6) สัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน 7) รวบรวมแบบสอบถามผู้บริหารและแบบสอบถามครูอาจารย์ 8) ตอบข้อคำถามในประเด็นที่ผู้วิจัยมีปัญหาสงสัย และ 9) รวบรวมข้อมูล เอกสาร หลักฐาน ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงาน การรวบรวมข้อมูลกับผู้ช่วยวิจัยอยู่เสมอ โดยการประชุมปรึกษาหารือทั้งในและนอกโรงเรียน และติดต่อโดยทางโทรศัพท์ แสดงไว้ในตาราง 31 ภาคผนวก ค

การจัดกระทำกับข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดกระทำ ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนาม ได้แก่ ข้อมูลจากการสังเกต สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอนและการศึกษาเอกสารที่เป็นความถี่ รวบรวมเป็นค่าความถี่และเป็นค่าร้อยละ
2. ข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนาม ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสอบถามที่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพอื่น ๆ รวบรวมโดยวิธีการอุปนัย (Inductive Approach)
3. ข้อมูลจากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่า t (t-test)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. การหาค่าความสอดคล้องของแบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกต พฤติกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1.1 แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 2 ตอนที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตการสอน คำนวณหาค่าความสอดคล้องของแบบสังเกต โดยใช้สูตรของแอมเมอร์และมิลเลทท์ (Borich. 1994 : 385 citing Emmer and Millett. 1970) ดังนี้

$$\text{ร้อยละของความสอดคล้อง} = 100 (1 - (A - B / A + B))$$

A คือค่าความถี่ของพฤติกรรมการสอนของครูที่ผู้สังเกตคนที่ 1 บันทึกได้

B คือค่าความถี่ของพฤติกรรมการสอนของครูที่ผู้สังเกตคนที่ 2 บันทึกได้

$$A > B$$

1.2 แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 2 ตอนที่ 2 แบบบันทึกการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียน คำนวณหาค่าความสอดคล้องของแบบสังเกต โดยใช้สูตรของบอริช (Borich. 1994 : 387) ดังนี้

$$\text{ร้อยละของค่าความสอดคล้อง} = 100 (A / B)$$

A คือค่าความถี่ของพฤติกรรมการตอบคำถามของนักเรียนที่ผู้สังเกตทั้งสองคนบันทึกได้เหมือนกัน

B คือ ค่าความถี่ของพฤติกรรมตอบคำถามของนักเรียนที่ผู้สังเกตทั้งสองคนบันทึกได้ทั้งหมด

2. การหาค่าร้อยละ

3. การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่า t (t - test)

4. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ฉบับที่ 1 แบบสอบถามผู้บริหารและแบบสอบถามฉบับที่ 2 แบบสอบถามครูอาจารย์ คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach. 1984 : 160) ดังนี้

$$G = (n/n - 1) \left[1 - \sum s_i / s_t \right]$$

- เมื่อ
- G = ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
 - n = จำนวนข้อคำถาม
 - s_i = ความแปรปรวนของข้อคำถามแต่ละข้อ
 - s_t = ความแปรปรวนของข้อคำถามทั้งฉบับ

ในการนำเสนอผลงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอเป็น 3 ตอน โดยในแต่ละตอน ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบผลที่ได้จากการศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางไปพร้อม ๆ กัน ดังนี้

ตอนที่ 1 นำเสนอข้อมูลที่ได้จากแบบรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต การศึกษา ตรวจสอบเอกสาร การสัมภาษณ์และการใช้แบบสอบถาม โดยนำเสนอตามลำดับของแบบรวบรวมข้อมูลจากฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 9 การนำเสนอข้อมูลแต่ละตอน ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละโรงเรียน เพื่อนำเสนอองค์ประกอบของวัฒนธรรมในระดับที่ 1 ซึ่งได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก และสังเคราะห์สรุปรวมเป็นค่านิยมที่จะเกิดจากสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่ได้พบ

ตอนที่ 2 สังเคราะห์ผลจากข้อมูลที่ได้ในตอนที่ 1 ซึ่งสังเคราะห์จากค่านิยมต่าง ๆ ในตอนที่ 1 เพื่อสรุปถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ระดับที่ 2 ค่านิยม

ตอนที่ 3 สังเคราะห์ผลจากค่านิยมและการสัมภาษณ์ระดับลึกเพื่อสรุปถึงคติฐานของโรงเรียนมัธยมทั้งสองขนาด

ตอนที่ 1 การนำเสนอข้อมูลจากการสังเกต การศึกษา ตรวจสอบเอกสาร การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม โดยการเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากเครื่องมือแต่ละฉบับ รวมทั้งหมด 9 ฉบับ เพื่อนำมาเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ซึ่งแบ่งออกเป็นแบบบันทึกการสังเกต 2 ฉบับ (ฉบับที่ 1 และ 2) แบบบันทึกการศึกษาดูงานตรวจสอบเอกสาร 1 ฉบับ (ฉบับที่ 3) แบบสัมภาษณ์ 4 ฉบับ (ฉบับที่ 4, 5, 6 และ 7) และแบบสอบถาม 2 ฉบับ (ฉบับที่ 8 และ 9) โดยมีรายละเอียดของเครื่องมือ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน

ฉบับที่ 3 แบบบันทึกการศึกษาดูงานตรวจสอบเอกสาร

- ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร
- ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์
- ฉบับที่ 6 แบบสัมภาษณ์นักเรียน
- ฉบับที่ 7 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน
- ฉบับที่ 8 แบบสอบถามผู้บริหาร
- ฉบับที่ 9 แบบสอบถามครูอาจารย์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือทั้ง 9 ฉบับ ผู้วิจัยจะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอน
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตรวจสอบเอกสาร
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
5. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยใช้เครื่องมือฉบับที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกมาเป็นเครื่องมือในการสังเกตสถานที่และกิจกรรมที่แตกต่างกัน 10 แห่ง ซึ่งแยกใช้แบบสังเกตแบบย่อย 10 ชุดดังนี้คือ

- ชุดที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตพิธีการเคารพธงชาติ
- ชุดที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการประชุมครูอาจารย์ประจำเดือน
- ชุดที่ 3 แบบบันทึกการสังเกตการประชุมกลุ่มย่อย
- ชุดที่ 4 แบบบันทึกการสังเกตการลงเวลามาปฏิบัติราชการ
- ชุดที่ 5 แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน
- ชุดที่ 6 แบบบันทึกการสังเกตการจัดแผนภูมิและป้ายนิเทศ
- ชุดที่ 7 แบบบันทึกการผลิตสื่อการสอน
- ชุดที่ 8 แบบบันทึกการสังเกตการแต่งกายของครูอาจารย์และนักเรียน
- ชุดที่ 9 แบบบันทึกการสังเกตการจัดห้องพิเศษ
- ชุดที่ 10 แบบบันทึกการสังเกตสภาพทั่วไปภายในบริเวณโรงเรียน

แบบสังเกตแต่ละชุดแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ใช้แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1 จำนวน 10 ชุด ไปสังเกตในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ขนาดละ 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 ครั้ง โดยสังเกตจากหลายสถานที่ที่แตกต่างกัน และมีจำนวนสถานที่ในแต่ละหัวข้อที่สังเกตแตกต่างกัน

1. ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกต ผู้วิจัยได้นำผลการสังเกตมาแสดงในตาราง 1 - 10 ในภาคผนวก ค และสรุปผลการสังเกตได้ดังนี้

1.1 การสังเกตพิธีการเคารพธงชาติ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สังเกตพิธีการเคารพธงชาติ โดยการสังเกตแบบไม่เข้าไปมีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ในขณะสังเกต ผู้สังเกตยืนอยู่ในโรงเรียนแต่ไม่ได้เข้าไปร่วมในพิธีด้วย จุดที่ผู้สังเกตอยู่นั้นเป็นจุดที่ไม่ผิดสังเกตของผู้ที่ร่วมในพิธีมากนัก เมื่อสังเกตแล้ว ผู้สังเกตจึงได้นำสิ่งที่สังเกตมาบันทึกตามแบบบันทึกการสังเกตพิธีการเคารพธงชาติ ผู้วิจัยได้ไปสังเกตที่โรงเรียนขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดกลาง 2 โรงเรียน จำนวนโรงเรียนละ 2 ครั้ง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบความพร้อมในการทำพิธีเคารพธงชาติ พบว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดมีความพร้อมในการจัดพิธีการครั้งนี้ และได้รับความร่วมมือจากครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักเรียนเป็นอย่างดี พิธีการเคารพธงชาติจัดขึ้นที่บริเวณสนามโรงเรียน มีการอบรมและประกาศข่าวประจำวัน นอกจากจะทำพิธีเคารพธงชาติแล้ว ยังมีการสวดมนต์ ซึ่งครูเวรประจำวันเป็นผู้รับผิดชอบ กำกับให้นักเรียนเป็นผู้นำในการร้องเพลงชาติและสวดมนต์ บรรยาการในการเคารพธงชาติเป็นไปด้วยดี มีอาจารย์ที่ปรึกษาคอยกำกับดูแลนักเรียนร่วมพิธี

1.2 การสังเกตการประชุมครูอาจารย์ประจำเดือน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้เข้าไปสังเกตการประชุมครูอาจารย์แบบเข้าไปมีส่วนร่วม (Participant Observation) ช่วงเวลาที่ใช้ในการประชุมส่วนใหญ่จะเป็นเวลาในช่วงบ่าย ในการสังเกตผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเข้าไปนั่งเสมือนหนึ่งเป็นครูอาจารย์ในโรงเรียนนั้น โดยในการประชุมจะมีการจัดห้องประชุมไว้อย่างเหมาะสม มีการจัดสถานที่พร้อมทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็น เช่น ไมโครโฟน เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ สถานที่ลงชื่อเข้าประชุมและรับเอกสารการประชุม ทุกครั้งประธานในที่ประชุม คือ

ผู้อำนวยการโรงเรียน การประชุมส่วนใหญ่จะตรงเวลา ถ้ามีข้อขัดข้องจะเลื่อนเวลาไปประมาณ 10 นาที เนื่องจากมีการลงนามและรับเอกสารก่อนเข้าห้องประชุม เมื่อเริ่มการประชุมประธานจะทักท้วงศาสนา ไหว้พระ สวดมนต์พร้อมกัน ประธานจะมานั่งประจำที่แล้วเริ่มเปิดประชุม บรรยากาศการประชุมดูจะเป็นพิธีการในการเริ่มประชุม หลังจากนั้นจึงค่อย ๆ ผ่อนคลาย การประชุมดำเนินไปตามระเบียบวาระการประชุม ขณะประชุมผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็นอย่างเสรี โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางนั้น ประธานจะเป็นผู้เสนอความคิดและข้อราชการที่ได้รับมาแจ้งให้ที่ประชุมทราบ การประชุมแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง ผลการสังเกตเปรียบเทียบโดยรวม ปรากฏว่าโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความพร้อมในการจัดการประชุมประจำเดือน มีความพร้อมทั้งในด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความพร้อมของอาจารย์และเอกสารการประชุม ครูอาจารย์ตั้งใจฟังในตอนต้น แต่ในระยะหลัง ๆ ผู้เป็นประธานให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็นได้มากขึ้นในโรงเรียนขนาดใหญ่ แต่ในขนาดกลางผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสนำเสนอความคิดเห็นได้น้อยกว่า ซึ่งแสดงว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ครูมีประชาธิปไตยในการแสดงความคิดเห็นได้มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

1.3 การสังเกตการประชุมกลุ่มย่อย ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้เข้าร่วมการสังเกตโดยอยู่ในที่ประชุมด้วย เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการประชุมด้านวิชาการ จึงมีผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการเป็นประธานในการประชุม ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยหัวหน้าหมวด หัวหน้าฝ่ายและหัวหน้างาน ในด้านความพร้อมของห้องประชุมในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมมากกว่าห้องประชุมของโรงเรียนขนาดกลาง เช่น เครื่องเสียง ไมโครโฟน โทรทัศน์วงจรปิด เครื่องควบคุมการรับส่งสัญญาณดาวเทียม มีป้ายแสดงข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน เช่น คำขวัญ โครงการและงบประมาณของโรงเรียน ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางมีห้องประชุมที่มีขนาดเหมาะสม แต่มีอุปกรณ์น้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ในด้านบรรยากาศของห้องประชุม โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตยเต็มที่ และมีเรื่องราวในการปรึกษาหารือข้อยุติ เสนอในที่ประชุมประจำเดือนมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งการประชุมส่วนใหญ่เป็นเรื่องแจ้งให้ทราบ และเน้นแนวทางการปฏิบัติเรื่องการเรียนการสอน การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานและทบทวนงานเดิมมากกว่า

1.4 การสังเกตการลงเวลาปฏิบัติราชการ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ไปยืนคอยสังเกตวิธีการปฏิบัติในการลงเวลาปฏิบัติราชการในช่วงเวลาเช้าตรู่ 7.30 - 8.00 น. ผล

ปรากฏว่าในด้านความพร้อมของโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกจากจะมีเอกสารการลงเวลาสำหรับครูอาจารย์แล้ว ก็ยังมีข่าวประชาสัมพันธ์จากฝ่ายอื่น ๆ ดัดไว้ที่ป้ายนิเทศ เพื่อให้ครูอาจารย์ได้มีโอกาสรู้โดยทั่วกัน ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางก็มีเอกสารลงเวลาเตรียมไว้เรียบร้อย แต่จะไม่มีข่าวประชาสัมพันธ์มากนัก ในด้านบรรยากาศจะเห็นได้ว่า การลงเวลาจะสร้างมนุษยสัมพันธ์ของครูอาจารย์ในโรงเรียน เพราะมีการทักทายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

1.5 การสังเกตกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สังเกตกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เช่น กิจกรรมยุวกาชาด เนตรนารี รักษาดินแดน ลูกเสือ ปรากฏว่าครูอาจารย์ที่สอนกิจกรรมต่างแ่งกายชุดกิจกรรมนั้น ๆ โดยพร้อมเพรียงกัน ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ซึ่งแสดงถึงความร่วมมือ แต่ในโรงเรียนขนาดกลางผู้บริหารจะเน้นแนวปฏิบัติในการแต่งกายเมื่อมีกิจกรรมเป็นกรณีพิเศษ บรรยากาศของการจัดกิจกรรม นักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างกระตือรือร้นเข้าร่วมกิจกรรม บรรยากาศในกิจกรรมไม่เคร่งเครียด แต่ในโรงเรียนขนาดกลางจะเข้มงวดในเรื่องการแต่งกายและระเบียบวินัยมากกว่าในโรงเรียนขนาดใหญ่

1.6 การสังเกตการจัดแผนภูมิและป้ายนิเทศ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยสังเกตการจัดแผนภูมิและป้ายนิเทศ พบว่า ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีแผนภูมิอยู่ในที่ต่างๆ เช่น ห้องวิชาการ ห้องแผนงาน อาคารสำนักงาน ฯลฯ ส่วนป้ายนิเทศติดตั้งอยู่หน้าห้องพักรูแต่ละหมวดเป็นส่วนใหญ่ แผนภูมิ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร แผนการเรียนและข้อมูลด้านวิชาการ สำหรับป้ายนิเทศเป็นข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการที่อยู่ในความสนใจ เช่น โรคเอดส์ ยาเสพติด ฯลฯ การจัดป้ายนิเทศพยายามจัดให้สวยงามและสะดุดตา น่าสนใจ

1.7 การสังเกตการผลิตสื่อการสอน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สังเกตลักษณะและวิธีการผลิตสื่อการสอนในขณะที่กำลังปฏิบัติงาน และสื่อการสอนที่สร้างเสร็จแล้ว พบว่า ทุกโรงเรียนส่งเสริมให้ครูผลิตสื่ออย่างน้อยคนละ 2 ชิ้นต่อปี โดยครูที่สอนวิชาเดียวกันให้มีการผลิตสื่อร่วมกัน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูจะผลิตสื่อโดยใช้วัสดุหาง่าย ราคาประหยัด โดยมีความร่วมมือกันระหว่างครูและนักเรียน ส่วนในโรงเรียนขนาดกลาง ปรากฏว่ามีสื่อการสอนอยู่เป็นจำนวนมาก และครูอาจารย์พยายามปรับปรุงสื่อที่มีอยู่ให้ใช้ได้ผลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.8 การสังเกตการแต่งกายของครูอาจารย์และนักเรียน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้สังเกตการแต่งกายของครูอาจารย์และนักเรียนเมื่ออยู่ในโรงเรียน พบว่า ครูอาจารย์มีการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบในทุกโรงเรียน ซึ่งแสดงถึงควมมีระเบียบวินัย โรงเรียนทั้งสองขนาดกำหนดการแต่งกายประจำวันเป็นชุดต่าง ๆ คือ ชุดเครื่องแบบข้าราชการ ชุดพื้นเมือง ชุดโรงเรียน ชุดกิจกรรมที่สอน และชุดสวยงาม ครูอาจารย์ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

1.9 การสังเกตการจัดห้องพิเศษ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สังเกตการจัดห้องพิเศษเพื่อใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดห้องเป็นระเบียบสวยงาม มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการใช้เช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดกลาง เป็นแต่เพียงว่า โรงเรียนขนาดกลางมีขนาดห้องคับแคบกว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็มีคอมพิวเตอร์เพื่อใช้ในการบริหารโรงเรียน ใช้ในการเรียนการสอนและการประเมินผล มีเครื่องปรับอากาศ ครูอาจารย์และนักเรียนมาใช้ห้องสมุดกันมาก นอกจากนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่ยังมีการติดต่อสื่อสารที่สะดวกกว่า จะเห็นได้ว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยีให้เป็นประโยชน์แก่ครูอาจารย์ในโรงเรียน

1.10 การสังเกตสภาพทั่วไปภายในบริเวณโรงเรียน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้เดินสำรวจสภาพทั่วไปในบริเวณโรงเรียน ปรากฏว่าโรงเรียนขนาดกลางมีพื้นที่มากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงสามารถใช้พื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น สนามฟุตบอล สนามบาสเกตบอล รวมทั้งแปลงทดลองทางการเกษตร ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีพื้นที่น้อยกว่า แต่มีการจัดห้องสมุดเคลื่อนที่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ รอบ ๆ อาคารเรียน นักเรียนรวมกลุ่มทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีป้ายประกาศเกียรติคุณครูอาจารย์และนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน นักเรียนเดินเป็นแถวขณะเปลี่ยนคาบเรียน และเข้าแถวรอรับบริการตามลำดับก่อนหลัง ระยะทางจากเทศบาลมาถึงโรงเรียนขนาดใหญ่ ประมาณ 1 กิโลเมตร ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางประมาณ 20 กิโลเมตร โรงเรียนขนาดใหญ่ได้รับการดูแลในด้านความสะอาดจากเทศบาล การเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียน ใช้วิธีเดิน รถมอเตอร์ไซด์ รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว รถโดยสารประจำทาง อาคารเรียนของโรงเรียนค่อนข้างสมบูรณ์ บริเวณรั้วโรงเรียนมีป้ายชื่อโรงเรียน แต่ในโรงเรียนขนาดกลางสภาพแวดล้อมมีลักษณะเป็นสวนป่า มีต้นไม้ยืนต้นในบริเวณโรงเรียนร่มรื่น นักเรียนเดินทางมาโรงเรียนโดยการโดยสารรถประจำทาง รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว และการเดิน การคมนาคมสื่อสารก็ยังติดต่อได้สะดวกรวดเร็ว

สำหรับบรรยากาศในโรงเรียนขนาดใหญ่ค่อนข้างมีบรรยากาศทางวิชาการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง กล่าวคือ มีที่นั่งอ่านหนังสือบริเวณที่นั่งพักและบริเวณห้องสมุดเคลื่อนที่ นักเรียนสามารถทำกิจกรรมการเรียนรู้บริเวณที่นั่งหน้าอาคารเรียน มีการจัดบรรยากาศน่าอยู่ มีสวน วิทยาศาสตร์ สวนหิน สวนสมุนไพร น้ำตกจำลอง เป็นต้น ส่วนโรงเรียนขนาดกลางยังมีปัญหา การขาดแคลนสาธารณูปโภค และต้องการปรับปรุงห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์และภาษา แต่ก็ สามารถใช้วัสดุท้องถิ่นมาใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนได้มากกว่า ตัวอาคารพิพิธภัณฑ์ โรงเรียนใช้เป็นศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ ทำให้โรงเรียนเป็นแหล่งการศึกษาของชุมชนได้อีกด้วย

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกตผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน สัญลักษณ์ของ โรงเรียน ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน ตลอดจนกฎระเบียบของโรงเรียน ในโรงเรียน ขนาดใหญ่และขนาดกลาง ผู้วิจัยได้นำผลการสังเกตมาแสดงในตาราง 11 - 14 ในภาคผนวก ค และสรุปผลของการสังเกตได้ดังนี้

การสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาด กลาง พบว่า ด้านผลงานสร้างสรรค์ โรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์มากกว่า โรงเรียนขนาดกลาง โดยจะพบว่ามีป้ายนิเทศและข่าวประชาสัมพันธ์และประกาศต่าง ๆ เพื่อ มุ่งให้บริการแก่ครูอาจารย์ได้รับทราบอย่างทั่วถึง นอกจากนี้โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่ง ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน โดยจัดทำวารสารและจุลสาร พิมพ์เผยแพร่ผลงาน ครูและนักเรียนตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อม มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ป้ายนิเทศในโรงเรียนทั้งสองขนาดมุ่งเน้นด้านวิชาการ โดยเป็น เนื้อหาเกี่ยวกับวิชาที่เรียน มีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันและทันสมัย ภายในบริเวณโรงเรียนขนาดใหญ่ มีที่สำหรับอ่านหนังสือและสำหรับประชุมปรึกษาหารือและทำงานที่ได้รับมอบหมาย ทำให้เห็นว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งเน้นวิชาการและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยโรงเรียนขนาด ใหญ่จะมีความพร้อมมากกว่า นอกจากนี้ยังมีแผนภูมิ ด้านวิชาการ ข้อมูลนักเรียน แผนการเรียนใน ห้องวิชาการ ห้องแผนงาน และห้องพิเศษต่าง ๆ มีเกียรติบัตร โล่และรางวัลที่ได้รับจากผลงาน ครู ได้พบในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าขนาดกลาง เช่น ผลงานด้านวิชาการและด้านทักษะ ความสามารถพิเศษ ซึ่งโดยรวมจะพบว่าเป็นผลงานวิชาการมากกว่าด้านอื่น ส่วนผลงาน นักเรียน ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีทั้งผลงานด้านวิชาการ ด้านกีฬา ศิลปะ ด้านการแสดงและดนตรี รวมทั้งด้านทักษะความสามารถพิเศษอื่น ๆ ทำให้เห็นภาพรวมของโรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนา นักเรียนในทุกด้านตามศักยภาพนักเรียน

ส่วนที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนพบว่า ในโรงเรียนทั้งสองขนาด นักเรียนและครูอาจารย์เป็นผู้มีความรับผิดชอบและปฏิบัติตามระเบียบ กล่าวคือ นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้นและตรงต่อเวลา ครูอาจารย์มาปฏิบัติราชการก่อนเวลา และมาลงเวลาปฏิบัติราชการตามลำดับก่อนหลัง และหัวหน้าหมวดวิชารับผิดชอบในการติดตามตรวจสอบการมาปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์ เพื่อจัดสอนแทนครูอาจารย์ที่ไม่มา ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีบรรยากาศมุ่งเน้นวิชาการอยู่โดยทั่วไป ซึ่งพบว่าครูอาจารย์และนักเรียนได้ร่วมมือกันจัดทำแผนภูมิและป้ายนิเทศอย่างกระตือรือร้น นักเรียนให้ความสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้จากป้ายนิเทศ และครูสามารถผลิตสื่อการสอนได้เต็มที่ ด้านวัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ศิษย์เก่าและผู้มีอุปการะคุณต่อโรงเรียนให้การสนับสนุนเพิ่มเติม นอกจากนี้โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งสร้างความผูกพันระหว่างครูอาจารย์และนักเรียนกับโรงเรียน โดยเชิญชวนให้ครูอาจารย์และนักเรียนใช้เครื่องเขียนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีเครื่องหมายหรือตราโรงเรียน และให้ครูอาจารย์แต่งกายชุดโรงเรียนหรือชุดที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน ซึ่งได้รับความร่วมมือด้วยดี ในโรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้บริการแก่นักเรียน โดยจัดรายการเสียงตามสายในช่วงนอกเวลาเรียน เสนอสาระความรู้ทางวิชาการ รายงานข่าว รวมทั้งเสนอรายการเพลง ซึ่งในโรงเรียนขนาดใหญ่ไม่มีการให้บริการนี้

ด้านระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน พบว่า ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีกิจกรรมการปฏิบัติที่แสดงถึงการมุ่งปฏิบัติตามระเบียบ เช่น การประชุมอบรมนักเรียน การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน ครูอาจารย์มีความพร้อมในการแต่งกายเครื่องแบบของโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่ย้ำเตือนให้เห็นความมีระเบียบของโรงเรียนทั้งสองขนาด เช่น ครูอาจารย์แต่งกายถูกต้องตามระเบียบ ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อยและเป็นระเบียบ มีป้ายบอกเส้นทางการจราจรในโรงเรียน มีป้ายบอกชื่อห้องเรียน ห้องพิเศษและสถานที่สำคัญ

ด้านกฎระเบียบของโรงเรียน พบว่าโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งประชาสัมพันธ์โดยมีการประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวสำคัญที่หน้าเสาธงประจำวัน และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบและแนวปฏิบัติต่าง ๆ แก่นักเรียนและครูอาจารย์ เพื่อกระตุ้นให้ครูอาจารย์และนักเรียนมีความรับผิดชอบต่อบทบาทและหน้าที่ และเพื่อมุ่งให้ปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามระเบียบในการปฏิบัติงาน เช่น ระเบียบการใช้สื่อ ระเบียบการใช้ห้องพิเศษ ระเบียบการแต่งกาย รวมทั้งมุ่งให้ความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากรแก่ครูอาจารย์ เพื่อให้ได้รับการด้านวัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสม

3. ข้อมูลเพิ่มเติมการสังเกตโดยการสอบถาม ผู้วิจัยได้นำผลการสอบถามมาแสดงในตาราง 15 ในภาคผนวก ค และสรุปผลของการสอบถามได้ดังนี้

นักเรียนบางคนมาโรงเรียนสาย บางคนมีปัญหारेื่องการเรียนทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ผู้บริหารได้เน้นย้ำให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบได้ดำเนินการแก้ไข ซึ่งผลการแก้ไขทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น นักเรียนปรับปรุงตนเองให้มีความรับผิดชอบในการเรียนมากขึ้น ครูอาจารย์ให้ความร่วมมือในการติดตามและแก้ปัญหาให้นักเรียน

จากการสรุปผลการสังเกต ในหัวข้อ 1, 2 และ 3 สามารถมาสังเคราะห์เป็นค่านิยมได้ดังนี้

1. มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ ในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมีค่านิยมในการมุ่งมั่นวิชาการ จะเห็นได้จากการสร้างสภาพแวดล้อมที่มุ่งให้นักเรียนเกิดค่านิยมในการขยันหมั่นเรียน ในขณะที่เดียวกันก็จะใช้ค่านิยมลักษณะนี้เป็นแนวทางในการประชาสัมพันธ์โรงเรียนให้ปรากฏในรูปของการจัดทำแผนภูมิและป้ายนิเทศการแสดงผลงานทางวิชาการ เกียรติบัตร โล่ รางวัล และการประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นการประชุมทางวิชาการมากกว่าเรื่องอื่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่จะมีสิ่งที่แสดงถึงค่านิยมของความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

2. มุ่งการปฏิบัติตามระเบียบ เป็นค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังให้ครูและนักเรียนได้เสริมสร้างวินัย โดยการปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนด เริ่มต้นตั้งแต่การแต่งกายของครูและนักเรียน พิธีการเคารพธงชาติ การจัดกิจกรรม การลงเวลาปฏิบัติราชการของครู การจัดพิธีการประชุม และการทำแผนภูมิและป้ายนิเทศ ซึ่งพบในโรงเรียนทั้งสองขนาด

3. มุ่งการทำงานแบบร่วมมือ จะปรากฏให้เห็นได้จากความพร้อมในการจัดกิจกรรม และการดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจในการจัดทำสื่อการสอนของครูในโรงเรียนทั้งสองขนาด

4. มุ่งความเป็นประชาธิปไตย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่จะเปิดโอกาสให้ครูได้อภิปราย ชักถาม ในขณะที่ประชุมประจำเดือน ส่วนโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางมักเป็นการประชุมแบบบริหารมากกว่าจะแสดงความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม ในการพูดคุยกันระหว่างการประชุมยังไม่สามารถสรุปได้ว่า ข้อยุติทั่ว ๆ ไปในการประชุมเป็นผลมาจากการอภิปรายพูดคุยของครูในขณะประชุม

5. มุ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียง โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีค่านิยมในเรื่องเกียรติยศชื่อเสียง โดยจะมุ่งการมีชื่อเสียงในความสำเร็จของโรงเรียนด้านวิชาการ ขณะที่โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางจะมุ่งเน้นในด้านคุณธรรม วิชาชีพและกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ได้รับการตอบแทนจากชุมชนด้วยการสนับสนุนในด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์

6. มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็แสดงให้เห็นถึงค่านิยมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน จากการแต่งกาย มีอาคารพิพิธภัณฑ์ซึ่งเป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมในท้องถิ่น

7. มุ่งใช้นวัตกรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งสองขนาด มีค่านิยมการมุ่งใช้นวัตกรรม โดยมีการใช้เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาและเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอน

การรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการเรียนการสอน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือ ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน ซึ่งใช้สังเกตครูผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ แบบบันทึกฉบับนี้มี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูผู้สอนและระดับชั้นที่สอน และแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน ซึ่งจะบันทึกพฤติกรรมสำคัญว่ามีประสิทธิผลหรือไม่มีประสิทธิผล ตอนที่ 2 เป็นแบบบันทึกการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ผลการสังเกตแสดงในตาราง 4 - 6

1. คุณลักษณะของครูผู้สอน ที่ถูกสังเกตพฤติกรรมการสอน จากการสังเกตการเรียนการสอน เพื่อตรวจสอบคุณลักษณะของครูผู้สอน ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 จำนวนครูผู้สอนและร้อยละของครูผู้สอน ที่ถูกสังเกตพฤติกรรมการสอน และระดับชั้นที่สอน ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง (ฉบับที่ 2 ตอนที่ 1)

ครูผู้สอน	ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ				
เพศชาย	6	42.86	9	64.29
เพศหญิง	8	57.14	5	35.71
รวม	14	100.00	14	100.00
2. ระดับชั้นที่สอน				
ม.ต้น	6	42.86	4	28.57
ม.ปลาย	8	57.14	10	71.43
รวม	14	100.00	14	100.00

จากตาราง 4 พบว่า คุณลักษณะของครูผู้สอนที่ถูกสังเกตการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย แต่ในโรงเรียนขนาดกลางเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนระดับชั้นที่สอนครูที่ถูกสังเกตในโรงเรียนขนาดใหญ่เป็นครูที่สอนชั้น ม.ปลายมากกว่า ม.ต้น ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางเป็นครูที่สอนชั้น ม.ต้นมากกว่า ม.ปลาย

2. ประสิทธิภาพในการสอนของครู ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้สังเกตและบันทึก
การสังเกตการเรียนการสอน ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ร้อยละของพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ ของครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง

พฤติกรรม สำคัญ	ดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิภาพ	ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การ บริหาร ชั้นเรียน	1. บอกกฎระเบียบในชั้นเรียน	14	<u>100.00</u>	11	78.57
	2. เริ่มดำเนินการสอนตามลำดับขั้นของ กระบวนการสอน	14	<u>100.00</u>	13	92.86
	3. มีวิธีการป้องกันแก้ไข และลงโทษ นักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม	14	<u>100.00</u>	13	92.86
2. การ อธิบาย เนื้อหาที่ สอนถูก ต้อง ชัดเจน	1. บอกวัตถุประสงค์ของการสอน	12	<u>85.71</u>	11	78.57
	2. บอกขอบข่ายของเนื้อหาที่สอน	6	<u>42.86</u>	4	28.57
	3. ทบทวนและสอบถามความรู้เดิม ที่สัมพันธ์กับความรู้ใหม่	11	<u>78.57</u>	6	42.86
	4. ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม	8	57.14	14	<u>100.00</u>
	5. สอนเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง และทดสอบความเข้าใจของ นักเรียน	13	92.86	13	92.86
	6. อธิบายโดยใช้หลายตัวอย่าง และมีรายละเอียดเพียงพอ	9	64.29	10	<u>71.43</u>

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรม สำคัญ	ดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผล	ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. การ ใช้วิธีสอน หลายวิธี	1. เริ่มบทเรียนโดยมีวิธีการจูงใจให้ นักเรียนสนใจบทเรียน	12	<u>85.71</u>	9	64.29
	2. ใช้สายตา ท่าทางและเสียงที่แสดง ความกระตือรือร้นในการสอน	12	<u>85.71</u>	11	78.57
	3. มีกิจกรรมการสอนหลายวิธี	8	<u>57.14</u>	2	14.29
	4. ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสอน	7	<u>50.00</u>	2	14.29
4. มุ่ง สอนให้ ตรงตาม วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย	1. ปรับปรุงพัฒนาแผนการสอนให้ เหมาะสมกับนักเรียน	12	<u>85.71</u>	5	35.71
	2. ใช้เวลาในการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ	10	71.43	12	<u>85.71</u>
	3. ใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่เหมาะสม กับพฤติกรรมของนักเรียน	10	71.43	14	<u>100.00</u>
5. มุ่ง เสริม ประสิทธิ ภาพใน กระบวนการ การเรียนรู้	1. ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะที่จับ บทเรียน	14	<u>100.00</u>	13	92.86
	2. แจ้งผลการทำงานของนักเรียน ในเชิงสร้างสรรค์	11	78.57	12	<u>85.71</u>
	3. เสริมแรงนักเรียนที่ตอบคำถามได้ ถูกต้อง	11	78.57	13	<u>92.86</u>

ตาราง 5 (ต่อ)

พฤติกรรม สำคัญ	ดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผล	ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ของ นักเรียน	4. มีกิจกรรมการสอนที่กระตุ้นความ สนใจของนักเรียน	10	71.43	10	71.43
	5. กำกับติดตามความก้าวหน้าของ นักเรียน	12	85.71	13	<u>92.86</u>
6. มุ่ง ความ สำเร็จ ของ นักเรียน	1. จัดแบ่งเนื้อหาที่สอนได้เหมาะสม กับเวลาในการสอน การทบทวน และการสรุปบทเรียน	7	<u>50.00</u>	5	35.71
	2. ดำเนินการสอนตามลำดับขั้นของ การเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน	13	92.86	13	92.86
	3. เฉลยคำตอบโดยเร็ว	9	64.29	14	<u>100.00</u>
7. มุ่ง ส่งเสริม ทักษะทาง วิชาการ และ กระบวน การคิดขั้น สูง	1. ใช้คำถามเพื่อทดสอบความรู้หลาย ระดับทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า	9	<u>64.29</u>	1	7.14
	2. ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะอย่าง อิสระเสรี โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือ	12	<u>85.71</u>	6	42.86

หมายเหตุ จำนวนที่ถูกขีดเส้นใต้ คือจำนวนที่สูงกว่า

จากตาราง 5 พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการบริหารชั้นเรียนดีกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ทั้งในการบอกกฎระเบียบ การป้องกันแก้ไข พฤติกรรมของนักเรียน และการดำเนินกระบวนการสอน ในกระบวนการสอน ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่สามารถบอกลักษณะข้อบกพร่องและพบทวนเนื้อหาตลอดจนมีวิธีการสอน เช่น การจูงใจ การใช้ทำทางและกิจกรรมดีกว่าครูในโรงเรียนขนาดกลาง แต่ครูในโรงเรียนขนาดกลางมีการใช้สื่อการสอน การยกตัวอย่าง การใช้เวลาและยุทธศาสตร์ในการสอน การเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนดีกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ โดยสรุปจะเห็นได้ว่า ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพในการสอนดีกว่าครูในโรงเรียนขนาดกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารชั้นเรียน การใช้วิธีสอนหลายวิธี และการพัฒนาทักษะทางความคิด หรืออาจกล่าวโดยรวมได้ว่าในโรงเรียนขนาดใหญ่ "ครูเก่ง-มุ่งมั่นวิชาการ" โรงเรียนขนาดกลางเด่นในการใช้สื่อ อธิบายโดยใช้หลายตัวอย่าง และการใช้ยุทธศาสตร์การสอนให้เหมาะสมกับพฤติกรรมนักเรียน การเสริมประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนหลายด้าน เป็นการใช้หลักการสอนโดยมุ่งความสำเร็จของนักเรียนเป็นหลัก

3. การสังเกตการณ์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

การสังเกตการณ์มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยรวบรวมได้จากแบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 2 ตอนที่ 2 ปรากฏ ดังตาราง 6
ดังนี้

ตาราง 6 ร้อยละของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

คำตอบของ นักเรียน	โรงเรียนขนาดใหญ่									
	โรงเรียนขนาดใหญ่					โรงเรียนขนาดกลาง				
ปฏิกริยาการ ตอบสนองของครู	ตอบถูก	ถูกบ้าง ผิดบ้าง	ตอบผิด	ไม่ตอบ	รวม	ตอบถูก	ถูกบ้าง ผิดบ้าง	ตอบผิด	ไม่ตอบ	รวม
ชมเชย	40.21	7.41	-	-	14.83	86.49	5.06	-	-	18.85
ยืนยันว่าถูกต้อง	12.37	11.73	3.57	-	9.59	13.51	-	-	-	2.62
ไม่มีปฏิกริยา	1.03	11.11	7.14	17.24	8.14	-	6.32	1.96	12.50	4.71
บอกหรือแสดงกิริยา	-	0.62	19.64	-	3.49	-	6.32	27.45	-	9.94
ว่าตอบไม่ถูก	-	0.62	-	-	0.29	-	-	5.88	-	1.58
วิจารณ์นักเรียน	20.62	21.61	7.14	3.45	17.44	-	16.45	7.84	-	8.90
เฉลยคำตอบ	4.12	17.28	16.08	13.79	13.08	-	20.25	5.88	20.83	12.57
ถามคนอื่น	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ยอมรับว่านักเรียนคนใหม่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ตอบถูก	8.25	8.64	19.64	6.90	10.17	-	15.18	3.92	20.83	9.94

ตาราง 6 (ต่อ)

คำตอบของ นักเรียน ปฏิกิริยาการ ตอบสนองของครู	โรงเรียนขนาดใหญ่				โรงเรียนขนาดกลาง					
	ตอบถูก	ถูกบ้าง ผิดบ้าง	ตอบผิด	ไม่ตอบ	รวม	ตอบถูก	ถูกบ้าง ผิดบ้าง	ตอบผิด	ไม่ตอบ	รวม
ถามซ้ำ	2.06	6.17	12.50	13.79	6.69	-	15.18	17.68	12.50	12.52
ชี้แนะ	4.12	8.02	8.93	41.38	9.88	-	12.65	11.76	8.33	9.42
ครูถามคำถามใหม่	7.22	6.79	8.36	3.45	6.40	-	2.53	17.64	25.00	8.90

จากการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน พบว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูใช้หลักการใหญ่ ๆ คือ เฉลยคำตอบไม่ว่าจะตอบถูกหรือผิด และชมเชยเมื่อตอบถูก เมื่อตอบผิด จะให้การถามคนอื่น ชี้แนะหรือถามซ้ำ มักจะไม่มีการแสดงกิริยาว่าตอบผิดหรือวิจารณ์นักเรียน เมื่อตอบผิด จะเห็นได้ชัดว่า การปฏิบัติต่อเด็กของครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีลักษณะคล้ายกันกับครูในโรงเรียนขนาดกลาง กล่าวคือเมื่อตอบถูกจะยกย่องชมเชย แต่เมื่อตอบผิดจะมีการถามซ้ำหรือถามคนอื่นเป็นส่วนมาก ในโรงเรียนขนาดกลางมีการเฉลยคำตอบน้อยกว่าในโรงเรียนขนาดใหญ่ แต่การบอกหรือแสดงพฤติกรรมให้รู้ว่าตอบไม่ถูกมีมากกว่า แต่อย่างไรก็ตามการวิจารณ์นักเรียนเมื่อตอบผิดก็มีเป็นส่วนน้อยเช่นเดียวกัน มักจะเป็นการชี้แนะหรือการถามซ้ำเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งน่าจะกล่าวได้ว่า ครูส่วนใหญ่ปฏิบัติต่อเด็กที่ตอบผิดด้วยการให้อภัยและเมตตาปรานี มีการเฉลยคำตอบเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้

จากการสังเกตการเรียนการสอนของครู และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน พฤติกรรมต่าง ๆ น่าจะบ่งชี้ถึงค่านิยมต่าง ๆ ดังนี้

1. มุ่งมั่นในการสอน ในเรื่องการบริหารชั้นเรียนจะเห็นว่า ครูส่วนใหญ่ของโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความสามารถในการบริหารชั้นเรียนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะครูในโรงเรียนขนาดใหญ่จะทำได้ดีกว่า กล่าวคือ ร้อยทั้งร้อยมีความสามารถในการบริหารชั้นเรียน ส่วนกลวิธีในการสอนของครูในโรงเรียนทั้งสองขนาดพบความแตกต่างกันคือ ในโรงเรียนขนาดใหญ่ครูสามารถบอกถึงขอบข่ายเนื้อหา จุดประสงค์ ความสัมพันธ์ของเนื้อหา และกลวิธีในการสอนได้เป็นอย่างดี ในขณะที่ครูโรงเรียนขนาดกลางจะทำได้ดีในการใช้สื่อการสอน การยกตัวอย่าง การใช้เวลาในการสอน รวมทั้งการใช้กิจกรรมที่เสริมแรง

2. มุ่งใช้สื่อและยุทธวิธีในการสอน จะพบมากในโรงเรียนมัธยมขนาดกลางมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนทั้งสองขนาดจะยึดกฎแห่งการฝึกฝน (Law of Exercise) กล่าวคือ ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทันทีที่ครูถาม ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของค่านิยมในการรักษาวินัยในชั้นเรียนด้วย

3. มุ่งความสำเร็จของนักเรียน ค่านิยมในการมุ่งความสำเร็จของนักเรียนนี้จะมี ความแตกต่างกัน กล่าวคือ ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูส่วนใหญ่มุ่งสอนให้เด็กมีความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และมีอิสระในการพัฒนาตนเอง อาจกล่าวได้ว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งให้เด็กคิดเป็น ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางจะมุ่งให้มีการติดตามความก้าวหน้าของ

นักเรียน กระตุ้นและเสริมความสนใจของนักเรียนมากกว่า อาจกล่าวได้ว่าครูในโรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้นักเรียนเรียนจบการศึกษา ซึ่งเป็นการมุ่งความสำเร็จของนักเรียนมากกว่า

4. การชมเชยเมื่อถูก ให้อภัยเมื่อผิด การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่าครูในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีหลักการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเมื่อนักเรียนตอบถูกครูชมเชย และเมื่อนักเรียนตอบผิดครูเฉลยคำตอบ โดยครูส่วนใหญ่จะไม่วิพากษ์วิจารณ์นักเรียน

5. มุ่งปฏิบัติตามระเบียบ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งสองขนาดต่างก็มีค่านิยมที่จะให้นักเรียนรักษาระเบียบวินัยในห้องเรียน นั่นคือ ขณะเรียนนักเรียนจะต้องอยู่ในระเบียบของห้องเรียน และถ้าผู้ใดประพฤติผิดระเบียบจะมีการแก้ไขและลงโทษ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน

การศึกษาดูตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือฉบับที่ 3 แบบบันทึกการศึกษาดูตรวจสอบเอกสารหลักฐาน ในแบบบันทึกนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเอกสาร หลักฐาน ตอนที่ 2 เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน แบบตรวจสอบเอกสารฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 4 ชุด แยกตามลักษณะของเอกสารดังนี้

ชุดที่ 1 แบบบันทึกการศึกษาดูตรวจสอบเอกสาร เกี่ยวกับแผนงานโรงเรียน

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการศึกษาดูตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารของนักเรียน

ชุดที่ 3 แบบบันทึกการศึกษาดูตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เป็นผลงานของครูอาจารย์และนักเรียน

ชุดที่ 4 แบบบันทึกการศึกษาดูตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน

1. แหล่งข้อมูลในการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน ปราบกฏตั้งตาราง 7

ตาราง 7 แหล่งข้อมูลในการศึกษาตรวจสอบเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ ในโรงเรียน
ขนาดใหญ่และขนาดกลาง

ชุดที่	แบบตรวจสอบเอกสารหลักฐาน	ชื่อเอกสารหลักฐานที่ศึกษา
1	แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบ เอกสารเกี่ยวกับแผนงานโรงเรียน	เอกสารเกี่ยวกับแผนงานของโรงเรียน - แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2536 - แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2537 - แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2538 - แผนปฏิบัติการประจำปีการศึกษา 2539 - รายละเอียดงานโครงการปีการศึกษา 2539 - แผนพัฒนาการศึกษามัธยมศึกษา 2539 - 2541 (ระยะ 3 ปี) - ปฏิทินปฏิบัติงานปีการศึกษา 2539
2	แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง นักเรียน	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองนักเรียน - สมุดรายงานของนักเรียน - จดหมายถึงผู้ปกครองนักเรียน
3	แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบ เอกสารหลักฐานที่เป็นผลงานของ อาจารย์และนักเรียน	เอกสารหลักฐานที่เป็นผลงานของครูอาจารย์ และนักเรียน - รายงานการประชุม - ภาพถ่าย - แผนภูมิและป้ายนิเทศ - คู่มือครูและคู่มือนักเรียน - หนังสือพิมพ์หรือวารสารของโรงเรียน

ตาราง 7 (ต่อ)

ชุดที่	แบบตรวจสอบเอกสารหลักฐาน	ชื่อเอกสารหลักฐานที่ศึกษา
4	แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน	- เกียรติบัตรรางวัลและโล่ - เอกสารอื่น เช่น คำสั่งโรงเรียน บันทึกข้อความ เอกสารหลักฐานที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน - เครื่องหมายหรือตราประจำโรงเรียน - ธงประจำโรงเรียน - เพลงประจำโรงเรียน - เครื่องแต่งกายชุดโรงเรียน

2. ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกที่รวบรวมได้จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน นำเสนอดังตาราง 16 - 19 ในภาคผนวก ข และได้สรุปตามลักษณะของเอกสารได้ดังนี้

2.1 การตรวจสอบเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับแผนงานโรงเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง พบว่า การจําแนกเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนทั้งสองขนาดได้ยึดตามเอกสารของกรมสามัญศึกษา กล่าวคือ โรงเรียนทั้งสองขนาดมีเป้าหมายในด้านปริมาณเหมือนกัน คือมีเป้าหมายให้โรงเรียนมีจำนวนครูครบตามเกณฑ์ และอัตราส่วนครูต่อนักเรียนมีจำนวนลดลง แสดงว่าโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางต่างมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยคาดว่าถ้าครูมีจำนวนเพียงพอสามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ส่วนเป้าหมายด้านคุณภาพ ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะเหมือนกับโรงเรียนขนาดกลาง คือมุ่งเน้นวิชาการ โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีการบริการทางวิชาการแก่ชุมชนและพัฒนาครูผู้สอน ในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งพัฒนาการบริหารงานและบริหาร

บุคคล โดยเน้นการให้ความสำคัญเป็นธรรมในการกระจายงาน และมุ่งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัยและมุ่งพัฒนาการนิเทศ ติดตามการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน เป้าหมายของโรงเรียนขนาดกลางที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ คือ การมุ่งให้บริการ โดยจัดหาที่พักให้นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งจัดหาอุปกรณ์และหนังสือพิมพ์เรียนให้ด้วย การมุ่งเน้นวิชาการของโรงเรียนทั้งสองขนาด ปรากฏชัดเจนในวัตถุประสงค์ที่กำหนดในแผนงานโรงเรียน ซึ่งกำหนดให้มีการเร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และทักษะวิชาชีพ มีประสบการณ์อย่างเพียงพอที่จะนำไปประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อ การมุ่งเน้นวิชาการในแต่ละขนาดของโรงเรียนมีระดับแตกต่างกัน โดยในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งให้นักเรียนศึกษาต่อมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง ในขณะที่โรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนจบหลักสูตร โดยเฉพาะเด็กที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคม ในการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ทั้งครูอาจารย์และนักเรียน โดยได้รับรางวัลเกียรติบัตรและโล่ที่เป็นผลงานดีเด่นด้านวิชาการเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งในโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

2.2 การตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางพบว่า การรายงานผลการเรียนและความประพฤติของนักเรียนถึงผู้ปกครองนักเรียนได้ปฏิบัติเหมือนกันในโรงเรียนทั้งสองขนาด ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการรายงานเป็นลักษณะเดียวกัน ซึ่ง เป็นการปฏิบัติตามระเบียบปฏิบัติที่เคยปฏิบัติโดยยังไม่พบว่า มีการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้โรงเรียนทั้งสองขนาดได้มีจดหมายราชการถึงผู้ปกครองนักเรียนแจ้งเรื่องต่าง ๆ เช่น กำหนดวันปิดเปิดโรงเรียน กำหนดการสอบ เชิญประชุม เชิญมาร่วมกิจกรรมในวันหยุด ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ

2.3 การตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เป็นผลงานของครูและนักเรียน พบว่าโรงเรียนทั้งสองขนาดได้จัดหลักสูตรตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ จุดหมายและโครงสร้างซึ่งเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด จากการศึกษาประวัติของโรงเรียนพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ก่อตั้งมานานเกินกว่า 40 ปี มีผลงานดีเด่นมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางที่ก่อตั้งมา 20 ปีเศษ ซึ่งมีผลงานดีเด่นของครูอาจารย์และนักเรียนทั้งในด้านวิชาการ กิจกรรม และคุณธรรม จริยธรรม ในวารสารของโรงเรียนขนาดใหญ่ พบว่า

มีประวัติและผลงานครูอาจารย์และนักเรียนตีพิมพ์เผยแพร่ด้วย แสดงว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ มุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน ซึ่งมีมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนทั้งสองขนาดมุ่งความมีระเบียบ โดยกำหนดเป็นระเบียบและแนวปฏิบัติ สำหรับครูอาจารย์และนักเรียนที่กำหนดไว้ครอบคลุมกิจกรรมการปฏิบัติงานในโรงเรียน ตามบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียน ในโรงเรียนทั้งสองขนาด มีโครงการยกย่องเชิดชูเกียรติครูอาจารย์และนักเรียน ที่มีผลงานดีเด่นและสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียนด้านวิชาการ การผลิตสื่อ และด้านทักษะความสามารถพิเศษอื่น ๆ รวมทั้งมีเกียรติบัตร โล่ และรางวัล จำนวนมากที่ได้รับจากผลงานครูอาจารย์และนักเรียน ซึ่งแสดงว่าต่างมุ่งเน้นการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนให้ปรากฏแก่สาธารณชน และมุ่งเน้นการพัฒนาครูอาจารย์ และนักเรียนให้สร้างสรรค์ผลงานทุกด้าน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการให้บริการแก่นักเรียน เช่น บริการแนะแนว ห้องสมุด และบริการสาธารณสุขโรคต่าง ๆ ซึ่งจัดได้เหมือนกัน แต่ไม่ปรากฏว่าเป็นผลงานเด่นชัดในโรงเรียนขนาดใด

2.4 การตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีเครื่องหมาย หรือตราประจำโรงเรียน ที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน และมีสัญลักษณ์อื่น ๆ อีก เช่น ธง สีธง เพลง เป็นต้น ซึ่งจะพบเห็นโดยทั่วไปในเอกสารที่ศึกษาตรวจสอบและวารสารของโรงเรียน แสดงว่าโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างพยายามอนุรักษ์สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน และสร้างความผูกพันระหว่างครูนักเรียนและศิษย์เก่า และเป็นการประชาสัมพันธ์ด้วย ซึ่งน่าจะทำให้เกิดความสามัคคีและมีแนวโน้มที่จะนำมาสู่การพัฒนาโรงเรียนได้

3. ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งเป็นผลสะท้อนของค่านิยมในโรงเรียน ที่รวบรวมได้จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน นำเสนอในตาราง 20 ในภาคผนวก ข และสามารถสรุปได้ตามลักษณะของเอกสารดังนี้

3.1 การตรวจสอบเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับแผนงานโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางพบว่า การจัดสรรงบประมาณตามฝ่าย/งาน ในปีการศึกษา 2536 - 2539 พบว่า ฝ่ายวิชาการได้รับงบประมาณสูงที่สุด คือ เกือบครึ่งหนึ่งของงบประมาณทั้งหมดของโรงเรียนทั้งสองขนาด แสดงว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งเน้นวิชาการ ส่วนงานปกครองนักเรียนได้รับงบประมาณน้อยที่สุด คือ ไม่ถึงร้อยละ 5 ของงานประมาณทั้งหมด ซึ่งนำ

จะพิจารณาได้ว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดให้ความสำคัญกับงานด้านนี้น้อยที่สุด ส่วนนโยบายของโรงเรียน ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีการกำหนดนโยบายในแผนงานของโรงเรียน โดยกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายของกรมสามัญศึกษา และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตามที่กรรมการได้ปรับเปลี่ยน นโยบายที่กำหนดในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งเน้นวิชาการ โดยเร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ซึ่งเป็นการมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติมโดยการอ่าน แต่ในโรงเรียนขนาดกลางมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถตามหลักสูตร ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนโยบายที่มุ่งให้บริการแก่ชุมชน โดยเน้นการบริการแก่ชุมชนด้วย นอกจากนี้โรงเรียนทั้งสองขนาดยังได้กำหนดนโยบายที่มุ่งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาครูอาจารย์และพัฒนานักเรียน รวมทั้งมีการสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการจัดบรรยากาศในโรงเรียน ที่เอื้อต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วย

3.2 การตรวจสอบเอกสารหลักฐานทางความคิดและข้อความที่เป็นผลงานของครูและนักเรียน พบว่า สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิดและข้อความ จากโรงเรียนทั้งสองขนาด ระบบข้อความที่แสดงถึงแนวคิดที่เป็นปรัชญาของโรงเรียนที่มุ่งไปในการสร้างคุณธรรมและปัญญา พร้อมกันไป เช่น เร่งเรียนเพียงสร้างจริยธรรม และส่งเสริมคุณธรรม กิจกรรมเด่น เน้นวิชาการ ประสานชุมชน ซึ่งเป็นการพยายามสร้างปรัชญาให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่วนที่เป็นคติพจน์ หรือคำขวัญของโรงเรียน ส่วนใหญ่จะมุ่งไปทางสร้างเสริมพัฒนาการในทางปัญญา เช่น "ผู้รู้คือผู้เจริญ" และปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก ส่วนคำขวัญจะเป็นส่วนที่มุ่งสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียน เช่น ปัญญา มารยาท สะอาด สามัคคี และมีวินัย ขยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ ยุติธรรม ส่วนในเรื่องของข้อความที่เป็นแนวทางปฏิบัติอื่น ๆ จะเป็นแนวทางที่ยึดตาม กฎระเบียบและเอกสารทางราชการ เช่น แนวทางในการกำหนดหลักสูตรและระเบียบ ปฏิบัติต่าง ๆ การบันทึกเกี่ยวกับประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน มักจะบันทึกแต่ด้านสำเร็จของโรงเรียน เช่น การได้รับเกียรติประวัติของครู นักเรียน ฯลฯ จะเห็นได้ว่าโรงเรียนทั้งสองขนาด ได้กำหนดปรัชญาที่มุ่งเน้นวิชาการเป็นลำดับแรก แต่ก็ไม่ได้ละเลยด้านคุณธรรม จริยธรรม อาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่ง "ความรู้คู่คุณธรรม" ส่วนสำคัญอีกด้านหนึ่งที่ไม่ได้กำหนดไว้เลยในโรงเรียนขนาดใหญ่ คือ ด้านกิจกรรม การพัฒนาทักษะ และความสามารถพิเศษ แต่ได้กำหนดไว้ในโรงเรียนขนาดกลาง รวมทั้งความ

สัมพันธ์กับชุมชนด้วย ซึ่งโรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้ความสำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชนมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่

จากการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานในหัวข้อ 3.1, 3.2 และ 3.3 สามารถสังเคราะห์สรุปเป็นค่านิยมของโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ได้ดังนี้

1. มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ ในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่า มีค่านิยม มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่าขนาดกลาง จะเห็นได้จากการกำหนดในแผนงานของโรงเรียน การติดต่อประสานงานกับผู้ปกครอง และงบประมาณโรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางเองก็มีแผนงาน และงบประมาณในการส่งเสริมเกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงต้องหันมาช่วยให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนจบหลักสูตร เพื่อจะได้สำเร็จทางวิชาการสู่โรงเรียน

2. มุ่งการยึดเอกสารราชการ จะเห็นได้ว่า ทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ต่างก็กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามนโยบายโรงเรียน ซึ่งได้ยึดตามเอกสารราชการของกรมสามัญศึกษา ตามบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียน ได้ยึดถือและปฏิบัติตามเอกสารราชการที่กำหนดไว้ทั้งสิ้น การรายงานผลการเรียนและความประพฤติของนักเรียน ยังคงยึดระเบียบแบบแผนแต่ดั้งเดิมซึ่งปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด การติดต่อระหว่างครู และผู้ปกครองในโรงเรียนทั้งสองขนาด จึงเป็นไปในลักษณะที่เป็นทางการตามระเบียบปฏิบัติที่เคยปฏิบัติ มีเอกสารที่กำหนดเป็นระเบียบ และแนวปฏิบัติสำหรับครูอาจารย์และนักเรียน ปฏิบัติตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ คือ การจัดหลักสูตรในโรงเรียนเป็นไปตามหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้าง

3. การยกย่องชมเชย ค่านิยมการยกย่องชมเชยปรากฏเป็นเอกสารและหลักฐานการมีค่านิยมนี้ โดยเผยแพร่เกียรติคุณนั้นในรูปของการแสดงผลงาน ในวารสารโรงเรียน การมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล รวมทั้งมีโครงการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติ ทั้งครูอาจารย์และนักเรียนซึ่งพบในโรงเรียนทั้งสองขนาด

4. มุ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียง โรงเรียนขนาดใหญ่ได้จัดแสดงหลักฐานการเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน การยกย่องเชิดชูเกียรติคุณครูอาจารย์และนักเรียน และในโรงเรียนขนาดกลางก็มีหลักฐานนี้เช่นกัน

5. มุ่งมั่นพัฒนาโรงเรียน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีค่านิยมในการมุ่งพัฒนาโดยได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาครูอาจารย์และพัฒนานักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความสุขรักการอ่าน และให้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติม แต่โรงเรียนขนาดกลางมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถตามหลักสูตร

6. มุ่งใช้นวัตกรรม โรงเรียนทั้งสองขนาดมีหลักฐานที่แสดงว่า โรงเรียนมีค่านิยมในนวัตกรรมกล่าวคือ มีนโยบายที่มุ่งนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาครูอาจารย์และพัฒนานักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดบรรยายภาคในโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับ การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ฉบับที่ 6 แบบสัมภาษณ์นักเรียน และฉบับที่ 7 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง นักเรียน ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์ผู้บริหาร โดยใช้เครื่องมือ ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ใช้แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ซึ่งมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้บริหาร ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งมี 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมการแสดงออก และระดับที่ 2 ค่านิยม เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร นำเสนอดังนี้

1.1 คุณลักษณะของผู้บริหารที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ปรากฏผลดังตาราง 8

ตาราง 8 คุณลักษณะของผู้บริหารที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง
(ฉบับที่ 4)

คุณลักษณะของครูอาจารย์	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. เพศ					
ชาย	7	70.00	8	88.89	15
หญิง	3	30.00	1	11.11	4
รวม	10	100.00	9	100.00	19
2. วุฒิการศึกษา					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	-
ปริญญาตรี	9	90.00	9	100.00	18
ปริญญาโท	1	10.00	-	-	1
รวม	10	100.00	9	100.00	19
3. ประสบการณ์การทำงาน					
น้อยกว่า 5 ปี	1	10.00	1	11.11	2
5 - 10 ปี	4	40.00	3	33.33	7
11 - 15 ปี	3	30.00	2	22.22	5
มากกว่า 15 ปี	2	20.00	3	33.33	5
รวม	10	100.00	9	100.00	19
4. ภูมิลำเนาเดิม					
จังหวัดชัยภูมิ	10	100.00	9	100.00	9
จังหวัดอื่น	-	-	-	-	-
รวม	10	100.00	9	100.00	9

จากตาราง 8 พบว่า ผู้บริหารที่ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด และมีประสบการณ์ในตำแหน่ง 5 - 10 ปี มากที่สุด ภูมิลาเนาของผู้บริหารทุกคนอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ

1.2 ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ปรากฏดังตาราง 21 ในภาคผนวก ค ผลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง เห็นว่าโรงเรียนที่ตนบริหารอยู่นั้นต่างก็เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ได้รับรางวัลตามขนาดของโรงเรียน และครูอาจารย์ก็ได้รับการคัดเลือกเป็นครูดีเด่นเหมือนกัน แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ได้เป็นครูดีเด่นระดับประเทศและระดับเขต ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางได้เป็นครูดีเด่นระดับจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ นักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็มีความประพฤติดี นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษามากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

ผลงานสร้างสรรค์ของครูอาจารย์และนักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ครูอาจารย์ได้รับพระราชทาน เกียรติบัตร รางวัล ในระดับประเทศ รางวัลครูดีเด่นในด้านการสอนวิชาต่าง ๆ ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ก็จะได้รับมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง เช่นเดียวกับนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งได้รับเกียรติบัตร โล่และรางวัลจากผลงานทางวิชาการในทุกระดับ ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางได้รับรางวัลน้อยกว่า

ด้านสัญลักษณ์ของโรงเรียน โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็มีชื่อเสียงในด้านการเรียนการสอน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ เน้นให้นักเรียนเรียนดี แต่ในโรงเรียนขนาดกลาง เน้นให้นักเรียนเป็นผู้ประพฤติดี ด้านครูอาจารย์ ในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็มีครูอาจารย์ที่มีคุณภาพ มีความกระตือรือร้น ขยัน และมีผลงานที่สร้างชื่อเสียง สำหรับนักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็ได้รับรางวัลจากการประกวด และแข่งขันหลายด้านเช่นเดียวกันซึ่งโดยรวมแล้วในโรงเรียนขนาดใหญ่ นักเรียนมีผลงานที่ได้รับรางวัลมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

ด้านระเบียบปฏิบัติของครูอาจารย์และนักเรียน กฎระเบียบของโรงเรียน และรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางต่างก็มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน เว้นแต่พิธีการและงานพิธีที่โรงเรียนขนาดใหญ่ มีพิธียกย่องเชิดชูเกียรติอย่างเป็นทางการ เพื่อมอบเกียรติบัตร โล่ รางวัล แก่ครูอาจารย์และนักเรียนดีเด่น ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมีการจัดกิจกรรมเช่นนี้ในวันครู โดยจัดร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาอื่น

โครงสร้างองค์การ โรงเรียนทั้งสองขนาดมีโครงสร้างองค์การเหมือนกัน ทั้งรูปแบบการตัดสินใจ การสื่อสาร การใช้อำนาจในการบังคับบัญชา การให้รางวัลการพัฒนา งาน การพัฒนาบุคลากร และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน ในการพัฒนางานมุ่งใช้ เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ ใช้ชีวิตทัศน์ในการเรียนการสอนและการเรียนด้วยระบบทางไกล ผ่านดาวเทียม

การเรียนการสอน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แต่ต่างกันตรงที่ ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ยังมุ่งเน้นที่จะพัฒนาตนเองมากกว่า และผู้ปกครองมีความเชื่อถือและให้การสนับสนุนโรงเรียนขนาดใหญ่มากกว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาด ได้สอนในรายวิชาที่ตนมีความรู้ ความสามารถและความถนัด ซึ่งโรงเรียนได้เปิดสอนให้นักเรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวาง ตามความถนัดความสนใจและความสามารถของนักเรียน กรณีที่ขาดแคลนครูผู้สอนในรายวิชาใด โรงเรียนขนาดกลางพยายามจัดให้สอนตามศักยภาพของโรงเรียน ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ได้ขอความร่วมมือกับชุมชนและจัดจ้างบุคคลภายนอกมาช่วยสอน โรงเรียนทั้งสองขนาดให้ความสำคัญกับห้องสมุด ทั้งห้องสมุดโรงเรียนและห้องสมุดหมวดวิชา เพื่อให้บริการแก่ครูอาจารย์และนักเรียนได้มากขึ้น ในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งส่งเสริมนักเรียนเรียนดีเป็นพิเศษ อย่างไรก็ตาม นอกจากด้านวิชาการแล้ว โรงเรียนทั้งสองขนาดยังมุ่งพัฒนานักเรียนด้านทักษะความสามารถพิเศษด้วย ทั้งด้านกีฬา และศิลปะ การแสดงนาฏศิลป์ ส่วนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ได้จัดให้นักเรียนได้เข้ารับการอบรมเตรียมความพร้อมก่อนจะเข้าเรียนอีกด้วย

การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดบริการและสวัสดิการให้ครูอาจารย์และนักเรียนมากกว่า รวมทั้งได้รับการ

สนับสนุนในด้านเงินทุนวัสดุอุปกรณ์ จากผู้ปกครองนักเรียน และศิษย์เก่ามากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง

1.3 ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับค่านิยม จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร
ปรากฏผลดังตาราง 22 ในภาคผนวก ค ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ต่างก็มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยให้ความสำคัญในเรื่องการเรียนการสอนมากที่สุด โรงเรียนขนาดใหญ่ส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรมมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งแสดงถึงการมุ่งพัฒนาครูอาจารย์เพื่อให้สามารถพัฒนางานวิชาการ

ด้านยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดมุ่งเน้นให้ครูอาจารย์และนักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนดขึ้นในแต่ละโรงเรียนมีการมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีการสั่งการเป็นลายลักษณ์อักษรรวมทั้งการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นหลักฐาน ด้านการใช้อำนาจการบังคับบัญชา ผู้บริหารก็ยังเป็นผู้มีอำนาจในการบังคับบัญชาซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นตามระบบราชการ อย่างไรก็ตามผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ได้เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงอำนาจการบังคับบัญชาในโรงเรียน โดยกระจายอำนาจให้ช่วยผู้บริหาร และใช้คำสั่ง เป็นการสั่งการภายในเฉพาะโรงเรียนให้มีผู้ช่วยผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายบริการและฝ่ายปกครอง ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่กำหนด ซึ่งในโรงเรียนขนาดกลางก็ได้ดำเนินการเช่นกัน

การกำหนดนโยบายการจัดการมัธยมศึกษา โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็ดำเนินนโยบายตามนโยบายกรมสามัญศึกษา รวมทั้งปรับสภาพการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคมซึ่งเป็นการปฏิบัติตามเอกสารราชการ

ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ นอกจากจะจัดการมัธยมศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิตแล้ว ยังส่งเสริมด้านการนิเทศและการสร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียนโดยมุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ นอกจากนี้ยังให้ชุมชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนด้วย ซึ่งแสดงถึงการมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการโดยมีวิธีการหลายรูปแบบ ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง คงมุ่งให้โรงเรียนเป็นแหล่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสภาพปัจจุบันได้ดีที่สุด

1.4 ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับคติฐานจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร
ปรากฏดังตาราง 23 ในภาคผนวก ค ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนขนาดใหญ่และ
ขนาดกลางต่างมีความเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม โดยให้บริการทั้งอาคาร
สถานที่ และเป็นศูนย์วัฒนธรรม ให้การช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น จัดกิจกรรมเชิง
วิชาการโดยใช้สถานที่ในโรงเรียน ชุมชนก็ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนโดยเข้ามาช่วยเป็น
วิทยากรและอำนวยความสะดวกในบางเรื่อง

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์การทางการศึกษา โรงเรียน
ขนาดใหญ่จะเป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการของจังหวัดเช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดกลาง นอกจากนั้น
ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โรงเรียนขนาดใหญ่ จะให้บริการแก่โรงเรียนที่อยู่ในอำเภอ
ห่างไกลได้มากกว่า

สภาพความเป็นจริงในโรงเรียน โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็เชื่อว่า
ผู้บริหารเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงโดยครูอาจารย์เป็นผู้มีส่วนร่วม

คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน ในโรงเรียนทั้งสองขนาดครูอาจารย์
มีความตั้งใจทำงานในหน้าที่รวมทั้งเข้ารับการอบรมและศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนา
การเรียนการสอน แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ การพัฒนาสื่อการสอนจะมีความก้าวหน้ามากกว่า
โรงเรียนขนาดกลาง

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนทั้งสองขนาด
ต่างก็มีลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์ที่มีความสัมพันธ์แบบระบบราชการ
เหมือนกัน

2 การสัมภาษณ์ครูอาจารย์โดยใช้เครื่องมือ ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้ใช้แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ซึ่งมี 2 ตอน ตอนที่ 1
เป็นข้อมูลด้านชีวสังคมของครูอาจารย์ ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรม
โรงเรียน ซึ่งมี 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก และระดับที่ 2
ค่านิยม เพื่อรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ข้อมูลที่รวบรวมได้นำเสนอดังนี้

2.1 คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ปรากฏดังตาราง 9

ตาราง 9 คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนขนาดใหญ่และ
ขนาดกลาง

คุณลักษณะของครูอาจารย์	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. เพศ					
ชาย	3	20.00	6	42.87	9
หญิง	12	80.00	8	53.33	20
รวม	15	100.00	14	100.00	29
2. วุฒิการศึกษา					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	1	7.14	1
ปริญญาตรี	13	87.67	13	92.86	26
ปริญญาโท	2	13.33	-	-	2
รวม	15	100.00	14	100.00	29
3. ตำแหน่งปัจจุบัน					
อาจารย์ 1 ระดับ 5	-	-	-	-	-
อาจารย์ 2 ระดับ 5	-	-	-	-	-
อาจารย์ 2 ระดับ 6	5	33.33	8	57.14	13
อาจารย์ 2 ระดับ 7	9	60.00	6	42.86	15
อาจารย์ 2 ระดับ 8	1	6.67	-	-	1
รวม	15	100.00	14	100.00	29

ตาราง 9 (ต่อ)

คุณลักษณะของครูอาจารย์	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
4. ประสบการณ์การทำงาน					
น้อยกว่า 5 ปี	-	-	-	-	-
5 - 10 ปี	-	-	2	14.29	2
11 - 15 ปี	5	33.33	3	21.43	8
มากกว่า 15 ปี	10	66.67	9	64.28	19
รวม	15	100.00	14	100.00	29
5. ภูมิลำเนาเดิม					
จังหวัดชัยภูมิ	13	86.67	9	64.29	22
จังหวัดอื่น	2	13.33	5	35.71	7
รวม	15	100.00	14	100.00	29

จากตาราง 9 พบว่า คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นเพศหญิง มากกว่าเพศชาย ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีสูงสุด มีตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 มากที่สุดในโรงเรียนขนาดใหญ่ และอาจารย์ 2 ระดับ 6 มากที่สุดในโรงเรียนขนาดกลาง มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 15 ปีมากที่สุด ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาด มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ใน จังหวัดชัยภูมิมากที่สุด

2.2 ความคิดเห็นของครูอาจารย์เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก จากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ปรากฏผลดังตาราง 24 ในภาคผนวก ก ผู้วิจัยสรุปไว้ได้ดังนี้

ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน โรงเรียนทั้งสองขนาดได้รับ
คัดเลือกเป็นโรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทานตามขนาดของโรงเรียน และนักเรียนได้รับ
คัดเลือกเป็นนักเรียนรางวัลพระราชทานด้วย ครูอาจารย์มีชื่อเสียงด้านการสอนและการกีฬา

ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน ครูอาจารย์ในโรงเรียน
ขนาดใหญ่ได้รับรางวัลจากผลงานหลายระดับ แต่ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง ได้รับ
รางวัลจากผลงานน้อยกว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดนิทรรศการ ผลงานทางวิชาการ
และทักษะความสามารถของนักเรียนเป็นประจำ

สัญลักษณ์ของโรงเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาด ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่น
สูงในการสอนและการปฏิบัติหน้าที่อื่น และครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางมีเป้าหมาย
ในการทำงานเป็นกลุ่มและนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความสนใจใฝ่ศึกษาค้นคว้า และสมัครเข้า
เรียนตามโครงการสอนพิเศษจำนวนมาก

ในด้านระเบียบปฏิบัติของครูอาจารย์และนักเรียน และกฎระเบียบ
ของโรงเรียน นักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาด สามารถปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่กำหนดได้
ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบสูงในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามบทบาทที่กำหนด

พิธีการและงานพิธี ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีพิธีการมอบโล่ รางวัล
และเกียรติบัตรแก่ครูอาจารย์ที่มีผลงานดีเด่นเป็นประจำทุกปี แต่ในโรงเรียนขนาดกลาง
ไม่ได้มีการกล่าวถึง

การเรียนการสอน ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง
พบว่า ผู้ปกครองให้การสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน ผ่านสมาคมผู้ปกครองโดย
บริจาคเป็นเงินทุนการศึกษา และบริจาคพัสดุครุภัณฑ์ รวมทั้งให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม
ของศูนย์วัฒนธรรมประเพณี ส่วนในโรงเรียนขนาดกลาง ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
หลายด้าน เช่น การบริจาคเงินทุน การสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนเป็นวิทยากรพิเศษ

โครงสร้างองค์การในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีโครงสร้างองค์การ
เหมือนกัน กล่าวคือ มีการให้ขวัญและกำลังใจครูอาจารย์ที่มีผลงานดีเด่นด้วยการมอบโล่ รางวัล
และเกียรติบัตร รวมทั้งการยกย่องชมเชยด้วยวาจา ให้โอกาสครูอาจารย์ได้พัฒนาตนเอง
โดยส่งเสริมให้เข้ารับการอบรมและศึกษาต่อ และในการติดต่อสื่อสารในโรงเรียนทั้งสองขนาด
มีการสื่อสาร 3 แบบเหมือนกัน คือ ผู้บริหารกับครูใช้คำสั่งโรงเรียน ระหว่างครูถึงผู้บริหารใช้
การบันทึกเสนอ เพื่อโปรดทราบและพิจารณาอนุมัติ และระหว่างครูด้วยกันใช้การบันทึกข้อความ
เพื่อขอความร่วมมือ หรือขอความอนุเคราะห์

2.3 ข้อมูลความคิดเห็นของครูอาจารย์เกี่ยวกับค่านิยมในโรงเรียนจากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ปรากฏผลดังตาราง 25 ในภาคผนวก ค และผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์ดังนี้

โรงเรียนทั้งสองขนาดให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนมากที่สุด และได้จัดครูผู้สอนให้ได้สอนตรงตามความรู้ ความสามารถ และความถนัด โดยเน้นการจัดคนให้เหมาะสมกับงาน และครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นในการเรียนการสอนซึ่งส่งผลต่อค่านิยมในความเป็นเลิศทางวิชาการ

ยุทธศาสตร์หรือยุทธวิธีการในการจัดการศึกษา ในโรงเรียนทั้งสองขนาดผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งครูอาจารย์ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุน เพราะเป็นการพัฒนาและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการจัดโครงการส่งเสริมนักเรียนเรียนดี จัดห้องแสดงผลงานของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น มีการจัดแสดงเกียรติบัตร โล่ และรางวัลด้วย ในโรงเรียนขนาดกลางมีการพัฒนาบุคลากรโดยการนำไปศึกษาดูงานสถานที่ต่าง ๆ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนด้วย ด้านนโยบายการจัดการมัธยมศึกษาในโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งพัฒนาคนและมุ่งสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ซึ่งในโรงเรียนขนาดกลางก็ได้มุ่งให้ครูพัฒนาความรู้ เพื่อผลในการพัฒนานักเรียนในที่สุด ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา แนวคิดในการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งสองขนาดคือ ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด การพัฒนาบุคลากรได้ให้โอกาสครูทุกคนได้รับ การพัฒนาอย่างเป็นธรรม และนักเรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ด้านวิชาการ และเทคโนโลยี ด้านสังคม และทักษะต่าง ๆ ตามความสามารถ

2.4 ความคิดเห็นของครูอาจารย์เกี่ยวกับค่านิยมในโรงเรียน จากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ปรากฏผลดังตาราง 26 ในภาคผนวก ค ผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลางมุ่งความเป็นผู้นำชุมชนในด้านการบริหารการศึกษา เป็นผู้นำในการใช้เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และมุ่งสร้างความร่วมมือกับชุมชนโดยการร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมประเพณี ด้านความสัมพันธ์กับองค์การทางการศึกษาอื่น โรงเรียนทั้งสองขนาด มุ่งสร้างความร่วมมือกันจัดกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมทางทักษะความสามารถต่าง ๆ

สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาดยอมรับร่วมกัน ในการเปลี่ยนแปลงพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน แต่โรงเรียนก็ได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น

คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีครูอาจารย์ที่มีความขยัน มีความรับผิดชอบเสียสละ มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ตั้งใจทำงาน และเอาใจใส่นักเรียนเป็นอย่างดี

ลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนทั้งสองขนาด เป็นผู้มีความกระตือรือร้น ใฝ่รู้ และมีวิธีการพัฒนาตนเอง

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน ในโรงเรียนทั้งสองขนาด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์ เป็นแบบระบบราชการ ครูกับครูมุ่งให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์กับนักเรียน เป็นความสัมพันธ์ทั้งโดยวิชาชีพและความสัมพันธ์แบบครอบครัว โดยที่ครูเอาใจใส่ดูแลนักเรียนทั้งด้านการเรียน และความเป็นอยู่ ในโรงเรียนขนาดกลาง ครูได้ให้ความสนใจสนทนาคู่กันเคยกับนักเรียนและเป็นที่ปรึกษาแก่นักเรียนทุกด้าน

3. การสัมภาษณ์นักเรียน โดยใช้เครื่องมือ ฉบับที่ 6 แบบสัมภาษณ์นักเรียน

แบบบันทึกภาคสนาม ฉบับที่ 6 การสัมภาษณ์นักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลด้านชีวสังคมของนักเรียน และตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์นักเรียน ผู้วิจัยได้สรุปและนำเสนอ ดังนี้

3.1 คุณลักษณะของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม ปราชญ์ผลดังตาราง 10

ตาราง 10 คุณลักษณะของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามสัมภาษณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และ
ขนาดกลาง

คุณลักษณะของนักเรียน	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. เพศ					
ชาย	21	19.63	36	30.00	57
หญิง	86	83.37	84	70.00	170
รวม	107	100.00	120	100.00	227
2. ระดับชั้น					
ม.1	20	18.69	20	16.67	40
ม.2	19	17.76	21	17.50	40
ม.3	20	18.69	20	16.67	40
ม.4	16	14.95	20	16.67	36
ม.5	14	13.09	20	16.67	34
ม.6	18	16.82	19	15.82	37
รวม	107	100.00	120	100.00	227

จากตาราง 10 พบว่า คุณลักษณะของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายถึง 4 เท่า เป็นนักเรียนในระดับชั้น ม.ต้น (ม.1 - ม.3) มากกว่าระดับชั้น ม.ปลาย (ม.4 - ม.6) โดยเป็นนักเรียนในชั้น ม.2 มากที่สุดในโรงเรียนขนาดกลาง

3.2 ความคิดเห็นของนักเรียนที่เกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกจากการสัมภาษณ์นักเรียน ปรากฏดังตาราง 27 ในภาคผนวก ค และผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

ผลงานสร้างสรรค์ของครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูอาจารย์และนักเรียนได้รับรางวัลระดับจังหวัด เขต และระดับประเทศ ทั้งในด้านวิชาการและด้านกีฬา หลายระดับมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง

ด้านสัญลักษณ์ของโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่ มีชื่อเสียงด้านระเบียบวินัย แต่สำหรับการเอาใจใส่ดูแลนักเรียนด้านการเรียนแล้ว ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาด ต่างก็เข้มงวดกวดขันและให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ นักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ยังมีความภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ได้รับการพัฒนาให้มีความมีระเบียบวินัย และมีความสุภาพอ่อนน้อมอีกด้วย นักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาดประทับใจครูอาจารย์ และนักเรียน ที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนและจะยึดเป็นแบบอย่าง

ระเบียบปฏิบัติของครูอาจารย์และนักเรียน ครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างปฏิบัติตามระเบียบและแนวปฏิบัติที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งผู้ฝ่าฝืนจะถูกกลงโทษ

พิธีการและงานพิธี ในโรงเรียนทั้งสองขนาดผู้มีผลงานดีเด่นจะได้รับ การประกาศยกย่องชมเชยและมอบรางวัล และมีการจัดแสดงผลงานครูอาจารย์และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น

ด้านการเรียนการสอน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ครูอาจารย์มีชื่อเสียง มีความพร้อมในการสอน มีการใช้สื่อการสอน มีประสบการณ์ และได้รับรางวัลจากผลงานต่าง ๆ มากกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง จึงเป็นแบบอย่างที่ดีในความขยันทำให้นักเรียนชื่นชมศรัทธา ในความรู้ความสามารถและคาด ตนเองจะสอบเรียนต่อในระดับสูงได้

รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน ในโรงเรียนทั้งสองขนาด จะมีการรายงานความประพฤติและผลการเรียนของนักเรียน ตามแบบที่กำหนดเป็นประจำ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

3.3 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับคติฐาน จากการสัมภาษณ์นักเรียน ปรากฏดังตาราง 28 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

โรงเรียนขนาดใหญ่ นักเรียนมีความเชื่อว่าโรงเรียนมีความพร้อม โดยเฉพาะด้านครูอาจารย์และสื่อการสอน ซึ่งทำให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม และสามารถจะศึกษาต่อในระดับสูงได้ และนักเรียนในโรงเรียน ขนาดกลาง ก็มีความเชื่อเช่นเดียวกันว่าโรงเรียนมีความพร้อมที่จะพัฒนานักเรียนให้มีความรู้สึกรัก มีความสามารถที่จะปรับตัว และมีอาชีพที่ดีในอนาคต

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน นักเรียนในโรงเรียน ขนาดใหญ่และขนาดกลางมีความเชื่อเช่นเดียวกันว่าโรงเรียนมุ่งให้ความช่วยเหลือชุมชน ทำให้นักเรียนรู้จักการเสียสละ

ด้านความสัมพันธ์ระหว่าง ครูกับนักเรียนในโรงเรียนทั้งสองขนาด ครู มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีทักษะและครูอาจารย์เอาใจใส่ ดูแลนักเรียนด้วยความอดทนและเสียสละ ให้คำแนะนำช่วยเหลือทั้งด้านการเรียนและส่วนตัว ให้ความสนิทสนมและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน จึงน่าจะเป็นทั้งความสัมพันธ์โดยวิชาชีพ และความสัมพันธ์แบบครอบครัว

4. การสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนโดยใช้เครื่องมือ ฉบับที่ 7 แบบสัมภาษณ์ ผู้ปกครองนักเรียน

แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียนมี 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลด้าน ชีวสังคมของผู้ปกครอง ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง นักเรียนผู้จัดสรุปได้ดังนี้

4.1 คุณลักษณะของผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสัมภาษณ์ ปรากฏผล

ดังตาราง 11

ตาราง 11 คุณลักษณะของผู้ปกครองนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนขนาดใหญ่และ
ขนาดกลาง

คุณลักษณะของผู้ปกครอง	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. เพศ					
ชาย	62	57.94	56	46.67	118
หญิง	45	42.06	64	53.33	109
รวม	107	100.00	120	100.00	227
2. อาชีพ					
รับราชการ	28	26.17	13	10.83	41
เกษตรกร	45	42.05	91	75.84	136
ค้าขาย	19	17.76	6	5.00	25
รับจ้าง	15	14.02	10	8.33	25
รวม	107	100.00	120	100.00	227
3. อายุ					
ต่ำกว่า 40 ปี	39	36.45	41	34.16	80
40 - 49 ปี	48	44.86	62	51.67	110
50 - 59 ปี	15	14.02	14	11.67	29
60 ปีขึ้นไป	5	4.67	3	2.50	8
รวม	107	100.00	120	100.00	227
4. ภูมิลำเนา					
จังหวัดชัยภูมิ	88	82.24	113	94.17	201
จังหวัดอื่น	19	17.76	7	5.83	26
รวม	107	100.00	120	100.00	227

จากตาราง 11 พบว่า ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง แต่ในโรงเรียนขนาดกลางเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครองนักเรียนเป็นเกษตรกร ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี หรือน้อยกว่านั้น และมีอายุ 60 ปีขึ้นไปน้อยที่สุด ส่วนใหญ่ผู้ปกครองนักเรียนมีภูมิลำเนาในจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดกลาง ผู้ปกครองนักเรียนมีภูมิลำเนาในจังหวัดชัยภูมิเกือบทั้งหมด

4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมในโรงเรียนในระดับที่ 1 สิ่งประติษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ปรากฏผลดังตาราง 22 ในภาคผนวก ก ผู้วิจัยได้สรุปผลการสัมภาษณ์ได้ดังนี้

กฎระเบียบของโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัด ครูอาจารย์เข้มงวดและกวดขันให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติ นักเรียนส่วนใหญ่มีความประพฤติดี แต่มีนักเรียนบางคนฝ่าฝืน

ในด้านการเรียนการสอน ผู้ปกครองมีความเชื่อว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดมีความรู้ความสามารถที่จะจัดการศึกษา ได้อย่างมีคุณภาพทั้งด้านวิชาการ การปกครองนักเรียน และมีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่า นักเรียนที่จบการศึกษาออกไป สามารถจะเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นได้ และจะเป็นคนดีมีงานทำ

ด้านการสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม ผู้ปกครองมีความพึงพอใจที่ครูอาจารย์ติดตามดูแลนักเรียน ทั้งด้านการเรียนและความประพฤติจึงให้ความร่วมมือกับโรงเรียนอย่างเต็มที่ตามศักยภาพของตน ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ต้องการให้โรงเรียนให้ความสำคัญกับการป้องกันยาเสพติด ในขณะที่ผู้ปกครองโรงเรียนขนาดกลางต้องการให้แก้ปัญหา

4.3 ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับคติฐาน จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ปรากฏดังตาราง 30 ในภาคผนวก ก ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

ผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น เป็นผู้ฝึกซ้อมกีฬา ร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน กิจกรรมพัฒนาประชาธิปไตย รวมทั้งกิจกรรมอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นในโรงเรียน ขนาดกลางผู้ปกครองนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียน เช่น เป็นวิทยากร

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร สัมภาษณ์ครูอาจารย์ สัมภาษณ์นักเรียน และสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ในหัวข้อ 4.1, 4.2, 4.3 และ 4.4 สามารถสรุปค่านิยมได้ดังนี้

1. มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่สร้างค่านิยมทางด้านวิชาการ โดยเชื่อว่าบุคคลที่มีผลงานดีเด่นด้านวิชาการ เป็นผู้สร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียนสมควรได้รับเกียรติบัตร รางวัล และการประกาศเกียรติคุณ นอกจากนั้นยังสร้างค่านิยมในด้านวิชาการให้กับนักเรียน โดยยกย่องผู้ที่เรียนดี และผู้ที่สามารถศึกษาต่อระดับสูงได้ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางผู้บริหารได้พยายามสร้างค่านิยมนี้กับครูอาจารย์ เพื่อให้เกิดการพัฒนา นักเรียน มีการใช้สื่อการสอนต่าง ๆ ในโรงเรียนทั้งสองขนาด ครูอาจารย์ก็เชื่อเช่นเดียวกันว่า การพัฒนาทางด้านวิชาการนั้นจะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งในด้านส่วนตัวของครูอาจารย์เอง และช่วยพัฒนานักเรียนในด้านวิชาการด้วย สำหรับนักเรียนก็มีค่านิยมว่า ถ้าจะเป็นผู้มีชื่อเสียงได้นั้นจะต้องแข่งขันให้ได้รางวัล และต้องมีความรู้ความสามารถที่จะเข้าเรียนต่อในสถาบันชั้นสูงต่อไปได้ ซึ่งค่านิยมนี้ยังผูกพันไปถึงผู้ปกครองนักเรียนที่จะยกย่องสนับสนุนโรงเรียน ที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ

2. มุ่งยึดเอกราชราชการ ผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาดเชื่อว่า ถ้าครูอาจารย์และนักเรียนได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนตามเอกราชราชการแล้ว จะทำให้โรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชยจากชุมชน ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจึงมุ่งให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตามระเบียบและแนวปฏิบัติที่กำหนด ครูจึงต้องให้ความสนใจศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการปฏิบัติตามที่กำหนด และยังรับผิดชอบต่อการปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนและติดตามดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติตามระเบียบอีกด้วย สำหรับนักเรียนเชื่อว่าโรงเรียนจะพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย และผู้ปกครองนักเรียนก็พอใจที่โรงเรียนติดตามดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ

3. ความเชื่อฟังในผู้นำ ผู้บริหารให้ความเชื่อมั่นในผู้บริหารระดับสูง โดยปฏิบัติตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา และเชื่อว่าการปฏิบัติตามดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับโรงเรียนซึ่งย่อมส่งผลต่อนักเรียนด้วย ผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาดจึงนำแนวคิดนี้มาปฏิบัติในการบริหารโรงเรียน เป็นผลให้ครูอาจารย์ต่างก็เชื่อว่า การที่โรงเรียนจะมีชื่อเสียงได้นั้นเกิดจากความสามารถของผู้นำ การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้บริหารจึงมักเป็นแบบทางการ โดยครูจะเป็นผู้ปฏิบัติมากกว่าการที่ครูจะได้เสนอความคิดเห็น

4. มุ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียง ผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาด ต่างพยายามสร้างค่านิยมความมีเกียรติยศชื่อเสียง และเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียนให้เป็นที่รู้จักของชุมชน เพื่อให้ชุมชนช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ในการประชุมผู้ปกครองนักเรียนหรือการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ก็มีเป้าหมายเพื่อให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รู้จักโรงเรียนในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์ว่าโรงเรียนมีชื่อเสียงและสามารถช่วยพัฒนาบุคลากร และช่วยพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้น ส่วนครูอาจารย์นั้นเชื่อว่าการมีชื่อเสียงของโรงเรียนสามารถทำให้ผู้ปกครองนักเรียน สนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนได้หลายรูปแบบ สำหรับนักเรียนต่างก็ประพฤติปฏิบัติตนเป็นนักเรียนที่ดี ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับโรงเรียน ในลักษณะที่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกที่ปรากฏต่อสาธารณชน รวมทั้งการสร้างสรรค์ผลงานดีเด่นต่าง ๆ ของครูอาจารย์และนักเรียน ก็มีเป้าหมายสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียนด้วยเช่นเดียวกัน ผู้ปกครองนักเรียนเมื่อได้รับค่านิยมความมีเกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน จึงให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนโรงเรียน

5. มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมนี้ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็เชื่อว่าโรงเรียนควรเป็นผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จึงพร้อมที่จะให้บริการด้านอาคารสถานที่และการจัดกิจกรรม เช่น เป็นศูนย์วัฒนธรรม รวมทั้งให้รางวัลครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นด้านศิลปวัฒนธรรม ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมด้านวัฒนธรรม ส่วนผู้ปกครองนักเรียนก็ได้ให้ความร่วมมือในการจัด กิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. มุ่งยกย่องชมเชย ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดเชื่อว่าครูอาจารย์และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น เป็นผู้สร้างเกียรติประวัติชื่อเสียงแก่โรงเรียน ควรได้รับการยกย่องชมเชย ในโรงเรียนขนาดใหญ่จึงได้จัดให้มีประกาศเกียรติคุณและยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลผู้มีผลงานดีเด่น อย่างเป็นทางการเป็นประจำทุกปี ครูอาจารย์ต่างมีค่านิยมในการยกย่องชมเชยผู้มีผลงานดีเด่นเช่นเดียวกัน และได้พยายามสร้างสรรค์ผลงานโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนนักเรียนมีความเชื่อว่าครูอาจารย์และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น ควรได้ยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดี และผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจที่โรงเรียนได้ให้ความสำคัญและยกย่องผู้มีผลงานดีเด่น

7. มุ่งมั่นในการสอน ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดเชื่อว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ครูอาจารย์ก็มีความมุ่งมั่น

ในการสอนและการปฏิบัติหน้าที่ ทำให้แก่นักเรียนมีความพึงพอใจที่ครูมีความขยันและ เข้มงวดในการสอนและผู้ปกครองนักเรียนก็มีความคาดหวังสูงในผลการเรียนของนักเรียน

8. มุ่งมั่นพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมีค่านิยมในการมุ่งมั่นพัฒนาโรงเรียน โดยกำหนดให้มีการพัฒนานักเรียนทั้งด้านวิชาการ ทักษะ และคุณธรรม จริยธรรม และสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูอาจารย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนได้ ครูอาจารย์เชื่อว่า ผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาโรงเรียน มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน นักเรียนก็มีความพึงพอใจที่ได้รับการพัฒนาทั้งด้านการเรียนและความประพฤติ

9. มุ่งใช้นวัตกรรม ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมีค่านิยมการมุ่งใช้นวัตกรรม จึงมุ่งพัฒนางาน โดยใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ ให้มีการใช้วิธีทัศน์ในการเรียนการสอน และสนับสนุนให้มีการเรียนด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม ครูอาจารย์เองก็ยอมรับในค่านิยมการมุ่งใช้นวัตกรรมสมัยนี้ พยายามนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการใช้แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูอาจารย์ เกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน มี 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 6 แบบสอบถามผู้บริหาร เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน และหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ฉบับที่ 9 แบบสอบถามความคิดเห็นของครูอาจารย์เกี่ยวกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม ในแบบสอบถามแต่ละฉบับแบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยตอนแรกเป็นการสอบถามคุณลักษณะของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามความคิดเห็น ข้อมูลที่รวบรวมได้นี้มาเสนอ ดังนี้

1. คุณลักษณะของผู้บริหาร ที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง
ปรากฏผลดังตาราง 12

ตาราง 12 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของผู้บริหาร ที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียน
ขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง

คุณลักษณะผู้บริหาร	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
1. เพศ					
ชาย	7	70.00	8	88.89	15
หญิง	3	30.00	1	11.11	4
รวม	10	100.00	9	100.00	19
2. วุฒิการศึกษา					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-	-	-	-
ปริญญาตรี	9	90.00	9	100.00	18
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	1	10.00	-	-	1
รวม	10	100.00	9	100.00	19
3. ประสบการณ์ในด้านหนึ่ง					
น้อยกว่า 5 ปี	1	10.00	2	22.22	3
5 - 10 ปี	4	40.00	3	33.33	7
10 - 15 ปี	3	30.00	1	11.12	4
มากกว่า 15 ปี	2	20.00	3	33.33	5
รวม	10	100.00	9	100.00	19

ตาราง 12 (ต่อ)

คุณลักษณะผู้บริหาร	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
4. ภูมิลาเนาเดิม					
ในจังหวัดชัยภูมิ	10	100.00	9	100.00	19
จังหวัดอื่น	-	-	-	-	-
รวม	10	100.00	9	100.00	19

จากตาราง 12 แสดงว่า ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีประสบการณ์ระหว่าง 5 - 10 ปี เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่ในโรงเรียนขนาดกลาง มีประสบการณ์ระหว่าง 5 - 10 ปี และมากกว่า 15 ปี เท่ากัน สำหรับภูมิลาเนาเดิมของผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาดอยู่ในจังหวัดชัยภูมิทั้งหมด

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง ปรากฏผลดังตาราง 13

ตาราง 13 ความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

วัฒนธรรมโรงเรียน	โรงเรียนขนาดใหญ่ N = 10		โรงเรียนขนาดกลาง N = 9		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ของโรงเรียน	4.008	0.295	3.657	0.218	2.969*
2. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน					
2.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	3.990	0.211	3.426	0.330	4.389*
2.2 เนื้อหาวิชา	3.925	0.258	3.560	0.060	4.366*
2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน	4.014	0.172	3.625	0.339	3.109*
2.4 การประเมินผล	4.110	0.140	3.585	0.360	4.114*

* $p < .05$

จากตาราง 13 พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์และ
หลักสูตรของโรงเรียนในระดับสูง ทั้งในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง แต่อย่างไรก็ตาม
ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน และม
ความเชื่อมั่นในหลักสูตรมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางในทุก ๆ ด้าน

3. คุณลักษณะของครูอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง
ปรากฏผลดังตาราง 14

ตาราง 14 จำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของครูอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียน
ขนาดใหญ่และขนาดกลาง

คุณลักษณะผู้บริหาร	โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง				รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
1. เพศ					
ชาย	19	31.67	18	30.00	37
หญิง	41	30.00	42	70.00	83
รวม	60	100.00	60	100.00	120
2. ตำแหน่งปัจจุบัน					
อาจารย์ 1 ระดับ 3	-	-	12	20.00	12
อาจารย์ 1 ระดับ 4	-	-	3	5.00	3
อาจารย์ 1 ระดับ 5	4	6.67	3	5.00	7
อาจารย์ 2 ระดับ 5	5	8.33	5	8.33	10
อาจารย์ 2 ระดับ 6	15	25.00	20	33.33	35
อาจารย์ 2 ระดับ 7	35	58.33	17	28.33	52
อาจารย์ 3 ระดับ 8	1	1.67	-	-	1
รวม	60	100.00	60	100.00	120.

ตาราง 14 (ต่อ)

คุณลักษณะผู้บริหาร	โรงเรียนขนาดใหญ่		โรงเรียนขนาดกลาง		รวม
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน
3. วุฒิการศึกษา					
ต่ำกว่าปริญญาตรี	3	5.00	-	-	3
ปริญญาตรี	54	90.00	60	100.00	114
ปริญญาโทหรือสูงกว่า	3	5.00	-	-	3
รวม	60	100.00	60	100.00	120
4. ประสบการณ์ในด้านหนึ่ง					
น้อยกว่า 5 ปี	-	-	13	21.67	13
5 - 10 ปี	7	11.67	7	11.66	14
10 - 15 ปี	14	23.33	16	26.67	30
มากกว่า 15 ปี	39	65.00	24	40.00	63
รวม	60	100.00	60	100.00	120
4. ภูมิลำเนาเดิม					
ในจังหวัดชัยภูมิ	37	61.67	41	68.33	78
จังหวัดอื่น	23	38.33	19	31.67	42
รวม	60	100.00	60	100.00	120

จากตาราง 14 ปรากฏว่า ครูอาจารย์ที่ตอบแบบสอบถามในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 ในโรงเรียนขนาดใหญ่และเป็นอาจารย์ 2 ระดับ 6 ในโรงเรียนขนาดกลางมากที่สุด วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีเกือบทั้งหมด ส่วนใหญ่ครูอาจารย์ของโรงเรียนทั้งสองขนาดมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปี และมีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดชัยภูมิมากกว่าจังหวัดอื่น

5.4 ความคิดเห็นของครูอาจารย์เกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ปรากฏดังตาราง 15

ตาราง 15 ความคิดเห็นของครูอาจารย์เกี่ยวกับวัฒนธรรมโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน

วัฒนธรรมโรงเรียน	โรงเรียนขนาดใหญ่ 1 = 10		โรงเรียนขนาดกลาง 1 = 9		t
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน	3.445	0.157	3.439	0.220	0.173
2. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน					
2.1 จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	3.578	0.206	3.464	0.249	2.740*
2.2 เนื้อหาวิชา	3.682	0.206	3.517	0.143	5.134*
2.3 กิจกรรมการเรียนการสอน	3.627	0.143	3.661	0.134	0.592
2.4 การประเมินผล	3.561	0.212	3.540	0.218	0.544
3. การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคมของโรงเรียน	3.572	0.242	3.476	0.341	1.777*

* $p < .05$

จากตาราง 15 พบว่า สำหรับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หลักสูตร และการสนับสนุนของโรงเรียน ครูอาจารย์มีความคิดเห็นในระดับสูงทุกด้าน โดยครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความคิดเห็นต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน แต่ในด้านหลักสูตร ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อจุดมุ่งหมายและเนื้อหาวิชาดีกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนความคิดเห็นในหลักสูตรด้านกิจกรรมและการประเมินผลของครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดไม่แตกต่างกัน สำหรับการสนับสนุนจากโรงเรียน ครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นว่า โรงเรียนมีการสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคมดีกว่าความคิดเห็นของครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสอบถามผู้บริหาร และครูอาจารย์ สรุปเป็นค่านิยม ได้ดังนี้

1. ความศรัทธาในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีความศรัทธาต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในระดับสูง โดยผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความศรัทธามากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลาง แต่ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีระดับความศรัทธาต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน
2. ความเชื่อมั่นในหลักสูตร ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความเชื่อมั่นในหลักสูตรในระดับสูง ทั้งในจุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชา กิจกรรม และการประเมินผล โดยทั้งผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความเชื่อมั่นต่อหลักสูตรมากกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลางในทุก ๆ ด้าน
3. ความเชื่อมั่นในผู้บริหาร ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความเชื่อมั่นในผู้บริหารว่า ให้การสนับสนุนครูอาจารย์ได้ในระดับสูง โดยในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูอาจารย์มีความเชื่อมั่นในผู้บริหารมากกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง

ตอน 2 การสังเคราะห์ค่านิยม

ตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ค่านิยมต่าง ๆ ที่ได้จากตอนที่ 1 เพื่อสรุปถึงวัฒนธรรมโรงเรียนในระดับที่ 2 จากการสังเคราะห์ที่ผู้วิจัยพบว่า ค่านิยมที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งออกเป็นค่านิยมกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มค่านิยมด้านวิชาการ ประกอบด้วยค่านิยมสำคัญ 9 เรื่อง ซึ่งสามารถสรุปถึงพฤติกรรม ความคิดและสิ่งประดิษฐ์ที่ทำให้เกิดค่านิยมเหล่านี้โดยย่อได้ดังนี้คือ

1.1 มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

1.1.1 การสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก สภาทัวไปไปในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ต่างมีค่านิยมในการมุ่งมั่นวิชาการ โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่มุ่งให้นักเรียนเกิดค่านิยมในการขยันหมั่นเรียน จัดทำแผนภูมิ ป้ายนิเทศ แสดงผลงานทางวิชาการ เกียรติบัตร โล่ รางวัล และประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นการประชุมทางวิชาการมากกว่าเรื่องอื่น ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีสิ่งแสดงถึงค่านิยมของความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง

1.1.2 การศึกษาเอกสารในโรงเรียนขนาดใหญ่มีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่า มีค่านิยมมุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง เห็นได้จากการกำหนดในแผนงานโรงเรียน การติดต่อประสานงานกับผู้บริหารและงบประมาณโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดกลางมีแผนงานและงบประมาณในการส่งเสริมให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้เท่าเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงหันมาช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเรียนจบหลักสูตร เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จทางวิชาการมาสู่โรงเรียน

1.1.3 การสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่สร้างค่านิยมทางด้านวิชาการให้แก่ผู้สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน สมควรได้รับเกียรติบัตร รางวัลและประกาศเกียรติคุณยกย่องนักเรียนที่เรียนดี และผู้ที่สามารถศึกษาต่อระดับสูงได้ ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง ผู้บริหารพยายามสร้างค่านิยมนี้กับครูอาจารย์เพื่อให้เกิดการพัฒนาโรงเรียน ครูอาจารย์ของโรงเรียนทั้งสองขนาดเชื่อว่า การพัฒนาด้านวิชาการจะช่วยให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งครูและนักเรียน ค่านิยมของนักเรียนคือ ผู้ที่มีชื่อเสียงได้ ต้องแข่งขันให้ได้รับรางวัลและมีความรู้

ความสามารถที่จะเข้าศึกษาต่อในสถาบันชั้นสูงต่อไปได้ และผู้ปกครองนักเรียนยกย่องสนับสนุนโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศทางวิชาการ

1.2 มุ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียง ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

1.2.1 การสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มีค่านิยมที่มุ่งการมีชื่อเสียงในความสำเร็จของโรงเรียนด้านวิชาการ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางมุ่งในด้านคุณธรรม วิชาชีพ กิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งชุมชนสนับสนุนด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์

1.2.2 การศึกษาเอกสาร โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ได้จัดแสดงหลักฐานการเผยแพร่ชื่อเสียงของโรงเรียน การยกย่องเชิดชูเกียรติครูอาจารย์และนักเรียน

1.2.3 การสัมภาษณ์ ผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างพยายามสร้างค่านิยมความมีเกียรติยศชื่อเสียงของโรงเรียน และเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักของชุมชน เพื่อให้ชุมชนช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ครูอาจารย์เชื่อว่าการที่โรงเรียนมีชื่อเสียง สามารถทำให้ผู้ปกครองสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนและนักเรียนต่างประหลาดตนเป็นนักเรียนที่ดี ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน

1.3 มุ่งมั่นในการสอน ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

1.3.1 การสังเกตการเรียนการสอน ในเรื่องการบริหารชั้นเรียน จะเห็นว่าครูส่วนใหญ่ของโรงเรียนทั้งสองขนาด มีความสามารถในการบริหารชั้นเรียนเป็นอย่างดี โดยเฉพาะครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความสามารถในการบริหารชั้นเรียนได้ดีกว่า สามารถบอกขอบข่ายเนื้อหา จุดประสงค์ ความสัมพันธ์ของเนื้อหา และกลวิธีในการสอนเป็นอย่างดี ส่วนครูในโรงเรียนขนาดกลางมีความสามารถในการใช้สื่อการสอน การยกตัวอย่าง การใช้เวลาในการสอนและกิจกรรมเสริมแรงได้ดีกว่า

1.3.2 การสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาด เชื่อว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนมีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นในการสอน ทำให้นักเรียนพึงพอใจที่ครูยันและเข้มงวดในการสอน ผู้ปกครองนักเรียนคาดหวังสูงในผลการเรียนของนักเรียน

1.4 มุ่งใช้นวัตกรรม ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

1.4.1 การศึกษาเอกสาร ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีหลักฐานที่แสดงว่าโรงเรียนมีค่านิยม โดยมีนโยบายที่มุ่งนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาครูอาจารย์และพัฒนานักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดบรรยากาศในโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วย

1.4.2 การสัมภาษณ์ ผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีค่านิยม การมุ่งใช้นวัตกรรม จึงมุ่งพัฒนางานโดยใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ ใช้ชีวิตทัศน์ในการเรียนการสอน และสนับสนุนให้มีการเรียนด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียม ครูอาจารย์พยายามนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจ

1.5 มุ่งใช้สื่อและยุทธวิธีในการสอน ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการสังเกตการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดกลาง พบค่านิยมมุ่งใช้สื่อและยุทธวิธีในการสอนมากกว่าในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนทั้งสองขนาดยึดกฎแห่งการฝึกฝน (Law of Exercise) ที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทันทีที่ครูสอนจบ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องของค่านิยมในการรักษาวินัยในชั้นเรียนด้วย

1.6 ความศรัทธาในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการสอบถาม ซึ่งผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีความศรัทธาต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนในระดับสูง โดยผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีความศรัทธามากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลาง แต่ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีระดับความศรัทธาต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

1.7 มุ่งความเชื่อมั่นในหลักสูตร ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการสอบถาม ผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาด มีความเชื่อมั่นในหลักสูตรในระดับสูง ทั้งในจุดมุ่งหมายเนื้อหาวิชา กิจกรรมและการประเมินผล โดยทั้งผู้บริหารและครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความเชื่อมั่นในหลักสูตรมากกว่าครูอาจารย์โรงเรียนขนาดกลางในทุก ๆ ด้าน

1.8 มุ่งความสำเร็จของนักเรียน ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการสังเกตการเรียนการสอน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันในโรงเรียนทั้งสองขนาด กล่าวคือ ครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งสอนให้นักเรียนมีความคิด

วิเคราะห์ ประเมินค่าและมีอิสระในการพัฒนาตนเอง โดยมุ่งให้นักเรียนคิดเป็น ส่วนใน
โรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และกระตุ้นความสนใจของ
นักเรียน ครูในโรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้นักเรียนเรียนจบการศึกษา

1.9 มุ่งการชมเชยเมื่อตอบถูก ให้อภัยเมื่อผิด ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบ
ได้จากการสังเกตการเรียนการสอนและปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งครูในโรงเรียนทั้ง
สองขนาดมีหลักการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เมื่อนักเรียนตอบถูกครูชมเชย และเมื่อนักเรียนตอบ
ผิด ครูเฉลยคำตอบ โดยครูส่วนใหญ่จะไม่วิพากษ์วิจารณ์นักเรียน

กลุ่มค่านิยมทางวิชาการที่พบทั้ง 9 ค่านิยมดังกล่าวมาแล้วข้างต้น พบได้ในโรงเรียนทั้ง
ขนาดกลางและขนาดใหญ่ แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่จะพบว่าครูอาจารย์มีค่านิยมในทางมุ่งความ
เป็นเลิศทางวิชาการสูงกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนระดับกลาง ค่านิยมที่พบในโรงเรียนจากการ
ศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้สะท้อนถึงยุทธวิธี นโยบายและปรัชญาในการจัดการศึกษาผู้บริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษา โดยโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมีปรัชญาในการจัดการศึกษา คือ มุ่งสร้างความเป็น
เลิศทางวิชาการให้แก่ โรงเรียนของตน ทำให้ผู้บริหารต่างกำหนดนโยบายและส่งเสริมยุทธวิธี
ในการจัดการศึกษา เพื่อส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ เช่นการจัดงบประมาณ จัดกิจกรรม
เพื่อส่งเสริมวิชาการ ได้แก่ การจัดการประกวดแข่งขันความสามารถทางวิชาการของนักเรียน
สนับสนุนให้ครูอาจารย์เข้าอบรมสัมมนาและศึกษาดูงาน ประกาศยกย่องชมเชยครูอาจารย์ที่มีผล
งานเด่นชัด ในการกำหนดยุทธวิธีในโรงเรียนทั้งสองขนาดอาจแตกต่างกันบ้าง เช่น ใน
โรงเรียนขนาดใหญ่มีการจัดสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการส่งเสริมทางวิชาการมากกว่าโรงเรียน
ขนาดกลาง เช่น การจัดแหล่งที่อ่านหนังสือไว้ทั่วไปในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนรักการอ่านและ
การแสวงหาความรู้ แต่โรงเรียนทั้งสองต่างก็มีการจัดให้มีการแสดงผลงานของนักเรียน ครู
อาจารย์ มีการแข่งขันทางวิชาการของนักเรียน แต่อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพบว่า โรงเรียน
ขนาดใหญ่มุ่งให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผล มากกว่าในโรงเรียนขนาด
กลาง ซึ่งมุ่งเน้นการติดตามผลการศึกษาของนักเรียนให้สำเร็จการศึกษา เน้นยุทธวิธีในการสอน
ให้มีประสิทธิภาพ เช่น ใช้สื่อการสอน และการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย นอกจากนั้นค่านิยม
ในการเรียนการสอนของครูอาจารย์ ในเรื่องการมีความเชื่อมั่นในหลักสูตรและมีความมุ่งมั่นใน
การสอน ก็ได้ช่วยให้การดำเนินนโยบายสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการเป็นไปได้อย่างยั่งยืน

2. กลุ่มค่านิยมด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วยค่านิยมสำคัญ 9 เรื่อง ซึ่งสามารถสรุปถึงพฤติกรรม ความคิดและสิ่งประดิษฐ์ที่ทำให้เกิดค่านิยมเหล่านี้โดยย่อได้ดังนี้คือ

2.1 มุ่งปฏิบัติตามระเบียบ ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

2.1.1 การสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีการปฏิบัติตามระเบียบที่กำหนด เริ่มตั้งแต่การแต่งกายของครูและนักเรียน พิธีการเคารพธงชาติ การจัดกิจกรรม การลงเวลามาปฏิบัติราชการของครู การจัดพิธีการประชุม และการจัดทำแผนภูมิ ป้ายนิเทศ

2.1.2 การสังเกตการเรียนการสอน ครูในโรงเรียนทั้งขนาดใหญ่และขนาดกลาง มีค่านิยมที่ทำให้นักเรียนรักษาระเบียบวินัยในห้องเรียน นักเรียนต้องอยู่ในระเบียบของห้องเรียน ถ้าผู้ใดประพฤติผิดระเบียบจะมีการแก้ไขและลงโทษ

2.2 มุ่งยึดเอกสารราชการ ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

2.2.1 การศึกษาเอกสารหลักฐาน โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามนโยบายของโรงเรียน ซึ่งยึดตามเอกสารราชการของกรมสามัญศึกษา มิได้มีแนวปฏิบัติที่ขัดแย้งหรือออกนอกกรอบนโยบายของกรมแต่อย่างใด การปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียน ได้ยึดถือและปฏิบัติตามเอกสารราชการที่กำหนดไว้ การรายงานผลการเรียนและความประพฤติของนักเรียนยึดระเบียบแบบแผนแต่ดั้งเดิม ซึ่งปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด การติดต่อระหว่างครูและผู้บริหารเป็นแบบราชการตามระเบียบปฏิบัติ มีเอกสารที่กำหนดเป็นระเบียบและแนวปฏิบัติสำหรับครูอาจารย์และนักเรียน นอกจากนี้ยังมีเอกสารที่แสดงว่าการจัดหลักสูตรในโรงเรียนเป็นไปตามหลักสูตร จุดมุ่งหมายและโครงสร้างตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2.2 การสัมภาษณ์ ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง เชื่อว่า ถ้าครูอาจารย์และนักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนตามเอกสารราชการแล้ว จะทำให้โรงเรียนได้รับการยกย่องชมเชยจากชุมชน ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน ผู้บริหารจึงมุ่งให้ครูและนักเรียนปฏิบัติตามระเบียบและแนวปฏิบัติที่กำหนด ครูจึงต้องให้ความสนใจศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตามที่กำหนด รับผิดชอบตนตามระเบียบของโรงเรียน และติดตามดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติตามระเบียบ นักเรียนเชื่อว่าโรงเรียนจะพัฒนา

นักเรียนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย และผู้ปกครองนักเรียนก็พอใจที่โรงเรียนติดตามดูแลนักเรียนให้อยู่ในระเบียบ

2.3 มุ่งมั่นพัฒนา ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

2.3.1 การศึกษาเอกสารหลักฐาน โรงเรียนทั้งสองขนาดมีค่านิยมในการมุ่งมั่นพัฒนา โดยกำหนดเป้าหมายและนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา พัฒนาครู อาจารย์และพัฒนานักเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้มีนิสัยรักการอ่านและให้รู้จักแสวงหาความรู้เพิ่มเติม แต่โรงเรียนขนาดกลางมุ่งพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถตามหลักสูตร

2.3.2 การสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมีค่านิยมในการมุ่งมั่นพัฒนาโรงเรียน โดยกำหนดให้มีการพัฒนานักเรียนทั้งทางด้านวิชาการ ทักษะและคุณธรรม จริยธรรมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาครูอาจารย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนได้ ครูอาจารย์เชื่อว่าผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาโรงเรียน มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้รับการพัฒนาทั้งด้านการเรียนและความประพฤติ

2.4 มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จาก

2.4.1 การสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็แสดงให้เห็นถึงค่านิยมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน จากการแต่งกาย มีอาคารพิพิธภัณฑ์ที่เป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมในท้องถิ่น

2.4.2 การสัมภาษณ์ ค่านิยมนี้ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างก็เชื่อว่าโรงเรียนควรเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จึงพร้อมให้บริการด้านอาคารสถานที่ และการจัดกิจกรรม เช่น เป็นศูนย์วัฒนธรรม ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรมตามประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.5 มุ่งการทำงานแบบร่วมมือ ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ในโรงเรียนทั้งสองขนาด ซึ่งมีความพร้อมในการจัดกิจกรรมและดำเนินงานต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมทั้งความร่วมมือร่วมใจในการจัดทำสื่อการสอนของครู

2.6 มุ่งความเป็นประชาธิปไตย ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก โรงเรียนขนาดใหญ่เปิดโอกาสให้ครูได้อภิปรายซักถามในขณะประชุมประจำเดือน โรงเรียนขนาดกลาง ครูมีโอกาสในการอภิปรายซักถามเช่นเดียวกัน แต่น้อยกว่า

2.7 มุ่งการยกย่องชมเชย ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการศึกษา เอกสารหลักฐาน ค่านิยมการยกย่องชมเชยปรากฏเป็นเอกสารและหลักฐาน ซึ่งได้เผยแพร่เกียรติคุณในรูปของการแสดงผลงาน วารสารโรงเรียน การมอบเกียรติบัตร โล่รางวัล รวมทั้งมีโครงการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติทั้งครูอาจารย์และนักเรียน ซึ่งพบในโรงเรียนทั้งสองขนาด

2.8 มุ่งเชื่อมั่นในผู้บริหาร ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากแบบสอบถาม ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีค่านิยมความเชื่อมั่นในผู้บริหารว่า ให้การสนับสนุนครูอาจารย์ได้ในระดับสูง โดยในโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูอาจารย์มีความเชื่อมั่นในผู้บริหารมากกว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดกลาง

2.9 มุ่งการเชื่อฟังผู้นำ ค่านิยมนี้เป็นค่านิยมที่ผู้วิจัยพบได้จากการสัมภาษณ์ที่ผู้บริหารให้ความเชื่อมั่นในผู้บริหารระดับสูง โดยปฏิบัติตามนโยบายของกรมสามัญศึกษาและเชื่อว่าการปฏิบัติดังกล่าวจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับโรงเรียนซึ่งย่อมส่งผลต่อนักเรียนด้วย ผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาดจึงนำแนวคิดนี้มาปฏิบัติในการบริหารโรงเรียน เป็นผลให้ครูอาจารย์ต่างก็เชื่อว่า การที่โรงเรียนจะมีชื่อเสียงได้นั้นเกิดจากความสามารถของผู้นำ

กลุ่มค่านิยมด้านการปฏิบัติงานที่พบทั้ง 9 ค่านิยมดังกล่าวแล้วข้างต้นที่พบในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีลักษณะค่อนข้างคล้ายคลึงกัน กล่าวคือครูอาจารย์ในโรงเรียนต่างก็ยึดมั่นในกฎระเบียบและมุ่งยึดปฏิบัติตนตามเอกสารราชการ เช่น ตามระเบียบคำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร การสอนตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาตามที่หลักสูตรกำหนด เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในการทำงาน ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดจะทำงานแบบร่วมมือกัน แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พบว่า ครูอาจารย์มีการทำงานแบบเป็นประชาธิปไตยมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะมีปรัชญาที่จะบริหารโรงเรียนให้มีความสำเร็จตามที่มิเอกสารกำหนดมาจากส่วนกลาง เช่น การกำหนดนโยบายหรือโครงการของโรงเรียน ก็จะกำหนดตามที่ผู้บริหารเบื้องต้นสั่ง เสนอแนะ ให้นโยบายหรือให้ความคิดเห็นมา ส่วนนโยบายและยุทธวิธีไปสู่ความสำเร็จ ผู้บริหารมักจะใช้วิธีออกคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร ขอความร่วมมือ สร้างความเชื่อมั่นในตัวผู้บริหารให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมกันบ้าง โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการยกย่องชมเชยครูอาจารย์และนักเรียน เช่น การให้โล่หรือเกียรติบัตรตามสมควร

ตอนที่ 3 คติฐานเป็นความเชื่อที่พัฒนามาจากค่านิยม

คติฐานเป็นความเชื่อที่พัฒนาอย่างต่อเนื่องมาจากค่านิยม จนผู้เกี่ยวข้องเกิดความรู้สึกและยอมรับร่วมกันอย่างไม่มีข้อสงสัย หรือมีข้อโต้แย้งน้อยที่สุด ในโรงเรียนทั้งสองขนาด มีความเชื่อที่พัฒนาเป็นคติฐาน จากการเก็บรวบรวมข้อมูลดังแสดงไว้ในตาราง 26 - 30 ในภาคผนวก ค สามารถสรุปรวมเป็นคติฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ดังนี้

3.1 ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมของโรงเรียน หมายถึง ชุมชนและองค์การทางการศึกษาอื่น ๆ ซึ่งในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายโรงเรียนเองและฝ่ายชุมชนมีความเชื่อร่วมกันว่าโรงเรียนต้องเป็นผู้นำชุมชนในด้านวิชาการ ตลอดจนมีหน้าที่นำและให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การให้ความรู้ในการรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ การเป็นผู้นำในการใช้คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ส่วนความสัมพันธ์กับองค์การทางการศึกษาอื่น ๆ ทุกฝ่ายมีความเชื่อร่วมกันว่าโรงเรียนต้องร่วมมือกับองค์การทางการศึกษาอื่น ๆ เช่น โรงเรียนต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยการศึกษาระดับท้องถิ่นในอำเภอหรือจังหวัดของตน เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมที่นำไปสู่การพัฒนาทางวิชาการ และทักษะต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น มีการจัดการประกวดแข่งขัน การจัดนิทรรศการทางวิชาการ ตลอดจนการแข่งขันกีฬา การร่วมมือกันรณรงค์ในหัวข้อที่น่าสนใจ ฯลฯ โดยสรุปแล้วคติฐานทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อมคือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เชื่อว่าโรงเรียนควรเป็นผู้นำชุมชนในทางวิชาการ วิทยาการใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาสู่ชุมชน

3.2 ด้านสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน คติฐานในด้านนี้เป็นความเชื่อเกี่ยวกับวิถีทางการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน ปรากฏว่าทั้งในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ต่างยอมรับว่า ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการตัดสินใจของโรงเรียน ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ การพัฒนาโรงเรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน ฯลฯ โดยที่ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง มีส่วนในการให้ความร่วมมือ ในโรงเรียนขนาดกลางยังเห็นความสำคัญและเชื่อว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำในการปลูกฝังคุณธรรม นอกเหนือจากงานวิชาการ

3.3 ด้านคุณลักษณะของบุคลากร ในโรงเรียนทั้งขนาดกลางและขนาดใหญ่มี
 ทัศนะว่าครูอาจารย์ในโรงเรียนของตนเป็นคนที่มีความสามารถ ความรับผิดชอบ ความเสียสละ
 ฯลฯ ซึ่งสามารถสรุปโดยรวมว่า ทุกฝ่ายมีความเชื่อว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นคนที่

3.4 ด้านลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ความเชื่อที่
 เชื่อว่าเป็นคติฐานที่อธิบายถึงพฤติกรรมของครูในโรงเรียน กล่าวคือ ทั้งโรงเรียนขนาดกลาง
 และขนาดใหญ่ พบว่า ครูจะเป็นผู้ที่ตั้งใจทำงานและชอบการพัฒนาตนเอง ตลอดจนกระตือรือร้น
 ในการใช้สื่อใหม่ ๆ และเทคโนโลยี ซึ่งอาจกล่าวสรุปโดยรวมว่า ครูเป็นผู้ที่ตั้งใจทำงานและ
 มุ่งพัฒนาตนเอง

3.5 ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน ซึ่งแบ่งเป็นความ
 สัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ระหว่างครูกับครู และระหว่างครูกับนักเรียน จากการรวบรวม
 ข้อมูล ปรากฏตรงกันทั้งในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ พบว่า ทัศนะของความสัมพันธ
 ะหว่างบุคคลในโรงเรียนเป็นดังนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครูเป็นแบบระบบราชการ
 คือการใช้คำสั่ง ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู เป็นความสัมพันธ์แบบร่วมมือ ส่วนความสัมพันธ์
 ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นแบบหน้าที่และครอบครัว กล่าวคือ ครูเอาใจใส่นักเรียนทั้งในฐานะ
 ครูและศิษย์ และทั้งดูแลเอาใจใส่แนะนำในฐานะลูกหลาน

ในเรื่องคติฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สามารถสรุปโดยรวมว่า ทั้งในโรงเรียน
 ขนาดกลางและขนาดใหญ่ต่างมีคติฐานไม่แตกต่างกันมากนัก โดยคติฐานทั่ว ๆ ไป จะเกี่ยวข้องกับ
 กับความเชื่อว่าโรงเรียนต้องเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ และเชื่อว่าครูเป็นคนดีจึงเป็นที่นับถือ
 ยกย่องของบุคคลทั่ว ๆ ไป ในโรงเรียนเองครูยังเชื่อว่า ผู้บริหารเป็นผู้นำในทุกด้าน
 การบริหารของผู้บริหารจะเป็นไปในรูปแบบระบบราชการ ครูไม่ว่าในโรงเรียนเดียวกันหรือ
 ต่างโรงเรียนจะให้ความร่วมมือ และครูต่างก็ดูแลศิษย์อย่างเอาใจใส่และเป็นกันเอง

บทที่ 5

บทย่อ สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายและพรรณนาวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน

จุดมุ่งหมายทั่วไป

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาพรวมของวัฒนธรรมโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน ในจังหวัดชัยภูมิ

ความมุ่งหมายเฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออกในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิด และข้อความ ได้แก่ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ หลักสูตร ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน และโครงสร้างองค์การ
 - 1.2 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรม และสัญลักษณ์ ได้แก่ ผลงานสร้างสรรค์ และสัญลักษณ์ของโรงเรียน
 - 1.3 พฤติกรรมที่แสดงออก และปรากฏให้เห็น ได้แก่ ระเบียบปฏิบัติ พิธีการหรืองานพิธี การเรียนการสอน กฎระเบียบของโรงเรียน การสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม และรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ต่อโรงเรียน

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบค่านิยมในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ซึ่งประกอบด้วย ยุทธวิธีหรือยุทธศาสตร์ นโยบาย และปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา

3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคติฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลาง ซึ่งเป็นความเชื่อที่สำคัญ 5 ด้าน คือ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน ลักษณะของพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน และลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน

4. เพื่อสรุปผลภาพรวม และอภิปรายความแตกต่างของวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี และกำหนดวิธีการศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ผู้วิจัยเข้าไปปฏิบัติงานสนามอยู่ในโรงเรียนที่จะศึกษา จำนวน 4 โรงเรียน และใช้เวลาศึกษาโรงเรียนละ 3 สัปดาห์ รวมเวลาการปฏิบัติงานสนามประมาณ 3 เดือน วัฒนธรรมโรงเรียนที่ทำการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาวัฒนธรรมของโรงเรียนจากผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน และศึกษาองค์ประกอบทุกระดับของวัฒนธรรมโรงเรียน ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบต่าง ๆ และสรุปเป็นวัฒนธรรมโดยรวมของโรงเรียนได้

ประชากร

ประชากรของการศึกษาวิจัยได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในจังหวัดชัยภูมิ และเอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับโรงเรียนมัธยมศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง

หน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียน และตัวอย่างในการศึกษาในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน เอกสารและกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยผู้วิจัยได้

ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวข้างต้น ดังนี้ 1. การเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่ายจากโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 1,500 คนขึ้นไป ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสตรีชัยภูมิ และโรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา และเลือกโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่ายจากโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 1,500 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 2 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายน และโรงเรียนคอนสวรรค์ 2) การเลือกผู้บริหาร ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงจากจำนวนผู้บริหารทั้งหมดในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนละ 5 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการ อีก 4 คน เป็นผู้บริหารรวม 19 คน 3) การเลือกครูอาจารย์ ผู้วิจัยเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายจากจำนวนครูอาจารย์ทั้งหมดในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง จำนวนเท่ากัน ดังนี้ ครูอาจารย์ผู้ถูกสังเกตพฤติกรรมการสอนโรงเรียนละ 7 คน เป็นครูอาจารย์จากโรงเรียนขนาดใหญ่ 14 คน และขนาดกลาง 14 คน รวม 28 คน ครูอาจารย์ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จากโรงเรียนขนาดใหญ่ 15 คน และขนาดกลาง 14 คน รวม 29 คน และครูอาจารย์ผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 30 คน จากโรงเรียนขนาดใหญ่ 60 คน และขนาดกลางจำนวน 60 คน รวม 120 คน 4) การเลือกนักเรียน ผู้วิจัยเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างง่ายจากจำนวนนักเรียน ทั้งหมดในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง จำนวนเท่ากัน โดยสุ่มจากนักเรียน ชั้น ม.1 ถึง 6 ชั้นละ 10 คน รวมโรงเรียนละ 60 คน เพื่อตอบแบบสัมภาษณ์เป็นนักเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 107 คน และขนาดกลาง 120 คน รวม 227 คน 5) การเลือกปกครองนักเรียน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง โดยเจาะจงเลือกผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในข้อ 4) เพื่อตอบแบบสัมภาษณ์ จากโรงเรียนขนาดใหญ่ 107 คนและขนาดกลาง 120 คน รวม 227 คน 6) การเลือกเอกสารและหลักฐานรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน ผู้วิจัยเจาะจงเลือกเอกสารและหลักฐานต่าง ๆ เหล่านี้ในช่วงปีการศึกษา 2536 - 2539 และผู้วิจัยศึกษาโดยการสังเกตกิจกรรมและหลักฐานต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปปฏิบัติงานในสนามในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนละประมาณ 3 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี 9 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน ฉบับที่ 3 แบบบันทึกการศึกษาค้นคว้าเอกสาร ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ฉบับที่ 6 แบบสัมภาษณ์นักเรียน ฉบับที่ 7 แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ฉบับที่ 8 แบบสอบถามผู้บริหาร และฉบับที่ 9 แบบสอบถามครูอาจารย์

การดำเนินการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มปฏิบัติงานสนาม (Field Work) โดยเข้าไปอยู่ในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นต้องใช้ในการศึกษา ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบเปิดเผย (Overt Approach)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้ ผู้วิจัยได้กระทำดังนี้ 1) ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกภาคสนาม ได้แก่ ข้อมูลจากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก การสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน และการศึกษาเอกสารที่เป็นความถี่ รวบรวมเป็นค่าความถี่ และเป็นค่าร้อยละ 2) ข้อมูลจากแบบบันทึกภาคสนาม ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและการศึกษาเอกสารซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพอื่น ๆ รวบรวมโดยวิธีการอุปนัย (Inductive Approach) และ 3) ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และการทดสอบค่า $t(t\text{-test})$

สรุปผล

จากการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง 2 โรงเรียน และในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ 2 โรงเรียน ปรากฏผลโดยรวมว่าโรงเรียนทั้งสองขนาดมีวัฒนธรรมค่อนข้างจะสอดคล้องกันมาก โดยสรุปเป็นวัฒนธรรมในแต่ละระดับได้ ดังนี้คือ

1. วัฒนธรรมระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ซึ่งมีส่วนประกอบ
ดังนี้

1.1 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิดและข้อความ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
ทั้งสองขนาด มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดตามกรอบนโยบายที่กรมสามัญศึกษากำหนด
ใช้หลักสูตร ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนการบันทึกประวัติหรือเรื่องราวของ
โรงเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีเกียรติประวัติของโรงเรียน ครูอาจารย์และนักเรียน ที่
เป็นผลงานดีเด่นทางวิชาการมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง

1.2 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมและสัญลักษณ์ พบว่า ในแต่ละโรงเรียนมี
เครื่องหมายและสัญลักษณ์ประจำโรงเรียน เช่น ตราประจำโรงเรียน เครื่องแบบนักเรียน
ธงประจำโรงเรียน ลักษณะสิ่งก่อสร้าง เช่น อาคารเรียน ห้องสมุด ฯลฯ นอกจากนี้ยังมี
สัญลักษณ์อื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม แต่แสดงความเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนด้วย เช่น
เพลงประจำโรงเรียน บรรยากาศในโรงเรียน ความผูกพันระหว่างครู-นักเรียน รูปแบบการ
ประชาสัมพันธ์ ผลงานดีเด่นของโรงเรียน ฯลฯ โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างพยายามอนุรักษ์
สัญลักษณ์ที่ดีเด่นของโรงเรียนตนเองไว้ ในเรื่องผลงานสร้างสรรค์ เช่น สิ่งประดิษฐ์ รางวัล
ผลงานดีเด่น ในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง

1.3 พฤติกรรมที่แสดงออกและปรากฏให้เห็น ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมี
ระเบียบปฏิบัติและกฎระเบียบของโรงเรียนเหมือนกัน โรงเรียนขนาดใหญ่มีพิธีการหรืองานพิธี
ที่เป็นทางการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ส่วนการเรียนการสอนโรงเรียนทั้งสองขนาด
มีการบริหารชั้นเรียนเหมือนกัน ในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งสอนให้นักเรียนคิดเป็น แต่ในโรงเรียน
ขนาดกลาง มุ่งเน้นการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และมุ่งให้นักเรียนเรียนจบการศึกษา
ส่วนรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน และการสนับสนุนทางจิตวิทยาและการ
สนับสนุนทางสังคมมีไม่ปรากฏเด่นชัดในโรงเรียนทั้งสองขนาด

2. วัฒนธรรมระดับที่ 2 ค่านิยม จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ปรากฏผลว่า ครูใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางมีค่านิยมใกล้เคียงกันมาก กล่าวคือจะมีค่านิยม
แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้สองกลุ่มคือ กลุ่มค่านิยมด้านวิชาการ และกลุ่มค่านิยมด้านการปฏิบัติ
งาน ดังนี้

2.1 ในกลุ่มค่านิยมด้านวิชาการ ประกอบด้วย ค่านิยมมุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ มุ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียง ความมุ่งมั่นในการสอน มุ่งใช้สื่อและยุทธวิธีในการสอน ความศรัทธาในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ความเชื่อมั่นในหลักสูตรมุ่งความสำเร็จของนักเรียนและมุ่งการชมเชย เมื่อนักเรียนตอบถูก-ให้อภัยเมื่อผิด

2.2 ในกลุ่มค่านิยมด้านการปฏิบัติงานประกอบด้วย ค่านิยมมุ่งปฏิบัติตามระเบียบ มุ่งยึดเอกสารราชการ มุ่งพัฒนาโรงเรียน มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มุ่งการทำงานแบบร่วมมือ มุ่งความเป็นประชาธิปไตย มุ่งการยกย่องชมเชย เชื่อมั่นในผู้บริหาร และเชื่อฟังผู้นำ

ความแตกต่างเล็กน้อยที่พบในด้านวิชาการ พบว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้สอนมุ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียงมากกว่าในขณะที่โรงเรียนขนาดกลาง ครูมุ่งสร้างสื่อการสอนและยุทธวิธีในการสอนมากกว่า ส่วนในด้านปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีลักษณะความเป็นประชาธิปไตย มากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง ค่านิยมเหล่านี้สะท้อนถึงยุทธวิธี นโยบาย และปรัชญา การจัดการศึกษาในโรงเรียน

3. วัฒนธรรมระดับที่ 3 คติฐานที่เป็นความเชื่อที่ผู้เกี่ยวข้องยอมรับร่วมกันอย่างไม่มีการขอสงสัยโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งสองขนาดมีคติฐานไม่แตกต่างกันมาก โดยทุกฝ่ายมีคติฐานร่วมกันว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นคนดี และมุ่งพัฒนาตนเอง ซึ่งเป็นที่ยกย่องของคนทั่ว ๆ ไป ผู้บริหารเป็นผู้ชี้นำแนวทางการดำเนินงานโรงเรียนในทุกด้าน และมีการบริหารแบบระบบราชการ ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์แบบร่วมมือกัน ครูมีหน้าที่ดูแลนักเรียนทั้งในทางวิชาการและการเอาใจใส่ดูแล

อภิปรายผล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาภาพรวมและองค์ประกอบของวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา และศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและแตกต่างของวัฒนธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาสองขนาด คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ และโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง ในจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยได้อภิปรายผลจากการวิจัยใน 3 แนวทางดังต่อไปนี้

1. การอภิปรายแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยยึดหลักการศึกษาองค์ประกอบของวัฒนธรรม (Schein. 1988, 1991) และ แบริ์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน (Beare, Caldwell and Millikan. 1989 : 174 - 199) โดยศึกษาถึงวัฒนธรรมใน 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ระดับที่ 2 ได้แก่ ค่านิยม และ ระดับที่ 3 ได้แก่ คติฐาน รวมตลอดจนศึกษาปฏิสัมพันธ์ของระดับของวัฒนธรรมทั้งสามระดับ และปฏิสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก ปัญหาที่สำคัญในเรื่องแนวคิดในการศึกษาวิจัย มีดังนี้

1.1 ข้อจำกัดของข้อมูล ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณลักษณะมากกว่าเชิงปริมาณ วงจำกัด (Space) ของข้อมูลในแต่ละด้านมีไม่แน่นอน ทำให้ผู้วิจัยขาดการหาความเที่ยงตรงในการเป็นตัวแทนของข้อมูลที่ได้จากการศึกษาตัวอย่าง เช่น การหาพฤติกรรมที่แสดงออกของครูอาจารย์ ซึ่งวงจำกัดของพฤติกรรมมีหลายอย่างมาก การศึกษาครั้งนี้ มิได้ค้นพบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมในองค์การมารวบรวมวงรอบของการเก็บข้อมูลด้วยซึ่งจะทำให้แนวทางการรวบรวมข้อมูลมีความเป็นปรนัยมากยิ่งขึ้น

1.2 แนวทางในการสรุปผลแต่ละขั้นตอนมีวิธีการ (Methodology) ของการสรุปผลไม่ชัดเจน และมีความเป็นอัตนัย (Subjective) มากเกินไป ซึ่งเป็นปัญหาโดยทั่วไปของการวิจัยเชิงคุณภาพ

1.3 ในแนวคิดการศึกษาของชายัน และแบริ์ คาลด์เวลล์ และมิลลิแกน ที่กำหนดเป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ ขาดความชัดเจนในการกำหนดวิธีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ ทำให้ผลในการศึกษาปฏิสัมพันธ์ของวัฒนธรรมในแต่ละระดับในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไม่ชัดเจน

2. การอภิปรายผลการวิจัย

2.1 ผลการเปรียบเทียบวัฒนธรรมของโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ทั้งโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในจังหวัดชัยภูมิ มีวัฒนธรรมคล้ายคลึงกันมากในทุกระดับของวัฒนธรรม กล่าวคือ มีสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก มีค่านิยม และมีคติฐานคล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากโรงเรียนทั้งสองขนาดมีโครงสร้างองค์การที่เป็นแบบระบบราชการเหมือนกัน เป้าหมายวัตถุประสงค์ และหลักสูตร ก็กำหนดตามเอกสารราชการของกรมสามัญศึกษา รวมทั้งการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมีระบบบริหารแบบราชการ เช่นเดียวกัน แม้ว่าโรงเรียนขนาดใหญ่จะมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ และบุคลากร มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง แต่

การจัดการศึกษาของโรงเรียนที่มุ่งเน้นวิชาการ ก็สามารถดำเนินการได้ตามศักยภาพของแต่ละโรงเรียน ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กล่าวคือ มีความรับผิดชอบ มีความขยัน มีความกระตือรือร้น มีวิธีการพัฒนาตนเอง และมุ่งมั่นในการสอน ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาได้ตามความสามารถ สำหรับค่านิยมในการปฏิบัติตามระเบียบก็เช่นเดียวกัน โรงเรียนทั้งสองขนาดมุ่งปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ ซึ่งครูอาจารย์และนักเรียน ยึดถือปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด จึงพบว่า ครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นผู้ยึดมั่นในระเบียบ และไม่ปรากฏว่านักเรียนมีปัญหาด้านความประพฤติที่ร้ายแรง ถึงขั้นเป็นอุปสรรคต่อการบริหารหรือการจัดการศึกษา คงจะมีปัญหาบ้างก็สามารถแก้ไขปัญหานั้นได้

โรงเรียนทั้งสองขนาดจึงมุ่งเน้นการพัฒนาด้านวิชาการเป็นสำคัญ เป็นที่น่าสังเกตว่าโรงเรียนขนาดกลาง มีสภาพกายภาพที่สมบูรณ์น้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ที่ตั้งอยู่ห่างจากเทศบาลเมือง ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่ อยู่ในเขตเทศบาลเมือง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนขนาดกลางเป็นโรงเรียนที่ห่างไกลตัวเมือง เป็นโรงเรียนในชนบท โรงเรียนขนาดใหญ่เป็นโรงเรียนในเมือง ความแตกต่างของโรงเรียนทั้งสองขนาดไม่เป็นผลให้วัฒนธรรมโรงเรียน แตกต่างกันไป เพราะต่างก็สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียนได้ตามศักยภาพ ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ นักเรียนในโรงเรียนขนาดกลางเป็นเด็กชนบท เป้าหมายในการศึกษาส่วนใหญ่มุ่งเรียนให้จบหลักสูตร เพื่อออกไปประกอบอาชีพ ความมุ่งมั่นศึกษาต่อในระดับสูงมีน้อยกว่านักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลางจึงมุ่งเน้นเป็นวิชาการ ควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นข้อแตกต่างประการหนึ่งที่พบ

2.2 ผลการวิจัยด้านสิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก

2.2.1 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปแบบของความคิดและข้อความ ในโรงเรียน

ทั้งสองขนาดมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หลักสูตรและโครงสร้างองค์การเหมือนกัน เพราะโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงต้องกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ตามกรอบนโยบายที่กรมสามัญศึกษากำหนด และกำหนดหลักสูตรตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการซึ่งโรงเรียนต้องปรับให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีเกียรติประวัติที่เป็นผลงานดีเด่นของครูอาจารย์ และนักเรียนมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง เพราะมีความพร้อมด้านบุคลากรมากกว่า

2.2.2 สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมหรือสัญลักษณ์ ในโรงเรียนทั้งสองขนาด มีผลงานสร้างสรรค์และสัญลักษณ์ของโรงเรียนเหมือนกัน แต่ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีผลงานสร้างสรรค์ด้านวิชาการมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง เนื่องจากมีความพร้อมของบุคลากรมากกว่า ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีผลงานด้านจริยธรรม และวิชาชีพน้อยมาก

2.2.3 พฤติกรรมที่แสดงออกและปรากฏให้เห็น ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีระเบียบปฏิบัติ กฎระเบียบของโรงเรียนเหมือนกัน เพราะต่างก็ปฏิบัติตามระเบียบของทางราชการ โรงเรียนขนาดใหญ่มีพิธีการหรืองานพิธีที่เป็นทางการมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งตรงกับการศึกษาของเคิร์ชเนอร์ (Kirchner. 1993 : 2186 - A) ที่พบว่า พิธีการงานพิธี บุคคลดีเด่น และสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์มีมากกว่าเรื่องราวหรือเรื่องเล่า ผู้บริหารสามารถใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนได้รูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น การแต่งกาย การแสดงออก ภาษา ความรู้สึกผูกพันในโรงเรียนและการสนับสนุนโรงเรียน (Melnick. 1989 : 1949-A) สำหรับการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งสอนให้นักเรียนคิดเป็น ซึ่งเป็นการมุ่งพัฒนาให้นักเรียนก้าวหน้าไปอีกระดับหนึ่งตามศักยภาพของนักเรียน แต่ในโรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้นักเรียนจบการศึกษาโดยเน้นการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน ซึ่งเป็นการพัฒนานักเรียนตามความสามารถ เป็นที่น่าสังเกตว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนทั้งสองขนาด ต่างมุ่งมั่นในการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนตามความพร้อมของนักเรียน ส่วนรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียนและการสนับสนุนทางจิตวิทยา และการสนับสนุนทางสังคม ไม่ปรากฏเด่นชัดในโรงเรียนทั้งสองขนาด

2.3 ผลการวิจัยด้านค่านิยม

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ค่านิยมในโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มค่านิยมที่เกี่ยวข้องทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มุ่งส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ และกลุ่มค่านิยมด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นกลุ่มค่านิยมที่มุ่งบอกให้ทราบถึงลักษณะความสัมพันธ์ภายในองค์กรและการบริหารองค์กร กล่าวคือ ค่านิยมนี้ได้บ่งบอกให้ทราบว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้ความสามารถในการเป็นผู้นำอย่างสูง เพราะครูอาจารย์จะเป็นผู้ที่อยู่ในระเบียบวินัย เชื่อมั่นและเชื่อฟังในผู้บริหาร ดังนั้นการแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนจึงน่าจะมีความสำคัญ กล่าวคือต้องให้ได้ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่สามารถกำหนดแนวทางให้แก่ผู้ตามซึ่งได้แก่ ครู-อาจารย์ได้อย่างถูกต้อง จากผลการศึกษาครั้งนี้จะสรุปถึงค่านิยมของครู

ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดกลางได้ว่า ต้องทำตามกฎระเบียบ เชื่อฟังผู้นำ และใฝ่วิชาการ ข้อสังเกตจากการศึกษาในเรื่องค่านิยมจะพบว่าค่านิยมในโรงเรียนก็ไม่ครอบคลุมถึงเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่แท้จริงตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถในทักษะวิชาชีพ และวิชาการตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม มีสุขภาพพลานามัยที่สมบูรณ์ เห็นความสำคัญและคุณค่าของศิลปะวัฒนธรรมของทรัพยากร จะเห็นได้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาขาดค่านิยมที่จะส่งเสริมทักษะทางอาชีพ สุขภาพพลานามัย คุณค่าทางศิลปะ ฯลฯ แต่มุ่งเน้นทางด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว

ผลจากการศึกษาที่พบว่า ค่านิยมในโรงเรียนมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มด้านวิชาการ และกลุ่มด้านปฏิบัติงานข้างต้นสอดคล้องกับผลการศึกษาค่านิยมคนไทยของ สุนทรี โคมิน และสนิท สมักรการ (2522 : 17) ที่พบว่า ค่านิยมของคนไทยมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ค่านิยมที่เป็นแนวทาง (Means) ที่จะนำไปสู่ ค่านิยมเป้าหมายปลายทาง (Ends) ค่านิยมในโรงเรียนมีระเบียบปฏิบัติ และภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นแนวทาง ส่วนจุดหมายปลายทางของโรงเรียนคือความเป็นเลิศทางวิชาการ ลักษณะที่ครูอาจารย์ในโรงเรียนมัศึกษามีค่านิยมที่จะทำตามกฎระเบียบปฏิบัติมีลักษณะคล้ายคลึงกับผลงานของ ไพศาล ไกรสิทธิ์ (2524) ที่ว่าคนไทยต้องการทำงานที่ไม่ต้องเสี่ยง กล่าวคือ ครูไม่ต้องการมีความคิดแปลกแยกที่จะเสี่ยงต่อการผิดระเบียบวินัยนอกจากนั้น ยังสอดคล้องกับงานของ ประเสริฐ จรรย์านุกูล (2536) ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์การของวิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช มีรูปแบบวัฒนธรรมราชการสูง

2.4 ผลการวิจัยด้านคติฐาน

คติฐานเกี่ยวกับครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่พบจากการวิจัยมีลักษณะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของความเชื่อของคนไทยที่เกี่ยวกับครูไทย การวิจัยนี้พบว่า คติฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ ครูต้องเป็นคนดีมุ่งพัฒนาตนเอง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำและชี้แนะในทุก ๆ ด้าน การบริหารจะเป็นแบบระบบราชการ ครูต้องร่วมกันและดูแลนักเรียนทั้งทางด้านวิชาการและด้านอื่น ๆ ผลจากการศึกษาคติฐานมีลักษณะเช่นเดียวกับผลงานการศึกษาค่านิยม กล่าวคือ คติฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีเพียงด้านวิชาการเป็นจุดมุ่งหมายหลักเพียงด้านเดียว ขาดคติฐานในการพัฒนานักเรียนในด้านอื่น ๆ เพื่อให้ได้เยาวชนที่มีคุณลักษณะตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7

3. อภิปรายผลทางการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ต่อคุณภาพการศึกษา

ผลการศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียน พบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ ต่อ คุณภาพการศึกษา ได้แก่ ค่านิยมและคตินิยม ผู้วิจัยได้เสนอผลการอภิปรายดังนี้

3.1 ค่านิยม

ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีค่านิยมในการมุ่งเน้นวิชาการและมุ่งเน้นการปฏิบัติตามระเบียบ แต่ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีค่านิยมในการมุ่งเน้นวิชาการเท่าเทียมกับการมุ่งคุณธรรมจริยธรรม และมีค่านิยมการมุ่งเน้นปฏิบัติตามระเบียบ เช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดใหญ่ การมุ่งให้ความสนใจกับงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ตรงกับงานวิจัยของ รสริน นิตินันท์ (2535) ที่พบว่า ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้บริหารมุ่งให้ความสนใจกับงานวิชาการมากที่สุด แต่งานโรงเรียนกับชุมชนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ค่านิยมหรือวัฒนธรรมโรงเรียนดังกล่าวมีอิทธิพลต่อผู้บริหารโรงเรียน (Greenfield. 1985 : 109) และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริหาร (Goodchild and Holly. 1989 : 141) ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ (Johnson. 1992 (b) : 79 ; citing Johnson and Ramos de Perez. 1985 ; Sarason, 1982.) ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดได้นำนโยบายคุณธรรมวิธี นโยบาย และปรัชญาการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดังนี้

ด้านการกำหนดคุณธรรมวิธีในการบริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนทั้งสองขนาดบริหารโรงเรียนโดยมุ่งเน้นการใช้คำสั่งแบบทางการ กำกับติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ และยึดกฎระเบียบเป็นกรอบแนวทางให้ครูอาจารย์ถือปฏิบัติ ซึ่งเป็นพฤติกรรมผู้นำแบบสั่งการตามแนวคิดของ ฮอย และ โคลเวอร์ (Hoy and Clover. 1986) ฮอยและโคลเวอร์ได้แบ่งพฤติกรรมผู้บริหารโรงเรียน 3 ด้าน คือ ด้านพฤติกรรมสนับสนุน พฤติกรรมสั่งการ และพฤติกรรมขัดขวาง ด้านพฤติกรรมสนับสนุน เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีแนวการบริหารที่เปิดโอกาสให้ครูอาจารย์ได้แสดงความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะจากครูอาจารย์ และให้คำแนะนำแก่ครูอาจารย์ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสร้างสรรค์ ด้านพฤติกรรมสั่งการ เป็นพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนที่มีแนวทางการบริหารที่มุ่งการกำกับติดตามงานอย่าง ต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมุ่งใช้ กฎระเบียบ เป็นกรอบกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน ส่วนด้านพฤติกรรม ขัดขวาง เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียน มุ่งให้ครูอาจารย์ปฏิบัติหน้าที่

อื่นที่นอกเหนือจากหน้าที่สอนมากเกินไป ทำให้เป็นปัญหาต่อการสอนซึ่งเป็นหน้าที่หลัก พฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาด เป็นพฤติกรรมแบบสั่งการ กล่าวคือ ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดได้กำหนดให้ครูอาจารย์ รวมทั้งนักเรียนได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับวิชาการมากที่สุด การประชุมกลุ่มย่อยเป็นการประชุมทางวิชาการมากกว่าเรื่องอื่น การจัดทำเอกสารคู่มือครู และคู่มือนักเรียน มีเนื้อหาเกี่ยวกับงานวิชาการ กฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติในโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งครูอาจารย์และนักเรียนจะต้องถือเป็นแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า บรรยากาศและสภาพแวดล้อมในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความเป็นระเบียบ มีบรรยากาศทางวิชาการ ซึ่งจากการสังเกตของผู้วิจัย ก็พบว่า อาคารสถานที่ในโรงเรียนมีความเหมาะสม ห้องเรียนสะอาด เป็นระเบียบ มีแผนภูมิป้ายนิเทศ ผู้บริหารมุ่งพัฒนาครูอาจารย์ สนับสนุนให้ครูอาจารย์เข้ารับการอบรมสัมมนา และศึกษาดูงาน ส่งเสริมให้มีการใช้สื่อการสอนและใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งพัฒนาสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้บรรยากาศของการเรียนรู้ ส่งเสริมให้จัดทำแผนภูมิ ป้ายนิเทศ มีห้องสมุดเคลื่อนที่ และห้องสมุดหมวด ซึ่งพบว่าโดยรวมแล้วในโรงเรียนขนาดใหญ่มีมากกว่าในโรงเรียนขนาดกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความพร้อมด้านงบประมาณ และบุคลากรของโรงเรียน ที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีย่อมมีมากกว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดได้มีคำสั่งให้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เพื่อกำหนดกิจกรรมงานและโครงการ ตามกรอบนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งมีการติดตามผลการปฏิบัติตามปฏิบัติการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้บริหารมุ่งส่งเสริมโครงการนักเรียนดีเป็นพิเศษเพื่อมุ่งให้นักเรียนสอบเข้าศึกษาต่อระดับสูงได้ แต่ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมุ่งให้นักเรียนเรียนดี และประพฤติดี ควบคู่กันไปนอกเหนือจากงานด้านวิชาการและการปฏิบัติตามระเบียบ นอกจากนั้น ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดยังมุ่งสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู และนักเรียน โดยการประกาศยกย่องชมเชยครูอาจารย์ และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น มอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล และประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานสู่สาธารณชน รวมทั้งมีโครงการยกย่องเชิดชูเกียรติยศผู้มีผลงานดีเด่นด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารมียุทธวิธีในการบริหารทั้งแบบมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ การบริหารงานทั่วไปในโรงเรียนส่วนใหญ่

พบว่า ในโรงเรียนทั้งสองขนาดผู้บริหารยึดกฎระเบียบในการบริหารงาน ส่วนงานวิชาการ งานปกครอง งานบริการและงานชุมชนนั้น ผู้อำนวยการมอบหมายให้ช่วยผู้อำนวยการรับผิดชอบดำเนินการ แต่อยู่ภายใต้การตัดสินใจของผู้อำนวยการ ส่วนงานโรงเรียนกับชุมชน มีการปฏิบัติแต่ไม่ปรากฏเด่นชัดในโรงเรียนทั้งสองขนาด ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ สุปัตรา สุมโนมหาคุณ (2534) ที่พบว่า ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น บุคลากรในโรงเรียนไม่เห็นความสำคัญในการให้ความร่วมมือพัฒนาชุมชน คงมุ่งเน้นการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาลลาฟเฟอร์ (Gallagher. 1991 : 486 - A) ที่พบว่า ค่านิยมหลักของ วัฒนธรรมโรงเรียนคือ ให้ความสำคัญต่อการสอนมากกว่าอย่างอื่น ส่วนยุทธวิธีในการบริหารพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดมุ่งทั้งงานและมุ่งสัมพันธ์

นโยบายการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งสองขนาดนั้น ผู้บริหารกำหนดนโยบายตามเป้าหมายเช่นเดียวกัน ซึ่งมีทั้งด้านปริมาณและด้านคุณภาพ โดยมีนโยบายมุ่งเน้นพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนเป็นเป้าหมายหลัก ในโรงเรียนทั้งสองประเภทได้จัดสรรงบประมาณสำหรับงานวิชาการมากที่สุด คือ เกือบครึ่งหนึ่งของงบประมาณทั้งหมดของโรงเรียน การกำหนดนโยบายของโรงเรียนนั้น โรงเรียนทั้งสองขนาดให้กำหนดตามกรอบนโยบายของกรมสามัญศึกษาซึ่งผู้บริหารโรงเรียนได้นำมาปรับให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อมทั้งด้านงบประมาณ และด้านบุคลากรของโรงเรียน ปรากฏว่า ไม่เป็นปัญหาแต่อย่างใด

ปรัชญาการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งสองขนาด มีปรัชญาควรมุ่งเน้นวิชาการเป็นประการสำคัญ โดยในโรงเรียนขนาดใหญ่ ผู้บริหารมีปรัชญาการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ความสำคัญด้านวิชาการมากกว่าด้านอื่น แต่ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง มีปรัชญาการจัดการศึกษาที่มุ่งให้ความสำคัญด้านวิชาการและด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมเท่าเทียมกัน ปรัชญาของโรงเรียนทั้งสองขนาดมีปรากฏในคู่มือนักเรียนและเอกสารอื่น ๆ ของโรงเรียน จะเห็นได้ว่า นโยบายและยุทธวิธีเป็นลักษณะของค่านิยมวิธีปฏิบัติที่นำไปสู่การดำเนินงาน และปรัชญาของโรงเรียนในที่นี้ ในด้านการบริหาร วัฒนธรรม มีอิทธิพลอย่างมากต่อการบริหารโรงเรียน (Goens and Clover. 1991 : 257) ซึ่งจะทบทวนที่หลัก 3 ประการ คือ 1) เป็นเครื่องมือหรือเป็นวิธีการที่จะทำให้โรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ รวมทั้งเป็นเทคนิควิธีที่จะปฏิบัติงานในโรงเรียน 2) เป็นกฎเกณฑ์หรือเป็นระเบียบของการกระทำ หรือการปฏิบัติงานของบุคคล และ 3) วิถีทางตามที่กำหนดในเป้าหมายซึ่งแปลความหมายให้แก่แต่ละคนทราบดีตามค่านิยมของตน (Reid. 1992 : 58 - 66)

3.2 คติฐาน

ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาด บริหารโรงเรียนแบบระบบราชการ พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหาร เป็นพฤติกรรมกาสั่งการมากกว่าพฤติกรรมอื่น ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มุ่งเน้นวิชาการ และมุ่งปฏิบัติตามระเบียบ ส่วนโรงเรียนขนาดกลาง ผู้บริหารมุ่งเน้นวิชาการควบคู่กับมุ่งคุณธรรมจริยธรรม และมุ่งปฏิบัติตามระเบียบเช่นเดียวกัน ซึ่งเห็นได้จากคุณลักษณะต่อไปนี้

3.2.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

3.2.1.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งการเป็นผู้นำชุมชนทั้งด้านวิชาการ ด้านเทคโนโลยี และการให้บริการอื่น ๆ ผู้บริหารเป็นผู้สั่งการให้ปฏิบัติในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีโครงการวิทยาการเคลื่อนที่สู่ชุมชน โรงเรียนขนาดกลาง มุ่งเป็น ผู้นำชุมชนในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่ดีของท้องถิ่น

3.2.1.2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์การทางการศึกษาอื่น พบว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดต่างมุ่งการแข่งขันในด้านวิชาการ ส่งเสริมให้นักเรียนเข้าประกวดและแข่งขัน ทั้งด้านวิชาการ และทักษะความสามารถด้านอื่น ๆ แต่ในขณะเดียวกัน โรงเรียนทั้งสองขนาดก็มุ่งสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นด้วยเช่นกัน เช่นการจัดกิจกรรมทางวิชาการ การจัดแสดงผลงานโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์โรงเรียนต่อชุมชน

3.2.2 ด้านสภาพความเป็นจริงของโรงเรียน พบว่า ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมุ่งการพัฒนาทั้งการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนทั้งสองขนาดให้การสนับสนุนและส่งเสริม เช่น ให้ครูอาจารย์ร่วมมือจัดทำสื่อการสอน ทาเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน

3.2.3 คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน เป็นคนมีความรับผิดชอบ มีความขยัน และเอาใจใส่ ต่อนักเรียนซึ่ง น่าจะสรุปได้ว่า มีคุณลักษณะที่ประสงค์ ตามทฤษฎี Y ของแมคเกรเกอร์ซึ่งเป็นผลทำให้การบริหารงานในโรงเรียนมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรพจน์ สุทธิสัย (2536) ที่พบว่า วัฒนธรรมองค์การของผู้บริหารที่มีฐานคติ ในการบริหาร

งานตามทฤษฎี Y ของแมกเกรเกอร์เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การมากกว่าองค์การที่ผู้บริหารในการบริหารตามทฤษฎี X ในด้านผลของพฤติกรรมการทำงาน และเรื่องค่านิยมในการทำงานของพนักงาน และปรัชญาในการดำเนินงานขององค์การ

3.2.4 ด้านลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนโดยส่วนรวมแล้วพบว่า บุคลากรในโรงเรียนทั้งสองขนาด เป็นผู้มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ มีความมุ่งมั่นในการสอน ใช้สื่อการสอน และใช้นวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ครูอาจารย์มุ่งพัฒนาตนเอง เข้ารับการอบรมสัมมนา และศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ว่า ครูอาจารย์ในโรงเรียนทั้งสองขนาดมีความกระตือรือร้นและมุ่งพัฒนาตนเอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของนางเยาว์ ธาราศรีสุทธิ(2536 : 858 - 859) ที่พบว่า พฤติกรรมหรือลักษณะนิสัยบางประการของครูอาจารย์ หรือผู้ร่วมงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่มักจะเฉื่อยชาและไม่เอาใจใส่ในการทำงาน เป็นปัญหา และอุปสรรคในการบริหารของผู้บริหารในการตัดสินใจสั่งการ

3.2.5 ด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ครูกับครู และครูกับนักเรียน

3.2.5.1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครู ผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับครูแบบทางการ เป็นส่วนใหญ่ โดยใช้คำสั่งในการมอบหมายงานให้ครูอาจารย์ปฏิบัติ จึงเป็นความสัมพันธ์แบบระบบราชการ

3.2.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครู ส่วนใหญ่ครูกับครูมีความสัมพันธ์แบบร่วมมือมากกว่าแบบอื่น โดยที่ครูมีการช่วยเหลือสนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกัน มีการยอมรับกันทั้งด้านความรู้ความสามารถและการทำงาน ซึ่งเป็นพฤติกรรมแบบร่วมมือ (Hoy and Clover. 1986) การค้นพบนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ กัลลาฟเฟอร์ (Gallagher. 1991 : 1962-A) ที่พบว่า คติฐานของโรงเรียนมีความเชื่อว่า พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียนคือการแลกเปลี่ยน

3.2.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่า ครูเอาใจใส่ต่อนักเรียนทั้งด้านวิชาการ และเรื่องส่วนตัว จึงสรุปว่า ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์โดยวิชาชีพและแบบครอบครัวเท่าเทียมกัน

วัฒนธรรมโรงเรียน หรือความเชื่อเกี่ยวกับงาน คน และ ความสัมพันธ์เหล่านี้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียน (Goodchild and Holly. 1989 : 141) เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้บุคลากรในโรงเรียนมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระบบโรงเรียน และเป็นเครื่องมือที่จะเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนให้ดำเนินไปได้ (Hanson. 1991 : 68 - 69 - A) ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงสามารถใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการบริหารโรงเรียนโดยประยุกต์ให้เหมาะสมกับขนาด สภาพแวดล้อม กระบวนการทำงาน และประวัติความเป็นมาของโรงเรียน เช่น วัฒนธรรมการดำเนินงานที่เป็นระบบระเบียบ เป็นไปตามระบบราชการ การวางแผนและการตัดสินใจเป็นไปตามเหตุและผล กำหนดบทบาทหน้าที่ของทุกคนชัดเจน และเน้นการจัดองค์การตามลำดับขั้นของการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เรียกว่า วัฒนธรรมบทบาท (Role Culture) หรือวัฒนธรรมแบบราชการ (Bureaucratic Culture) (Bell. 1988 : 100 ; citing Handy. 1984 ; Everard and Morris. 1991 : 167 - 168 ; citing Handy. 1986 ; Jone. 1987 : 124 - 125 ; citing Handy)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาวิจัยวัฒนธรรมโรงเรียน ผู้วิจัยจึงให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1. การบริหารโรงเรียนควรจะต้องเน้นการบริหารงานโรงเรียนทั้ง 6 ด้าน ให้ใกล้เคียงกัน ผู้บริหารควรพยายามสร้างค่านิยมที่ดีให้แก่บุคลากรในองค์กร ต่องานด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากงานด้านวิชาการด้วย
2. การจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้บริหารของกรมสามัญศึกษา และการอบรมหลักสูตรเตรียมผู้บริหารระดับสูงของกรมสามัญศึกษา ควรจะเพิ่มเวลาในการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติให้มากขึ้น ควรให้ความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมโรงเรียนด้วย รวมทั้งควรมีการประเมินผลอย่างเข้ม
3. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความเข้าใจในวัฒนธรรมโรงเรียนของตน เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบาย และยุทธวิธีที่จะสร้างค่านิยมที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาโรงเรียน เช่น
 - 3.1 โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และไม่แปลกแยกจากชุมชน จากผลการวิจัยนี้พบว่า โรงเรียนมีบทบาทเป็นผู้นำชุมชนในทุกด้าน ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบาย

ให้การมัธยมศึกษาเป็นเครื่องมือส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในสังคม และเป็นการศึกษาเพื่อคนทั้งมวล (Education for All) ในขณะเดียวกันควรมียุทธวิธีที่จะให้สังคมและชุมชนทั้งมวลเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้ด้วย (All for Education) เพื่อสร้างโรงเรียนและชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยโรงเรียนควรพิจารณาจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนในท้องถิ่น และจัดกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

3.2 จากผลการวิจัยนี้พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาต่างมุ่งใช้นวัตกรรม และเทคโนโลยี ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบายในเรื่องนี้ให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้อย่างจริงจัง เกิดประโยชน์และเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของโรงเรียน โดยมุ่งใช้เพื่อการสร้างสรรค์ และพัฒนางานการจัดการศึกษาในโรงเรียน ให้นักเรียนเกิดความรู้และใฝ่ใฝ่มีใช้เพียงเพื่อแสดงความเป็นโลกาภิวัตน์ หรือเพื่อความทันสมัย จึงจะไม่เกิดความสูญเปล่าในการลงทุนทางการศึกษา

4. ในปี พ.ศ. 2540 ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ซึ่งมุ่งเน้น เป็นคน "มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี" การจัดหลักสูตรควรดำเนินการให้สอดคล้องกับเป้าหมายนี้ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ค่านิยมซึ่งเป็นวัฒนธรรมในโรงเรียนไม่ปรากฏค่านิยมที่บ่งชี้คุณธรรมจริยธรรม ที่น่าจะเป็นจุดเน้นในการจัดการมัศึกษาดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ครอบคลุมด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยสอดแทรกสิ่งเหล่านี้ไว้ในทุก ๆ รายวิชา

5. การแต่งตั้งผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษานั้นเป็นภาระที่กรมสามัญศึกษาควรตระหนักในความสำคัญอย่างยิ่งว่า ต้องเลือกบุคคลที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพ ซึ่งพร้อมที่จะเป็นผู้นำโรงเรียนได้ในทุกเรื่อง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรใช้เวลาศึกษาอย่างละเอียดตามขั้นตอนที่ขานี้กำหนด ผู้วิจัยควรมีเวลาในการเข้าไปร่วมศึกษาในพื้นที่ให้มากกว่านี้
2. ควรศึกษากับโรงเรียนในระดับอื่น ๆ เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งอาจมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบวัฒนธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและเอกชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล กมลตระกูล. "วัฒนธรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา จะสร้างชาติต้องสร้าง วัฒนธรรมใหม่," อาจารย์สาร. 17(6) : 105 - 109 ; พฤศจิกายน - ธันวาคม 2531.
- กมลรัตน์ เลาพะนาคิงศ์. แนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาในโครงการขยาย โอกาสทางการศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535. อุดรธานี.
- กรีซ สืบสินธุ์. สร้างวัฒนธรรมให้องค์กร สร้างวิถีทางสู่ความเป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : บริษัทเอ็ดดูเคชั่น จำกัด, 2535.
- กิตติมา ปริตติลล. ทฤษฎีการบริหารองค์การ. กรุงเทพฯ : พ.จ.ก. ธนาคารพิมพ์, 2529.
- กิริติ ศรีวิเชียร. "การรวมวิธีการเชิงปริมาณเข้ากับวิธีการเชิงคุณภาพ," สารพัฒนาหลักสูตร. 71 : 3 - 9 ; กุมภาพันธ์ 2531.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักปลัดกระทรวง ศึกษาธิการ, ม.ป.ป.
- เกรียงศักดิ์ ศรีลาพัฒน์. "การศึกษาเชิงคุณลักษณะเกี่ยวกับการจัดระบบเพื่อการพัฒนาคุณภาพ การมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 9," ใน การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับการศึกษา 13 - 17 กันยายน 2536. หน้า 844 - 847. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และพิมพ์เจริญผล, 2536.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2535.
- _____. แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, มกราคม. 2535.
- _____. รายงานการวิจัย การบริหารและการจัดการศึกษา การส่งเสริมเพื่อการประกอบ อาชีพส่วนตัว และการก้าวเข้าสู่การเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : ที ที พรินท์ จำกัด, 2536.

จงดี เดชาสกุลสม. "สู่วัฒนธรรมองค์การ," จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์. 12(48) : 13 - 19 ; มีนาคม 2533.

เจลิยว มณิลีศ. "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาวัฒนธรรม," วัฒนธรรมไทย. 28(6) : 30 - 40 ; มิถุนายน 2532.

ชนิดา รักษ์พลเมือง. การศึกษาเพื่อพัฒนาประเทศ. กรุงเทพฯ : โอ.เอส. พรินต์ติ้งเฮาส์, 2532.

_____. พื้นฐานการศึกษา หลักการและแนวคิดทางสังคม. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด, 2534.

_____. สังคมวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.

ชาตรี สกลบุญมา. ปัญหาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 4. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534. อัดสำเนา.

ช.12 (นามแฝง). "มุมมองข้าราชการ : ปลุกวัฒนธรรมให้ถูกทาง," ไทยรัฐ. 15 มิถุนายน 2537. หน้า 8.

ณรงค์ โพธิ์มี. สภาพการปฏิบัติงานและความต้องการในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 5. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

นงเยาว์ ธาราศรีสุทธิ. "วิธีการตัดสินใจสั่งการในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา," ใน การวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา. หน้า 853 - 859. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทาบลงเจริญผล, 2536.

นงลักษณ์ เรือนทอง. วัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2535. อัดสำเนา.

- นิติ เอียวศรีวงศ์. "ความหลากหลายของวัฒนธรรมไทย : การท้าทายใหม่," ใน สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 99 - 105. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2533.
- "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องให้ชี้แนวทางในการศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรม," ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 103. ตอนที่ 112. หน้า 6 - 16. 16 กรกฎาคม 2529
- ประเสริฐ จรรย์านุกูล. การวิเคราะห์วัฒนธรรมองค์การในการบริหารสถาบันของวิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. อัดสำเนา.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). "ปาฐกถาพิเศษ 100 ปี พระยาอนุมานราชธน วัฒนธรรมกับการพัฒนา," อาจารย์สาร. 17(6) : 10 - 24 ; พฤศจิกายน - ธันวาคม 2531.
- พนัส หันนาคินทร์. หลักการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ : บริษัทสำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช จำกัด, 2524.
- พัทธา สายหู. "วัฒนธรรมกับการพัฒนา," ใน สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. หน้า 13 - 82. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2533.
- พินลพพรณ บุญสุлік. การตัดสินใจสั่งการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2534. อัดสำเนา.
- ไพฑูย์ ช่างเรียน. วัฒนธรรมกับการบริหาร. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2532.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย. ปริชญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ปิฎกโชติ สาธร. "การมัธยมศึกษา," ใน อนุสรณ์งานพระราชเพลิงศพ ศาสตราจารย์ ดร. ปิฎกโชติ สาธร วันอาทิตย์ที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2535. ณ วัดธาตุทอง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2535.

- รสริน บิตันท์. สภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรม
สามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2535. อัดสำเนา.
- วราพจน์ สุทธิสัย. วัฒนธรรมองค์การกับการบริหารงานตามฐานคิดของดักลาสแมคเกรเกอร์.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536. อัดสำเนา.
- วีระชัย จิระชาติ. สภาพและปัญหาของระบบบริหารงานมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534. อัดสำเนา.
- ศรีศักดิ์ วลลิโคดม และสุจิตต์ วงศ์เทศ. "วิวัฒนาการของวัฒนธรรมจากมิติทาง
ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี," ใน สู่ความเข้าใจวัฒนธรรม. หน้า 11 - 56.
กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2533.
- สมชาย พูลศรี. รูปแบบและภาวะผู้นำที่มีผลต่อประสิทธิภาพขององค์กร : ศึกษาเฉพาะกรณี
ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536. อัดสำเนา.
- สามัญศึกษา, กรม. เกณฑ์มาตรฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2532. กรมสามัญศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2532.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. "วัฒนธรรมในองค์การกับการปฏิบัติงานของพนักงาน," เพิ่มผลผลิต.
30 : 16 - 21 ; กันยายน - ธันวาคม 2534.
- สุนีย์ บุญทิพย์. "การประเมินมาตรฐานในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
ปีการศึกษา 2533 ในเขตการศึกษา 6," ใน การวิจัยทางการศึกษาและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้องกับการศึกษา 13 - 17 กันยายน 2536. หน้า 836 - 837.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทบทวนเจริญผล, 2536.
- สุนทร โกมิน และสนิท สมักรการ. รายงานการวิจัย เรื่อง ค่านิยมและระบบค่านิยมไทย :
เครื่องมือในการสำรวจวัด. กรุงเทพฯ : สำนักวิจัยสถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์,
2522.
- สุพรรณิ ไชยอาพร. "การวิจัยเชิงคุณภาพจากทฤษฎีสถานะปฏิบัติ : ประสมการณ์จากห้วยแห้ง,"
ใน วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์. 28(1) : 103 - 128 ; มกราคม 2531.

- สุภางศ์ จันทวนิช. "การใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการศึกษา," ใน วิธีการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพกับการศึกษา เอกสารจากการสัมมนา 5 - 7 ตุลาคม 2522. หน้า 135 - 171. กรุงเทพฯ : ห.จ.ก. การพิมพ์พระนคร, 2523.
- _____. การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- _____. "วิธีการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ," ใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. บรรณาธิการ โดย อุทัย ดุลยเกษม. หน้า 81 - 108. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, 2536.
- _____. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สุริยงค์ วงษ์บุตร. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.-ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537. อัดสำเนา.
- สุวิทย์ บุญช่วย. "ผู้นำกับการสร้างวัฒนธรรมองค์กร," วารสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 8(19) : 68 - 73 ; มิถุนายน 2535.
- แสง รัตนมงคลมาส. "ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ," ใน รายงานการสัมมนาเรื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพกับปัญหาการศึกษา. หน้า 208 - 229. กรุงเทพฯ : ห.จ.ก. การพิมพ์พระนคร, 2523.
- อดิน รพีพัฒน์. "บทส่งท้าย," ใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. บรรณาธิการ โดย อุทัย ดุลยเกษม. หน้า 183 - 189. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, 2536.
- อมรา พงศาพิชญ์. "การวิจัยภาคสนาม : เน้นหนักเรื่องการสังเกต," ใน รวมบทความว่าด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ. บรรณาธิการโดย สุภางศ์ จันทวนิช. หน้า 52 - 65. กรุงเทพฯ : สมาคมวิจัยเชิงคุณภาพแห่งประเทศไทย, 2537. อัดสำเนา.
- _____. "ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพ," ใน คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. บรรณาธิการโดย อุทัย ดุลยเกษม. หน้า 1 - 19. กรุงเทพฯ : บริษัทด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, 2536.

อานนท์ อาภาภิรม. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, 2516.

อัจฉรา สุวรรณ. วัฒนธรรมโรงเรียนกับการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา ภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2536. อัดสำเนา.

Adair, John. Developing Leaders : The Ten Key Principles.
Berkshire : Tallbot Adair Press, 1988.

Allum, Kieth Frederick. "Technological Innovation in a High School Mathematics Department : A Structural and Cultural Analysis," Dissertation Abstracts International. 52(4A) : 1283-A ; October, 1991.

Anderson, Carl B. Management Skills Functions and Organization Performance. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1988.

Arends, Richard I. Learning to Teach. New York : Random House, Inc., 1988.

Bartky, John A. Administration as Educational Leadership. Stanford, California : Stanford University Press, 1956.

✓ Beare, Hedley, Brian J. Caldwell and Ross H. Millikan. Creating an Excellent School : Some New Management Techniques. London : Routledge, 1989.

Bell, Les. "Educative Industry and Management Training," in Partnership in Education Management. p. 150 - 173. edited by Cyril Poster and Christopher Day, London : Routledge, 1988.

Biggerstaff, Chariotte Amman, "Creating, Managing, and Transforming Organizational Culture in the Community College : Perspectives of Reputationally Effective Presidents," Dissertation Abstracts International. 51(6A) : 1882 - A ; December, 1990.

Blumberg, Arthur and William Greenfield. The Effective Principal Perspective on School Leadership. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1986.

Bogdan, Robert C. and Sari Knopp Biklen. Qualitative Research for Education : An Introduction to Theory and Methods. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1982.

_____. Qualitative Research for Education An Introduction to Theory and Methods. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1992.

Bogdan, Robert C. and Steven J. Taylor. Introduction to Qualitative Research Method : A Phenomenological Approach to the Social Science. New York : John Wiley and Son, 1975.

Boggs, Ronald Devon. "A Further Assessment of the Impact of Politics and Markets on American Schools : A Comparison of School Culture, Power, and the Job of Teaching in Public and Private Elementary Schools and Their Relationship to Teacher Motivation, Commitment Compliance Satisfaction and Intent to Leaves," 53(9A) : 3054-A ; March 1993.

Borich, Gary D. Effective Teaching Methods. 2nd ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1992.

_____. Observing Skill for Effective Teaching. 2nd ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1994.

Bourgue, Linda Brookover and Back, Kurt W. "Time Sampling as a Field Technique," in Field Research : A Sourcebook and Field Manual. p. 91 - 97. edited by Robert G. Burgess, London : George Allen and Unwin, 1982.

Brinkerhoff, David B. and Lynn K. White. Sociology. New York : Publishing Company, 1985.

Bryman, Alan. Leadership and Organization. London : Routledge and Kegan Paul, 1986.

Burgess, Robert G. "Elements of Sampling in Field Research," in Field Research : A Sourcebook and Field Manual. p.75 - 78. edited by Robert G. Burgess, London : George Allen and Unwin, 1982.

_____. "Multiple Strategies in Field Research," in Field Research : A Sourcebook and Field Manual. p. 163 - 167. London : George Allen and Unwin, 1982.

_____. "Issues and Problems in Educational Research : An Introduction," in Issues in Educational Research : Qualitative Methods. edited by Robert G. Burgess, London : The Falmer Press, 1985.

Castetter, William B. The Personnel Function in Educational Administration. 4th ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1986.

Chaffee, Ellen Earle and William G. Tierney. Collegiate Culture and Leadership Strategies. New York : American Council on Education and Macmillan Publishing Company, 1988.

Cherrington, David J. Organizational Behavior : The Management of Individual and Organizational Performance. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1989.

- Cochran, John Lyman. "An Instrument Measuring Organizational Culture in School Through the Conversion of Standard Deviation," Dissertation Abstracts International. 52(2A) : 356 - A ; 1991.
- Cohen, Allan R. and others. Effective Behavior in Organization Learning from the Interplay of Cases, Concepts, and Students Experiences. Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1980.
- Conklin, John E. Sociology and Introductions. 2nd ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1987.
- Coleman, William James and Donald R. Cresscy. Social Problems. 3rd ed. New York : Harper and Row, Publishers, 1987.
- Crane, Stanley Raymond. "The Organizational Culture of Haloon Community College : A Case Study," Dissertation Abstract International. 51(4A) : 1057 - A ; October, 1990.
- Cunningham, William G. and Donn W. Gresso. Cultural Leadership : The Culture of Excellence in Education. Boston : Allyn and Bacon, 1993.
- D'Haem, Jeanne Martha. "A Case Study of Organizational Culture in a Changing School as Revealed by Organizational Stories," Dissertation Abstracts International. 50(10A) : 3116-A ; April, 1990.
- Daniel, Larrey Grant, Jr. "Operationization of a Frame of Reference for Studying Organizational Culture in Middle Schools," Dissertation Abstracts International. 50(8A) : 22320-A ; February, 1990.
- Davis, Gary A. and Thomas A. Margaret. Effective School and Effective Teachers. Boston : Allyn and Bacon, 1989.
- Davis, John. "Effective School, Organizational Culture, and Local Policy Initiatives," in Educational Policy for Effective Schools. p. 112 - 127. edited by Mark Holmes : Kenneth A. Leithwood and Donald F. Musella. Toronto, Ontario : OISE Press, 1989.
- Davis, Keith and John W. Newstrom. Human Behavior at Work Organizational Behavior. 8th ed. New York : McGraw-Hill Book Company, 1989.
- Deal, Terrence E. "The Symbolism of Effective School," Elementary School Journal. 85 : 601 - 620 ; May, 1985.
- Dessler, Gary. Personnel/Human Resource Management. 5th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall International, Inc., 1991.

- Drake, Thelbert L. and William H. Roe. The Principalship. 3rd ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1986.
- Duignan, Patrick A. "Reflective Management : The Key to Quality Leadership," in Human Resource Management in Education. p. 60 - 68. edited by Colin Rich and Colin Morgan, Milton Keynes, Philadelphia : Open University Press, 1989.
- Duke, Daniel L. School Leadership and Instructional Improvement. New York : Random House, 1987.
- Eitzen, D. Stanley. In Conflict and Order Understanding Society. 3rd ed. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1985.
- Ember, Carol R. and Melvin Ember. Anthropology. 5th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall International, Inc., 1988.
- Everard, Bertic and Groffery Moriss. Effective School Management. 2nd ed. London : Paul Chapman Publishing, Ltd., 1990.
- Evers, Colin W. and Gabriel Lakomski. Knowing Educational Administration Contemporary Methodological Controversies in Educational Research. Oxford : Pergamon Press, 1991.
- Fawson, Peter Charles. "Parent and Principals of Values in Nebo School District Elementary Schools," Dissertaion Abstracts International. 53(6A) : 17432-A ; December, 1992.
- Feirsen, Robert Denis. "Telling Tales in School : Exploring in Relationship Between School Stories and School Culture," Dissertaion Abstracts International. 52(7A) : 2341 - A ; January, 1992.
- Furtwrengler, Willis J. "Implementing Strategies for a school Effectiveness Program," in Phi Delta Kappan. 67 : 262 - 265 ; December 1985.
- Gallagher, Christopher. "Passing the Course : An Ethnographic Investigation into a Remedial Secondary Summer School," Dissertaion Abstracts International. 52(6A) : 1962 - A ; December, 1991.
- Geertz, Clifford. The Interpretation of Culture. New York : Basic Books, Inc., Publishers, 1973.
- Gibson, James L. John M. Ivancevich and James H. Donnelly, Jr. Organizational Behavior - Structure Processes. 7th ed. Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1991.
- Glatthorn, Allan A. Supervision Leadership : Introduction to Instructional Supervision. Glenview, Illinois : Scott, Foresman and Company, 1990.
- Goddard, Del and Marilyn Leask. The Search for Quality Planning for Improving and Managing Change. London : Paul Chapman Publishing Ltd., 1992

- Goens, George A. and Sharoni R. Clover. Mastering School Reform. Boston : Allyn and Bacon, 1991.
- Goetz, Judith Preissle and Margaret Diane LeCompte. Ethnography and Qualitative Design in Educational Research. Orlando, Florida : Academic Press, Inc., 1984.
- Goods, Erich. Sociology. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1984.
- Goodchild, Standley and Perter Holly. Management for Change : The Garth Hill Experience. London : The Falmer Press, 1989.
- Gordon, Judith R. A Diagnostic Approach to Organizational Behavior. 3rd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1991.
- Gray, Jerry L. and Friedrich A. Starke. Organizational Behavior Concepts and Applications. 3rd ed. Columbus, Ohio : Charles E. Merrill Publishing Company, 1984.
- Greenfield, Jr. William D. "The Moral Socialization of School Administration : Informal Role Learning Outcomes," Educational Administration Quarterly. 21(4) : 99 - 119 ; Fall, 1985.
- Grimmett, Peter P. and E. Patricia Crehan. "The Nature of Collegiality in Teacher Development : The Case of Clinical Supervision," in Teacher Development and Educational Change. p. 57 - 85. edited by Michael Fullan and Andy Hargreaves, London : The Falmer Press, 1992.
- Hale, Lorraine Mac. "Studying School Culture Through a Cultural Framework," in Dissertation Abstracts International. 51(11A) : 3574A ; May, 1991.
- Hales, Colin. Managing Through Organization The Management Process, Forms of Organization and the Work of Managers. London : Routledge, 1993.
- Hall, Richard H. Organizational Structures, Process and Outcomes. 4 th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1987.
- Hansen, E. Mark. Educational Administration and Organizational Behavior. 3rd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1991.
- Hellriegel, Don, John W. Slowcum, Jr. and Richard W. Woodman. Organizational Behavior. 5th ed. Boston : Allyn and Bacon, 1989.

- Hill, Jacquetta. "Various Techniques in Qualitative Methodology for Use in Education," in Southeast Asian Regional Seminar on Qualitative Research Proceedings of the Seminar Pattaya Thailand 12 - 16 January, 1981. p 49 - 74. Bangkok : Office of the National Education Commission Office of the Prime Minister Thailand, 1982.
- Hitchcock, Graham and David Hughes. Research and Teacher. London : Routledge, 1989.
- Hoy, Wayne K. and Sharon I.R. Clover. "Elementary School Climate : A Reversion of the OCDQ," Educational Administration : Theory, Quarterly. 22(1) : 93 - 110 ; Winter, 1986.
- Horton, Paul B. and Chester L. Hunt. Sociology. 6th ed. New York : McGraw-Hill Book Company, 1984.
- Hoy, Wayne K. and Cecil G. Miskel. Educational Administration : Research and Practice. 4th ed. Singapore : McGraw-Hill Book, 1991.
- Hunt, James G. Leadership A New Synthesis. Newbury Park, London : Sage Publications, 1991.
- Hunt, Maurice P. Foundation of Education Social and Cultural Perspective. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1975.
- Ivancevich, John M. and Michael T. Matteson. Organizational Behavior and Management. 2nd ed. Homewood, Illinois : Richard D. Irwin, Inc., 1990.
- Jarman, Raymond L. "An Investigation into the Organizational Culture of the Office for Non Traditional - Students at the University of Hawaii at Manoa," Dissertation Abstracts International. 53(1A) : 34 - A ; July, 1992.
- Johnson, J. Woward. "Climate and Culture as Mediators of School Values and Collaborative Behavior," in Transforming Middle Level Education Perspective and Possibilities. p.77 - 92. edited by Judith L. Irvin Boston : Allyn and Bacon, 1992.
- _____. "Youth as Culture and Economic Capital : Learning How to Be," in Transforming Middle Level Education Perspectives and Possibilities. p. 46 - 62. edited by Judith L. Irvin Boston : Allyn and Bacon, 1992.
- Jones, Anne. Leadership for Tomorrow's Schools. Oxford : Basil Blackwell, Ltd., 1987.
- Jones, Richard Morrick. "Organizational Culture of Three High Performance Secondary Schools in British Columbia," Dissertation Abstracts International. 53(6A) : 1746 - A ; December, 1992.

- Kafka, Kerry D. "Organizational Culture in Four High School Effectiveness Programs," Dissertation Abstracts International. 50(02A) : 317 - A ; August, 1989.
- Kast, Fremont E. and James E. Rosenzweig. Organization and Management. 4th ed. New York : McGraw-Hill book Company, 1985.
- Kauchak, Donald P. and Pual D. Eggen. Learning and Teaching Research Based Method. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1993.
- Kee, Steven Douglas. "Organizational Culture and International Education : Case Studies at Selected Institutions," Dissertation Abstracts International. 53(9A) : 30654 - A ; March, 1993.
- Keller, Mary Margaret Moore. "A Naturistic Inquiry into the Interaction of Change and Organizational Culture in an Elementary School," Dissertation Abstract International. 51(9A) : 2945 - A ; March, 1991.
- Kilman, Ralph H. Mary J. Saxton and Roy Serpa. "Issues in Understanding and Changing Culture," in Organization Behavior Reading and Exercises. 8th ed. edited by John W. Newstrom and Keith Davis, New York : McGraw-Hill Book Company, 1989.
- Kimbrough, Ralph B. and Michael Y. Nunnery. Educational Administration : An Introduction. 3rd ed. New York : Macmillan Publishing Company, 1988.
- Kirchner, David Martin. "Case Study : A Description and Interpretation of Organizational Culture at Indian Hills Community College," Dissertation Abstracts International. 53(7A) : 2186 - A ; January, 1993.
- Kolb, David A; Irwin M. Rubin and Joyoe Osland. Organizational Behavior and Experimental Approach. 5th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1991.
- Kornblum, William. Sociology in a Changing World. New York : Holt, and Winston, Inc., 1988.
- Love, Patrick Gerard. "An Investigation into the Organizational Culture of Student Affairs Department," Dissertation Abstracts International. 52(2A) : 437 - A ; August, 1991.
- Lucas, Christopher J. Foundations of Education Schooling and the Social Order. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hill Inc., 1984.
- Luthans, Fred. Organizational Behavior. 6th ed. Singapore : McGraw-Hill Book Co-Singapore, 1992.

- Lyles, Maroia V. "We have always lived in the Castle : How the Politics and Culture of School Affect Restructuring," Dissertation Abstracts International. 53(6A) : 1751 - A ; December, 1992.
- Mcgregor, Douglas. The Human Side of Enterprise. New York : McGraw - Hill Book Company, 1960
- Maxcy, Spencer J. Educational Leadership : A Critical Pragmatic Perspective. Ontario : OISE Press, 1991.
- Mells, Ronald Lee. "The Identification of Underlying Cultural Assumptions in Effective School," Dissertation Abstracts International. 53(4A) : 1011 - A ; October, 1992.
- Melnick, Edward K. "Organizational Culture Within an Independent Day School : Formation and Functions," Dissertation Abstracts International. 49(07A) : 1649 - A ; January, 1992.
- Mendoza, Mariateresa Roghi. "The Relationship Between School Culture and Students Self Concept, Academic Achievement, and Academic Aspirations in Catholic Secondary School as Perceived by Perceived Students, Faculty/Staff, and Parents," Dissertation Abstracts International. 52(8A) : 2884 - A ; February, 1992.
- Mitchell, J. Thomas. "In Search of Organizational Culture : A Case Study of an Excellent High School," Dissertation Abstracts International. 50(10A) : 3124 - A ; April, 1992.
- Musella, Donald and John Davis. "Assessing Organizational Culture : Implications for Leaders of Organizational Change," in Understanding School System Administration : Studies of the Contemporary Chief Education Officer. p. 227 - 305. edited by Kenneth Leithwood and Donald Musella. London : The Falmer Press, 1991.
- Myers, David G. Social Psychology. New York : McGraw-Hill, Inc., 1993.
- Newstrom, John W. and Keith Davis. Organizational Behavior Human Behavior at Work. 9th ed. New York : McGraw-Hill, Inc., 1993.
- Neyme, Sharon Lou Klein. "The Role of Symbolic Leadership in Culture Development : A Structurationist Perspective," Dissertation Abstracts International. 53(8A) : 2631 - 2632 - A ; February, 1993.
- Nolan, Frederick LeRoy. "Ethical Leadership and School Culture : An Exploration Study of Nine Middle Level School," Dissertation Abstracts International. 53(7A) : 2193 - A ; January, 1993.

- Northeraff, Gregory B. and Margaret A. Neale. Organizational Behavior: A Management Challenge. Chicago : The Dryden Press, 1990.
- Ouchi, William G. Theory Z. How American Business can meet the Japanese Challenge. 9th ed. Reading Massachusetts ; Addison-Wesley Publishing Company, 1981.
- Owens, Robert G. Organizational Behavior in Education. 4th ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall International Inc., 1991.
- Owens, Robert G. and Carl R. Steinhoff. "Towards a Theory of Organizational Culture," Journal of Educational Administration. 27(3) : 6 - 19 ; 1989.
- Peterson, Kert K. and Lawrence W. Lasotte. "New Directions in The Effective Schools Movement in James R. Bliss ; William A. Firestone and Craig E. Richards," Rethinking Effective Schools : Research and Practices. p. 128 - 137 ; Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall International, Inc., 1991.
- Pitre, Evelyn and Henry P. Sims, Jr. "The Thinking Organization : How Patterns of Thought Determine Organizational Culture," in Organizational Behavior Reading and Exercises. 8th ed. edited by John W. Newstrom and Keith Davis, New York : McGraw-Hill Book Company, 1989.
- Plath, Leadell Darwin. "Uncovering School Culture : A Study of Joint Exploration Through Iterative Interview," Dissertation-Abstracts International. 48(8A) : 1953-A ; February, 1988.
- Plog, Fred and Daniel G. Bates. Cultural Anthropology. 2nd ed. New York : Alfred A. Knopf, Inc., 1980.
- Popenoe, David. Sociology. 6th ed Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1986.
- Porter, Lyman W. Edward E. Lawler III and J. Richard Hackman. Behavior in Organization. Tokyo : McGraw-Hill, Kogakusha, Ltd., 1975.
- Purkey, Stewart C. and Marshall S. Smith. "Effective Schools : A Review," The Elementary School Journal. 83(4) : 427 - 452 ; March, 1983.
- Putti, Joseph M. Management : A Functional Approach. Singapore : McGraw-Hill Book Company, 1987.
- Ramsay, William and E. Eugene Clark. New Ideas for Effective Improvement Vision Social Capital Evaluation. London : The Falmer Press, 1990.

- Reeves, Freddy Alford. "School Effectiveness Status as a Situation Factor for Successor Principals in Managing School Culture," Dissertation Abstracts International. 47(7A) : 2407 - A ; January, 1987.
- Reid, Barbara Addison. "A Qualitative Case study : How an Organizational Implements Management Practices that Enables Minority Employees to Become Managers," Dissertation Abstracts International. 53(6A) : 2008 - A ; December, 1992.
- Reid, Ivan. The Sociological of School and Education. London : Paul Chapman Publishing Ltd., 1992.
- Ritzer, George, Kenneth C.W. Kammeyer and Norman R. Yetman. Sociology : Experiencing a Changing Society. 3rd ed. Boston : Allyn and Bacon, Inc., 1987.
- Robbins, Stephen P. Organization Theory Structure Design and Applications. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1990.
- Sarason, Weymour B. The Culture of the School and the Problem of Change. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1982.
- Sathe, Vijay. Culture and Relative Corporate Realities, Text, Cases, and Reading on Organizational Entry Establishment and Change. Homewood, Illinois : Rinehart D. Irwin, Inc., 1985.
- Schein, Edgar H. "Coming to a New Awareness of Organizational Culture," in The Organizational Behavior Reader. edited by David A. Kolb : Irwin M. Rubin and Joyce S. Osland p. 369 - 384. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall Inc., 1991.
- _____. Organizational Culture and Leadership. San Francisco : Jossey - Bass Inc., Publishers, 1988.
- _____. "What is Culture?," in Reframing Organizational Culture. edited by Perter J. Frost and Others. P.243 - 253. Newbury Park, California : Sage Publications, Inc., 1991.
- Schermerhorn, Jr., John R., James G. Hundt and Richard N. Osborn. Managing Organizational Behavior. 4th ed. New York : John Willey and Sons, Inc., 1991.
- Schockiey, Robert. "Developing a Sence of Mission in Middle School," in Transforming Middle Level Education Perspective and Possibilities. p. 93 - 101. edited by Judith L. Irvin Boston: Allyn and Bacon, 1992.
- Scott, W. Richard. Organizational Rational Natural, and Open Systems. 2nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1987.

Sergiovanni, Thomas J. "Reflections on Administration Theory and Practice in Schools," Educational Administration Quarterly. 28(3) : 304 - 313 ; August, 1992.

_____. The Principalship : A Reflection Practice Perspection. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1991.

Sergiovanni, Thomas J. and others. Educational Governance and Administration. 2nd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall Inc., 1987.

Sergiovanni, Thomas J. and Robert J. Starratt. Supervision A Redefinition. 5th ed. Singapore : McGraw-Hill Inc., 1993.

Shaw, James J. "A Comparison of Elementary and High School Organization Culture," Dissertation Abstracts International. 52(3A) : 770 - A ; September, 1991.

Shaw, Jim and Pedro Reyer. "School Culture : Organizational Value Orientation and Commitment," Journal of Educational Research. 85(5) : 295 - 302 ; May/June, 1992.

Sieber, Sam D. "The Integration of Field Work and Survey Method," in Field Research : A Sourcebook and Field Manual. p. 176 - 188. edited by Robert G. Burgess, London : George Allen and Unwin, 1982.

Slavin, Robert E. Research Methods in Education. 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1992.

Smircich, L. "Concepts of Culture and Organizational Analysis," Administrative Science Quarterly. 28(3) : 39 - 385 ; September, 1983.

Smylies, Mark A. "Organizational of School : Concept, Content, and Change," in The School as a Work Environment : Implication for Reform. p. 20 - 41. edited by Sharon C. Conley and Bruce S. Cooper. Boston : Allyn and Bacon, 1991.

Spradley, James. The Ethnographic Interveiw. New York : Holt, Rinchart and Winston, Inc., 1979.

Steers, Richard M. Introduction to Organizational Behavior. New York : Harper Dollins Publishers, Inc., 1991.

Steers, Richard M. and Lyman W. Porter. Motivation and Behavior. 3rd ed. New York : McGraw-Hill Book Company, 1983.

Steinhoff, Carl R. and Robert G. Owens. "The Organizational Culture Assessment Inventory : Metaphorical Educational Setting," Journal of Educational Administration. 27(3) : 17 - 23 ; 1989.

- Stewart, Elbert W. and James A. Glynn. Introduction to Sociology. 4th ed. New York : McGraw-Hill book Company, 1985.
- Thomas, W. LaVerm and Robert J. Anderson. Sociology : The Study of Human Relationship. New York : Harcourt Brace Jovanich, Inc., 1972.
- Torrington, Derek and Jane Weightman. "The Culture and Ethic of the School," in Managing the Effective School. Edited by Margaret Preedy, London : Paul Chapman Publishing Ltd., 1993.
- Torrington, Derek, Mane Weightman and Kirsty Johns. Effective Management : People and Organization. New York : Prentice - Hall, 1989.
- Trethowan, David M. Managing with Appraisal Achieving Quality Schools Through Performance Management. London : Paul Chapman Publishing Ltd., 1991.
- Upton, Bevery Young. "Measuring School Effectiveness Using the School Culture Inventory : A Validation Study," Dissertation Abstracts International. 47(7A) : 2413 - A ; January, 1987.
- Webb, L. Dean and others. Personnel Administration in Education New Issues and New Needs in Human Resource Management. Columbia, Ohio : Merrill Publishing Company, 1987.
- Weihrich, Heinz and Harold Koontz. Management a Global Perspective. 10th ed. New York : McGraw-Hill Inc., 1993.
- Weisenbeek, Marlene C. "Organizational Culture and Faculty Motivation : Faculty and Administrative Perspectives," Dissertation Abstracts International. 50(9A) : 2746-A ; March, 1990.
- Whyte, Wilson Foote. "Interviewing in Field Research," in Field Research : A Sourcebook and Field Manual. p. 111 - 122. edited by Robert G. Burgess, London : George Allen and Unwin, 1982.
- Wilson, Stephen. "The Use of Ethnographic Techniques in Education Research," Review of Educational Research. 47(1) : 245 - 265; Winter, 1977.
- Woods, Peter. Sociology and the School : An Interactionist Viewpoint. London ; Routledge and Kegan Paul, 1983.
- Woolfork, Anita E. Educational Psycholgovy. 3rd ed. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, Inc., 1987.
- Zelditch, Jr. Moris. "Some Methodological Proplem of Field Studies," in Field Research : A Sourcebook and Field Manual. p. 168 - 175. London : George Allen and Unwin, 1982.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์

ที่ ทบ 1007/ 4067

บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

11 กันยายน 2539

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

บัณฑิตวิทยาลัย ขอรับรองว่า นางสาวสุพรรณิ สมานญาติ เป็นนิสิตระดับปริญญาเอก
สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

นิสิตผู้มีความประสงค์จะมาติดต่อขอความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า เพื่อทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชัยภูมิ
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุมดูแลของ

ผศ.ดร.อรรพธรรม ตันคำเจริญรัตน์

ประธาน

รศ.ดร.รุจิร ภูสาระ

กรรมการ

ผศ.ดร.สุตา หัสนสุวรรณ

กรรมการ

สิ่งที่นิสิตฯ ขอความอนุเคราะห์ คือ ขอหนังสือราชการเพื่ออำนวยความสะดวกในการขอความร่วมมือ
จากโรงเรียนสตรีชัยภูมิ, โรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา, โรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายน, โรงเรียนคอนสวรรค์
และโรงเรียนภูเขียว โรงเรียนในสังกัดสำนักงานศึกษาจังหวัดชัยภูมิ โดยขอศึกษาเอกสาร, ขอสัมภาษณ์
ขอสังเกตพฤติกรรม และตอบแบบสอบถาม จากผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6
ในระหว่างเดือนกันยายน - พฤศจิกายน 2539 เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านจะกรุณาให้ความร่วมมือในครั้งนี้ และขอขอบคุณในความ
ช่วยเหลืออนุเคราะห์ต่าง ๆ ที่ท่านจะโปรดทำแก่นิสิตผู้นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวศิริกษา ภูสรวรรณ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 2584119

ที่ พิเศษ / 2539

โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล
ถนนบรรณาการ จ.ชัยภูมิ 36000

12 กันยายน 2539

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. หนังสือที่ ทม 1007/4067 ลงวันที่ 11 กันยายน 2539

2. แบบสอบถามผู้บริหาร จำนวน 1 ฉบับ

3. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 1 ฉบับ

ข้าพเจ้า นางสาวสุพรรณิ สมานญาติ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ กำลังทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชัยภูมิ” (Studying School Culture in Selected Secondary Schools : Case Studies in Changwat Chaiyaphum) ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญา การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบสังเกต แบบศึกษาตรวจสอบเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้มีความถูกต้องด้านการสื่อความหมาย ทำให้ผู้ตอบมีความเข้าใจตรงกัน และสามารถวัดได้ตรงกับเรื่องที่ต้องการศึกษา จำเป็นต้องปรับปรุง พัฒนาคุณภาพของเครื่องมือ ข้าพเจ้าทราบว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความสามารถในการบริหารโรงเรียน และประสบความสำเร็จในระดับสูง จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบแก้ไขเพิ่มเติมเครื่องมือ ซึ่งได้นำส่งมาพร้อมนี้จำนวน 2 รายการ และหากท่านได้ดำเนินการเสร็จแล้ว โปรดส่งกลับคืนมายังข้าพเจ้าตามที่อยู่ที่ได้ส่งมาพร้อมนี้ด้วยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวสุพรรณิ สมานญาติ)

โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล

โทร. 044- 811-849.

ที่ ศธ 0826/-2901

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ
ถนนสนามบิน 36000

17 กันยายน 2539

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย 1. แบบบันทึกภาคสนาม
2. แบบสอบถามจำนวน 1 ชุด
จำนวน 2 ฉบับ

ด้วย นางสาวสุพรรณิ สมานญาติ ตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล ซึ่งขณะนี้อยู่กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มีความประสงค์จะติดต่อขอความสะดวกในการค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษา วัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชัยภูมิ ทั้งนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของ

ผศ.อรรพรม ตันคำเจริญรัตน์	ประธาน
รศ.ดร.รุจิรี ภู่อสาระ	กรรมการ
ผศ.ดร.สดา ทพสุวรรณ	กรรมการ

สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ใคร่ขอความร่วมมือโรงเรียนโปรดให้ความอนุเคราะห์ ข้าราชการครูดังกล่าว โดยจะขอศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกตพฤติกรรม และตอบแบบสอบถาม จากผู้บริหารโรงเรียน ครู - อาจารย์ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6 ในระหว่างเดือน กันยายน - พฤศจิกายน 2539 รายละเอียดตามแบบบันทึกและแบบสอบถามที่แนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสงขล ลุนทา)
ผู้ช่วยผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัด รักษาการในตำแหน่ง
ผู้อำนวยการสามัญศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ฝ่ายอำนวยการ
กลุ่มงานบุคลากร
โทร.ชัยภูมิ 822200
โทรสาร (044)821301

ภาคผนวก ข

แบบบันทึกภาคสนามจำนวน 9 ฉบับ

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

ชุดที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตพิธีการเคารพธงชาติ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. วันเดือนปีที่สังเกต _____
3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที
4. สถานที่ / _____
5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่พบในขณะสังเกต ได้แก่

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน

.....มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของครูและนักเรียน

.....มีการประกาศยกย่องชมเชยครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น

.....มีการเชิญชวนให้ครูอาจารย์และนักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน

ข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

.....ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการแสดงออก ดังนี้

○ แต่งกายด้วยชุดที่แสดงเอกลักษณ์ของโรงเรียน

○ ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มาร่วมพิธีเคารพธงชาติทันเวลา

○ นักเรียนส่วนใหญ่มาร่วมพิธีเคารพธงชาติทันเวลา

อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

.....ครูอาจารย์มีโอกาสดำเนินการเป็นผู้นำ เช่น _____

.....มีบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย เช่น _____

○ ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน (Rites and Rituals)

.....มีกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เช่น _____

.....มีกิจกรรมการแสดงออกที่เป็นกิจวัตรประจำวันของโรงเรียน เช่น _____

-3-

.....มีกิจกรรมการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหาร โรงเรียน เช่น _____

ข้อมูลอื่นที่พบได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักเรียน เกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่าง ๆ ใน โรงเรียน เช่น _____

..... ครูอาจารย์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท ดังนี้

○ อาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นกำกับดูแลนักเรียนประจำชั้น ให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น _____

○ อาจารย์เวรประจำวันปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้

..... ตรวจสอบความเรียบร้อยของนักเรียน

..... แจ้งข่าวสำคัญของโรงเรียน

..... อื่น เช่น _____

○ ข้อมูลอื่นที่พบ ได้แก่ _____

2. ผู้ถูกสังเกต

2.1 ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเหตุการณ์

○ ผู้บริหาร

○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

2.2 ผู้ที่ไม่อยู่ในเหตุการณ์แต่มีส่วนเกี่ยวข้อง

○ ผู้บริหาร

○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

3. ปรัชญาการณ์ที่พบขณะสังเกต

3.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

3.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ : _____

3.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

3.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

3.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต

(_____)

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

.....

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการประชุมครูอาจารย์ประจำเดือน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. วันเดือนปีที่สังเกต _____
3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที
4. สถานที่ _____
5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่พบในขณะสังเกต ได้แก่

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน

.....มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของครูและนักเรียน

.....มีการประกาศยกย่องชมเชยครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น

.....มีการเชิญชวนให้ครูอาจารย์และนักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน

ข้อมูลอื่น ๆ ได้แก่ _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้

○ เข้าร่วมประชุมทันเวลา

○ เป็นผู้ฟังที่ดี

○ แสดงความคิดเห็นในเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

○ แสดงความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

..... บรรยากาศในที่ประชุมมีความเป็นประชาธิปไตย

ข้อมูลอื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

○ ระเบียบปฏิบัติของครูอาจารย์

..... มีพิธีการดำเนินการประชุมที่ปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เช่น _____

..... มีกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในการประชุม เช่น _____

..... มีการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารโรงเรียน เช่น _____

..... ผู้บริหารให้โอกาสแก่ครูอาจารย์ ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการประชุมตามบทบาท และหน้าที่ เช่น _____

ข้อมูลอื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... มีการประชาสัมพันธ์แจ้งให้ครูอาจารย์ทราบ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น _____

..... ครูอาจารย์ได้เสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติของครูและนักเรียนตามแนวปฏิบัติ ของโรงเรียน เช่น _____

..... มีประเด็นปัญหา เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในโรงเรียนที่น่าเสนอที่ประชุมเพื่อหาข้อยุติ เช่น _____

ข้อมูลอื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

2. ผู้ถูกสังเกต

2.1 ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเหตุการณ์

○ ผู้บริหาร

○ ครูอาจารย์

○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

2.2 ผู้ที่ไม่อยู่ในเหตุการณ์แต่มีส่วนเกี่ยวข้อง

○ ผู้บริหาร

○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน

○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

3. ปรัชญาการณที่พบขณะสังเกต

3.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ

3.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ

3.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ

3.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น

3.5 รูปแบบของพฤติกรรม

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____

ผู้สังเกต

()

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

ชุดที่ 3 แบบบันทึกการสังเกตการประชุมกลุ่มย่อย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. วันเดือนปีที่สังเกต _____
3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที
4. สถานที่ _____
5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบวัฒนธรรมโรงเรียน

1.องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่พบในขณะที่สังเกต ได้แก่

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน

.....มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของครูและนักเรียน

.....มีการประกาศยกย่องชมเชยครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น

.....มีการเชิญชวนให้ครูอาจารย์และนักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน

ข้อมูลพฤติกรรมอื่น ๆ ได้แก่ _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

.....ครูอาจารย์มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้

○ เข้าร่วมประชุมทันเวลา

○ เป็นผู้ฟังที่ดี

○ แสดงความคิดเห็นในเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

○ แสดงความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

.....บรรยากาศในที่ประชุมมีความเป็นประชาธิปไตย

ข้อมูลอื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

○ ระเบียบปฏิบัติของครูอาจารย์และนักเรียน

○ มีพิธีการดำเนินการประชุมที่ปฏิบัติเป็นประจำ อย่างต่อเนื่อง เช่น _____

○ มีกิจกรรมที่ปฏิบัติโดยสม่ำเสมอในการประชุม เช่น _____

○ มีการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เช่น _____

○ ประธานดำเนินการประชุม ให้โอกาสแก่ครูอาจารย์และนักเรียนได้มีส่วนร่วม
ในการดำเนินการประชุมตามบทบาทและหน้าที่ เช่น _____

ข้อมูลอื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... ให้ครูอาจารย์และนักเรียนทราบเกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในโรงเรียน
เช่น _____

..... ครูอาจารย์และนักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการ
ปฏิบัติ ตามแนวปฏิบัติของครูอาจารย์และนักเรียน เช่น _____

..... มีประเด็นปัญหาที่นำเสนอที่ประชุมเพื่อหาข้อยุติ เช่น _____

ข้อมูลอื่นที่สังเกตพบได้แก่ _____

2. ผู้ถูกสังเกต

2.1 ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเหตุการณ์ ○ หัวหน้าหมวดวิชา ○ ครูอาจารย์ในหมวดวิชา

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น เช่น _____

2.2 ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์แต่ไม่เกี่ยวข้อง ○ หัวหน้าหมวดวิชา ○ ครูอาจารย์ในหมวดวิชา

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น เช่น _____

2.3 ผู้ที่ไม่อยู่ในเหตุการณ์แต่มีส่วนเกี่ยวข้อง ○ หัวหน้าหมวดวิชา ○ ครูอาจารย์ในหมวดวิชา

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น เช่น _____

3. ปราบกฏการณ์ที่พบขณะสังเกต

3.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

3.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ _____

3.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

3.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

3.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต
(_____)

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1

แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

ชุดที่ 4 แบบบันทึกการสังเกตการลงเวลามาปฏิบัติราชการ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. วันเดือนปีที่สังเกต _____
3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที
4. สถานที่ _____
5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่พบในการสังเกตได้แก่

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์มีพฤติกรรมที่แสดงความเป็นผู้มีวินัย ดังนี้

○ เข้าแถวลงเวลามาปฏิบัติราชการตามลำดับก่อนหลัง

○ ลงชื่อเป็นหลักฐานว่ามาปฏิบัติราชการ ตรงตามความเป็นจริง

○ ลงเวลามาถึงโรงเรียนตรงตามความเป็นจริง

○ กรณีที่ไม่สามารถมาปฏิบัติราชการได้ ครูอาจารย์จะปฏิบัติตามระเบียบ

○ หัวหน้าหมวดวิชา เป็นผู้ติดตามการมาปฏิบัติราชการของครูอาจารย์ในหมวด เป็นประจำทุกวัน

○ หัวหน้าหมวดวิชาจะจัดครูอาจารย์ในหมวด ทำหน้าที่สอนแทนครู อาจารย์ที่ลาสิกหรือลาป่วย

..... ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มาปฏิบัติราชการก่อนเวลา

ข้อมูลอื่นที่พบได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามระเบียบการมาโรงเรียน กล่าวคือ

มาปฏิบัติราชการก่อนเวลา _____ น. และ กลับหลังเวลา _____ น.

ข้อมูลปัญหาที่พบในการปฏิบัติตามระเบียบ ได้แก่ _____

2. ปรากฏการณ์ที่พบขณะสังเกต

2.2 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

2.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

2.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต
()

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

.....

ชุดที่ 5 แบบบันทึกการสังเกตกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. วันเดือนปีที่สังเกต _____
3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที
4. สถานที่ _____
5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบวัฒนธรรมโรงเรียน

1.องค์ประกอบของวัฒนธรรม โรงเรียนที่พบในขณะสังเกต ได้แก่

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน

- มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของครูและนักเรียน
- มีการประกาศยกย่องชมเชยครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น
- มีการเชิญชวนให้ครูอาจารย์และนักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน
- มีการจัดแสดงผลงานของนักเรียนให้ผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียนได้ศึกษา

○ สัญลักษณ์ของ โรงเรียน

..... นักเรียนมีพฤติกรรมพัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ดังนี้

- เข้าร่วมกิจกรรมทันเวลา
- ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นสาระและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม
- ได้แสดงบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

.....นักเรียนได้เสนอผลงานด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านวิชาการ
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม
- ด้านการกีฬา
- ด้านศิลปะ
- ด้านการแสดงและดนตรี

○ ด้านอื่น ๆ เช่น _____

..... นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ดังนี้ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักเรียน เกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่อไปนี้

- ด้านวิชาการ
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม

- ## 2. ผู้ถูกสังเกตร

- ### 3. ปรัชญาการณที่พบขณะสังเกต

- 3.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต

(_____)

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

ชุดที่ 6 แบบบันทึกการสังเกตการจัดแผนภูมิและป้ายนิเทศ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน_____ อำเภอ_____ จังหวัดชัยภูมิ
 2. วันเดือนปีที่สังเกต_____
 3. เริ่มเวลา_____ น. ถึงเวลา_____ น. รวมเวลา_____ นาที
 4. สถานที่_____
 5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่พบในขณะสังเกต ได้แก่

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน

..... มีป้ายประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของครูและนักเรียน

..... มีป้ายประกาศยกย่องชมเชยครูและนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น

..... มีป้ายประกาศเชิญชวนให้ครูอาจารย์และนักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน

..... มีป้ายจัดแสดงผลงานของนักเรียนให้ผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียนได้ศึกษา

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... ป้ายนิเทศที่จัดไว้มีประโยชน์สำหรับครูอาจารย์และนักเรียน

..... ครูอาจารย์และนักเรียนได้ร่วมมือกัน จัดทำแผนภูมิและป้ายนิเทศอย่างกระตือรือร้น

..... แผนภูมิและป้ายนิเทศในโรงเรียนมีจำนวนเพียงพอกับความต้องการ

..... นักเรียนให้ความสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้จากแผนภูมิและป้ายนิเทศ

..... แผนภูมิและป้ายนิเทศที่น่าสนใจ แสดงถึงความสามารถของนักเรียนในด้านใด

○ ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี

○ ความคิดสร้างสรรค์

○ ความมุ่งมั่นในการทำงาน

○ อื่น ๆ เช่น _____

..... ข้อมูลอื่นที่พบ ได้แก่ _____

2. ผู้ถูกสังเกต

2.1 ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเหตุการณ์

○ ผู้บริหาร

○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน

○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

2.2 ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์แต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง

○ ผู้บริหาร

○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน

○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

2.3 ผู้ที่ไม่อยู่ในเหตุการณ์แต่มีส่วนเกี่ยวข้อง

☐ ผู้บริหาร

☐ ครูอาจารย์

☐ นักเรียน

☐ บุคคลอื่นๆ ได้แก่ _____

3. ปรากฏการณ์ที่พบขณะสังเกต

3.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

3.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ _____

3.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

3.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

3.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1

แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

.....

ชุดที่ 7 แบบบันทึกการสังเกตการผลิตสื่อการสอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ

2. วันเดือนปีที่สังเกต _____

3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที

4. สถานที่ _____

5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่พบในขณะสังเกต ได้แก่

○ ผลงานสร้างของครูและนักเรียน

..... ครูอาจารย์ในโรงเรียนได้รับรางวัลจากการประกวดสื่อการสอน ดังนี้

..... สื่อการสอนของครูได้จัดแสดงให้ผู้สนใจได้ศึกษา

..... สื่อการสอนส่วนใหญ่ ครูอาจารย์ในโรงเรียนผลิตได้ด้วยตนเอง

ข้อมูลอื่นที่พบ ได้แก่ _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... โรงเรียนส่งเสริมให้ครูอาจารย์ผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง

..... การผลิตสื่อการสอนส่วนใหญ่ ใช้วัสดุในท้องถิ่น

..... โรงเรียนจัดสรรทรัพยากรให้ครูสามารถผลิตสื่อการสอนได้อย่างเต็มที่

..... โรงเรียนสนับสนุนครูให้เข้ารับการศึกษอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน

ข้อมูลอื่นที่พบ ได้แก่ _____

○ ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน

..... ครูอาจารย์ที่สอนรายวิชาเดียวกันร่วมมือกันผลิตสื่อการสอน

..... ครูอาจารย์ที่สอนรายวิชาเดียวกันใช้สื่อการสอนอย่างเดียวกัน

..... ครูอาจารย์ส่วนใหญ่สนใจศึกษาหาวิธีการที่จะพัฒนาการผลิตสื่อ

ข้อมูลอื่นที่พบ ได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

- โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการผลิตสื่อการสอน โดยจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม
 หัวหน้าหมวดวิชามีหน้าที่กำกับติดตามการใช้สื่อการสอนของครูอาจารย์
 มีครูอาจารย์รับผิดชอบในการเก็บรักษาสื่อการสอนให้สามารถใช้ได้อย่างคงทนถาวร
 มีระเบียบการใช้สื่อการสอนเฉพาะหมวดวิชา
 ข้อมูลอื่นที่พบได้แก่ _____

2. ผู้ถูกสังเกต

2.1 ผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือเหตุการณ์ ○ ผู้บริหาร ○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

2.2 ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์แต่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ○ ผู้บริหาร ○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

2.3 ผู้ที่ไม่อยู่ในเหตุการณ์แต่มีส่วนเกี่ยวข้อง ○ ผู้บริหาร ○ ครูอาจารย์

○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น ๆ ได้แก่ _____

3. ปรัชญาการณ์ที่พบขณะสังเกต

3.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

3.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ _____

3.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

3.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

3.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต

(_____)

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

.....

ชุดที่ 8 แบบบันทึกการสังเกตการแต่งกายของครูอาจารย์ และนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ

2. วันเดือนปีที่สังเกต _____

3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที

4. สถานที่ _____

5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ที่พบขณะสังเกต ได้แก่

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์ให้ความร่วมมือในการแต่งกายชุดเครื่องแบบโรงเรียน ที่แสดงเอกลักษณ์ของโรงเรียน

○ ในวันเปิดเรียนสัปดาห์ละ _____ วัน

○ ในวันที่มีกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน

○ ในเหตุการณ์ที่ต้องการแสดงพลังความสามัคคี

○ อื่น ๆ เช่น _____

○ ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน

..... ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะแต่งกายชุดเครื่องแบบของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจ ความหมายและความสำคัญ ในการแต่งกายชุดเครื่องแบบของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการคัดสรรใจเลือกสีและเลือกแบบ ของชุดเครื่องแบบของโรงเรียน

..... เครื่องแบบของโรงเรียนสำหรับครูอาจารย์ มีการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของครูอาจารย์ส่วนใหญ่

ข้อมูลอื่นที่พบได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการแต่งกายของนักเรียน

..... นักเรียนส่วนใหญ่ปฏิบัติถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน

..... โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนไม่ต้องแต่งกายชุดเครื่องแบบนักเรียน ในกรณีต่อไปนี้

○ นักเรียนแต่งกายชุดเครื่องแบบลูกเสือ เนตรนารี อนุชาชาติ หรือเครื่องแบบ
นักศึกษาวิชาทหาร

○ นักเรียนต้องเรียนวิชาพลานามัย จำเป็นต้องแต่งกายชุดพลศึกษาในวันนั้น

○ อื่น ๆ เช่น _____

..... ครูอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นและอาจารย์เวรประจำวัน ทำหน้าที่กำกับติดตาม
ให้นักเรียน แต่งกายให้ถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน

ข้อมูลอื่นที่พบ ได้แก่ _____

2. ปรากฏการณ์ที่พบขณะสังเกต

2.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

2.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

2.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต

(_____)

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1
แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

ชุดที่ 9 แบบบันทึกการสังเกตห้องพิเศษ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. วันเดือนปีที่สังเกต _____
3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที
4. สถานที่ _____
5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่สังเกตพบได้แก่

O ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน

..... มีการจัดแสดงผลงานของครูอาจารย์ ด้านต่าง ๆ ดังนี้

☐ ด้านวิชาการ

☐ ด้านนวัตกรรมการเรียนการสอน

☐ ด้านความคิดสร้างสรรค์

☐ ด้านทักษะความสามารถพิเศษ

☐ ด้านอื่น ๆ เช่น _____

..... มีการจัดแสดงผลงานของนักเรียน ด้านต่าง ๆ ดังนี้

☐ ด้านวิชาการ

☐ ด้านทักษะความสามารถพิเศษ

☐ ด้านความคิดสร้างสรรค์

☐ ด้านเทคโนโลยี

☐ ด้านอื่น ๆ เช่น _____

..... มีเกียรติบัตร โล่และรางวัลที่ได้รับจากผลงานครูอาจารย์ด้านต่าง ๆ ดังนี้

☐ ด้านวิชาการ

☐ ด้านนวัตกรรมการเรียนการสอน

☐ ด้านความคิดสร้างสรรค์

☐ ด้านทักษะความสามารถพิเศษ

☐ ด้านอื่น ๆ เช่น _____

..... มีเกียรติบัตร โล่ และรางวัลที่ได้รับจากผลงานนักเรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้

☐ ด้านวิชาการ

☐ ด้านทักษะความสามารถพิเศษ

☐ ด้านความคิดสร้างสรรค์

☐ ด้านเทคโนโลยี

ด้านอื่น ๆ เช่น _____

..... มีภาพถ่ายกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น _____

..... มีแผนภูมิ ป้ายนิเทศนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับงานโรงเรียนดังนี้

- การบริหารทั่วไป ○ งานวิชาการ ○ งานธุรการ
○ งานปกครองนักเรียน ○ งานบริการ ○ งานโรงเรียนกับชุมชน

..... มีเอกสารสิ่งพิมพ์ของโรงเรียนดังนี้

- วารสารของโรงเรียน กำหนดออกปีละ ฉบับ
○ หนังสือพิมพ์ของโรงเรียน กำหนดออกปีละ ฉบับ
○ จุลสารของหมวดวิชา/ฝ่าย ดังนี้ _____

- อื่น ๆ ได้แก่ _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... วัสดุอุปกรณ์ในห้องพิเศษได้รับการสนับสนุนจากชุมชนดังนี้

- ผู้ปกครองนักเรียน ○ ศิษย์เก่า
○ ผู้มีอุปการะคุณต่อโรงเรียน ○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... ห้องพิเศษจัดให้ครูอาจารย์ได้รับประโยชน์ โดยเฉลี่ยดังนี้

- ห้องสมุด ประมาณ คน ต่อวัน
○ ห้องคอมพิวเตอร์ ประมาณ คน ต่อวัน
○ ห้องพยาบาล ประมาณ คน ต่อวัน
○ ห้องโสตทัศนศึกษา ประมาณ คน ต่อวัน
○ ห้องอื่น ๆ ดังนี้ _____

..... ห้องพิเศษจัดให้นักเรียนได้รับประโยชน์ โดยเฉลี่ยดังนี้

- ห้องสมุด ประมาณ คน ต่อวัน
○ ห้องคอมพิวเตอร์ ประมาณ คน ต่อวัน

- ห้องพยาบาล ประมาณ คน ต่อวัน
- ห้องโสตทัศนศึกษา ประมาณ คน ต่อวัน
- ห้องจริยธรรม ประมาณ คน ต่อวัน
- ห้องอื่น ๆ ดังนี้ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในห้องพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ดังนี้

- ให้คำแนะนำช่วยเหลือครูอาจารย์และนักเรียนเป็นอย่างดี
- ให้บริการแก่ครูอาจารย์และนักเรียนด้วยความกระตือรือร้น
- จัดห้องให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการมากที่สุด
- กำหนดระเบียบการใช้ห้องเพื่อให้การปฏิบัติมีแนวทางเดียวกัน
- จัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะใช้บริการได้ทันที
- มีหลักฐานเอกสารการให้บริการที่ใช้อ้างอิงตรวจสอบได้
- อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

2. ปรัชญาการณที่พบขณะสังเกต

2.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

2.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

2.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต
(_____)

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 1

แบบบันทึกการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก

.....

ชุดที่ 10 แบบบันทึกการสังเกตสภาพทั่วไปภายในบริเวณโรงเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ

2. วันเดือนปีที่สังเกต _____

3. เริ่มเวลา _____ น. ถึงเวลา _____ น. รวมเวลา _____ นาที

4. สถานที่ _____

5. ความพร้อมและบรรยากาศในการจัดสถานที่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่สังเกตพบได้แก่

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูอาจารย์และนักเรียน

..... มีป้ายประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานครูอาจารย์

..... มีป้ายประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานนักเรียน

..... มีป้ายประกาศยกย่องชมเชยครูอาจารย์ที่มีผลงานดีเด่น

..... มีป้ายประกาศยกย่องชมเชยนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น

..... มีภาพถ่ายผลงานและกิจกรรมครูอาจารย์

..... มีภาพถ่ายผลงานและกิจกรรมนักเรียน

..... ผลงานที่จัดแสดงเป็นข้อมูลปัจจุบันและทันต่อเหตุการณ์

..... มีการจัดแสดงผลงานของนักเรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้

○ ด้านวิชาการ ○ ด้านการกีฬา

○ ด้านศิลปะ ○ ด้านการแสดงและดนตรี

○ ด้านอื่น ๆ เช่น _____

ข้อมูลอื่นที่พบได้แก่ _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... ในช่วงนอกเวลาเรียน มีรายการเสียงตามสายเรื่องราวต่าง ๆ ดังนี้

○ สารความรู้ทางวิชาการ

○ รายการข่าวเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และข่าวทั่วไป

○ รายการเพลง ได้แก่ ○ เพลงประจำโรงเรียน

○ เพลงไทย

○ เพลงสากล

..... ครูอาจารย์นิยมใช้อุปกรณ์เครื่องเขียนที่มีเครื่องหมายตราโรงเรียน

- นักเรียนนิยมใช้อุปกรณ์เครื่องเขียนที่มีเครื่องหมายหรือตราโรงเรียน
- โรงเรียนได้ประดับธงโรงเรียนไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม
- เครื่องหมายหรือตราโรงเรียนจะพบเห็นในสถานที่ที่คุ้นเคยและสะดวก
- โรงเรียนได้อนุรักษ์สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของโรงเรียน คือ _____

○ ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน

- มีกิจกรรมการดำเนินงานในโรงเรียนที่ปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับ

○ การประชุมอบรมนักเรียน ได้แก่ _____

○ การพัฒนาทักษะทางวิชาการของนักเรียน ได้แก่ _____

○ การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ได้แก่ _____

○ อื่น ๆ เช่น _____

- ครูอาจารย์แสดงความเคารพโดยการไหว้ผู้อาวุโสกว่า

- นักเรียนเป็นผู้มีระเบียนวินัยในตนเอง ดังนี้

○ แสดงความเคารพครูอาจารย์โดย ○ การไหว้ ○ การยืนตรง

○ เดินขึ้นลงบันไดอย่างมีระเบียบ

○ เข้าแถวเข้ารับบริการตามลำดับก่อนหลัง

○ อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

- มีระบบระเบียบการจัดการจราจรในโรงเรียน ดังนี้

○ มีป้ายบอกเส้นทางจราจรในโรงเรียน

○ มีป้ายบอกสถานที่สำคัญในโรงเรียน

○ อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

..... การจัดอาคารสถานที่ในโรงเรียนมีสภาพเหมาะสม ดังนี้

○ ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อยและเป็นระเบียบ

○ มีป้ายบอกชื่อห้องเรียน ห้องพิเศษ และห้องอื่น ๆ ชัดเจน

○ อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน แสดงความเคารพตามลำดับอาวุโสโดยการไหว้

..... ครูอาจารย์ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกัน ในการกำกับติดตามให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติของโรงเรียน

..... ครูอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นผู้มีวินัยในการทำงาน เช่น ตรงต่อเวลา

..... นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีวินัยในการมาโรงเรียน เช่น มีนักเรียนมาสายน้อยมาก

..... นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาความประพฤติ เช่น

○ ไม่คิดสิ่งเสพติด

○ ไม่ก่อการทะเลาะวิวาท

○ อื่น ๆ เช่น _____

..... นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น

○ อ่านหนังสือในห้องสมุด

○ สนใจศึกษาหาความรู้จากป้ายนิเทศ

○ รวมกลุ่มปรึกษาหารือเรื่องงานที่ได้รับมอบหมาย

○ อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

..... พฤติกรรมการแสดงออกอื่น ๆ ที่พบว่าครูอาจารย์และนักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัยได้แก่ _____

2. ปรัชญาการณ์ที่ระบบขณะสังเกต

2.1 พฤติกรรมสำคัญที่พบ _____

2.2 รายละเอียดของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.3 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมสำคัญ _____

2.4 ความสัมพันธ์ของพฤติกรรมกับเหตุการณ์อื่น _____

2.5 รูปแบบของพฤติกรรม _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลเพิ่มเติมจากการสอบถาม

1. ปัญหาที่พบในขณะดำเนินการ _____

2. กระบวนการและวิธีการแก้ปัญหา _____

3. ผลการดำเนินการแก้ไข _____

4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง _____

ลงชื่อ _____ ผู้สังเกต
(_____)

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 2
แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน

คู่มือแบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 2

แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน

คำแนะนำสำหรับผู้สังเกต

1. แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน ประกอบด้วย การสำรวจ
รายการซึ่งเป็นระบบรหัส ระบบเหตุการณ์ และการเขียนบรรยายอย่างสั้น ๆ
แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน เป็นแบบ
ตรวจสอบรายการใช้บันทึกขณะสังเกตการสอนของครูอาจารย์ โดยบันทึก
ความถี่ของพฤติกรรมการสอน หรือเหตุการณ์ที่ดำเนินอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ
เวลาเท่าที่จะปรากฏ

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน เป็น
แบบตรวจสอบรายการ ใช้บันทึกความถี่ของเหตุการณ์การเชื่อมโยงพฤติกรรม
การถามตอบระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งกำหนดกิจกรรม และพฤติกรรมเป็น
รหัสหรือสัญลักษณ์ และบันทึกขณะสังเกตการเรียนการสอน

2. ผู้สังเกตต้องบันทึกการสังเกตตอนที่ 1 และตอนที่ 2 พร้อม ๆ กันใน
ช่วงเวลา 1 คาบเรียน

ตอนที่ 1 แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน

คำแนะนำ

1. แบบบันทึกฉบับนี้เป็นแบบตรวจสอบรายการ ใช้ระบบเหตุการณ์หรือพฤติกรรมกำหนดการบันทึก โดยบันทึกความถี่ของพฤติกรรม เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่สังเกตอย่างต่อเนื่อง และไม่กำหนดช่วงเวลาในการบันทึก

2. ให้ผู้สังเกตศึกษาพฤติกรรมสำคัญ และดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมให้เข้าใจ เพื่อจะสามารถบันทึกผลการสังเกตได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว

3. ให้ผู้สังเกตบันทึกเครื่องหมาย / ในช่องผลการสังเกตช่องซ้าย เมื่อสังเกตพบว่าครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนที่มีประสิทธิผล ให้ตรงช่องที่มีดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมนั้น และบันทึกเครื่องหมาย / ในช่องผลการสังเกตช่องขวา เมื่อสังเกตพบว่าครูผู้สอนมีพฤติกรรมการสอนที่ไม่มีประสิทธิผลเพียงพอ และให้ตรงช่องที่มีดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมนั้น

4. เมื่อมีพฤติกรรมการถามตอบระหว่างครูและนักเรียน ให้บันทึกในแบบบันทึกปฏิสัมพันธ์ ตอนที่ 2

5. แบบบันทึกทั้งสองตอน ใช้บันทึกพร้อม ๆ กันในช่วงเวลา 1 คาบเรียน

ตอนที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและ นักเรียน

คำแนะนำ

1. แบบบันทึกฉบับนี้ เป็นแบบตรวจสอบรายการ ใช้ระบบเหตุการณ์ หรือพฤติกรรม กำหนดการบันทึก โดยบันทึกความถี่ของพฤติกรรม เหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่สังเกตอย่างต่อเนื่อง และไม่กำหนดช่วงเวลาในการบันทึก
2. ให้ผู้สังเกตศึกษารายละเอียดของรหัสหรือสัญลักษณ์ จากนิยาม ความหมายของรหัส หรือสัญลักษณ์ ที่กำหนดไว้ท้ายคำแนะนำนี้ โดยพยายาม ศึกษาให้เข้าใจความหมาย เพื่อให้สามารถบันทึกผลการสังเกตได้อย่างรวดเร็ว และถูกต้อง
3. ให้ผู้สังเกตบันทึกเครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับเหตุการณ์ หรือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้น และบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยตลอด
4. แบบบันทึกตอนที่ 2 ใช้บันทึกพร้อมกับการบันทึกตอนที่ 1 ในช่วง เวลา 1 คาบเรียน

นิยามความหมายของรหัสหรือสัญลักษณ์

สัญลักษณ์	นิยามความหมายของสัญลักษณ์
1. เพศของนักเรียน	
ข เพศชาย	นักเรียนที่ตอบคำถามเป็นชาย
ญ เพศหญิง	นักเรียนที่ตอบคำถามเป็นหญิง
2. คำตอบของนักเรียน	
+ ถูกต้อง	ครูยอมรับว่าคำตอบของนักเรียนถูกต้องเป็นที่พอใจ
+ - ถูกต้องเป็นบางส่วน	ครูพิจารณาว่า คำตอบของนักเรียนถูกต้องเป็นบางส่วน หรือถูกต้อง แต่ไม่สมบูรณ์
- ผิด	ครูพิจารณาว่าคำตอบของนักเรียนผิด
O ไม่มีคำตอบ	นักเรียนไม่ตอบคำถาม หรือพูดว่าไม่ทราบ
3. ปฏิบัติการในการ	
ตอบสนองของครู	
++ ชมเชย	ครูพูดชมเชยนักเรียน หรือแสดงกิริยาพอใจ
+ ยืนยันว่าถูกต้อง	ครูยืนยันว่าคำตอบของนักเรียนถูกต้อง
O ไม่มีปฏิบัติการ	ครูไม่แสดงกิริยาตอบสนองใดๆ
- ปฏิเสธ	ครูแสดงกิริยา หรือบอกนักเรียนว่า คำตอบนั้นไม่ถูกต้อง
-- วิจารณ์	ครูวิจารณ์นักเรียน หรือแสดงกิริยาไม่พอใจ
GA บอกคำตอบ	ครูเฉลยคำตอบที่ถูกต้อง
AO ถามคนอื่น	ครูถามนักเรียนคนอื่นด้วยคำถามเดิม
OC นักเรียนคนอื่นตอบ	นักเรียนคนอื่นตอบคำถาม ได้ถูกต้อง
Re ถามซ้ำ	ครูถามคำถามเดิมซ้ำอีก
CI ชี้แนะ	ครูถามคำถามเดิมโดยชี้แนะให้ตอบได้ง่ายขึ้น
NQ ครูถามคำถามใหม่	ครูถามคำถามใหม่ที่แตกต่างจากคำถามเดิม

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 2

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน

ชื่อผู้สอน ชั้น วิชา

วันที่ เดือน พ.ศ. เริ่มเวลา น. ถึงเวลา น. รวม นาที

พฤติกรรม สำคัญ	ดัชนีชี้วัดพฤติกรรมการสอน ที่มีประสิทธิผล	ผลการสังเกต (/)	ผลการสังเกต (/)	ดัชนีชี้วัดพฤติกรรมการสอนที่ไม่ มีประสิทธิผลที่พึงพอ
1. การ บริหาร ชั้นเรียน	1. บอกกฎระเบียบไว้ที่ชั้นเรียน			1. ไม่แจ้งกฎระเบียบ และไม่กำกับติดตามให้นักเรียนมีวินัย
	2. เริ่มดำเนินการสอนตามลำดับ เริ่มสำรวจรายชื่อ จัดกลุ่มกิจกรรม จัดทำสื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมการสอน มอบหมายงานและประเมินผล			2. เริ่มดำเนินการสอนโดยไม่สนใจนักเรียน และไม่สนใจสภาพห้องเรียน
	3. มีวิธีการป้องกันแก้ไขและลงโทษนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม			3. ไม่คิดหาแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน
2. การ อธิบาย เนื้อหา ที่สอน ถูกต้อง ชัดเจน	1. บอกวัตถุประสงค์ของการสอน			1. ไม่บอกวัตถุประสงค์ของการสอน
	2. บอกขอบข่ายของเนื้อหาที่สอน			2. ไม่แนะนำหัวข้อและขอบเขตของเนื้อหาที่สอน
	3. ทบทวนและสอบถามความรู้เดิมที่สัมพันธ์กับความรู้ใหม่			3. สอนเรื่องใหม่โดยไม่ตรวจสอบพื้นฐานความรู้เดิม
	4. ใช้สื่อการสอนที่เหมาะสม			4. ใช้สื่อการสอนที่ไม่เหมาะสม
	5. สอนเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องและทดสอบความเข้าใจของนักเรียน			5. ให้คำแนะนำหรือออกคำสั่งอย่างรวดเร็วและมากเกินไป
	6. อธิบายโดยใช้หลายตัวอย่าง และมีรายละเอียดเพียงพอ			6. อธิบายไม่ละเอียดชัดเจนและไม่ตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน

พฤติกรรม สำคัญ	ดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอน ที่มีประสิทธิผล	ผลการสังเกต (/)	ผลการสังเกต (/)	ดัชนีบ่งชี้พฤติกรรมการสอนที่ไม่ มีประสิทธิผลเพียงพอ
3.การใช้ วิธีสอน หลายวิธี	1.เริ่มบทเรียนโดยมีวิธีการ จูงใจให้นักเรียนสนใจ บทเรียน..... 2. ใช้สายตาทำทางและเสียง ที่แสดงความรู้สึกหรือรสนิยม การสอน..... 3.มีกิจกรรมการสอนหลาย วิธี..... 4.ให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมการเรียนการสอน.....			1.เริ่มบทเรียนโดยไม่สนใจ นักเรียน 2.พูดเสียงเดียวโดยตลอดและ ไม่มีท่าทางที่จะกระตุ้นให้ นักเรียนสนใจบทเรียน 3.สอนปากเปล่าตามคำราและใช้ กิจกรรมการสอนอย่างเดียวใน ช่วงเวลานาน 4.ครูมีบทบาทเป็นผู้สอน โดยมี นักเรียนเป็นผู้เรียน
4.มุ่งสอน ให้ตรง ตามวัตถุประสงค์ และ เป้าหมาย	1.ปรับปรุงพัฒนาแผนการ สอนให้เหมาะกับนักเรียน..... 2.ใช้เวลาในการสอนอย่างมี ประสิทธิภาพ..... 3.ใช้ยุทธศาสตร์การสอนที่ เหมาะสมกับพฤติกรรมของ นักเรียน.....			1.สอนตามหนังสือเรียน จึงมี นักเรียนเพียงบางคนสนใจ 2.ใช้เวลาส่วนใหญ่ในการควบคุม ชั้นหรืออบรมนักเรียนที่มีปัญหา หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม 3.วิธีการสอนไม่มีประสิทธิภาพที่ จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์
5.มุ่งเสริม ประสิทธิ ภาพใน กระบวนการ เรียน ของ นักเรียน	1.ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ ทันทีที่จบบทเรียน..... 2.แจ้งผลการทำงานของ นักเรียนในเชิงสร้างสรรค์..... 3.เสริมแรงนักเรียนที่ตอบ คำถามได้ถูกต้อง..... 4.มีกิจกรรมการสอนที่ กระตุ้นความสนใจของ นักเรียน.....			1.เมื่อจบบทเรียนไม่ได้มอบหมาย งานให้นักเรียนฝึกทักษะ 2.มุ่งสนใจกับความบกพร่องหรือ ข้อผิดพลาดของนักเรียน 3.ไม่ชมเชยนักเรียนที่ตอบถูกต้อง หรือใช้คำพูดชมเชยแบบเดิมซ้ำ ๆ 4.ไม่มีความพยายามที่จะใช้วิธี สอนที่สอดคล้องกับความต้องการ การเรียนรู้ของนักเรียน

พฤติกรรม สำคัญ	ดัชนีชี้วัดพฤติกรรมการสอน ที่มีประสิทธิผล	ผลการสังเกต (/)	ผลการสังเกต (/)	ดัชนีชี้วัดพฤติกรรมการสอนที่ไม่ มีประสิทธิผลเพียงพอ
6. มุ่งความ สำเร็จของ นักเรียน	5. กำกับติดตามความก้าวหน้า ของนักเรียน.....			5. ไม่ติดตามการทำงานของ นักเรียน
	1. จัดแบ่งเนื้อหาที่สอนได้ เหมาะสมกับเวลาในการ สอน การทบทวน และการ สรุปทบทวน.....			1. เตรียมเนื้อหามากเกินไปเวลาที่ กำหนด
	2. ดำเนินการสอนตามลำดับ ขั้นของการเรียนรู้ในเนื้อหา วิชาที่สอน.....			2. บทเรียนที่สอนไม่ต่อเนื่องตาม ลำดับขั้นของการเรียนรู้
7. มุ่ง ส่งเสริม ทักษะทาง วิชาการ และ กระบวนการ การคิด ขั้นสูง	3. เฉลยคำตอบโดยเร็ว.....			3. มีความล่าช้าในการตรวจสอบ คำตอบของนักเรียน และล่าช้าที่ จะแก้ไขให้ถูกต้อง
	1. ใช้คำถามเพื่อทดสอบความ รู้หลายระดับ ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การคิดวิเคราะห์ การ สังเคราะห์ และการ ประเมินค่า			1. ใช้คำถามที่ถามซ้ำ ๆ ที่เป็น คำถามที่ทดสอบความรู้ระดับ เดียว
	2. ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะ อย่างอิสระเสรี โดยมีครูเป็น ผู้ช่วยเหลือ.....			2. ไม่ได้แนะนำช่วยเหลือนักเรียน ให้ได้พัฒนาทักษะเพิ่มเติม.

บันทึกเพิ่มเติม

(ลงชื่อ) _____ ผู้บันทึก

(_____)

ตอนที่ 2. แบบบันทึกการสังเกตปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน

ที่	เพศ		คำตอบของนักเรียน				ปฏิบัติการตอบสนองของครู										
	ช	ญ	+	+-	-	O	++	+	O	-	--	GA	AO	OC	Re	Cl	NQ
1																	
2																	
3																	
4																	
5																	
6																	
7																	
8																	
9																	
10																	
11																	
12																	
13																	
14																	
15																	
16																	
17																	
18																	
19																	
20																	
21																	
22																	
23																	
24																	
25																	

(ลงชื่อ) _____ ผู้บันทึก

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 3
แบบบันทึกการตรวจสอบเอกสารหลักฐาน

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 3

แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน

.....

ชุดที่ 1 แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับแผนงานของโรงเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ

2. ชื่อเอกสารหลักฐาน _____

2.1 วันเดือนปีที่ตรวจสอบ _____

2.2 รูปแบบของเอกสารหลักฐาน ☐ ตาราง ☐ ข้อความ

2.3 จำนวนที่จัดทำ _____ ชุด

2.4 ผู้รับผิดชอบในการจัดทำไว้แก่ _____

3. วัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสารหลักฐาน _____

4. การใช้ประโยชน์ของเอกสารหลักฐาน

4.1 ระยะเวลาของการใช้ ☐ ทุกปีการศึกษา ☐ 1 ปีการศึกษา

อื่น ๆ _____

4.2 ผู้ใช้ประโยชน์ ☐ ผู้บริหาร ☐ ครูอาจารย์

☐ นักเรียน ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ☐ บุคคลอื่น

4.3 สภาพและหลักฐานการใช้ประโยชน์ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ศึกษาคำตอบ ได้แก่

○ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานในการเผยแพร่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ในการจัดการมัธยมศึกษาของ โรงเรียน

..... โรงเรียนกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาดังนี้

○ เป้าหมายระยะสั้นใน 1 ปีการศึกษา

○ เป้าหมายระยะยาว มากกว่า 1 ปีการศึกษา

..... เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของ โรงเรียนตรงกันนโยบายระดับสูง

..... โรงเรียนมีแผน แผนงาน งาน และ โครงการที่สอดคล้องตรงตามเป้าหมายและ วัตถุประสงค์

..... ครูอาจารย์ใน โรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และนำไปใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

..... อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน

..... โรงเรียนมีงาน และ โครงการเกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์ของครูอาจารย์ ดังนี้

○ ด้านวิชาการ

○ ด้านนวัตกรรมการเรียนการสอน

○ ด้านอื่น ๆ ได้แก่ _____

..... โรงเรียนมีงานและ โครงการเกี่ยวกับผลงานสร้างสรรค์ของนักเรียน ดังนี้

○ ด้านวิชาการ

○ ด้านทักษะความสามารถต่าง ๆ เช่น

..... ด้านการกีฬา

..... ด้านศิลปะ

อื่น ๆ _____

..... โครงการพัฒนางานของโรงเรียน ได้แก่ _____

..... โครงการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน ได้แก่ _____

..... หมวดวิชาต่าง ๆ ได้จัดสื่อการเรียนการสอน และนิทรรศการทางวิชาการ เพื่อให้
นักเรียนได้เพิ่มพูนประสบการณ์ และหมั่นเวียนแหล่งวิชาการ ดังนี้ _____

..... โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ ผลงานของครูอาจารย์และนักเรียนดังนี้

- ☐ จัดแสดงนิทรรศการ
- ☐ เผยแพร่ผลงานโดยสื่อของโรงเรียน
- ☐ เผยแพร่งานโดยสื่ออื่นนอกโรงเรียน
- ☐ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... มีห้องเฉพาะที่จัดแสดงผลงานครูอาจารย์และนักเรียน

..... โรงเรียนสนับสนุนให้ผลิตสื่อและสิ่งพิมพ์ในโรงเรียน ดังนี้

- ☐ หนังสือพิมพ์ของโรงเรียน
- ☐ วารสารของโรงเรียน
- ☐ จุลสารของหมวดวิชา / ฝ่าย / งาน / ได้แก่ _____

☐ จัดรายการเสียงตามสายในโรงเรียน

..... สื่อและสิ่งพิมพ์ในโรงเรียน ได้เผยแพร่โดยวิธีการดังนี้

- ☐ แจกฟรีแก่ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน
- ☐ จำหน่ายแก่ผู้สนใจ
- ☐ อื่น ๆ เช่น _____

..... โรงเรียนส่งเสริมให้ครูอาจารย์สร้างสรรค์ผลงานดังนี้

- ☐ สนับสนุนด้านทรัพยากร
- ☐ สนับสนุนให้ส่งผลงานเข้าประกวด
- ☐ สนับสนุนให้ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม
- ☐ ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เพิ่มเติม

○ ส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เพิ่มเติม

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... โรงเรียนมีระบบข้อมูลสารสนเทศดังนี้

○ จัดกลุ่มข้อมูลผลงานของครูอาจารย์และนักเรียนให้เป็นระบบ

○ รวบรวมประวัติครูอาจารย์และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น

○ มีแหล่งอ้างอิงที่สามารถค้นหาข้อมูลได้ทันที

○ มีครูอาจารย์รับผิดชอบงานข้อมูลโดยเฉพาะ

○ อื่น ๆ เช่น _____

○ การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม

..... โรงเรียนได้สนับสนุนและให้กำลังใจครูอาจารย์และนักเรียน ที่มีผลงานดีเด่น และสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียน ดังนี้

○ จัดพิธีมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล

○ จัดพิธีประกาศเกียรติคุณ และยกย่องเชิดชูเกียรติ

○ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานโดยสื่อในโรงเรียน

○ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานโดยสื่อนอกโรงเรียน

○ ให้โอกาสครูอาจารย์และครูอาจารย์ได้เผยแพร่ความรู้และประสบการณ์

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... การจัดพิธีมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ เช่น _____

..... โรงเรียน ได้จัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ แก่นักเรียน ดังนี้

- ☐ จัดสวัสดิการบ้านพักนักเรียน
- ☐ จัดหาทุนการศึกษาแก่นักเรียน
- ☐ จัดครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาประจำให้นักเรียน ห้องละ _____ คน
- ☐ จัดสภาพแวดล้อมใน โรงเรียนให้มีบรรยากาศเชิงวิชาการ
- ☐ จัดบริเวณ โรงเรียนให้สะอาดเรียบร้อยสวยงาม
- ☐ จัดสู้รับฟังความคิดเห็น
- ☐ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... โรงเรียนได้จัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ แก่ครูอาจารย์ดังนี้

- ☐ จัดสวัสดิการบ้านพักครู
- ☐ จัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับครูอาจารย์
- ☐ จัดทัศนศึกษา
- ☐ จัดห้องพักครูอาจารย์ที่เป็นอิสระ
- ☐ จัดสวัสดิการและบริการอื่น ๆ เช่น _____

ข้อมูลอื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

๐ นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา

- นโยบายของ โรงเรียนสอดคล้องกับนโยบายระดับสูง
- นโยบายของ โรงเรียนสอดคล้องตรงกับเป้าหมายของ โรงเรียน
- ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
- มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ นโยบายการจัดการมัธยมศึกษาของ โรงเรียน ให้ครูอาจารย์รับทราบอย่างทั่วถึง
- ครูอาจารย์ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของ โรงเรียน และ ได้นำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
- นโยบายของ โรงเรียนนำไปปฏิบัติได้จริง

- มีครูอาจารย์รับผิดชอบในการกำกับติดตามการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน
- มีการปรับปรุงทบทวนนโยบายของโรงเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน
- แผน แผนงาน งาน และ โครงการต่าง ๆ ในโรงเรียน สอดคล้องตรงตามนโยบายของโรงเรียน
- มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่นโยบายการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน ให้ชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนรับทราบอย่างทั่วถึง

○ ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน

- โรงเรียนกำหนดปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ตามบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน
- แผน แผนงาน งาน และ โครงการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับปรัชญา การจัดการมัธยมศึกษา
- ครูอาจารย์ในโรงเรียน มีความเชื่อและยึดมั่นในปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียน และนำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
- มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน ให้ชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนรับทราบอย่างทั่วถึง
- ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน มีดังนี้

2. ข้อมูล อื่น ๆ ที่พบได้แก่

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 3
แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน

.....

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครอง
นักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ

2. ชื่อเอกสารหลักฐาน _____

2.1 วันเดือนปีที่ตรวจสอบ _____

2.2 รูปลักษณะของเอกสารหลักฐาน ☐ การ ☐ ชั่วโมง

2.3 จำนวนที่จัดทำ _____ ชุด

2.4 ผู้รับผิดชอบในการจัดทำได้แก่ _____

3. วัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสารหลักฐาน _____

4. การใช้ประโยชน์ของเอกสารหลักฐาน

4.1 ระยะเวลาของการใช้ ☐ ทุก ๆ ปีการศึกษา ☐ 1 ปีการศึกษา

อื่น ๆ _____

4.2 ผู้ใช้ประโยชน์ ☐ ผู้บริหาร ☐ ครูอาจารย์

☐ นักเรียน ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ☐ บุคคลอื่น

4.3 สภาพและหลักฐานการใช้ประโยชน์ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ศึกษาตรวจสอบ ได้แก่

○ การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม

..... โรงเรียนได้อำนวยความสะดวกแก่นักเรียนให้ได้รับความปลอดภัย และมีความพึงพอใจขณะอยู่ในโรงเรียน ดังนี้

○ จัดครูอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นนักเรียนห้องละ _____ คน

○ จัดครูเวรประจำวันดูแลความเรียบร้อยของโรงเรียน

○ อื่น ๆ เช่น _____

..... โรงเรียนได้สนับสนุนส่งเสริมนักเรียนในด้านการศึกษเล่าเรียน ดังนี้

○ ให้บริการแนะแนว ○ ให้ทุนการศึกษา

○ จัดวิทยากรพิเศษ ○ จัดหาที่พักอาศัย

○ จัดหาพาหนะในการเดินทาง

○ จัดสอนพิเศษเพิ่มเติมเฉพาะกลุ่ม

○ มอบเกียรติบัตรและรางวัลให้นักเรียนที่มีความก้าวหน้าในการเรียน

○ อื่น ๆ เช่น _____

○ รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน

..... โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ผู้ปกครองและครูอาจารย์ มีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนดังนี้

○ จัดวันนัดพบครูผู้ปกครองนักเรียน

○ เชิญชวนผู้ปกครองสมัครเป็นสมาชิกสมาคมผู้ปกครอง - ครู

○ ครูและผู้ปกครองประชุมร่วมกัน เพื่อวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน

โรงเรียนได้รายงานข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ให้ผู้ปกครองทราบเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

- โรงเรียนได้เชิญชวนผู้ปกครองให้มาร่วมกิจกรรมการแสดงผลงานนักเรียน ดังนี้

- โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการสนับสนุนการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดังนี้

2. ข้อมูลรายละเอียดอื่นที่พบได้แก่ _____

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 3
แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน

.....

ชุดที่ 3 แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐาน ที่เป็นผลงาน
ครูอาจารย์ และนักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. ชื่อเอกสารหลักฐาน _____
 - 2.1 วันเดือนปีที่ตรวจสอบ _____
 - 2.2 รูปแบบของเอกสารหลักฐาน ☐ ถาวร ☐ ชั่วคราว
 - 2.3 จำนวนที่จัดทำ _____ ชุด
 - 2.4 ผู้รับผิดชอบในการจัดทำได้แก่ _____

3. วัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสารหลักฐาน _____

4. การใช้ประโยชน์ของเอกสารหลักฐาน
 - 4.1 ระยะเวลาของการใช้ ☐ ทุก ๆ ปีการศึกษา ☐ 1 ปีการศึกษา
 อื่น ๆ _____
 - 4.2 ผู้ใช้ประโยชน์ ☐ ผู้บริหาร ☐ ครูอาจารย์
 ☐ นักเรียน ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ☐ บุคคลอื่น
 - 4.3 สภาพและหลักฐานการใช้ประโยชน์ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ศึกษาตรวจสอบได้แก่

○ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานการเผยแพร่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ในการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน

..... โรงเรียนกำหนดเป้าหมายในการจัดการศึกษาดังนี้

○ เป้าหมายระยะสั้นใน 1 ปีการศึกษา

○ เป้าหมายระยะยาว มากกว่า 1 ปีการศึกษา

..... เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนตรงกับนโยบายระดับสูง

..... โรงเรียนมีแผน แผนงาน งาน และโครงการ ที่สอดคล้องตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์

..... ครูอาจารย์ในโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และนำไปใช้ในการะบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

..... อื่น ๆ ที่พบได้แก่ _____

○ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอน

..... โรงเรียนมีเอกสารและหลักฐานเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

○ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

○ หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

○ แผนการสอนทุกรายวิชาที่โรงเรียนเปิดสอน

○ คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

○ คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

○ คู่มือครู การประเมินผลการเรียน ระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... ครูอาจารย์มีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร โดยนำไปใช้ในแผนการสอนแต่ละ
รายวิชา ดังนี้

○ เนื้อหาวิชา สอดคล้องตรงตามคำอธิบายรายวิชา ที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของ
หลักสูตร

○ กิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องตรงกับ

..... จุดหมายของหลักสูตร

..... จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา

..... แนวดำเนินการที่กำหนดในหลักสูตร

○ เกณฑ์การประเมินผลตรงตามหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร

..... มีเอกสารหลักฐานการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมนักเรียน ดังนี้

○ ด้านวิชาการ ○ ด้านคุณธรรม จริยธรรม

○ ด้านการแสดงและดนตรี ○ ด้านการกีฬา

○ ด้านการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... มีแผนภูมิและป้ายนิเทศ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

○ ปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน

○ ตารางเรียนของทุกชั้นเรียน

○ ตารางสอนของครูอาจารย์

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... โรงเรียนได้จัดทำเอกสารหลักฐานต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องตรงตามหลักสูตร ดังนี้

- แผนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ○ คู่มือการใช้หลักสูตร
○ คู่มือการจัดกิจกรรม ○ คู่มือการประเมินผลการเรียน
○ เอกสารการประเมินผลการเรียน
○ เอกสารอื่น ๆ ได้แก่ _____

..... การจัดการเรียนการสอนแต่ละรายวิชา ครูอาจารย์ใช้เอกสารประกอบการสอน ดังนี้

- หนังสือเรียนรายวิชานั้น ○ แผนการสอนรายวิชา
○ เอกสารประกอบการสอนรายวิชาที่จัดทำขึ้นเฉพาะ
○ เอกสารอื่น ได้แก่ _____

..... ครูอาจารย์ที่สอน รายวิชาเดียวกัน ได้จัดทำแผนการสอนร่วมกัน เช่น _____

..... แผนการจัดการเรียนการสอน มีหลายแผน เพื่อสนองความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน ดังนี้

- กำหนดรายวิชาบังคับเลือกหลายวิชา ○ กำหนดรายวิชาเลือกเสรีหลายรายวิชา
○ กำหนดกิจกรรมหลายกลุ่มกิจกรรม

..... ครูอาจารย์มีรูปแบบวิธีการสอนหลายวิธี ซึ่งสัมพันธ์สอดคล้องกับจุดหมายของโรงเรียน

○ ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐาน บันทึกประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานบันทึกประวัติบุคคลดีเด่น หรือนุคคลตัวอย่าง ดังนี้

- ผู้บริหาร ○ ครูอาจารย์ ○ ศิษย์เก่า
○ นักเรียน ○ บุคคลอื่น เช่น _____

..... โรงเรียนได้จัดห้องพิพิธภัณฑ์ หรือห้องเกียรติบัตร เพื่อจุดประสงค์ดังนี้

○ เพื่อแสดงผลงานดีเด่นและเกียรติประวัติบุคคลดีเด่น ดังนี้

..... ผู้บริหาร ครูอาจารย์ ศิษย์เก่า
..... นักเรียน บุคคลอื่น เช่น _____

○ เพื่อเสนอข้อมูลประวัติความเป็นมา ดังนี้

..... ประวัติโรงเรียน ประวัติของสื่อและอุปกรณ์การสอนที่มีคุณค่า
..... อื่น ๆ เช่น _____

○ ผลงานสร้างสรรค์ของครูอาจารย์และนักเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผลงานของครูอาจารย์และนักเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานที่โรงเรียนสนับสนุนส่งเสริม ให้ครูอาจารย์และนักเรียน
สร้างสรรค์ผลงาน

..... มีหลักฐานที่ปรากฏว่าครูอาจารย์มีผลงานดีเด่น ดังนี้

○ เกียรติบัตร ได้แก่ _____

○ รางวัล ได้แก่ _____

○ โล่ ได้แก่ _____

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

..... มีหลักฐานที่ปรากฏว่านักเรียนมีผลงานดีเด่น ดังนี้

○ เกียรติบัตร ได้แก่ _____

○ รางวัล ได้แก่ _____

○ โล่ ได้แก่ _____

ข้อมูลอื่นที่พบ ได้แก่ _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานที่โรงเรียนได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ ให้ครูอาจารย์ และนักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

○ ธงประจำโรงเรียน ○ เครื่องหมายหรือตราโรงเรียน

○ เพลงประจำโรงเรียน ○ เอกลักษณ์อื่นๆ ของโรงเรียน เช่น _____

..... โรงเรียนมีเครื่องแบบหรือเครื่องแต่งกายที่แสดงเอกลักษณ์เฉพาะของโรงเรียน ดังนี้

○ สำหรับครูอาจารย์ ○ สำหรับนักเรียน

..... ครูอาจารย์มีปฏิกิริยาตอบสนองในการแต่งกายชุดเครื่องแบบของโรงเรียน ดังนี้

○ แต่งกายชุดเครื่องแบบของโรงเรียนอย่างพร้อมเพรียง ในโอกาสต่างๆ ตามที่ได้นัดหมาย

○ รู้สึกกังวลใจที่ต้องแสดงตัวว่าเป็นครูอาจารย์ในโรงเรียนนี้

○ รู้สึกลำบากใจเพราะยังไม่พร้อม

○ อื่นๆ ได้แก่ _____

..... เครื่องหมาย หรือตราโรงเรียน มีความหมายดังนี้ _____

..... ศีรธงประจำโรงเรียนมีความหมายดังนี้ _____

..... ครูอาจารย์และนักเรียนรู้และเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ของโรงเรียน

○ ระเบียบปฏิบัติของครูอาจารย์และนักเรียน

..... โรงเรียนมีเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในโรงเรียนดังนี้

○ การบริหารทั่วไป เช่น _____

○ งานวิชาการ เช่น _____

○ งานธุรการ เช่น _____

○ งานปกครองนักเรียน เช่น _____

○ งานบริการ เช่น _____

○ งานโรงเรียนกำเริบชน เช่น _____

..... โรงเรียนมีเอกสารหลักฐานที่ได้ดำเนินการตามแผน แผนงาน งาน และโครงการที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติต่าง ๆ ในโรงเรียนดังนี้

○ การบริหารทั่วไป เช่น _____

○ งานวิชาการ เช่น _____

○ งานธุรการ เช่น _____

○ งานปกครองนักเรียน เช่น _____

○ งานบริการ เช่น _____

○ งานโรงเรียนกับชุมชน เช่น _____

..... มีเอกสารหลักฐานการฝึกประชาธิปไตยในโรงเรียนดังนี้

○ จัดกล่องรับฟังความคิดเห็น

○ แบ่งนักเรียนเป็นคณะดีเพื่อฝึกให้นักเรียนเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

○ กฎระเบียบของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้แก่ครูอาจารย์ และนักเรียน
เกี่ยวกับกฎระเบียบของโรงเรียนดังนี้

○ ระเบียบโรงเรียนว่าด้วยการลงทะเบียน

○ ระเบียบโรงเรียนว่าด้วยการเคารพ

○ ระเบียบโรงเรียนว่าด้วยการมาโรงเรียน

○ ระเบียบโรงเรียนว่าด้วยการแต่งกาย

○ ระเบียบอื่น ๆ เช่น _____

..... มีเอกสารหลักฐานที่โรงเรียนได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์ฝ่ายต่าง ๆ

..... มีเอกสารหลักฐานที่มอบหมายครูอาจารย์ให้ปฏิบัติหน้าที่ที่รับผิดชอบ

..... มีเอกสารหลักฐานการติดตามประเมินผลและรายงานการปฏิบัติหน้าที่

..... มีครูอาจารย์ที่รับผิดชอบ ในการศึกษาทบทวนและพัฒนาปรับปรุงกฎระเบียบของโรงเรียนให้มีผลต่อการปฏิบัติ

..... มีครูอาจารย์ที่รับผิดชอบ ในการศึกษาทบทวนบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์ฝ่ายต่าง ๆ

..... การปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดได้แก่ _____

○ พิธีการหรืองานพิธี

..... มีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่าโรงเรียนได้สนับสนุน และให้กำลังใจแก่ครูอาจารย์และนักเรียน ที่มีผลงานดีเด่น และ สร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียน ดังนี้

○ การจัดพิธีมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล

○ การจัดพิธีประกาศเกียรติคุณ และยกย่องเชิดชูเกียรติ

○ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานโดยสื่อในโรงเรียน

○ การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานโดยสื่อนอกโรงเรียน

○ การให้โอกาสครูอาจารย์และครูอาจารย์ได้เผยแพร่ความรู้และประสบการณ์

○ อื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ _____

○ การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม

..... การจัดพิธีมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน
และองค์กรต่าง ๆ เช่น _____

..... มีเอกสารหลักฐานที่โรงเรียนได้จัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ แก่นักเรียน ดังนี้

○ การจัดสวัสดิการบ้านพักนักเรียน

○ การจัดหาทุนการศึกษาแก่นักเรียน

○ การจัดครูอาจารย์เป็นที่ปรึกษาประจำให้นักเรียน ห้องละ ____ คน

○ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเชิงวิชาการ

○ การจัดบริเวณโรงเรียนให้สะอาดเรียบร้อยสวยงาม

○ การจัดตู้รับฟังความคิดเห็น

○ เอกสารอื่น ๆ ได้แก่ _____

..... มีเอกสารหลักฐาน ที่โรงเรียนได้จัดสวัสดิการและบริการต่าง ๆ แก่ครูอาจารย์ดังนี้

○ การจัดสวัสดิการบ้านพักครู

○ การจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับครูอาจารย์

○ การจัดทัศนศึกษา

○ การจัดห้องพักครูอาจารย์ที่เป็นอิสระ

○ การจัดสวัสดิการและให้บริการอื่น ๆ เช่น _____

..... อื่นที่พบ ได้แก่ _____

○ นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา

- นโยบายของโรงเรียนสอดคล้องกับนโยบายระดับสูง
- นโยบายของโรงเรียนสอดคล้องตรงกับเป้าหมายของโรงเรียน
- มีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่าครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
- มีเอกสารหลักฐานการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา ของโรงเรียนให้ครูอาจารย์รับทราบอย่างทั่วถึง
- มีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่าครูอาจารย์ส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของโรงเรียน และได้นำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน
- มีเอกสารหลักฐานที่พบว่านโยบายของโรงเรียนนำไปปฏิบัติได้จริง
- มีครูอาจารย์รับผิดชอบในการกำกับติดตามการจัดการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน
- มีเอกสารหลักฐานการปรับปรุงทบทวนนโยบายของโรงเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน
- แผน แผนงาน งาน และ โครงการต่าง ๆ ในโรงเรียน สอดคล้องตรงตามนโยบายของโรงเรียน

○ ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน

- โรงเรียนกำหนดปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียน ตามบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน
- มีเอกสารหลักฐานการปรับปรุงทบทวนปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน
- มีเอกสารหลักฐานที่แสดงว่าครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการศึกษาทบทวน ปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- แผน แผนงาน งาน และ โครงการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา
- มีเอกสารหลักฐานที่ครูอาจารย์ในโรงเรียน มีความเชื่อและยึดมั่นในปรัชญาการจัดการศึกษาของโรงเรียนและนำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน

-12-

..... ปรากฏการจัดการมัธยมศึกษาของโรงเรียน นีดังนี้

2. ข้อมูลรายละเอียดอื่น ๆ ที่พบได้แก่

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 3
แบบบันทึกผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารหลักฐาน

.....

ชุดที่ 4 แบบบันทึกผลการศึกษาค้นคว้าเอกสารหลักฐานที่เป็นสัญลักษณ์
ของโรงเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. โรงเรียน _____ อำเภอ _____ จังหวัดชัยภูมิ
2. ชื่อเอกสารหลักฐาน _____
 - 2.1 วันเดือนปีที่ตรวจสอบ _____
 - 2.2 รูปลักษณะของเอกสารหลักฐาน ☐ ภาพ ☐ ข้อความ
 - 2.3 จำนวนที่จัดทำ _____ ชุด
 - 2.4 ผู้รับผิดชอบในการจัดทำได้แก่ _____

3. วัตถุประสงค์ของการจัดทำเอกสารหลักฐาน _____

4. การใช้ประโยชน์ของเอกสารหลักฐาน
 - 4.1 ระยะเวลาของการใช้ ☐ ทุกปีการศึกษา ☐ 1 ปีการศึกษา
อื่น ๆ _____
 - 4.2 ผู้ใช้ประโยชน์ ☐ ผู้บริหาร ☐ ครูอาจารย์
☐ นักเรียน ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ☐ บุคคลอื่น
 - 4.3 สภาพและหลักฐานการใช้ประโยชน์ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. องค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียนที่ศึกษาตรวจสอบพบ ได้แก่

○ ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับเครื่องหมายหรือตราโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับธงประจำโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับเพลงประจำโรงเรียน

..... เอกสารหลักฐานอื่น เช่น _____

○ สัญลักษณ์ของโรงเรียน

..... มีเอกสารหลักฐานที่ได้นำส่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของโรงเรียน ไปใช้ประโยชน์
ในความหมายว่าเป็นตัวแทนของโรงเรียน ดังนี้

○ เครื่องหมายหรือตราโรงเรียน เช่น _____

○ ธงประจำโรงเรียน เช่น _____

○ เพลงประจำโรงเรียน เช่น _____

○ อื่น ๆ ได้แก่ _____

2. ข้อมูลรายละเอียดอื่น ๆ ที่พบ ได้แก่ _____

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 4
แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 4
แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อสกุลผู้ตอบ _____ วุฒิการศึกษา _____

ตำแหน่ง _____

อายุราชการ _____ ปี ประสบการณ์ในตำแหน่ง _____ ปี

ภูมิลำเนาเดิม อำเภอ _____ จังหวัด _____

2. เหตุผลที่เลือกปฏิบัติราชการที่โรงเรียนแห่งนี้ _____

3. ผลงานที่ภาคภูมิใจ ได้แก่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. การจัดการมัธยมศึกษาในโรงเรียน มีผลงานดีเด่นอะไรที่ทำให้ผู้บริหาร และครูอาจารย์ในโรงเรียนภาคภูมิใจในความสำเร็จ

1.1 ใครมีส่วนร่วมรับผิดชอบในงานนั้น และได้ดำเนินการอย่างไร

1.2 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีการตอบสนองอย่างไร และส่งผลต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างไร

1.3 ความสำเร็จที่ได้รับ ส่งผลต่อความศรัทธาเชื่อถือของผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนอย่างไร

1.4 ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและได้รับกำลังใจ จากผู้บริหาร เพื่อนครูอาจารย์ ชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนอย่างไร

2.งาน โครงการ กิจกรรมใดในโรงเรียน ที่ดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

2.1 ครูอาจารย์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ได้เผยแพร่กระบวนการ และวิธีการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ ได้รับรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง

2.2 ครูอาจารย์ในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้นอย่างไร

2.3 ได้มีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการ และวิธีการดำเนินงานนั้นอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครเป็นผู้เสนอแนวคิด

2.4 ผู้บริหารได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมและให้กำลังใจ แก่ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบอย่างไร

3. ในการจัดการมัธยมศึกษา ผู้บริหารจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับปัจจัย ด้านคน ด้านงาน และด้านความสัมพันธ์อย่างไร เพราะเหตุใด

3.1 มีรูปแบบวิธีการพัฒนาคน หรือพัฒนาบุคลากรอย่างไร

3.2 มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนางาน ดำเนินงานอย่างไร

3.3 ได้ดำเนินการอย่างไร ในการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และระหว่างบุคคล

4. งานการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา กำหนดสาระสำคัญไว้ 6 หมวดงานคือ การบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.1 การดำเนินงานแต่ละหมวดงาน ผู้บริหารได้กำหนดบทบาทหน้าที่ และมอบหมายงานอย่างไร

4.2 ผู้บริหารให้อำนาจในการตัดสินใจอย่างไร

4.3 ผู้บริหารมีวิธีการกำกับติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างไร

4.4 ครูอาจารย์ในโรงเรียนเรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานตามบทบาท และหน้าที่ที่รับผิดชอบอย่างไร และถ่ายทอดให้ครูอาจารย์ที่เป็นสมาชิกใหม่ในโรงเรียนให้ปฏิบัติตามอย่างไร

4.5 งานสำคัญในหมวดใด ที่ประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย มีรูปแบบวิธีการปฏิบัติงานอย่างไร

5. โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากหน้าที่สอนและอบรมนักเรียนแล้ว จะต้องให้บริการชุมชนด้วย ทั้งด้านการศึกษาและการบริการอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมนั้น ๆ

5.1 โรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทในการให้การศึกษา และการให้บริการชุมชนอย่างไรบ้าง

5.2 โรงเรียนได้ให้ความร่วมมือกับองค์กรทางการศึกษาอื่น และโรงเรียนอื่น ในเรื่องใดดำเนินการอย่างไร

5.3 ชุมชนและผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ มีบทบาทอย่างไร และได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนอย่างไร

6. ผู้บริหาร เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานในโรงเรียนเรื่องใดบ้าง และมีบทบาทเป็นผู้นำอย่างไร

6.1 ครูอาจารย์ในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ นั้นอย่างไร ก่อให้เกิดโยชน์ต่อนักเรียน และครูอาจารย์อย่างไร

6.2 ผู้บริหารได้อธิบายชี้แจงให้ครูอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจ ในเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีหลักฐานอ้างอิงที่สนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ มีข้อมูลจากแหล่งใด เชื่อถือได้เพียงไร

6.3 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ มีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร เพราะเหตุใด

6.4 มีครูอาจารย์อื่นที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเรื่องอื่นอีกหรือไม่ ได้ดำเนินการอย่างไร

7. ปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริการโรงเรียน คือ ปัจจัยด้านคน โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ เพราะโรงเรียนมีครูอาจารย์ที่มีคุณภาพ แม้ว่าจะมีปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีจำกัด แต่สามารถ พัฒนางานการจัดการศึกษาให้บรรลุความสำเร็จได้ ด้วยความร่วมมือของครูอาจารย์ทุกคนใน โรงเรียน

7.1 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับข้อความข้างต้น

7.2 ครูอาจารย์ในโรงเรียนของท่านส่วนใหญ่ มีคุณลักษณะพื้นฐานอย่างไรบ้าง

7.3 พฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นปกติ และสม่ำเสมอของครูอาจารย์ในโรงเรียนของ ท่านส่วนใหญ่ เป็นเช่นไร

7.4 ครูอาจารย์ที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลดีเด่น หรือบุคคลตัวอย่างของโรงเรียนมี คุณลักษณะพื้นฐานอย่างไร และมีพฤติกรรมแสดงออกที่เป็นปกติสม่ำเสมออย่างไร

7.5 ครูอาจารย์ในโรงเรียน มีโอกาสได้พัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นธรรมหรือไม่ เพราะเหตุใด

8. บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนเรื่องใด ที่โรงเรียนให้ความสำคัญมากที่สุด

8.1 ผู้บริหาร ได้วางแผนการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่นั้นอย่างไร ครูอาจารย์มี ส่วนร่วมในการวางแผนหรือไม่

8.2 ผู้บริหาร ได้มอบหมายให้ครูอาจารย์ปฏิบัติหน้าที่อย่างไร ใครมีอำนาจในการ ตัดสินใจเลือกครูอาจารย์ให้ปฏิบัติงานนั้น และมีโอกาสได้เลือกคนให้เหมาะกับงานหรือไม่

8.3 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด ผู้บริหารได้ให้ขวัญ และกำลังใจแก่ครูอาจารย์อย่างไร มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่เกียรติประวัติของครูอาจารย์ที่มี ผลงานดีเด่น อย่างไร

8.4 มีการตรวจสอบทบทวนความรู้ความเข้าใจแก่ครูอาจารย์ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ สำคัญของโรงเรียนอย่างไรบ้าง

9. ครูอาจารย์ในโรงเรียน รู้มาตรฐานการปฏิบัติงานในโรงเรียนหรือไม่ มีการประเมินผล การปฏิบัติงานอย่างไรบ้าง

9.1 มีการศึกษาทบทวนบทบาทหน้าที่ และมาตรการในการปฏิบัติงาน อย่างไรหรือไม่

เพื่อปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพภายนอก ได้ดำเนินการอย่างไร

9.2 งาน โครงการ หรือกิจกรรมใด ที่ครูอาจารย์ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติจนได้ผลสำเร็จเกินเป้าหมายที่กำหนด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ และได้วางแผนการดำเนินงานอย่างไร

9.3 งาน โครงการ หรือกิจกรรมใด ที่การปฏิบัติของครูอาจารย์ ได้ผลต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด เพราะเหตุใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ และได้วางแผนการดำเนินการอย่างไร

10. การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีปัญหาสำคัญเรื่องใด ที่ได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

10.1 มีการศึกษา และวิเคราะห์สาเหตุหรือไม่ ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

10.2 มีการศึกษาทบทวนเป้าหมายและนโยบายหรือไม่ ระบบข้อมูลสารสนเทศมีความถูกต้องสมบูรณ์เพียงใด การประเมินผลและรายงานผลดำเนินการอย่างไร

10.3 เชื้อไขความสำเร็จในการแก้ปัญหาดังกล่าวคืออะไร โรงเรียนสามารถจะหาวิธีการแก้ไขปัญหา ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายได้หรือไม่ เพราะเหตุใด

11. ผู้บริหารมีความกลัดกลุ้มเชื่อในการจัดการมัธยมศึกษาอย่างไร ได้นำมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างไร

11.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดำเนินการอย่างไร ครูอาจารย์ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบอย่างไร

11.2 โรงเรียนมีวิธีการสื่อสารอย่างไร เพื่อให้ครูอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน

11.3 มีการวางแผนการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ใครมีหน้าที่รับผิดชอบ และได้ดำเนินการอย่างไร

12. การจัดการศึกษาในโรงเรียนของท่าน ประสบความสำเร็จในระดับที่ท่านพึงพอใจหรือไม่ เพราะเหตุใด

12.1 ถ้าโรงเรียนจะได้รับการจัดสรรทรัพยากรเพิ่มทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ท่านจะขอเพิ่มในส่วนใด เป็นปริมาณเท่าใด และจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและครูอาจารย์อย่างไร

12.2 ถ้าโรงเรียนของท่านมีทรัพยากรจำกัดเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ท่านสามารถจะพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนของท่าน ให้มีคุณภาพ และมาตรฐานสูงขึ้นได้หรือไม่ จะดำเนินการอย่างไร

13. ในระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนประสบปัญหาใดที่เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน

13.1 การศึกษาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาได้ดำเนินการอย่างไร ได้มอบหมายใครให้ มีหน้าที่รับผิดชอบ

13.2 มีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร ใครมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกวิธีการนั้น

13.3 ผลการดำเนินการแก้ปัญหาประสบความสำเร็จในระดับใด เพราะเหตุใด ครูอาจารย์มีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร

14. โรงเรียนประสบปัญหาสำคัญที่พบในข้อ 13 อีกหรือไม่

14.1 ถ้าไม่ประสบปัญหานั้นอีก เป็นเพราะเหตุใด

14.2 ถ้าประสบปัญหานั้นอีก เป็นเพราะเหตุใด ได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไร

14.2.1 ประสบการณ์จากการแก้ปัญหา ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาใหม่ อย่างไร และได้ผลอย่างไร

14.2.2 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นอย่างไร

15. อีก 5 ปีข้างหน้า โรงเรียนของท่านจะมีสภาพเป็นอย่างไร แตกต่างจากปัจจุบันหรือไม่

15.1 ท่านมีความคาดหวังอย่างไร

15.2 โรงเรียนจะประสบความสำเร็จในด้านใด

15.3 โรงเรียนได้มอบหมายให้ใครรับผิดชอบ ในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนในอนาคตหรือไม่ และได้เตรียมความพร้อมที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างไร

15.4 ท่านเชื่อหรือไม่ว่า โรงเรียนของท่านจะประสบความสำเร็จได้ตามที่คาดหวัง เพราะเหตุใด.

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 5
แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 5
แบบบันทึกการสัมภาษณ์ครูอาจารย์

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ชื่อสกุลผู้ตอบ _____ วุฒิการศึกษา _____
ตำแหน่ง _____

อายุราชการ _____ ปี ประสบการณ์ในตำแหน่ง _____ ปี

ภูมิลำเนาเดิม อำเภอ _____ จังหวัด _____

2. เหตุผลที่เลือกปฏิบัติราชการที่โรงเรียนแห่งนี้ _____

3. ผลงานที่ภาคภูมิใจ ได้แก่ _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. การจัดการมัธยมศึกษาในโรงเรียน มีผลงานดีเด่นอะไรที่ทำให้ผู้บริหาร และครูอาจารย์ในโรงเรียนภาคภูมิใจในความสำเร็จ

1.1 ใครมีส่วนร่วมรับผิดชอบในงานนั้น และได้ดำเนินการอย่างไร

1.2 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีการตอบสนองอย่างไร และส่งผลต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างไร

1.3 ความสำเร็จที่ได้รับ ส่งผลต่อความศรัทธาเชื่อถือของผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนอย่างไร

1.4 ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและได้รับกำลังใจ จากผู้บริหาร เพื่อนครูอาจารย์ ชุมชน และผู้ปกครองนักเรียนอย่างไร

2. งาน โครงการ กิจกรรมใดในโรงเรียน ที่ดำเนินการต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

2.1 ครูอาจารย์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ ได้เผยแพร่กระบวนการ และวิธีการดำเนินงานอย่างไร เพื่อให้ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ ได้รับรู้และเข้าใจอย่างถูกต้อง

2.2 ครูอาจารย์ในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนั้นอย่างไร

2.3 ได้มีการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการ และวิธีการดำเนินงานนั้นอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร ใครเป็นผู้เสนอแนวคิด

2.4 ผู้บริหาร ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมและให้กำลังใจ แก่ครูอาจารย์ที่รับผิดชอบอย่างไร

3. ในการจัดการมัธยมศึกษา โรงเรียนได้ดำเนินการอย่างไรเกี่ยวกับปัจจัย ด้านคน ด้านงาน และด้านความสัมพันธ์ เพราะเหตุใด

3.1 มีรูปแบบวิธีการพัฒนาคน หรือพัฒนาบุคลากรอย่างไร

3.2 มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการพัฒนางาน ดำเนินงานอย่างไร

3.3 ได้ดำเนินการอย่างไร ในการพัฒนาการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และระหว่างบุคคล

4. งานการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา กำหนดสาระสำคัญไว้ 6 หมวดงานคือ การบริหารทั่วไป งานวิชาการ งานธุรการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ และความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4.1 การดำเนินงานแต่ละหมวดงาน โรงเรียนได้กำหนดบทบาทหน้าที่ และมอบหมายงานอย่างไร

4.2 ครูอาจารย์อำนาจในการตัดสินใจอย่างไร

4.3 มีวิธีการกำกับติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างไร

4.4 ครูอาจารย์ในโรงเรียนเรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติงานตามบทบาท และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างไร และถ่ายทอดให้ครูอาจารย์ที่เป็นสมาชิกใหม่ในโรงเรียนให้ปฏิบัติตามอย่างไร

4.5 งานสำคัญในหมวดใด ที่ประสบความสำเร็จตรงตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย มีรูปแบบวิธีการปฏิบัติงานอย่างไร

5. โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากหน้าที่สอนและอบรมนักเรียนแล้ว จะต้องให้บริการชุมชนด้วย ทั้งด้านการศึกษาและการบริการอื่น ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมนั้น ๆ

5.1 โรงเรียนได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทในการให้การศึกษา และการให้บริการชุมชนอย่างไรบ้าง ท่านมีส่วนร่วมหรือไม่ เพราะเหตุใด

5.2 โรงเรียนได้ให้ความร่วมมือกับองค์กรทางการศึกษาอื่น และโรงเรียนอื่น ในเรื่องใด ดำเนินการอย่างไร ท่านมีส่วนร่วมอย่างไร

5.3 ชุมชนและผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ มีบทบาทอย่างไร และได้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนอย่างไร

6. ผู้บริหาร เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานในโรงเรียนเรื่องใดบ้าง และมีบทบาทเป็นผู้นำอย่างไร

6.1 ครูอาจารย์ในโรงเรียน มีส่วนร่วมในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่าง ๆ นั้นอย่างไร ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน และครูอาจารย์อย่างไร

6.2 ผู้บริหารได้อธิบายชี้แจงให้ครูอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจ ในเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีหลักฐานอ้างอิงที่สนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ มีข้อมูลจากแหล่งใด เชื่อถือได้เพียงไร

6.3 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ มีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร เพราะเหตุใด

6.4 มีครูอาจารย์อื่นที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเรื่องอื่นอีกหรือไม่ ได้ดำเนินการอย่างไร

7. ปัจจัยสำคัญยิ่งในการบริการโรงเรียน คือ ปัจจัยด้านคน โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ เพราะโรงเรียนมีครูอาจารย์ที่มีคุณภาพ แม้ว่าจะมีปัญหาเรื่องงบประมาณที่มีจำกัด แต่สามารถพัฒนางานการจัดการศึกษาให้บรรลุความสำเร็จได้ ด้วยความร่วมมือของครูอาจารย์ทุกคนในโรงเรียน

7.1 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับข้อความข้างต้น

7.2 ครูอาจารย์ในโรงเรียนของท่านส่วนใหญ่ มีคุณลักษณะพื้นฐานอย่างไรบ้าง

7.3 พฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นปกติ และสม่ำเสมอของครูอาจารย์ในโรงเรียนของท่านส่วนใหญ่ เป็นเช่นไร

7.4 ครูอาจารย์ที่ได้รับคัดเลือกเป็นบุคคลดีเด่น หรือบุคคลตัวอย่างของโรงเรียนมีคุณลักษณะพื้นฐานอย่างไร และมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นปกติสม่ำเสมออย่างไร

7.5 ท่านมีโอกาสดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาตนเองอย่างไร ท่านได้รับความเป็นธรรมหรือไม่ในโอกาสนั้นหรือไม่ เพราะเหตุใด

8. บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนเรื่องใด ที่โรงเรียนให้ความสำคัญมากที่สุด

8.1 โรงเรียนได้วางแผนการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่นั้นอย่างไร ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการวางแผนหรือไม่

8.2 ท่านได้รับมอบหมายให้หน้าที่อย่างไร ใครมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกครูอาจารย์ให้ปฏิบัติงานนั้น และมีโอกาสได้เลือกคนให้เหมาะกับงานหรือไม่

8.3 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่เพียงใด ผู้บริหารได้ให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูอาจารย์อย่างไร มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่เกียรติประวัติของครูอาจารย์ที่มีผลงานดีเด่น อย่างไร

8.4 มีการตรวจสอบทบทวนความรู้ความเข้าใจแก่ครูอาจารย์ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่สำคัญของโรงเรียนอย่างไรบ้าง

9. ท่านรู้มาตรฐานการปฏิบัติงานในโรงเรียนหรือไม่ มีการประเมินผล การปฏิบัติอย่างไรบ้าง

9.1 มีการศึกษาทบทวนบทบาทหน้าที่ และมาตรการในการปฏิบัติงาน อย่างไรหรือไม่

เพื่อปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพภายนอก ได้ดำเนินการอย่างไร

9.2 งาน โครงการ หรือกิจกรรมใด ที่ครูอาจารย์ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จเกินเป้าหมายที่กำหนด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ และได้วางแผนการดำเนินงานอย่างไร

9.3 งาน โครงการ หรือกิจกรรมใด ที่การปฏิบัติของครูอาจารย์ ได้ผลต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนด เพราะเหตุใด ใครเป็นผู้รับผิดชอบ และได้วางแผนการดำเนินการอย่างไร

10. การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมีปัญหาสำคัญเรื่องใด ที่ได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

10.1 มีการศึกษา และวิเคราะห์หาสาเหตุหรือไม่ ใครเป็นผู้รับผิดชอบ

10.2 มีการศึกษาทบทวนเป้าหมายและนโยบายหรือไม่ ระบบข้อมูลสารสนเทศมีความถูกต้องสมบูรณ์เพียงใด การประเมินผลและรายงานผลดำเนินการอย่างไร

10.3 เงื่อนไขความสำเร็จในการแก้ปัญหาดังกล่าวคืออะไร ท่านมีข้อคิดที่จะเสนอแนะ และหาวิธีการแก้ไขปัญหา ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างไร เพราะเหตุใด

11. ผู้บริหารมีและครูอาจารย์มีความคิดความเชื่อในการจัดการมัธยมศึกษาอย่างไร และนำมาใช้ในการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างไร

11.1 การกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการจัดการศึกษาในโรงเรียน ดำเนินการอย่างไร ครูอาจารย์ที่มีส่วนร่วมรับผิดชอบอย่างไร

11.2 โรงเรียนมีวิธีการสื่อสารอย่างไร เพื่อให้ครูอาจารย์มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอน

11.3 มีการวางแผนการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ นโยบาย และเป้าหมายในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือไม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม ใครมีหน้าที่รับผิดชอบ และได้ดำเนินการอย่างไร

12. การจัดการศึกษาในโรงเรียนของท่าน ประสบความสำเร็จในระดับที่ท่านพึงพอใจหรือไม่ เพราะเหตุใด

12.1 ถ้าโรงเรียนจะได้รับการจัดสรรทรัพยากรเพิ่มทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ท่านจะขอเพิ่มในส่วนใด เป็นปริมาณเท่าใด และจะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและครูอาจารย์อย่างไร

12.2 ถ้าโรงเรียนของท่านมีทรัพยากรจำกัดเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน ท่านสามารถจะพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนของท่าน ให้มีคุณภาพ และมาตรฐานสูงขึ้นได้หรือไม่ จะดำเนินการอย่างไร

13. ในระยะเวลา 3-4 ปีที่ผ่านมา โรงเรียนประสบปัญหาใดที่เป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียน

13.1 การศึกษาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาได้ดำเนินการอย่างไร ได้มอบหมายใครให้ทำหน้าที่รับผิดชอบ

13.2 มีกระบวนการและขั้นตอนในการดำเนินการแก้ปัญหาอย่างไร ใครมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกวิธีการนั้น

13.3 ผลการดำเนินการแก้ปัญหาประสบความสำเร็จในระดับใด เพราะเหตุใด ครูอาจารย์มีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไร

14. โรงเรียนประสบปัญหาสำคัญที่พบในข้อ 13 อีกหรือไม่

14.1 ถ้าไม่ประสบปัญหานั้นอีก เป็นเพราะเหตุใด

14.2 ถ้าประสบปัญหานั้นอีก เป็นเพราะเหตุใด ได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไร

14.2.1 ประสบการณ์จากการแก้ปัญหา ได้นำมาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหานั้นอย่างไร และได้ผลอย่างไร

14.2.2 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอย่างไร

15. อีก 5 ปีข้างหน้า โรงเรียนของท่านจะมีสภาพเป็นอย่างไร แตกต่างจากปัจจุบันหรือไม่

15.1 ท่านมีความคาดหวังอย่างไร

15.2 โรงเรียนจะประสบความสำเร็จในด้านใด

15.3 โรงเรียนได้มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบ ในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายของโรงเรียนในอนาคตหรือไม่ และได้เตรียมความพร้อมที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างไร

15.4 ท่านเชื่อหรือไม่ว่า โรงเรียนของท่านจะประสบความสำเร็จได้ตามที่คาดหวัง เพราะเหตุใด.

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 6
แบบสัมภาษณ์นักเรียน

แบบบันทึกการสัมภาษณ์นักเรียน

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

- [illegible]

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. นักเรียนเลือกศึกษาต่อที่โรงเรียนแห่งนี้เพราะเหตุใด
 - 1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรที่ได้เข้าเรียนในโรงเรียนแห่งนี้
 - 1.2 นักเรียนคาดหวังอย่างไร และนักเรียนได้รับการพัฒนาด้านใดบ้าง พัฒนาอย่างไร
 - 1.3 นักเรียนประทับใจครูอาจารย์ท่านใดมากที่สุด เพราะเหตุใด นักเรียนได้รับการแนะนำช่วยเหลือ และได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากอาจารย์อย่างไร
 - 1.4 นักเรียนต้องการให้โรงเรียนจัดสวัสดิการ บริการ และให้ความสะดวกแก่นักเรียนในเรื่องใดบ้าง และจัดอย่างไร
 - 1.5 นักเรียนต้องการให้โรงเรียนปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดในโรงเรียน และปัญหาใดที่ต้องการให้แก้ไขโดยเร่งด่วน

2. เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชมโรงเรียน และนักเรียนได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนนักเรียน
กล่าวแนะนำโรงเรียน โดยกำหนดเวลาไม่เกิน 10 นาที นักเรียนจะแนะนำให้รู้จักโรงเรียน
อย่างไร เพราะเหตุใด

- 2.1 ถ้ามีเวลาเตรียมตัวล่วงหน้าอย่างน้อย 1 วัน นักเรียนจะเตรียมตัวอย่างไร และจะขอความร่วมมือจากเพื่อนนักเรียนคนอื่น ๆ อย่างไร

- 2 -

2.2 นักเรียนจะนำชมสถานที่ใด บริเวณใดในโรงเรียน หรือจะแนะนำด้วยภาพถ่าย กิจกรรมใดของโรงเรียน เพราะเหตุใด

2.3 ขณะผู้มาเยี่ยมชมเดินชมบริเวณโรงเรียน นักเรียนจะปฏิบัติตนอย่างไร เพื่อให้ผู้มาเยี่ยมชมเกิดความชื่นชม และประทับใจ

3. ในโรงเรียนแห่งนี้ มีครูอาจารย์และนักเรียนหลายคนที่มีผลงานดีเด่น ซึ่งทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียง

3.1 นักเรียนประทับใจผลงานของใครบ้าง เพราะเหตุใด

3.2 นักเรียนได้นำผลงานนั้นไปใช้ประโยชน์อย่างไร

3.3 นักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานนั้นหรือไม่ เกี่ยวข้องอย่างไร

3.4 นักเรียนประชาสัมพันธ์ผลงานนั้นให้บุคคลอื่นรับทราบอย่างไร

3.5 โรงเรียนได้ประกาศยกย่องชมเชยครูอาจารย์และนักเรียน ที่มีผลงานดีเด่นอย่างไร

4. นักเรียนมีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมของโรงเรียนต่อไปนี้อย่างไร กิจกรรมใดที่นักเรียนชอบมากที่สุด เพราะเหตุใด

4.1 การแสดงผลงานทางวิชาการของนักเรียน

4.2 การแสดงผลงานที่ทักษะความสามารถของนักเรียน

4.3 การให้บริการชุมชน

4.4 การแสดงผลงานและกิจกรรม ร่วมกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่น

5. โรงเรียนได้แจ้งผู้ปกครองในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร ผู้ปกครองนักเรียนมีปฏิกิริยาอย่างไร

5.1 การรายงานความก้าวหน้าด้านการเรียนของนักเรียน

5.2 การรายงานความประพฤติของนักเรียน

5.3 การประชุมผู้ปกครองนักเรียน

5.4 การขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง ในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านวิชาการ ที่ผู้ปกครองมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ หรือการสนับสนุนกิจกรรมอื่นของโรงเรียน.

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 7
แบบสัมภาษณ์ผู้ประกอบการนักเรียน

แบบบันทึกภาคสนามฉบับที่ 7
แบบบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้ตอบ

1. ชื่อสกุล _____ ผู้ปกครองนักเรียนชั้น _____
2. อาชีพ _____ อายุ _____ ปี
3. จำนวนบุตร _____ คน บุตรศึกษาอยู่ในโรงเรียนนี้ _____ คน
4. สถานที่เกิด อำเภอ _____ จังหวัด _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

1. ท่านมีเหตุผลใดจึงให้บุตรเลือกศึกษาต่อในโรงเรียนแห่งนี้
 - 1.1 ท่านมีความคาดหวังอย่างไร เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
 - 1.2 ท่านมีความประทับใจเกี่ยวกับเรื่องใดในโรงเรียน เพราะเหตุใด
 - 1.3 ท่านต้องการให้โรงเรียนพัฒนานักเรียนในเรื่องใดบ้าง
 - 1.4 ท่านต้องการให้โรงเรียนจัดสวัสดิการ บริการ และให้ความสะดวกแก่นักเรียนในเรื่องใดบ้าง
 - 1.5 ท่านต้องการให้โรงเรียนปรับปรุงแก้ไขเรื่องใดบ้าง และปัญหาใดที่ท่านต้องการการแก้ไขโดยเร่งด่วน
2. ท่านได้รับการติดต่อจากโรงเรียนอย่างไร และท่านได้ดำเนินการอย่างไรในเรื่องต่อไปนี้
 - 2.1 การรายงานความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน
 - 2.2 การรายงานความประพฤติของนักเรียน
 - 2.3 การประชุมผู้ปกครองนักเรียน
 - 2.4 การขอความร่วมมือ ในการสนับสนุนช่วยเหลือโรงเรียนด้านวิชาการ ที่ท่านมีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ หรือการสนับสนุนกิจกรรมอื่นๆ ของโรงเรียน

3. ท่านเคยให้คำปรึกษาแก่บุตรของท่าน เกี่ยวกับปัญหาในการเป็นนักเรียนโรงเรียนนี้
เรื่องใดบ้าง

3.1 ถ้าท่านเคยให้คำแนะนำ

3.1.1 เรื่องใดบ้างที่ท่านให้คำแนะนำแล้วประสบความสำเร็จ เพราะเหตุใด

3.1.2 เรื่องใดบ้างที่ท่านกำลังดำเนินการ ท่านได้ดำเนินการอย่างไร

3.1.3 เรื่องใดบ้างที่ท่านให้คำแนะนำแล้วไม่ประสบความสำเร็จ เพราะเหตุใด

3.2 ถ้าท่านไม่เคยให้คำแนะนำเลย ท่านทราบหรือไม่ว่าเป็นเพราะเหตุใด

4. ท่านเคยมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานของโรงเรียน ในกิจกรรมต่อไปนี้หรือไม่

4.1 การพัฒนานักเรียน

4.2 การพัฒนาครูอาจารย์

4.3 การให้บริการชุมชน

4.4 การให้ความร่วมมือกับโรงเรียน หรือหน่วยงานอื่น

ถ้าท่านไม่เคยมีส่วนเกี่ยวข้อง ท่านทราบข้อมูลผลงานของโรงเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้
หรือไม่ ท่านทราบได้อย่างไร.

ฉบับที่ 8
แบบสอบถามผู้บริหาร

ฉบับที่ 8

แบบสอบถามผู้บริหาร

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของผู้บริหาร

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ตำแหน่งปัจจุบัน
☐ ผู้อำนวยการ โรงเรียน ☐ อาจารย์ใหญ่
☐ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียน ☐ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่
3. วุฒิการศึกษา
☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท หรือสูงกว่า
4. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง
☐ น้อยกว่า 5 ปี ☐ 5 - 10 ปี
☐ 11 - 15 ปี ☐ มากกว่า 15 ปี
5. ภูมิลำเนาเดิม
☐ _____ ☐ จังหวัดชัยภูมิ
☐ จังหวัดอื่นในภาค ☐ ตะวันออกเฉียงเหนือ ☐ ภาคกลาง
☐ ภาคเหนือ ☐ ภาคใต้

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1.	ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเป้าหมายของโรงเรียน					
2.	ผู้บริหารถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ที่ทำให้ครูอาจารย์สามารถปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายได้					
3.	ครูอาจารย์เข้าใจเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ในโรงเรียนอย่างชัดเจน					
4.	ครูอาจารย์มีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน					
5.	ครูอาจารย์ปฏิบัติงานเพื่อมุ่งความเป็นเลิศ					
6.	ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกัน พัฒนาโรงเรียน ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย					
7.	โรงเรียนได้กำหนดแนวทางการทำงานของครูอาจารย์ ได้ตรงตามเป้าหมาย และมีการติดตามความก้าวหน้า					
8.	ผู้บริหารได้ทบทวนนโยบาย และกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็น					
9.	เป็นเรื่องสำคัญที่ครูอาจารย์ และนักเรียน ควรเข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน					
10.	ผู้บริหารมอบหมายหน้าที่ให้ครูอาจารย์ ได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม					
11.	ครูอาจารย์มีความเชื่อมั่นว่า สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีปัญหา ความขัดแย้ง					
12.	ครูอาจารย์มีอำนาจในการตัดสินใจ เลือกวิธีการทำงานด้วยตนเอง					

- 3 -

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
13.	โรงเรียนได้จัดสรรทรัพยากร เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ					
14.	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ส่งเสริมให้โรงเรียนมีบรรยากาศการเรียนรู้					
15.	โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นหลายแผน เพื่อสนองความต้องการของนักเรียนที่แตกต่างกัน					
16.	นักเรียนมีโอกาสตัดสินใจเลือกแผนการเรียน และเลือกวิชาเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ					
17.	โรงเรียนได้จัดกิจกรรม ให้นักเรียนเลือกเรียนอย่างกว้างขวาง					
18.	ครูอาจารย์ได้จัดทำแผนการสอนทุกรายวิชา ที่เปิดสอนในโรงเรียน					
19.	ครูอาจารย์มีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนานักเรียน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต : ความเป็นปัญญา และทักษะเฉพาะด้าน					
20.	ครูอาจารย์มีวิธีสอนหลายวิธี เพื่อมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม					
21.	โรงเรียนตั้งเกณฑ์มาตรฐาน และความคาดหวังในการทำงานของครูอาจารย์ในระดับสูง					
22.	ครูอาจารย์มีความคาดหวังสูง ในผลงานทางวิชาการของนักเรียน					
23.	แผนการสอนแต่ละรายวิชา มีเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องตรงตามคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ ในโครงสร้างของหลักสูตร					
24.	ครูอาจารย์ที่สอนในรายวิชาเดียวกัน ได้จัดทำแผนการสอนร่วมกัน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
25.	รายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาในแผนการสอน มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนรู้วิธีการที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม					
26.	ครูอาจารย์ได้จัดทำเอกสารประกอบการสอน ในรายวิชาที่สอนด้วยตนเอง และได้ปรับปรุงพัฒนาให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย					
27.	ครูอาจารย์มีความรอบรู้ ที่จะเลือกเทคนิควิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา					
28.	ครูอาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน มากกว่าการที่นักเรียนจะได้รับความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง ...					
29.	ครูอาจารย์มีศักยภาพที่จะตัดสินใจ เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาได้อย่างฉลาด					
30.	กิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
31.	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ ได้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ					
32.	ครูอาจารย์มีกิจกรรมพิเศษ สำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน					
33.	ครูอาจารย์ให้ความสำคัญกับงานสอนมากที่สุด และใช้เวลาในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ					
34.	โรงเรียนปฏิบัติงานได้ตรงตามปฏิทินปฏิบัติงาน ของโรงเรียน					
35.	โรงเรียนมีระบบการรายงานผลการกำกับติดตามงาน ที่ได้นอบหมายให้ครูอาจารย์ปฏิบัติ ซึ่งมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
36.	มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับผลการทำงานของครู อาจารย์ เพื่อให้สามารถพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงาน ให้มีประสิทธิผล					
37.	ครูอาจารย์มีความเข้าใจชัดเจน ในวิธีการประเมินผลงาน ของนักเรียนซึ่งสอดคล้องตรงตามหลักสูตร					
38.	ครูอาจารย์ประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียนที่สอน เป็นประจำ					
39.	ครูอาจารย์แจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงาน ให้นักเรียน ทราบโดยเร็ว เพื่อให้ นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน และ สามารถพัฒนาตนเองได้ทันเวลา					

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือ.

แบบสอบถามฉบับที่ 2
แบบสอบถามครูอาจารย์

ฉบับที่ 9
แบบสอบถามครูอาจารย์

ฉบับที่ 9

แบบสอบถามครูอาจารย์

.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านชีวสังคมของครูอาจารย์

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง

2. ตำแหน่งปัจจุบัน

☐ ครู ระดับ ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5

☐ อาจารย์ 1 ระดับ ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 ☐ 6

☐ อาจารย์ 2 ระดับ ☐ 5 ☐ 6 ☐ 7

☐ อาจารย์ 3 ระดับ ☐ 6 ☐ 7 ☐ 8 ☐ 9

3. วุฒิการศึกษา

☐ ค่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ ปริญญาโท หรือสูงกว่า

4. ประสบการณ์การทำงาน

☐ น้อยกว่า 5 ปี

☐ 5 - 10 ปี

☐ 11 - 15 ปี

☐ มากกว่า 15 ปี

5. ภูมิลำเนาเดิม

☐ _____ ☐ จังหวัดชัยภูมิ

☐ จังหวัดอื่นในภาค ☐ ตะวันออกเฉียงเหนือ ☐ ภาคกลาง

☐ ภาคเหนือ ☐ ภาคใต้

6. ปฏิบัติหน้าที่ ☐ หน้าที่ประจำ(ไปรกระบุ) _____

☐ หน้าที่พิเศษ(ไปรกระบุ) _____

ตอนที่ 2 ข้อมูลองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน

316

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1.	ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเป้าหมายของโรงเรียน					
2.	ผู้บริหารถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ที่ทำให้ครูอาจารย์สามารถปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายได้					
3.	ครูอาจารย์เข้าใจเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ในโรงเรียนอย่างชัดเจน					
4.	ครูอาจารย์มีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน					
5.	ครูอาจารย์ปฏิบัติงานเพื่อมุ่งความเป็นเลิศ					
6.	ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกัน พัฒนาโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย					
7.	โรงเรียนได้กำหนดแนวทางการทำงานของครูอาจารย์ ได้ตรงตามเป้าหมาย และมีการติดตามความก้าวหน้า					
8.	ผู้บริหารได้ทบทวนนโยบาย และกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็น					
9.	เป็นเรื่องสำคัญที่ครูอาจารย์ และนักเรียน ควรเข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน					
10.	ผู้บริหารมอบหมายหน้าที่ให้ครูอาจารย์ ได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม					
11.	ครูอาจารย์มีความเชื่อมั่นว่า สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีปัญหา ความขัดแย้ง					
12.	ครูอาจารย์มีอำนาจในการตัดสินใจ เกี่ยวกับวิธีการทำงานด้วยตนเอง					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1.	ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจ ในเป้าหมายของโรงเรียน					
2.	ผู้บริหารถ่ายทอดความคิด ความเชื่อ ที่ทำให้ครูอาจารย์สามารถปฏิบัติงาน ให้บรรลุเป้าหมายได้					
3.	ครูอาจารย์เข้าใจเป้าหมายในการปฏิบัติหน้าที่ ในโรงเรียนอย่างชัดเจน					
4.	ครูอาจารย์มีส่วนร่วม ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน					
5.	ครูอาจารย์ปฏิบัติงานเพื่อบ่มงความเป็นเลิศ					
6.	ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นที่จะร่วมมือกัน พัฒนาโรงเรียนให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย					
7.	โรงเรียนได้กำหนดแนวทางการทำงานของครูอาจารย์ ได้ตรงตามเป้าหมาย และมีการติดตามความก้าวหน้า					
8.	ผู้บริหารได้ทบทวนนโยบาย และกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็น					
9.	เป็นเรื่องสำคัญที่ครูอาจารย์ และนักเรียน ควรเข้าใจเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน					
10.	ผู้บริหารมอบหมายหน้าที่ให้ครูอาจารย์ ได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม					
11.	ครูอาจารย์มีความเชื่อมั่นว่า สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และไม่มีปัญหา ความขัดแย้ง					
12.	ครูอาจารย์มีอำนาจในการตัดสินใจ เลือกวิธีการทำงานด้วยตนเอง					

- 3 -

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
13.	โรงเรียนได้จัดสรรทรัพยากร เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ					
14.	สิ่งแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน ส่งเสริมให้โรงเรียนมีบรรยากาศการเรียนรู้					
15.	โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นหลายแผน เพื่อสนองความต้องการของนักเรียนที่แตกต่างกัน					
16.	นักเรียนมีโอกาสดัดสนใจเลือกแผนการเรียน และเลือกวิชาเรียนได้ตามความถนัดและความสนใจ					
17.	โรงเรียนได้จัดกิจกรรม ให้นักเรียนเลือกเรียนอย่างกว้างขวาง					
18.	ครูอาจารย์ได้จัดทำแผนการสอนทุกรายวิชา ที่เปิดสอนในโรงเรียน					
19.	ครูอาจารย์มีความตั้งใจจริงที่จะพัฒนานักเรียน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต เชาวน์ปัญญา และทักษะเฉพาะด้าน					
20.	ครูอาจารย์มีวิธีสอนหลายวิธี เพื่อมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม					
21.	โรงเรียนตั้งเกณฑ์มาตรฐาน และความคาดหวังในการทำงานของครูอาจารย์ในระดับสูง					
22.	ครูอาจารย์มีความคาดหวังสูง ในผลงานทางวิชาการของนักเรียน					
23.	แผนการสอนแต่ละรายวิชา มีเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องตรงตามคำอธิบายรายวิชาที่กำหนดไว้ ในโครงสร้างของหลักสูตร					
24.	ครูอาจารย์ที่สอนในรายวิชาเดียวกัน ได้จัดทำแผนการสอนร่วมกัน					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
25.	รายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาในแผนการสอน มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนรู้วิธีการที่จะแสวงหาความรู้เพิ่มเติม					
26.	ครูอาจารย์ได้จัดทำเอกสารประกอบการสอน ในรายวิชาที่สอนด้วยตนเอง และได้ปรับปรุงพัฒนาให้มีเนื้อหาที่ทันสมัย					
27.	ครูอาจารย์มีความรอบรู้ ที่จะเลือกเทคนิควิธีสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา					
28.	ครูอาจารย์เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน มากกว่าการที่นักเรียนจะได้รับความรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเอง ...					
29.	ครูอาจารย์มีศักยภาพที่จะตัดสินใจ เลือกกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาได้อย่างฉลาด					
30.	กิจกรรมการเรียนการสอน สอดคล้องตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร					
31.	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมต่าง ๆ ได้สอดคล้องการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ					
32.	ครูอาจารย์มีกิจกรรมพิเศษ สำหรับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน					
33.	ครูอาจารย์ให้ความสำคัญกับงานสอนมากที่สุด และใช้เวลาในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ					
34.	โรงเรียนปฏิบัติงานได้ตรงตามปฏิทินปฏิบัติงาน ของโรงเรียน					
35.	โรงเรียนมีระบบการรายงาน ผลการกำกับติดตามงาน ที่ได้มอบหมายให้ครูอาจารย์ปฏิบัติ ซึ่งมีหลักฐานให้ตรวจสอบได้					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
36.	มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ เกี่ยวกับผลการทำงานของครู อาจารย์ เพื่อให้สามารถพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงาน ให้มีประสิทธิภาพ					
37.	ครูอาจารย์มีความเข้าใจชัดเจน ในวิธีการประเมินผลงาน ของนักเรียนซึ่งสอดคล้องตรงตามหลักสูตร					
38.	ครูอาจารย์ประเมินผลการปฏิบัติงานของนักเรียนที่สอน เป็นประจำ					
39.	ครูอาจารย์แจ้งผลการประเมินการปฏิบัติงาน ให้นักเรียน ทราบโดยเร็ว เพื่อให้ นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน และ สามารถพัฒนาตนเองได้ทันเวลา					
40.	ครูอาจารย์มีเวลาว่างเพียงพอ ที่นักเรียนจะมีโอกาส ซักถามปัญหา และปรึกษาหารือทั้งด้านการเรียนและ ความประพฤติ					
41.	นักเรียนได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากครูอาจารย์อย่างใกล้ชิด					
42.	ผู้บริหารให้ความช่วยเหลือครูอาจารย์ ในการปฏิบัติงาน และปัญหาส่วนตัว					
43.	ผู้บริหารมีวิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับครูอาจารย์					
44.	การใช้เครื่องกระจายเสียงในโรงเรียน ไม่รบกวนการเรียน การสอน					
45.	โรงเรียนส่งเสริมให้ครูอาจารย์เข้ารับการฝึกอบรม ตาม ความจำเป็น เพื่อช่วยให้ประสบความสำเร็จในการทำงาน					
46.	ครูอาจารย์ชอบงานที่รับผิดชอบ และมีความกระตือรือร้น ในการทำงาน					
47.	ผู้บริหารมีความพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดี กับ ครูอาจารย์					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
48.	บรรยากาศการทำงานในโรงเรียน มุ่งเน้นการทำงานแบบร่วมมือ					
49.	ผู้บริหารชี้แนะข้อผิดพลาดอย่างสร้างสรรค์					
50.	ครูอาจารย์มีความรู้ลึกที่ติดได้ปฏิบัติราชการที่โรงเรียนนี้ ..					
51.	โรงเรียนสนับสนุนและให้โอกาสครูอาจารย์ และนักเรียนได้แสดงผลงาน					
52.	โรงเรียนได้จัดประชุมเชิงวิชาการ และนิเทศภายใน เป็นประจำ					
53.	โรงเรียนถือเป็นงานสำคัญ. ที่จะต้องให้เกียรติยกย่องครูอาจารย์ และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น หรือมีแนวคิดและวิธีการที่แปลกใหม่					
54.	ครูอาจารย์มีความรักและผูกพันกับโรงเรียน					

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือ.

ภาคผนวก ค

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตพิธีเคารพธงชาติ ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1	-ครูอาจารย์และนักเรียนส่วนใหญ่มาร่วมพิธีเคารพธงชาติทันเวลา -เจ้าหน้าที่โสตฯจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องเสียง -ครูเวรประจำวันเตรียมประกาศข่าวสำคัญ -สถานที่สำหรับพิธีเคารพธงชาติมีขนาดเหมาะสมนักเรียนเข้าแถวเป็นชั้น	-เจ้าหน้าที่โสตฯเตรียมอุปกรณ์และเครื่องเสียงก่อนเวลา 08.00 น. -ครูอาจารย์และนักเรียนส่วนใหญ่มาร่วมพิธีเคารพธงชาติทันเวลา -ครูเวรประจำวันเตรียมประกาศข่าวสำคัญและอบรมนักเรียนอย่างสั้น ๆ โดยเปลี่ยนเวรกันปฏิบัติหน้าที่ตลอดสัปดาห์เป็นคณะ 5 คณะ -ผู้บริหารมีนโยบายให้การประชาสัมพันธ์หน้าเสาธงเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์และใช้เวลาไม่นาน	-อาจารย์ที่ปรึกษาคอยกำกับดูแลให้นักเรียนเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ -ครูอาจารย์ส่วนหนึ่งยืนร่วมพิธีเคารพธงชาตินอกแถวนักเรียน -มีนักเรียนร้องเพลงชาติและสวดมนต์ -มีนักเรียนนำร้องเพลงชาติและสวดมนต์ไหว้พระที่หน้าเสาธงเปลี่ยนตามคณะที่เป็นเวรประจำสัปดาห์ -อาจารย์ที่ปรึกษาจะเข้าพบนักเรียนเพื่ออบรม (Home Room) ในช่วงเวลาหลังเคารพธงชาติตั้งแต่ 08.20-08.40 น. และหลังเลิกเรียนประมาณเวลา 15.40-16.00 น.	-อาจารย์ที่ปรึกษาคอยกำกับดูแลนักเรียนให้เข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ -มีนักเรียนนำร้องเพลงชาติสวดมนต์ สงบนิ่งและกล่าวคำปฏิญาณ -อาจารย์ที่ปรึกษาพบนักเรียนเพื่ออบรม (Home Room) ที่หน้าเสาธงก่อนแยกแถวเพื่อเข้าชั้นเรียน แต่บางห้องอบรมนักเรียนในห้องประจำชั้น

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการประชุมครูอาจารย์ประจำเดือนในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

แบบ สังเกต	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
2	-ขนาดของห้องเหมาะสมกับจำนวนครูอาจารย์ที่เข้าประชุม -โต๊ะหมู่บูชาจัดไว้เรียบร้อยบนยกพื้นด้านขวามือของประธาน -ที่นั่งของประธานและคณะเป็นยกพื้นสูงกว่าระดับที่ครูอาจารย์นั่ง -มีเครื่องเสียง ไมโครโฟนและเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ -หน้าห้องประชุมมีโต๊ะสำหรับผู้เข้าประชุม ลงชื่อและ	-ขนาดของห้องเหมาะสมกับจำนวนครูอาจารย์ที่เข้าประชุม -มีเครื่องเสียง ไมโครโฟน และเครื่องรับโทรทัศน์ -หน้าห้องประชุมมีโต๊ะสำหรับแจกเอกสารที่ใช้ประกอบการประชุม -ที่นั่งของประธานเป็นยกพื้นสูงกว่าระดับที่ผู้เข้าประชุมนั่ง	-ประธานจุดเทียนธูป บูชาพระรัตนตรัย ดี ก่อนดำเนินการประชุม -ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีมารยาทที่ดีในการเข้าประชุม -ผู้บริหารให้โอกาสครูอาจารย์แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะบางประเด็น -มีบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย -ผู้บริหารมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการทั้ง 4 ฝ่าย ได้สรุปผลงานที่ปฏิบัติใน 1	-มีความเป็นระเบียบ -การประชุมมีข้อราชการที่จะแจ้งให้ทราบจำนวนมาก และมีหลายวาระ ส่วนใหญ่ประธานจะดำเนินการประชุมมากกว่าจะให้ครูอาจารย์ได้เสนอแนะความคิดเห็น -ผู้บริหารมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้อำนวยการ 4 ฝ่าย ได้สรุปผลงานที่ปฏิบัติเพื่อทราบ และพิจารณาดำเนินการร่วมกัน

ตาราง 2 (ต่อ)

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	รับเอกสารที่ใช้ใน การประชุม		เตือน เพื่อแจ้งให้ ที่ประชุมใหญ่ทราบ และเพื่อปรึกษาหารือ และขอความร่วมมือ ในการปฏิบัติ	

ตาราง 3 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการประชุมกลุ่มย่อยในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
3	-ขนาดของห้อง เหมาะสมสำหรับการประชุมกลุ่มย่อย -การจัดโต๊ะประชุม เป็นรูปวงรีประธานและผู้เข้าประชุม นั่งในระดับเดียวกัน -มีเครื่องปรับอากาศ -มีเครื่องเสียง ไมโครโฟน โทรทัศน์ และ เครื่องควบคุมการ รับสัญญาณจากดาว เทียม -ด้านหลังประธานมี กระดานไวท์บอร์ด ติดผนังห้อง เลื่อน ไปมาได้ มี 3 ชั้น เสนอข้อมูล โรงเรียน ดังนี้	-ขนาดของห้องเหมาะสมสำหรับการประชุม ที่มีผู้เข้าร่วมประชุม 15 - 20 คน -มีเอกสารการประชุม ได้แก่ ระเบียบ วาระการประชุม คำสั่งโรงเรียนใน เรื่องที่เกี่ยวข้องกับ หัวข้อการประชุม รายการการประชุม ครั้งที่แล้ว สำหรับ แจกให้ผู้เข้าประชุม	-ประธานให้โอกาสครู- อาจารย์เสนอความ คิดเห็นเสนอแนะ แนวทางแก้ปัญหา และ เสนอแนะแนว ทางปฏิบัติต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง หลากหลาย และมี เหตุผลที่ดี -มีบรรยากาศของ ความเป็นประชาธิปไตยอย่างเต็มที่ -การประชุมใช้เวลา นาน มีหลายวาระที่ ต้องปรึกษาหารือ และกำหนดแนวปฏิบัติ เพื่อสรุปเสนอที่ ประชุมใหญ่ประจำ เดือน -เอกสารที่ใช้ในการ	-การดำเนินการ ประชุมมีขั้นตอน เช่นเดียวกันกับ การประชุมประจำ เดือน -ประธานดำเนินการ ประชุมตามวาระ ซึ่งเป็นไปอย่าง รวดเร็วเรียบร้อย -หัวข้อประชุมส่วนใหญ่เป็นเรื่องเสนอ เพื่อทราบและ พิจารณาดำเนินการ โดยผู้เข้าประชุมซึ่ง ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้า หมวดวิชา หัวหน้า ฝ่าย และหัวหน้า งาน จะได้นำไป แจ้งครูอาจารย์ใน หมวด เพื่อถือ

ตาราง 3 (ต่อ)

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	1) ตราโรงเรียน และคำขวัญ โรงเรียน 2) การจัดสรรงบประมาณของแต่ละ หมวดวิชา/ ฝ่าย และงาน แยกเป็นโครงการ และ 3) โครงสร้าง ต่อเนืองที่สำคัญ ของโรงเรียน โดยสรุป		ประชุมแจกให้ผู้เข้า ประชุมในห้อง ประชุม	ปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน และเป็นการ กำกับติดตามงาน ด้วย - เนื้อหาของการ ประชุมเน้นแนว ทางการปฏิบัติของ ครูอาจารย์เรื่อง การเรียนการสอน การปฏิบัติตามปฏิทิน ปฏิบัติงาน และการ ทบทวนงาน

ตาราง 4 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการลงเวลาปฏิบัติราชการในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
4	-เจ้าหน้าที่จัดเตรียมเอกสารไว้สำหรับครูอาจารย์ลงชื่อมาปฏิบัติราชการแยกเป็นหมวดวิชาเพื่อสะดวกและประหยัดเวลา -มีข่าวประชาสัมพันธ์จากฝ่ายธุรการติดไว้ที่ป้ายนิเทศของฝ่าย -เจ้าหน้าที่จัดเตรียมเอกสารที่ครูอาจารย์ได้ลงเวลามาปฏิบัติ	-เอกสารสำหรับครูอาจารย์ลงเวลามาปฏิบัติราชการรวมเย็บเล่มไว้เรียบร้อย	-ครูอาจารย์ที่ยื่นรอลงชื่ออ่านประกาศและข่าวประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ -ช่วงเวลาเร่งด่วนประมาณ 7.45 - 8.00 น. มีครูอาจารย์มารอลงชื่อจำนวนมาก -ครูอาจารย์แสดงความเคารพและทักทายกัน โดยการไหว้ -หัวหน้าหมวดวิชาตรวจดูรายชื่อครู	-ครูอาจารย์มาลงชื่อในเอกสารที่จัดเตรียมไว้หน้าห้องธุรการ -มีครูอาจารย์จำนวนมากที่มาลงชื่อในช่วงเวลา 07.50-08.00 น. -ไม่มีการลงชื่อแทนบุคคลอื่น -ครูอาจารย์ทักทายกัน โดยการไหว้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน -เรื่องการเรียนรู้การ

ตาราง 4 (ต่อ)

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	ราชการในวันที่ ผ่านมาให้ผู้ที่ยังไม่ ได้ลงเวลากลับได้ ลงเวลากลับด้วย		อาจารย์ในหมวด วิชา เพื่อเตรียมจัด สอนแทนครูอาจารย์ ที่ไม่มา	สอนและเรื่องที่ เกี่ยวกับนักเรียน

ตาราง 5 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
5	-ครูอาจารย์ที่สอน กิจกรรมแต่งกาย ชุดกิจกรรมนั้น -นักเรียนที่เรียน ยูวภาษา เนตรนารี และ กิจกรรมรักษา ดินแดน แต่งกาย ถูกต้องตามระเบียบ	-นักเรียนที่เรียนยูว ภาษา เนตรนารี ลูกเสือ และกิจกรรม รักษาดินแดน แต่ง กายถูกต้องตาม ระเบียบ -ครูอาจารย์ที่สอน กิจกรรมแต่งกายชุด กิจกรรมนั้น เช่น ชุด ผู้นำยูวภาษา ชุดผู้ บังคับบัญชาลูกเสือ ชุดผู้กำกับนักศึกษา วิชาทหาร	-นักเรียนส่วนใหญ่ เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยความกระตือ รือร้น	-นักเรียนส่วนใหญ่ เข้าร่วมกิจกรรม ด้วยความกระตือ รือร้น -บรรยากาศในการ เรียนกิจกรรมไม่ เคร่งเครียด แต่ เข้มงวดเรื่องการ แต่งกาย และวินัย

ตาราง 6 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการจัดแผนภูมิและป้ายนิเทศในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
6	-ป้ายนิเทศมักจะ เน้นผลงานนักเรียน ผลงานด้านวิชาการอยู่ ที่ครูอาจารย์ประจำ หน้าห้องพัสดุแต่ละ วิชามอบหมายงาน ให้จัด ในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับเนื้อ หาวิชาที่เรียน เช่น วันสำคัญ และ เรื่องสิ่งแวดล้อม -แผนภูมิส่วนใหญ่อยู่ ในห้องวิชาการ ห้องแผนงาน และ อาคารสำนักงาน -ส่วนใหญ่ป้ายนิเทศ ได้ติดตั้งไว้ที่หน้า ห้องพัสดุแต่ละ	-สถานที่ตั้งป้ายนิเทศ ผลงานด้านวิชาการอยู่ หน้าห้องพัสดุแต่ละ หมวดวิชา -การจัดทำป้ายนิเทศ เป็นผลงานสร้าง สรรค์ของนักเรียน	-แผนภูมิส่วนใหญ่เป็น ข้อมูลเกี่ยวกับ บุคลากร นักเรียน แผนการเรียน และ ข้อมูลด้านวิชาการ -มีนักเรียนกลุ่มย่อยที่ สนใจอ่านข้อมูลใน ป้ายนิเทศ -ข้อมูลในป้ายนิเทศ เป็นปัจจุบันและทันสมัย เช่น เรื่อง โรคเอดส์ เรื่องยา เสพติด เรื่องการ เลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร -ป้ายนิเทศจัดได้ สวยงามและสะดุด ตา น่าสนใจ	-มีนักเรียนกลุ่มย่อยที่ สนใจอ่านข้อมูลใน ป้ายนิเทศ -ครูอาจารย์บางคน ยืมอ่านข้อมูล และ แนะนำนักเรียน -ข้อมูลในป้ายนิเทศ เป็นปัจจุบันและทันสมัย เช่น เรื่อง โรคเอดส์ เรื่องยา เสพติด เรื่องการ เลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร

ตาราง 6 (ต่อ)

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	หมวดวิชา และมี อยู่เป็นจำนวนมาก แต่ป้ายนิเทศของ คณะสีเท่านั้นที่อยู่ อาคารเดียวกับ ห้องปกครอง			

ตาราง 7 ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตการผลิตสื่อการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
7	-สื่อการสอนส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่หา ง่าย ราคาประ หยัด -โรงเรียนมีนโยบาย ให้ครูอาจารย์ผลิต สื่อการสอนอย่าง น้อยคนละ 2 ชิ้น ต่อปี -ห้องพัสดุแต่ละ หมวดวิชาเป็นที่ ผลิตสื่อ และเก็บ สื่อด้วย	-มีสื่อการสอนจำนวน มากที่ใช้ประกอบการ เรียนการสอนส่วน ใหญ่เป็นวัสดุที่หาง่าย และราคาประหยัด -โรงเรียนส่งเสริมให้ ครูอาจารย์ผลิตสื่อ อย่างน้อยภาคเรียน ละ 1 ชิ้น -ห้องพัสดุแต่ละหมวด วิชาเป็นที่ผลิตสื่อ และเก็บสื่อด้วย	-ครูอาจารย์และ นักเรียนร่วมมือกัน ผลิตสื่อด้วยความ กระตือรือร้น -ครูอาจารย์ที่สอน วิชาเดียวกันกลุ่มหนึ่ง ผลิตสื่อการสอนร่วม กันและใช้สื่อการ สอนชนิดเดียวกัน	-ครูอาจารย์ได้พัฒนา ปรับปรุงสื่อการสอน ให้สามารถใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น -ครูอาจารย์ที่สอน วิชาเดียวกันกลุ่ม หนึ่ง ผลิตสื่อการ สอนร่วมกันและใช้ สื่อการสอน อย่างเดียวกัน

ตาราง 8 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการแต่งกายของครูอาจารย์และนักเรียนในโรงเรียน
ขนาดใหญ่และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
8	-ครูอาจารย์แต่งกายถูกต้องตามแนวปฏิบัติของโรงเรียนที่กำหนดในวันเปิดเรียน ประจำสัปดาห์ -โรงเรียนกำหนดแนวปฏิบัติในการแต่งกายตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยกำหนดให้เป็นชุดข้าราชการ ชุดโรงเรียน ชุดกิจกรรมที่สอน ชุดผ้าพื้นเมือง และชุดสุภาพสวยงาม	-ครูอาจารย์ส่วนใหญ่แต่งกายถูกต้องตามแนวปฏิบัติของโรงเรียน -โรงเรียนกำหนดแนวปฏิบัติในการแต่งกายตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ โดยกำหนดให้เป็นชุดข้าราชการ ชุดโรงเรียน ชุดกิจกรรมที่สอน ชุดผ้าพื้นเมือง และชุดสุภาพสวยงาม	-ครูอาจารย์แต่งกายถูกต้องตามชุดที่กำหนดเป็นแนวปฏิบัติในการแต่งกาย โดยปฏิบัติได้เป็นปกติ และภาคภูมิใจ ครูอาจารย์ส่วนใหญ่แต่งกายได้ถูกต้องตามที่กำหนดเป็นแนวปฏิบัติทำให้เห็นภาพรวมของสามัคคีและความเป็นระเบียบ	-ครูอาจารย์ส่วนใหญ่แต่งกายได้ถูกต้องตามที่กำหนดเป็นแนวปฏิบัติ ทำให้เห็นภาพรวมของสามัคคี และความเป็นระเบียบ

ตาราง 9 ข้อมูลทั่วไปจากการสังเกตการจัดห้องพิเศษในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
9	-การจัดห้องเป็นระเบียบ สวยงาม เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายในการใช้ -ครูอาจารย์ในห้องพิเศษ ให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาขอใช้บริการตามที่เคยได้ปฏิบัติได้เป็นปกติ -ได้นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานในด้านการบริหาร และงานอื่น ๆ ด้วย -มีเครื่องปรับอากาศในห้องสมุด ห้องสำนักงาน ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องแผนงาน	-การจัดห้องเรียบร้อย แต่คับแคบ เพราะมีอุปกรณ์เครื่องใช้และวัสดุต่าง ๆ มาก -ได้นำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้งานการบริหาร และแผนงานของโรงเรียน -มีเครื่องปรับอากาศในห้องสมุด	-ห้องสมุดคับแคบและแออัด เพราะมีนักเรียนไปใช้บริการจำนวนมาก -มีครูอาจารย์ มาให้บริการในห้องสมุดจำนวนมาก -มีการติดต่อสื่อสารระหว่างห้องพิเศษ โดยใช้เครื่องสื่อสาร ภายใน -ครูอาจารย์ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการพิมพ์ข้อสอบ และวิเคราะห์ข้อสอบ	-ครูอาจารย์ ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อมุ่งพัฒนาการเรียนการสอน เช่น ได้พัฒนาการส่งข้อสอบด้วยแผ่นดิสก์ -นักเรียนและครูอาจารย์ใช้บริการในห้องสมุดจำนวนมาก -ครูอาจารย์หลายคน ทำงานด้วยความตั้งใจ เช่น เตรียมการสอน ตรวจการบ้านนักเรียน

ตาราง 10 ข้อมูลทั่วไปที่รวบรวมได้จากการสังเกตสภาพทั่วไปภายในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
10	- มีห้องสมุดเคลื่อนที่ อยู่บริเวณชุมและที่ นั่งพักผ่อนรอบ ๆ อาคารเรียน - เนื้อที่โรงเรียน โดยเฉลี่ยประมาณ 20 ไร่ ภายใน บริเวณโรงเรียน จึงได้รับการดูแล อย่างทั่วถึง - ระยะทางจาก โรงเรียนถึง เทศบาลเมือง โดยเฉลี่ยประมาณ 1 กิโลเมตร และ อยู่ในเขตเทศบาล เมืองเรื่องการ รักษาความสะอาด เป็นอย่างดี - การเดินทางมา	- เนื้อที่โรงเรียนโดย เฉลี่ยประมาณ 50 ไร่ บริเวณโรงเรียน จึงมีความพร้อมที่จะ แบ่งเขตพื้นที่ให้ใช้ บริการต่าง ๆ ได้ เต็มที่ เช่น สนาม ฟุตบอล สนามบาส เกตบอล แปลงทดลอง ของหมวดวิชาเกษตร กรรม สวนสมุนไพร บ้านพักครูและบ้านพัก นักเรียน - โรงเรียนมีปัญหา เรื่องการขาดแคลน น้ำดื่ม น้ำใช้ ต้องการ ได้รับการปรับปรุง เรื่องระบบสาธารณูป โภค - โรงเรียนต้องการ	- มีบรรยากาศทาง วิชาการโดยมี นักเรียนส่วนหนึ่ง อ่านหนังสือในชม บริเวณที่นั่งพัก และ บริเวณห้องสมุด เคลื่อนที่ - นักเรียนกลุ่มหนึ่ง ประชุมปรึกษาหารือ เรื่องงานที่ได้รับ มอบหมายบริเวณ ข้างหอประชุมและ ใต้ต้นไม้ใหญ่ - นักเรียนกลุ่มย่อยทำ รายงานบริเวณที่นั่ง พักหน้าอาคารเรียน - บรรยากาศร่มรื่น มี ไม้ดอก ไม้ประดับ สวยงาม มีสวน วิทยาศาสตร์ สวน	- บริเวณโรงเรียนมี ลักษณะเป็นสวนป่า มีต้นไม้ยืนต้นอยู่ทั่ว บริเวณ และมีต้นไม้ ที่ปลูกใหม่ ร่มรื่น พอประมาณ - ระยะทางระหว่าง โรงเรียนถึงตัว จังหวัดประมาณ 20 กิโลเมตร แต่การ คมนาคมสะดวกและ การสื่อสารรวดเร็ว - ครูอาจารย์ที่ว่าง จากการสอนทำงาน ที่ห้องพัสดุ เช่น ตรวจการบ้าน นักเรียน เตรียม การสอนและเตรียม สื่อการสอนนอกจาก งานสอนแล้ว ครู

ตาราง 10 (ต่อ)

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	โรงเรียนมีทั้งการ เดิน รถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว และรถยนต์โดยสาร มีสารวัตรนักศึกษา วิชาทหารมาช่วย บริการจราจรทั้ง ในและนอกโรง เรียน ร่วมกับ ตำรวจจราจร -มีป้ายประกาศ เกียรติคุณครู อาจารย์และ นักเรียนที่สร้างชื่อ เสียงแก่โรงเรียน -อาคารเรียนและ อาคารประกอบ ค่อนข้างจะสมบูรณ์ มีอาคารพิพิธภัณฑ -บริเวณกว้าง	ปรับปรุงห้องปฏิบัติ การภาษา -มีอุปกรณ์จากธรรมชาติเป็นสื่อประกอบ การเรียนการสอน และการทดลอง เช่น ต้นไม้ที่ใช้ในการ เพาะเห็ด -มีอาคารพิพิธภัณฑของ โรงเรียนซึ่งใช้เป็น ศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ -ถนนภายในโรงเรียน มีทั้งถนนคอนกรีต และถนนลูกรัง -บริเวณอาคารเรียน และห้องเรียนมีร่อง รอยของดินโคลนบ้าง ในช่วงเวลาที่ฝนตก และช่วงการเปลี่ยน คาบเรียน -มีป้ายบอกอาคาร	หิน ส่วนสนามไพร น้ำตกจำลอง -บริเวณอาคารเรียน ค่อนข้างสะอาด แต่ จะมีร่องรอยของดิน โคลนบ้างในช่วง เวลาที่ฝนตกและมี น้ำท่วม -นักเรียนซื้อสินค้าที่ ร้านจำหน่ายสินค้า สาร . -ผู้บริหารและครู อาจารย์จากหลาย โรงเรียนมาร่วม ประชุมที่หอประชุม ใหญ่ -ขณะมีออกสัญญาต เปลี่ยนคาบเรียน มี นักเรียนเดินเป็น แถวเปลี่ยนห้อง เรียนด้วยความรีบ	ส่วนใหญ่จะมีงาน พิเศษอย่างน้อย 1 งาน -นักเรียนใช้บริการ ในห้องสมุดจำนวนมาก -นักเรียนซื้ออุปกรณ์ การเรียนและ อาหารเสริมที่ห้อง สหกรณ์โรงเรียน ซึ่งมีครูอาจารย์ เป็นเจ้าหน้าที่ ประจำ -ครูอาจารย์มีความ พร้อมเพียงในการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรม นันทนาการ มีการ แสดงดนตรีพื้นเมือง ของครูและนักเรียน มีการใช้เทคโนโลยี

ตาราง 10 (ต่อ)

แบบ สังเกต ชุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	โรงเรียนมีป้ายชื่อ โรงเรียน รางวัล พระราชทาน -ต้นไม้ยืนต้นปลูก เรียงรายเป็นระยะ ตามแนวรั้ว โรงเรียน ส่วนไม้ ดอกไม้ประดับปลูก อยู่ริมถนนหน้า อาคารต่าง ๆ ด้านหลังโรงเรียน มีบ้านพักครู แปลง เกษตร เรือน เพาะชำ -ถนนภายในโรง เรียนมีทั้งถนน คอนกรีต และลูก รัง -บริเวณใต้ต้นไม้ ใหญ่มีน้ำนั่ง-โต๊ะ	สถานที่และห้องสำคัญ	เร่ง -ครูอาจารย์เคารพ ผู้อาวุโสกว่า โดย การไหว้ -นักเรียนรอใช้ บริการต่าง ๆ โดย การยืนเรียงแถว ตามลำดับก่อนหลัง	ด้วยคอมพิวเตอร์ -ช่วงเวลา 12.00- 13.00 น. เป็น เวลาพักรับประทาน อาหารของนักเรียน มีการจัดรายการ เสียงตามสายเป็น รายการข่าวและ เพลง -ครูอาจารย์แสดง ความเคารพผู้อาวุ โส โดยการไหว้

ตาราง 10 (ต่อ)

แบบ สังเกต จุดที่	ความพร้อม		บรรยากาศ	
	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	-มีเครื่องหมาย จราจรในโรงเรียน -มีป้ายบอกอาคาร สถานที่และห้อง สำคัญ -มีผู้นำเลียบไปตาม ความยาวของรั้ว โรงเรียน			

ตาราง 11 ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน จากการสังเกตในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
1. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน					
1.1 การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ผลงานของครู และนักเรียน	24	24	100	20	83.33
1.2 การประกาศยกย่องชมเชยครูและนักเรียน ที่มีผลงานดีเด่น	24	24	100	20	83.33
1.3 การเชิญชวนให้ครูอาจารย์และนักเรียน สร้างสรรค์ผลงาน	20	20	100	16	80.00
1.4 การจัดแสดงผลงานของนักเรียน	8	8	100	8	100
1.5 ครูอาจารย์ในโรงเรียนได้รับรางวัลจาก ผลิตสื่อการสอน	4	4	100	4	100
1.6 สื่อการสอนของครูได้จัดแสดงให้ผู้สนใจได้ ศึกษา	4	4	100	4	100
1.7 สื่อการสอนส่วนใหญ่ ครูอาจารย์ใน โรงเรียนผลิตได้ด้วยตนเอง	4	4	100	4	100

ตาราง 11 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
		ครั้งที่ ปรากฏ		ครั้งที่ ปรากฏ	
1.8 มีการจัดแสดงผลงานของครูอาจารย์ ดังนี้					
- ด้านวิชาการ	8	8	100	-	-
- ด้านสื่อการเรียนการสอน	4	4	100	-	100
- ด้านความคิดสร้างสรรค์	4	4	100	-	-
- ด้านทักษะความสามารถพิเศษ	4	4	100	-	-
1.9 มีการจัดแสดงผลงานของนักเรียน ด้าน ต่าง ๆ ดังนี้					
- ด้านวิชาการ	12	12	100	12	100
- ด้านทักษะความสามารถพิเศษ	8	8	100	8	100
- ด้านความคิดสร้างสรรค์	8	8	100	8	100
- ด้านเทคโนโลยี	-	-	-	-	-
- ด้านการกีฬา - ด้านศิลปะ	8	8	100	8	100
- ด้านการแสดงและดนตรี	8	8	100	8	100
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม	4	4	100	4	100
1.10 มีเกียรติบัตร โล่ และรางวัลที่ได้รับจาก ผลงานครูอาจารย์ด้านต่าง ๆ ดังนี้					
- ด้านวิชาการ	4	4	100	4	100
- ด้านสื่อการเรียนการสอน	4	4	100	-	-

ตาราง 11 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
- ด้านความคิดสร้างสรรค์	4	4	100	-	-
- ด้านทักษะความสามารถพิเศษ	4	4	100	-	-
1.11 มีเกียรติบัตร โล่ และรางวัลที่ได้รับจาก ผลงานนักเรียนด้านต่าง ๆ ดังนี้					
- ด้านวิชาการ	4	4	100	4	100
- ด้านทักษะความสามารถพิเศษ	4	4	100	4	100
- ด้านความคิดสร้างสรรค์	4	4	100	4	100
- ด้านเทคโนโลยี	4	4	100		
1.12 มีภาพถ่ายกิจกรรมและผลงานครูอาจารย์ ในโรงเรียน	8	8	100	8	100
1.13 มีภาพถ่ายกิจกรรมและผลงานของนักเรียน	8	8	100	8	100
1.14 มีแผนภูมิ ป้ายนิเทศ นาสื่อข้อมูลเกี่ยวกับ งานโรงเรียน ดังนี้					
- การบริหารทั่วไป	4	4	100	4	100
- งานวิชาการ	4	4	100	4	100
- งานปกครองนักเรียน	4	4	100	4	100
- งานบริการ	4	4	100	4	100
- งานโรงเรียนกับชุมชน	4	4	100	4	100

ตาราง 11 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
1.15 มีเอกสารสิ่งพิมพ์ของโรงเรียน ดังนี้					
- วารสารของโรงเรียน	4	4	100	4	100
- หนังสือพิมพ์ของโรงเรียน	4	-	-	-	-
- จุลสารของหมวดวิชา/ฝ่าย	4	4	100	4	100

ตาราง 12 สัญลักษณ์ของโรงเรียน จากการสังเกตในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
2. สัญลักษณ์ของโรงเรียน					
2.1 นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการพัฒนาตนเอง ดังนี้					
- เข้าร่วมกิจกรรมทันเวลา	4	4	100	4	100
- ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นสาระและมีประโยชน์ต่อส่วนรวม	4	-	-	-	-
- ได้แสดงบทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	4	4	100	4	100
2.2 นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรม	4	4	100	4	100
2.3 ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการแสดงออก ดังนี้					
- แต่งกาย ด้วยชุดที่แสดงเอกลักษณ์ของโรงเรียน	4	4	100	4	100

ตาราง 12 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
- ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ร่วมพิธีเคารพ ธงชาติได้ทันเวลา	4	4	100	4	100
- นักเรียนส่วนใหญ่ร่วมพิธีเคารพธงชาติ ได้ทันเวลา	4	4	100	4	100
2.4 ครูอาจารย์มีโอกาสดำเนินกิจกรรมเป็นผู้นำ	4	4	100	4	100
2.5 มีบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตย	4	4	100	4	100
2.6 ครูอาจารย์มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้					
- เข้าร่วมประชุมทันเวลา	8	8	100	8	100
- เป็นผู้ฟังที่ดี	8	8	100	8	100
- แสดงความคิดเห็นในเนื้อหาสาระที่เป็น ประโยชน์	8	8	100	8	100
- แสดงความเป็นผู้นำและทำตามที่ดี	8	8	100	8	100
- บรรยายภาศในที่ประชุมมีความเป็น ประชาธิปไตย	8	8	100	8	100
2.7 ครูอาจารย์มีพฤติกรรมที่แสดงความเป็นผู้มี วินัย ดังนี้					
- เข้าแถวรอเวลามานับถือราชการตาม ลำดับก่อนหลัง	4	4	100	4	100

ตาราง 12 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
- ลงชื่อเป็นหลักฐานว่ามาปฏิบัติราชการ ตรงตามความเป็นจริง	4	4	100	4	100
- ลงเวลามาถึงโรงเรียนตามความเป็น จริง	4	4	100	4	100
- กรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติราชการได้ ครู อาจารย์จะปฏิบัติตามระเบียบเกี่ยวกับการลา	4	4	100	4	100
- หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้ติดตามการมา ปฏิบัติราชการของครูอาจารย์ในหมวด เป็นประจำทุกวัน	4	4	100	4	100
- หัวหน้าหมวดวิชาจะจัดครูอาจารย์ใน หมวดวิชาทำหน้าที่สอนแทนครูอาจารย์ที่ ลาพักหรือลาป่วย	4	4	100	4	100
2.8 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มาปฏิบัติราชการก่อน เวลา	4	4	100	4	100
2.9 ป้ายนิเทศที่จัดไว้มีประโยชน์สำหรับครู อาจารย์และนักเรียน	4	4	100	4	100

ตาราง 12 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
2.10 ครูอาจารย์และนักเรียนได้ร่วมมือกันทำ แผนภูมิป้ายนิเทศอย่างกระตือรือร้น	4	4	100	4	100
2.11 แผนภูมิและป้ายนิเทศในโรงเรียนมีจำนวน เพียงพอกับความต้องการ	4	4	100	4	100
2.12 นักเรียนให้ความสนใจใฝ่ศึกษาหาความรู้ จากแผนภูมิและป้ายนิเทศ	4	4	100	4	100
2.13 แผนภูมิและป้ายนิเทศที่น่าสนใจ แสดงถึง ความสามารถของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้					
- ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	-	-	-	-	-
- ความคิดสร้างสรรค์	4	4	100	4	100
- ความมุ่งมั่นในการทำงาน	4	4	100	4	100
2.14 การดำเนินการเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน มีดังนี้					
- โรงเรียนส่งเสริมให้ครูอาจารย์ผลิตสื่อ การสอนด้วยตนเอง	4	4	100	4	100
- การผลิตสื่อการสอนส่วนใหญ่ใช้วัสดุใน ท้องถิ่น	4	2	50.00	4	100

ตาราง 12 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
		ครั้งที่ ปรากฏ		ครั้งที่ ปรากฏ	
- โรงเรียนจัดสรรทรัพยากรให้ครูสามารถ ผลิตสื่อการสอนได้อย่างเต็มที่	4	4	100	4	100
- โรงเรียนสนับสนุนครูให้เข้ารับการศึกษ อบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน	4	4	100	4	100
2.15 ครูอาจารย์ให้ความร่วมมือในการแต่งกาย ชุดโรงเรียน หรือชุดเครื่องแบบโรงเรียน ซึ่งแสดงสัญลักษณ์ของโรงเรียน ดังนี้					
- ในวันเปิดเรียนประจำสัปดาห์	4	4	100	4	100
- ในวันที่มีกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน	4	4	100	4	100
- ในเหตุการณ์ที่ต้องการแสดงพลังความ สามัคคี	1	4	100	4	100
2.16 วัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียนได้รับการสนับสนุน จากชุมชน ดังนี้					
- ผู้ปกครองนักเรียน	4	4	100	4	100
- ศิษย์เก่า	4	4	100	4	100
- ผู้มีอุปการะคุณต่อโรงเรียน	4	4	100	4	100

ตาราง 12 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
2.17 มีห้องพิเศษที่จัดให้ครูอาจารย์ได้รับ ประโยชน์	4	4	100	4	100
2.18 มีห้องพิเศษที่จัดให้นักเรียนได้รับประโยชน์	4	4	100	4	100
2.19 ในช่วงนอกเวลาเรียนมีรายการเสียงตาม สายเรื่องต่างๆ ดังนี้					
- สารความรู้ทางวิชาการ	4	4	100	4	100
- รายงานข่าวเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และข่าวทั่วไป	4	-	-	4	100
- รายการเพลง ได้แก่ เพลงประจำ โรงเรียน	4	-	-	4	100
เพลงไทย	4	-	-	4	100
เพลงสากล	4	-	-	4	100
2.20 ครูอาจารย์นิยมใช้อุปกรณ์เครื่องเขียนที่มี เครื่องหมายหรือตราโรงเรียน	4	4	100	4	100
2.21 นักเรียนนิยมใช้อุปกรณ์เครื่องเขียนที่มี เครื่องหมายหรือตราโรงเรียน	4	4	100	4	100
2.22 โรงเรียนได้ระดับ ธงโรงเรียนไว้ใน สถานที่ที่เหมาะสม	4	-	-	-	-

ตาราง 12 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
2.23 เครื่องหมายหรือตราโรงเรียน จะพบใน สถานที่ที่ดูเด่นและสะดุดตา	4	-	-	-	-
2.24 โรงเรียนได้อนุรักษสิ่งที่เป็นสัญลักษณ์ของ โรงเรียนที่แสดงถึงประวัติความเป็นมาของ โรงเรียน	4	4	100	4	100

ตาราง 13 ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน จากการสังเกตในโรงเรียนขนาดใหญ่
และขนาดกลาง

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
3. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน					
3.1 มีกิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง	4	4	100	4	100
3.2 มีกิจกรรมการแสดงออกที่เป็นกิจวัตร ประจำวันของโรงเรียน	4	4	100	4	100
3.3 มีกิจกรรมการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ ต่อการบริหารโรงเรียน	8	8	100	8	100
3.4 มีพิธีการดำเนินการประชุมที่ปฏิบัติเป็น ประจำอย่างต่อเนื่อง	8	8	100	8	100
3.5 มีกิจกรรมที่ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอในการ ประชุม	8	8	100	8	100
3.6 มีการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์ต่อการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน	4	4	100	4	100

ตาราง 13 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
3.7 ผู้บริหารให้โอกาสแก่ครูอาจารย์ได้มีส่วนร่วมในการประชุมตามบทบาทและหน้าที่	4	4	100	4	100
3.8 ประธานดำเนินการประชุมกลุ่มย่อยให้โอกาสแก่ครูอาจารย์ และเรียนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการประชุม ตามบทบาทและหน้าที่	4	4	100	4	100
3.9 การปฏิบัติของครูเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอน มีดังนี้					
- ครูอาจารย์ที่สอนรายวิชาเดียวกัน ร่วมมือกันผลิตสื่อการสอน	4	4	100	4	100
- ครูอาจารย์ที่สอนรายวิชาเดียวกัน ใช้สื่อการสอนอย่างเดียวกัน	4	4	100	4	100
- ครูอาจารย์ส่วนใหญ่สนใจศึกษาวิธีการที่จะพัฒนาการผลิตสื่อการสอน	4	4	100	4	100
3.10 มีการแต่งกายชุดเครื่องแบบโรงเรียน ที่ปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง ดังนี้					
- ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความพร้อมที่จะแต่งกายชุดเครื่องแบบโรงเรียน	4	4	100	4	100

ตาราง 13 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวนครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวนครั้งที่ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวนครั้งที่ปรากฏ	ร้อยละ
- ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจความหมายและความสำคัญในการแต่งกายชุดเครื่องแบบโรงเรียน	4	4	100	4	100
- ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกสี และเลือกแบบ ชุดเครื่องแบบโรงเรียน	4	4	100	4	100
- เครื่องแบบโรงเรียนสำหรับครูอาจารย์มีการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการส่วนใหญ่	4	4	100	4	100
3.11 มีกิจกรรมการดำเนินงานภายในโรงเรียนที่ปฏิบัติเป็นประจำอย่างคึกคักเนื่อง ดังนี้					
- การประชุมอบรมนักเรียน	4	4	100	4	100
- การแข่งขันทักษะทางวิชาการของนักเรียน	4	4	100	4	100
- การส่งเสริมคุณธรรมของนักเรียน	4	4	100	4	100
3.12 ครูอาจารย์แสดงความเคารพโดยการไหว้ผู้อาวุโสกว่า	4	4	100	4	100

ตาราง 13 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
3.13 นักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง ดังนี้					
- แสดงความเคารพครูอาจารย์โดยการไหว้	4	4	100	4	100
- แสดงความเคารพครูอาจารย์โดยการยืนตรง	4	4	100	4	100
- เดินขึ้นลงบันไดอย่างเป็นระเบียบ	4	4	100	4	100
- เข้าแถวรอรับบริการตามลำดับก่อนหลัง	4	4	100	4	100
3.14 มีระเบียบระเบียบการจัดการจราจรในโรงเรียน ดังนี้					
- มีป้ายบอกเส้นทางการจราจรในโรงเรียน	4	4	100	4	100
- มีป้ายบอกสถานที่สำคัญในโรงเรียน	4	4	100	4	100
3.15 การจัดการสถานที่ในโรงเรียนมีสภาพเหมาะสมดังนี้					
- ห้องเรียนสะอาดเรียบร้อยและเป็นระเบียบ	4	4	100	2	50.00
- มีป้ายบอกชื่อห้องเรียน ห้องพิเศษ และห้องอื่น ๆ ชัดเจน	4	4	100	4	100

ตาราง 14 กระบวนการของโรงเรียน จากการสังเกตในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
ขนาดกลาง

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
4. กระบวนการของโรงเรียน					
4.1 มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับแนวปฏิบัติด้านต่าง ๆ ดังนี้					
- ด้านวิชาการ	4	4	100	4	100
- ด้านสังคมและวัฒนธรรม	4	4	100	4	100
- ด้านการแสดงและดนตรี	4	4	100	4	100
- ด้านการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์	4	4	100	4	100
4.2 ครูอาจารย์ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบได้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทดังนี้					
- อาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น กำกับดูแลนักเรียนประจำชั้นให้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่พึงประสงค์	4	4	100	4	100
- อาจารย์เวรประจำวันตรวจความเรียบร้อยของนักเรียน	4	4	100	4	100
- อาจารย์เวรประจำวันแจ้งข่าวสำคัญของโรงเรียน	4	4	100	4	100

ตาราง 14 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
4.3 มีการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ครู อาจารย์เกี่ยวกับแนวปฏิบัติในการปฏิบัติ หน้าที่ราชการในโรงเรียน	8	8	100	8	100
4.4 ครูอาจารย์ได้เสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติ ของครูและนักเรียนตามแนวปฏิบัติของ โรงเรียน	8	8	100	8	100
4.5 นักเรียนมีโอกาสดังความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามแนว ปฏิบัติของนักเรียน	4	-	-	-	-
4.6 มีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับแนวปฏิบัติใน โรงเรียนที่นำเสนอที่ประชุมเพื่อหาข้อยุติ	8	8	100	8	100
4.7 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามระเบียบ เกี่ยวกับการมาโรงเรียน					
4.8 การผลิตสื่อการสอนโรงเรียนดำเนินการ ดังนี้ - โรงเรียนมีแนวปฏิบัติในการผลิตสื่อ การสอน โดยจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็น ธรรมชาติ	4	4	100	4	100

ตาราง 14 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
- หัวหน้าหมวดวิชามีหน้าที่กำกับติดตามการใช้สื่อการสอนของครูอาจารย์ในหมวดวิชา	4	4	100	4	100
- มีครูอาจารย์รับผิดชอบในการเก็บสื่อการสอนให้สามารถใช้ได้อย่างคงทนถาวร	4	4	100	4	100
- มีระเบียบการใช้สื่อการสอนเฉพาะหมวดวิชา	4	4	100	4	100
4.9 ระเบียบเกี่ยวกับนักเรียน					
- นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบการแต่งกายของนักเรียน	4	4	100	4	100
- นักเรียนส่วนใหญ่ ปฏิบัติถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียน	4	4	100	4	100
4.10 โรงเรียนอนุญาตให้นักเรียนไม่ต้องแต่งกายชุดเครื่องแบบนักเรียน ในกรณีต่อไปนี้	4	4	100	4	100
- นักเรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด หรือเครื่องแบบนักศึกษาวิชาทหารในวันนั้น	4	4	100	4	100

ตาราง 14 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
- นักเรียนต้องเรียนวิชาพลานามัย จำเป็น ต้องแต่งชุดพลศึกษาในวันนั้น	4	4	100	4	100
4.11 ครูอาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์เวร ประจำวันทบทวนที่กำกับ ติดตามให้นักเรียน แต่งกายให้ถูกต้อง ตามระเบียบของ โรงเรียน	4	4	100	4	100
4.12 ครูอาจารย์มีหน้าที่รับผิดชอบในห้องพิเศษ ปฏิบัติหน้าที่ดังนี้					
- ให้คำแนะนำช่วยเหลือครูอาจารย์และ นักเรียนเป็นอย่างดี	4	4	100	4	100
- ให้บริการแก่ครูอาจารย์และนักเรียน ด้วยความกระตือรือร้น	4	4	100	4	100
- จัดห้องให้อ่านประโยชน์แก่ไข่มุกที่สุด	4	4	100	4	100
- กำหนดระเบียบการใช้ห้องเพื่อให้การ ปฏิบัติมีแนวทางเดียวกัน	4	4	100	4	100
- จัดเตรียมอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ ให้พร้อม ที่จะให้บริการได้ทันที มีหลักฐานเอกสาร การให้บริการที่ใช้อ้างอิงตรวจสอบได้	4	4	100	4	100

ตาราง 14 (ต่อ)

วัฒนธรรมโรงเรียน	จำนวน ครั้งที่ สังเกต	การสังเกตในโรงเรียน			
		ขนาดใหญ่		ขนาดกลาง	
		จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ	จำนวน ครั้งที่ ปรากฏ	ร้อยละ
4.13 ผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียนแสดงความเคารพตามลำดับอาวุโส โดยการไหว้	4	4	100	4	100
4.14 ครูอาจารย์ทุกคนมีความรับผิดชอบร่วมกันในการกำกับ ติดตามให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติของโรงเรียน	4	4	100	4	100
4.15 ครูอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นผู้มีวินัยในตนเอง เช่น มาโรงเรียนทันเวลา	4	4	100	4	100
4.16 นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีวินัยในการมาโรงเรียน เช่น มีนักเรียนมาสายน้อยมาก	4	4	100	4	100
4.17 นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาความประพฤติ					
- ไม่คิดสิ่งเสียดสี	4	4	100	4	100
- ไม่ก่อการทะเลาะวิวาท	4	4	100	4	100
4.18 นักเรียนส่วนใหญ่ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น					
- อ่านหนังสือในห้องสมุด	4	4	100	4	100
- สนใจศึกษาหาความรู้จากป้ายนิเทศ	4	-	-	-	-
- รวมกลุ่มปรึกษาหารือเรื่องงานที่ได้รับมอบหมาย	4	-	-	-	-

ตาราง 15 ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ใน
โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง (จากแบบบันทึกภาคสนาม ฉบับที่ 1 ตอนที่ 3)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1. ปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) กิจกรรมหลังพิธี เคารพธงชาติใช้เวลานาน ทำให้ครูประจำ ชั้น ไม่ได้อบรมนักเรียนตอนเช้า 2) นักเรียนมีปัญหาเรื่องผลการเรียนติด 0 ร มส. 3 มีนักเรียนมาสาย 4. ครู) สอนกิจกรรมบางกิจกรรมไม่แต่งกายชุด กิจกรรมที่สอน 2. มีการแก้ไขโดย 1) ผู้บริหารกำหนดให้เพิ่ม เวลาอบรมนักเรียน หลังเลิกเรียนเวลา 15.40 - 16.00 น. 2) ผู้บริหารทบทวน แนวปฏิบัติเรื่องการเรียนการสอน การ ประเมินผล และการปฏิบัติหน้าที่ในการ ประชุมครูอาจารย์ และให้ครูอาจารย์รับ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้ช่วย ผู้บริหารเน้นย้ำและทบทวนการปฏิบัติ หน้าที่ของครูอาจารย์ในการประชุมกลุ่มย่อย 3. ผลการแก้ไข 1) ครูอาจารย์ให้ความ ร่วมมือในการแก้ปัญหา และปฏิบัติตาม ระเบียบอย่างเคร่งครัด 2) นักเรียนมี พฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น ปรับปรุง ตนเองดีขึ้น และมีความรับผิดชอบมากขึ้น	1. ปัญหาที่พบ ได้แก่ 1) กิจกรรมหลังเคารพ ธงชาติใช้เวลานาน ทำให้ครูประจำชั้น ไม่ได้อบรมนักเรียนตอนเช้า 2) นักเรียน มีปัญหาเรื่องผลการเรียนติด 0 ร มส 3) มีนักเรียนมาสาย 4) ครูผู้สอน กิจกรรมไม่แต่งกายชุดกิจกรรมบางกิจกรรม 2. มีการแก้ไขโดย 1) ผู้บริหารมีนโยบาย ให้การพหุหน้าที่เสียของใช้เวลานั้น และพูด เชิงสร้างสรรค์เฉพาะเรื่องสำคัญ 2) ผู้บริหารเน้นย้ำเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ ของครูอาจารย์ในการประชุมประจำเดือน ให้ครูอาจารย์รับดำเนินการตามในส่วนที่ เกี่ยวข้อง 3) ผู้ช่วยผู้บริหารเน้นย้ำ และ ทบทวนการปฏิบัติหน้าที่ของครูอาจารย์ใน การประชุมกลุ่มย่อย 3. ผลการแก้ไข 1) ครูอาจารย์ให้ความ ร่วมมือในการแก้ปัญหา และปฏิบัติตาม ระเบียบอย่างเคร่งครัด 2) นักเรียนมี พฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้น ปรับปรุง ตนเองดีขึ้น และมีความรับผิดชอบมากขึ้น

ตาราง 15 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง คือ 1) นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยเฉพาะนักเรียนชั้น ม.3 และ ม.6 ซึ่งเป็นนักเรียนตัวประกอบ 2) ครูอาจารย์ ให้ความสนใจในการติดตามนักเรียน อย่าง ต่อเนื่อง	4. พฤติกรรมการตอบสนองของผู้เกี่ยวข้อง คือ 1) นักเรียนมีความพึงพอใจ โดยเฉพาะนักเรียนชั้น ม.3 และ ม.6 ซึ่งเป็นนักเรียนตัวประกอบ 2) ครูอาจารย์ ให้ความสนใจในการติดตามนักเรียน อย่าง ต่อเนื่อง

ตาราง 16 ข้อมูลวัฒนธรรมโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ที่รวบรวม
ได้ จากการศึกษาตรวจสอบเอกสาร หลักฐานในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1	1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน <u>เป้าหมายด้านปริมาณ</u> - รับนักเรียนเข้าเรียนได้ครบตามนโยบายที่กรมกำหนด - ครูอาจารย์มีจำนวนครบตามเกณฑ์มาตรฐานของกรม - อัตราส่วนครูต่อนักเรียนมีจำนวนลดลง <u>เป้าหมายด้านคุณภาพ</u> - การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น - มีการพัฒนาระบบการบริหารงานและการบริหารบุคคล ให้มีการกระจายงานอย่างเป็นธรรม - พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและการประชาสัมพันธ์ โดยใช้อุปกรณ์และเครื่องมือที่ทันสมัย - มีการพัฒนาการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน และระดมทรัพยากรจากชุมชน เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน - โรงเรียนสามารถให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชนได้มากขึ้น	1. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน <u>เป้าหมายด้านปริมาณ</u> - รับนักเรียนเข้าเรียนได้ครบตามนโยบายที่กรมกำหนด - ครูอาจารย์มีจำนวนครบตามเกณฑ์มาตรฐานของกรม - อัตราส่วนครูต่อนักเรียนมีจำนวนลดลง <u>เป้าหมายด้านคุณภาพ</u> - การจัดการเรียนการสอนสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน - ปรับปรุงการบริหารงานในฝ่าย/หมวดงานต่าง ๆ ให้เหมาะสม - พัฒนาระบบสารสนเทศทุกฝ่าย/หมวด/งาน - ให้บริการด้านวิชาการและการบริการชุมชน

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- ครูผู้สอนสามารถพัฒนาตนเองได้ - นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และนำเทคโนโลยีไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน - นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความรู้ความสามารถด้านวิชาชีพและสามารถหารายได้ระหว่างเรียน - นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น - รั่วนักเรียนเข้าศึกษาต่อ ม.1 และ ม.4 เต็มตามแผนการจัดชั้นเรียน <u>วัตถุประสงค์</u> - เพื่อเร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ - เพื่อสนับสนุนส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมในวิชาชีพ	- สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ - นักเรียนมีความสามารถในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ - สนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน - นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น - อัตราการเรียนต่อสูงขึ้น - ปรับปรุงที่พักนักเรียนให้สามารถพักอาศัยได้อย่างมีคุณภาพ - จัดหาอุปกรณ์และหนังสือพิมพ์เรียนให้เพียงพอ <u>วัตถุประสงค์</u> - เพื่อเร่งรัดพัฒนาการเรียนการสอนทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ - เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนครูให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีความสุข ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- เพื่อพัฒนาปรับปรุงระบบข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และการประชาสัมพันธ์ให้มีประสิทธิภาพ - เพื่อปรับปรุงพัฒนาระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และระดมสรรพกำลังจากหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมาร่วมพัฒนาโรงเรียน - เพื่อเผยแพร่ความรู้และวิทยาการสมัยใหม่สู่ชุมชน และส่งเสริมให้โรงเรียนมีการประสานสัมพันธ์กับแหล่งความรู้อื่นทั้งภาครัฐและเอกชน - เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และประสบการณ์อย่างเพียงพอ ที่จะนำไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ - เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนคิดค้นประดิษฐ์สร้างสรรค์งานโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ - เพื่อรณรงค์ส่งเสริมให้นักเรียน ม.3 และ ม.6 เข้าศึกษาต่อให้มากขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม	- เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน และเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน - เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้และทักษะวิชาชีพ สามารถนำมาเป็นพื้นฐานการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ - เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันและพัฒนาคุณภาพชีวิต - เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนมีโอกาสจบหลักสูตรมัธยม

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
		ศึกษาตอนต้นและตอนปลาย - เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่น - เพื่อพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ ต่าง ๆ ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก และได้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติการเรียนการสอน
	2. ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน - ได้รับรางวัลพระราชทานโรงเรียนดีเด่น ปีการศึกษา 2526 และ 2528 - เป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด - คณะนาฏศิลป์ ศูนย์วัฒนธรรมโรงเรียนเป็นตัวแทนภาคอีสาน ร่วมมหกรรมวัฒนธรรมพื้นบ้านไทย 34 ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และได้รับถวายพระพรแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวันมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ ท้องสนามหลวง กรุงเทพมหานคร ปี 2534	2. ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน - เป็นโรงเรียนที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ดีเด่น เขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2530 - ชนะการประกวดความสะอาด รางวัลที่ 1 ตามโครงการณรงค์เพื่อรักษาความสะอาด กระทรวงศึกษาธิการ เนื่องในวโรกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ และพระราชพิธีมหามงคลปิเชา ปีการศึกษา 2531 - ชนะเลิศการประกวดดนตรีพื้นเมืองระดับมัธยมศึกษาของจังหวัด ปีการศึกษา 2533

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- ได้รับเกียรติบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยธรรมดีเด่น - เป็นโรงเรียนที่ตามโครงการโรงเรียนพี่ โรงเรียนน้อง - โรงเรียนได้รับคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนตัวอย่างที่ปฏิบัติตามนโยบายได้อันดับที่ 1 ของจังหวัด - เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ - เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนคหกรรม - เป็นศูนย์วัดผลและประเมินผล	- รองชนะเลิศดนตรีพื้นเมืองระดับเขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2533 - ชนะเลิศการประกวดสวนมณฑุ์ทำนองสรภัญญะ เนื่องในวันวิสาขบูชา พุทธศักราช 2531 ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ - เป็นศูนย์ฝึกนักศึกษาวิชาทหารดีเด่น ปีการศึกษา 2535 - เป็นศูนย์พัฒนาการเรียนการสอนคณิตศาสตร์
3.	ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับรางวัลเกียรติบัตรและโล่ ดังนี้ - ได้รับรางวัลพระราชทานเสาเสมาธรรมจักรทองคำจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ปี 2534 - ได้รับเกียรติบัตรจากสมเด็จพระสังฆราช ในฐานะผู้ทำคุณประโยชน์ต่อพุทธสมาคม ปี 2534	3. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน 1) ผลงานผู้อำนวยการ - ผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับการคัดเลือกเป็นประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 - ผู้อำนวยการโรงเรียนได้รับการแต่งตั้งจากกรมสามัญศึกษา ให้เป็นกรรมการปรับปรุงเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ปี 2539

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- ได้รับโล่ผู้บริหารดีเด่น เขตการศึกษา 11 ของสมาคมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งประเทศไทย ปีการศึกษา 2534 - ได้รับเกียรติบัตรผู้บริหารที่มีผลงานดีเด่น สร้างคุณประโยชน์ด้านการศึกษา ให้แก่ประเทศชาติ จากสำนักงานคณะกรรมการคุรุสภา จังหวัดชัยภูมิ 2) ผลงานครู - ครูผู้สอนวิชาเกษตรกรรม ได้รับคัดเลือกเป็นครูเกษตรดีเด่น ระดับมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2531 ปีการศึกษา 2533 และเป็นครูที่ปรึกษา ช.ก.ท. ดีเด่น เขตการศึกษา 11 - ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย ได้รับคัดเลือกเป็นครูภาษาไทยดีเด่นระดับประเทศ ปีการศึกษา 2531 และปีการศึกษา 2532 - ครูผู้สอนได้รับวุฒิปดและโล่ ครูผู้สอนที่มีผลงานดีเด่นของกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2534	2) ผลงานครู - ครูผู้สอนได้รับรางวัลครูผู้เสียสละและอุทิศตนแก่ราชการในระดับอำเภอ จากคุรุสภา - ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ได้รับรางวัลครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ดีเด่น - เป็นผู้นำในการสร้างแผนการสอนวิชาคณิตศาสตร์ ระดับ ม.1-6 ปีการศึกษา 2536 - 2537

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- ครูผู้สอนสังคมศึกษา ได้รับคัดเลือกเป็นครูสังคมศึกษาดีเด่น ระดับมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ - ครูผู้สอนได้รับโล่ครูดีเด่น ประเภทครูผู้มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น ปีการศึกษา 2532 และ ครูผู้มีจรรยาบรรณดีเด่น ได้รับ เข็มครูสภาสุดติปีการศึกษา 2537 จากครูสภา - ครูผู้สอนนาฏศิลป์และดนตรีได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติให้เป็น บุคคลผู้มีผลงานดีเด่นทาง วัฒนธรรมสาขาศิลปะ การช่าง และช่างฝีมือ (ศิลปะการแสดง คีตประดิษฐ์ทำร่า) และรับโล่ พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ปีการศึกษา 2534 - ครูผู้สอนได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดสื่อการสอนประเภท สื่อโสตทัศนศึกษา ระดับเขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2538 - ครูผู้สอนได้รับทุนรัฐบาลต่างประเทศให้ไปฝึกอบรมหลักสูตร	

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	ต่าง ๆ ในหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ ออสเตรเลีย และสิงคโปร์ - ครูผู้สอนได้รับเกียรติบัตรจากกรมสามัญศึกษา ให้เป็นครูคุณวุฒิต่าง ๆ หลายวิชา 3) ผลงานนักเรียน - นักเรียนได้รับคัดเลือกรับรางวัลพระราชทานระดับ ม.ต้น - ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดมารยาทไทย จากศูนย์ศึกษาพุทธศาสนวันอาทิตย์ ปี 2538 และจากศูนย์เยาวชนเทศบาลเมือง - ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดสวดมนต์หมู่ ทานองสรภัญญะ จากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หลายครั้ง - ชนะเลิศการแข่งขันทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ระดับ ม.ปลาย - ชนะเลิศการแข่งขันละครทางวิทยาศาสตร์ระดับจังหวัด	3) ผลงานนักเรียน - นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาระดับจังหวัด - นักเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศระดับจังหวัดในการแข่งขันการพูดทางวิทยาศาสตร์ - ชนะเลิศการแข่งขันประกวดวาดภาพทรงเครื่องคู่บุญพรโลกของสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2537 - ชนะเลิศการแข่งขันประกวดวาดภาพวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2537 - รองชนะเลิศการแข่งขันทักษะศิลปวาดภาพระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2537

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- เป็นตัวแทนเขตการศึกษา 11 เข้าแข่งขันการประชันสักวาเขวชนประจำปี 2538 ในวันสุนทรภู่ ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ - ได้รับคัดเลือกเป็นเขวชนดีเด่นของสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ ปี 2538 - ได้รับคัดเลือกเป็นเขวชนดีเด่นด้านความขยันหมั่นเพียรทางการศึกษาจากคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเขวชนแห่งชาติ ปี 2538 - ได้รับคัดเลือกเป็นเขวชนดีเด่นด้านความประพฤติดีงามจากสมาคมพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ปี 2538 - ได้รับคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาโดยวิธีพิเศษเป็นผู้มีความสามารถทางกีฬาดีเด่น - ได้รับคัดเลือกเป็นสมาชิกช.ก.ท. ดีเด่นระดับประเทศ - ได้รับคัดเลือกเป็นนักเรียนรางวัลพระราชทานระดับ ม.ต้น	

ตาราง 16 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- ได้รับทุนการศึกษาไปศึกษาต่อ ณ ประเทศสหรัฐอเมริกา 4. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - โรงเรียนได้ให้บริการและสวัสดิการแก่ครูอาจารย์และนักเรียนให้ได้รับความสะดวก มีความปลอดภัยและมีความพอใจขณะอยู่ในโรงเรียน ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการดังนี้ - จัดกิจกรรมนันทนาการ - จัดโครงการทัศนศึกษา - จัดโครงการยกย่องเชิดชูเกียรติ - ให้บริการแนะแนว - ให้บริการด้านสุขภาพอนามัย - จัดสวัสดิการบ้านพักครู	4. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - โรงเรียนได้ให้บริการและสวัสดิการแก่ครูอาจารย์และนักเรียนให้ได้รับความสะดวก มีความปลอดภัยและมีความพอใจขณะอยู่ในโรงเรียนทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการดังนี้ - จัดกิจกรรมนันทนาการ - จัดโครงการทัศนศึกษา - จัดโครงการยกย่องเชิดชูเกียรติ - ให้บริการแนะแนว - ให้บริการด้านสุขภาพอนามัย - จัดสวัสดิการบ้านพักครู - โรงเรียนได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากชุมชน เรื่องครุภัณฑ์การศึกษา เช่น อุปกรณ์ครุภัณฑ์ เครื่องถ่ายวิดีโอ เครื่องคอมพิวเตอร์ วิทยุ เวนด์ เป็นต้น

ตาราง 17 ข้อมูลจากการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้ปกครองนักเรียน
ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
2	1. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - โรงเรียนจัดอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นนักเรียน ห้องละ 1 - 2 คน 2. รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน - โรงเรียนมีเจตนาหมายถึงผู้ปกครองนักเรียนแจ้งเรื่องต่าง ๆ เช่น กำหนดวันปิด-เปิดโรงเรียน เชิญประชุม เชิญมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ขออนุญาตให้นักเรียนมาร่วมกิจกรรมในวันหยุด กำหนดการสอบ เป็นต้น - โรงเรียนรายงานผลการเรียนและความประพฤติของนักเรียนถึงผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้สมุดรายงานประจำตัวนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง - โรงเรียนมอบอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น รายงานผลการเรียน และความประพฤติของนักเรียน รวมทั้งรายงานความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ	1. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - โรงเรียนจัดอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้นนักเรียน ห้องละ 1 - 2 คน 2. รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน - โรงเรียนมีเจตนาหมายถึงผู้ปกครองนักเรียนแจ้งเรื่องต่าง ๆ เช่น ขออนุญาตให้นักเรียนไปร่วมกิจกรรมในวันหยุด เชิญประชุม เป็นต้น - โรงเรียนรายงานผลการเรียนและความประพฤติของนักเรียนถึงผู้ปกครองนักเรียน โดยใช้สมุดรายงานประจำตัวนักเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง - โรงเรียนมอบอาจารย์ที่ปรึกษาประจำชั้น รายงานผลการเรียน และความประพฤติของนักเรียน รวมทั้งรายงานความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ

ตาราง 17 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	พัฒนาการทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ให้ผู้ปกครองรับ ทราบโดยมอบให้นักเรียนนำไปราย งานผู้ปกครองด้วยตนเอง และ ผู้ปกครองนักเรียนได้รายงานความคิ เห็นเกี่ยวกับนักเรียนให้ครูอาจารย์ ได้ทราบเช่นกัน ส่วนใหญ่จะเป็นรูป แบบเดียวกัน การรายงานงานกำหนด ภาคเรียนละ 1 ครั้ง	พัฒนาการทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม ให้ผู้ปกครองรับ ทราบโดยมอบให้นักเรียนนำไปราย งานผู้ปกครองด้วยตนเอง และ ผู้ปกครองนักเรียนได้รายงานความคิ เห็นเกี่ยวกับนักเรียนให้ครูอาจารย์ ได้ทราบเช่นกัน ส่วนใหญ่จะเป็นรูป แบบเดียวกัน การรายงานงานกำหนด ภาคเรียนละ 1 ครั้ง

ตาราง 18 ข้อมูลจากการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานที่เป็นผลงานของครูอาจารย์
และนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
3	1. โรงเรียนได้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยวิชาบังคับ วิชาเลือกเสรี และกิจกรรม โรงเรียนได้จัดการศึกษาตามหลักสูตร ได้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายโดยจัดการตามแนวดำเนินการที่กำหนดและเป็นไปตามหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร การประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2532 และตามหลักสูตร 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2532 ได้จัดแผนการเรียนสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนและความพร้อมของโรงเรียน	1. โรงเรียนได้จัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ จุดมุ่งหมายและโครงสร้าง ซึ่งประกอบด้วยวิชาบังคับ วิชาเลือกเสรี และกิจกรรม โรงเรียนได้จัดการศึกษาตามหลักสูตร ได้ประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายโดยจัดการตามแนวดำเนินการที่กำหนดและเป็นไปตามหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร การประเมินผลเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2532 และตามหลักสูตร 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) พ.ศ. 2532 ได้จัดแผนการเรียนสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนและความพร้อมของโรงเรียน

ตาราง 18 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	2. ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน - โรงเรียนก่อตั้งมานานกว่า 40 ปี มีประวัติเรื่องการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ทั้งสถานกายภาพ และการจัดการศึกษา 3. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน - ได้รับคัดเลือกจากกรมสามัญศึกษา ให้เป็นผู้บริหารโรงเรียนดีเด่น ระดับมัธยมศึกษา ประจำปี 2536 2) ผลงานครู - ครูผู้สอนได้รับคัดเลือกไปศึกษาอบรมและดูงาน ณ ประเทศออสเตรเลีย - โรงเรียนมีนโยบายให้ครู อาจารย์ผลิตสื่อการสอนอย่างน้อยคนละ 2 ชิ้น ต่อปี 3) ผลงานนักเรียน - ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมในการแข่งขันวาดภาพเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส ซึ่งสถานทูตและสำนักทูตวัฒนธรรมฝรั่งเศสประจำประเทศไทย ได้คัดเลือกภาพไปจัดทำเป็น ส.ค.ส. ประจำปี 2537	3. ประวัติหรือเรื่องราวของโรงเรียน - โรงเรียนก่อตั้งประมาณ 20 - 25 ปี มีประวัติเรื่องราวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ทั้งสถานกายภาพ และการจัดการศึกษา 3. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน 1) ผู้อำนวยการโรงเรียน - ได้รับเลือกเป็นประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 ของจังหวัด 2) ผลงานครู - ได้รับรางวัลครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ดีเด่น - ได้รับรางวัลครูผู้เสียสละและอุทิศตนแก่ราชการในระดับอำเภอ จากคุรุสภา ปีการศึกษา 2539 3) ผลงานนักเรียน

ตาราง 18 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- ได้รับรางวัลนักเรียนเยาวชนดีเด่น จากสำนักงานเยาวชนแห่งชาติ ปี 2536 ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ด้านการชักจูงเพื่อไม่ให้มั่วสุมอบายมุข ด้านเมตตาใจต่อผู้อื่น และช่วยเหลือผู้อื่นและด้านผู้นำดีเด่น 4. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - มีเครื่องหมายหรือตราโรงเรียน - มีธงประจำโรงเรียน มีสีธงประจำโรงเรียน 2 สี และมีเพลงประจำโรงเรียน - โรงเรียนได้จัดทำวารสารโรงเรียน โดยได้รับทุนสนับสนุนจากองค์การ CIDA	4. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - มีเครื่องหมายหรือตราโรงเรียน - มีธงประจำโรงเรียน และได้ให้ความหมายของสีธงประจำโรงเรียน และมีเพลงประจำโรงเรียนด้วย - โรงเรียนได้จัดทำวารสารโรงเรียน ภาพนอกออกมาตามความพร้อมของโรงเรียน

ตาราง 18 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- โรงเรียนได้จัดทำวารสารโรงเรียน โดยได้รับทุนสนับสนุนจากองค์การ CIDA 5. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - โรงเรียนได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับครูอาจารย์ให้ถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน เช่น การร่วมพิธีเคารพธงชาติในตอนเช้าพร้อมทั้งนักเรียน การแต่งกายประจำวัน การลงชื่อเข้าสอน การติดตามนักเรียน การปฏิบัติหน้าที่เวรประจำวัน การปฏิบัติหน้าที่ครูอาจารย์ประจำคณะ การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การประชุมฝ่าย การประชุมหมวดวิชา รวมทั้งการแข่งขันกีฬาภายใน - โรงเรียนได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียนโดยกำหนดเป็นคุณภาพของนักเรียนที่โรงเรียนคาดหวัง ซึ่งเป็นพฤติกรรมของนักเรียนที่โรงเรียนปรารถนา โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรมจริยธรรมและสุขภาพร่างกาย	- โรงเรียนได้จัดทำวารสารโรงเรียน กำหนดออกตามความพร้อมของโรงเรียน 5. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - โรงเรียนได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับครูอาจารย์ให้ถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน เช่น การร่วมพิธีเคารพธงชาติในตอนเช้าพร้อมทั้งนักเรียน การแต่งกายประจำวัน การลงชื่อเข้าสอน การติดตามนักเรียน การปฏิบัติหน้าที่เวรประจำวัน การปฏิบัติหน้าที่ครูอาจารย์ประจำคณะ การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การประชุมฝ่าย การประชุมหมวดวิชา รวมทั้งการแข่งขันกีฬาภายใน - โรงเรียนได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียนโดยกำหนดเป็นคุณภาพของนักเรียนที่โรงเรียนคาดหวัง ซึ่งเป็นพฤติกรรมของนักเรียนที่โรงเรียนปรารถนา โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเอง ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรมจริยธรรมและสุขภาพร่างกาย

ตาราง 18 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	6. กฎระเบียบของโรงเรียน - โรงเรียนกำหนดระเบียบการปฏิบัติราชการตามบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์ ซึ่งครูอาจารย์ต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด เช่น ระเบียบปฏิบัติราชการ ระเบียบว่าด้วยการแต่งกาย ระเบียบว่าด้วยการลา หากฝ่าฝืนอาจมีการว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษ โรงเรียนได้กำหนดระเบียบโรงเรียนเป็นแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน ได้แก่ ระเบียบว่าด้วยความประพฤติ การแต่งกาย การมาโรงเรียน การใช้ห้องสมุด การรับประทานอาหาร การเคารพ การลงโทษนักเรียน รวมทั้งระเบียบการใช้ห้องต่างๆ	6. กฎระเบียบของโรงเรียน - โรงเรียนกำหนดระเบียบการปฏิบัติราชการตามบทบาทและหน้าที่ของครูอาจารย์ ซึ่งครูอาจารย์ต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด เช่น ระเบียบปฏิบัติราชการ ระเบียบว่าด้วยการแต่งกาย ระเบียบว่าด้วยการลา หากฝ่าฝืนอาจมีการว่ากล่าวตักเตือนหรือลงโทษ โรงเรียนได้กำหนดระเบียบโรงเรียนเป็นแนวปฏิบัติสำหรับนักเรียน ได้แก่ ระเบียบการปฏิบัติว่าด้วยความประพฤติ การแต่งกาย การมาโรงเรียน การใช้ห้องสมุด การรับประทานอาหาร การเคารพ การลงโทษนักเรียน รวมทั้งระเบียบการใช้ห้องต่างๆ
	7. พิธีการหรืองานพิธี โรงเรียนมีโครงการยกย่องเชิดชูเกียรติครูอาจารย์และนักเรียน ที่มีผลงานดีเด่น และสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียน ด้านวิชาการ การผลิตสื่อและด้านทักษะความสามารถพิเศษอื่น ๆ เป็นประจำทุกปี	7. พิธีการหรืองานพิธี โรงเรียนมีโครงการยกย่องเชิดชูเกียรติครูอาจารย์และนักเรียน ที่มีผลงานดีเด่น และสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียน ด้านวิชาการ การผลิตสื่อและด้านทักษะความสามารถพิเศษอื่น ๆ

ตาราง 18 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	8. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - นักเรียนแต่ละห้องมีครูอาจารย์ประจำชั้นห้องละ 1 - 2 คน - โรงเรียนได้ให้บริการแนะแนว ห้องสมุด ห้องพยาบาล และให้บริการสาธารณสุขโรค ได้อย่างเพียงพอ กับจำนวนครูและนักเรียน - โรงเรียนได้รับเงินบริจาค จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเป็นทุนการศึกษานักเรียนและเพื่อจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ในโรงเรียน รวมทั้งการพัฒนาปรับปรุงอาคาร สถานที่ และบริเวณโรงเรียนให้สวยงามร่มรื่นและเป็นแหล่งของการเรียนรู้ เช่น การติดตั้งเครื่องปรับอากาศในห้องพิเศษ การบริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ และงานดาวเทียม	8. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - นักเรียนแต่ละห้องมีครูอาจารย์ประจำชั้นห้องละ 1 - 2 คน - โรงเรียนได้ให้บริการแนะแนว ห้องสมุด ห้องพยาบาล และให้บริการสาธารณสุขโรค ได้อย่างเพียงพอ กับจำนวนครูและนักเรียน - โรงเรียนได้รับเงินบริจาค จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเป็นทุนการศึกษานักเรียนและเพื่อจัดซื้อวัสดุครุภัณฑ์ในโรงเรียน

ตาราง 18 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	- โรงเรียนได้แสดงน้ำใจกับครูอาจารย์ ในวาระและโอกาสต่าง ๆ เช่น การแสดงความยินดีที่ได้เลื่อนตำแหน่ง	- โรงเรียนได้แสดงน้ำใจกับครูอาจารย์ ในวาระและโอกาสต่าง ๆ เช่น การแสดงความยินดีที่ได้เลื่อนตำแหน่ง ช่วยเหลือบุคลากรในโรงเรียนที่ ประสบภัย เป็นต้น
	9. รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ต่อโรงเรียน - โรงเรียนติดต่อกับผู้ปกครอง โดยมี จดหมายแจ้งให้ทราบอย่างเป็นทางการ การเรื่องต่าง ๆ เช่น เชิญประชุม แจ้งกำหนดการเปิด-ปิดโรงเรียน ผลการเรียนของนักเรียน รายงาน ความประพฤติของนักเรียน ขออนุญาต ให้นักเรียนมาโรงเรียนวันหยุด เชิญ มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน	9. รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครอง ต่อโรงเรียน - โรงเรียนติดต่อกับผู้ปกครอง โดยมี จดหมายแจ้งให้ทราบอย่างเป็นทางการ การเรื่องต่าง ๆ เช่น เชิญประชุม แจ้งกำหนดการเปิด-ปิดโรงเรียน ผลการเรียนของนักเรียน รายงาน ความประพฤติของนักเรียน ขออนุญาต ให้นักเรียนมาโรงเรียนวันหยุด เชิญ มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน

ตาราง 9 ข้อมูลการศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักสูตร ที่เป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนใน
โรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
4	1. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - โรงเรียนมีเครื่องหมายหรือตรา ประจำโรงเรียนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ - โรงเรียนมีธงประจำโรงเรียนและ สีประจำโรงเรียน - มีเพลงประจำโรงเรียน	1. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - โรงเรียนมีเครื่องหมายหรือตรา ประจำโรงเรียนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ - โรงเรียนมีธงประจำโรงเรียนและ สีประจำโรงเรียน - มีเพลงประจำโรงเรียน

ตาราง 20 ข้อมูลวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับค่านิยม ที่รวบรวมได้จาก การศึกษาตรวจสอบเอกสารหลักฐานในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1	ค่านิยม การจัดสรรงบประมาณแยกตามฝ่าย/งาน ในปีการศึกษา 2536 - 2539 โดยเฉลี่ยมีอัตราส่วนดังนี้ งานวิชาการ : งานบริการ : งานธุรการ : งานปกครอง : งานสำรองจ่าย = 46 : 19 : 20 : 4 : 11 1. นโยบายของโรงเรียนปีการศึกษา 2535 - 2539 1.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล - เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของท้องถิ่น เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามหลักสูตร ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย รับผิดชอบ ชยันตปฏิบัติ สามารถทำงานเป็นกลุ่ม และรู้จักพึ่งตนเอง รณรงค์และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตสำนึก ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข	ค่านิยม การจัดสรรงบประมาณแยกตามฝ่าย/งาน ในปีการศึกษา 2536 - 2539 โดยเฉลี่ยมีอัตราส่วนดังนี้ งานวิชาการ : งานบริการ : งานธุรการ : งานปกครอง : งานสำรองจ่าย = 48 : 25 : 13 : 2 : 12 1. นโยบายของโรงเรียนปีการศึกษา 2535 - 2539 1.1 การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล - เน้นการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีความสามารถตามหลักสูตร โดยส่งเสริมการค้นคว้าให้สามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาได้ สามารถทำงานเป็นกลุ่มและคณะได้

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
		- มุ่งส่งเสริมสุขภาพอนามัย รณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ พัฒนาและสนับสนุนให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของโรงเรียนมัธยมจังหวัดชัยภูมิ - เน้นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม - เร่งจัดหาคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์การสอนเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน
	1.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - เร่งรัดและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตามกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกด้านวิทยาศาสตร์ ตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมให้รู้จักเลือกและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	1.2 การศึกษาเพื่อพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี - เร่งพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ให้สอดคล้องกับวิทยาการสมัยใหม่ และตลาดแรงงาน - มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถคิดประดิษฐ์ และรู้จักเลือกใช่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีช่วยในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยตระหนักถึงผลกระทบที่มีต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	1.3 การศึกษาขั้นพื้นฐาน - ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน โดยส่งเสริมให้นักเรียนที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม ให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาสูงขึ้น และส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษได้ศึกษาต่อตามความถนัด 1.4 เครือข่ายการเรียนรู้ - ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาความรู้จากชุมชน และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งจากภาครัฐบาลและเอกชน จัดให้โรงเรียนเป็นแหล่งบริการทางวิชาการแก่ชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เน้นการสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางวิชาการที่ดีในโรงเรียนเพื่อเกื้อต่อการเรียนรู้ให้มากขึ้น	1.3 การศึกษาขั้นพื้นฐาน - องค์กรประชาสัมพันธ์ให้ ผู้ปกครอง และนักเรียนได้เห็นประโยชน์และความสำคัญของการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาและส่งบุตรหลานเข้าศึกษาต่อมากขึ้น - เร่งระดมทุนการศึกษา การจัดการที่พัก สื่อ อุปกรณ์ หนังสือพิมพ์เรียนให้นักเรียนที่อยู่ห่างไกล และขาดแคลน - ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนประเภทศึกษาที่เปิดสอนชั้น ม.ต้น ในการจัดการเรียนการสอน 1.4 เครือข่ายการเรียนรู้ - เร่งประสานกับองค์กรเอกชนชุมชนให้เป็นแหล่งชุมชนท้องถิ่น - สนับสนุนส่งเสริมการร่วมกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	1.5 การศึกษาเพื่ออาชีพ - ปรับปรุงพัฒนาการจัด การเรียนการสอน การฝึกปฏิบัติในด้านวิชาอาชีพ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ทักษะ มีค่านิยม และพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมสหกรณ์ของโรงเรียน ส่งเสริมให้รวมกลุ่มกันประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน 1.6 ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา - เร่งรัดพัฒนาคุณภาพของครูอาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา โดยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเสริมสร้างให้มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นครู และเน้นการนิเทศเพื่อส่งเสริมให้รู้จักใช้เทคนิคการสอน การใช้เทคโนโลยีทาง	1.5 การศึกษาเพื่ออาชีพ - สนับสนุนการจัดการเรียน การสอนเพื่อพัฒนาอาชีพ - เร่งระดมทุนเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน - สนับสนุนให้มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน และจำหน่ายผลผลิตของนักเรียน - ส่งเสริมแนะแนวการอาชีพ 1.6 ครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา - ส่งเสริมให้ครูอาจารย์เข้ารับ การฝึกอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มความรู้และประสบการณ์ - สนับสนุนการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ 2 ครั้ง - ส่งเสริมให้มีการจัดทัศนศึกษา ดูงาน 1 ครั้ง

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	การศึกษา การคิดวิเคราะห์ การจัดทำสื่อและแบบเรียน การวัดผลและประเมินผล 1.7 การบริหารและการระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา - ปรับปรุงการพัฒนาการจัดระบบบริหารของโรงเรียนให้มีความคล่องตัวและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว การใช้สื่อและเทคโนโลยี การนิเทศติดตาม และการประเมินผล ส่งเสริมให้มีการประสานและระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ 1.8 ระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา - เร่งรัดพัฒนาการจัดระบบข้อมูล ข่าวสารและสารสนเทศให้เป็นระบบ มีความถูกต้องเป็นปัจจุบัน และนำมาใช้ประโยชน์ในการบริหารการพัฒนาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารของโรงเรียน ให้กว้างขวาง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ	- สนับสนุนการจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ 1.7 การบริหารและการระดมสรรพกำลังเพื่อจัดการศึกษา - สนับสนุนการจัดสรรงบประมาณและปรับปรุงการบริหารงานในหน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนให้เหมาะสม - เร่งพัฒนาระบบสารสนเทศทุกฝ่าย/หมวด/งาน - มุ่งพัฒนาการตรวจกำกับ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน/โครงการ 2 ครั้ง/ภาคเรียน - สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมศิษย์เก่าครู ผู้ปกครอง 1.8 ระบบสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษา - พัฒนาการจัดระบบสารสนเทศทุกฝ่าย/หมวด/งาน - เร่งจัดทำระบบสารสนเทศของโรงเรียนให้สมบูรณ์ - ส่งเสริมการจัดอบรมสัมมนาการจัดทำระบบสารสนเทศในโรงเรียน 1 ครั้ง

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	2. นโยบายโรงเรียน ปีการศึกษา 2539 2.1 การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี - ปรับปรุงวิธีการรับนักเรียนตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา 2.2 ขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปี - เพิ่มห้องเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - ส่งเสริมนักเรียนให้เรียนใกล้บ้าน - รับนักเรียนจากโรงเรียนเดิมทั้งหมดที่ประสงค์จะเรียนต่อ - งดรับนักเรียนเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย - จัดหาทุนช่วยเหลือนักเรียนยากจน	2. นโยบายโรงเรียน ปีการศึกษา 2539 2.1 การศึกษาภาคบังคับ 9 ปี - สนับสนุนและรณรงค์ให้นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อมัธยมศึกษาตอนต้น - สนับสนุนการจัดการศึกษาโรงเรียนสาขา 2.2 ขยายการศึกษาภาคบังคับเป็น 12 ปี - รณรงค์ให้ผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - ส่งเสริมและสนับสนุนช่วยเหลือนักเรียนที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และด้อยโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม ให้สามารถศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนจบหลักสูตร

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	2.3 การศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	2.3 การศึกษาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
	- พัฒนาความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ - ส่งเสริมการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์	- เร่งพัฒนาการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และคอมพิวเตอร์ให้สอดคล้องกับวิทยาการสมัยใหม่
	- ส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ให้มีการทดลองประดิษฐ์คิดค้น การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ส่งเสริมและสนับสนุนคิดประดิษฐ์โครงงานวิทยาศาสตร์ การนำความรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาใช้ในชีวิตประจำวัน และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
	2.4 การปฏิรูปการเรียนการสอน	2.4 การปฏิรูปการเรียนการสอน
	- ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง กระบวนการกลุ่ม การลงมือปฏิบัติ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การพัฒนางานปรับปรุงงานการเรียนการสอน และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	- เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดการเรียนการสอน โดยเน้นกระบวนการกลุ่ม พัฒนาการบริการแนะแนว ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้นักเรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้ - สนับสนุนให้นักเรียนเป็นสมาชิกสหกรณ์โรงเรียนและเห็นความสำคัญประโยชน์ของการมีรายได้ระหว่างเรียน
	2.5 การผลิตและพัฒนาครู - มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ข้าราชการครูได้เพิ่มเติมความรู้ความ	2.5 การผลิตและพัฒนาครู - ส่งเสริมและสนับสนุนครูอาจารย์เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	สามารถที่เหมาะสมโดยได้เข้าร่วมอบรมสัมมนาศึกษาดูงานและให้ขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงาน 2.6 การศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย - สนับสนุนและส่งเสริมให้เข้าใจในรูปแบบวิธีการประชาธิปไตย รวมทั้งการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะ ความเป็นประชาธิปไตยในชีวิตประจำวัน 2.7 บทบาทครอบครัว ชุมชนและเอกชน - สนับสนุนและส่งเสริมให้โรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในทุกรูปแบบ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน 2.8 ส่งเสริมศิลป วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทย - ส่งเสริมและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมเอกลักษณ์ไทยและสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนไทย ตระหนักในการอนุรักษ์ หักหวัด และพัฒนาศิลปกรรมอันล้ำค่าของไทยให้คงอยู่ตลอดไป	ศึกษาต่อและการจัดประชุมพิเศษ เพื่อพัฒนาการศึกษาและการจัดทำผลงานทางวิชาการ - ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดสวัสดิการการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูอาจารย์ 2.6 การศึกษาเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย - ส่งเสริมการและสนับสนุนการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำงาน โดยยึดกระบวนการกลุ่มและหลักการประชาธิปไตย 2.7 บทบาทครอบครัว ชุมชนและเอกชน - ส่งเสริมการระดมทรัพยากรจากชุมชนช่วยการจัดการศึกษาของโรงเรียน 2.8 ส่งเสริมศิลป วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ไทย - ส่งเสริมให้นักเรียนมีศิลปวัฒนธรรมจริยธรรมที่ดี มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ไทย และท้องถิ่นของตน

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	2.9 การพัฒนาสุขภาพและอนามัย - ส่งเสริมพัฒนากีฬา ให้ความมาตรฐานสูงขึ้น ให้กิจกรรมการกีฬา กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ และสภาพบรรยากาศ และแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสุขภาพร่างกาย สุขภาพจิต และพัฒนาบุคลิกภาพ รวมทั้งสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางความคิด ป้องกันสารเสพติดและโรคเอดส์ 2.10 การบริหารและการกระจายอำนาจ - เร่งพัฒนาระบบการบริหารงาน ให้ความสำคัญต่อผู้มีความรู้ความสามารถ มีการกระจายความรับผิดชอบและมีข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารที่ถูกต้อง ชัดเจน และทันสมัยรวมทั้งมีระบบการประชาสัมพันธ์ที่มีคุณภาพ	2.9 การพัฒนาสุขภาพและอนามัย - ส่งเสริมและสนับสนุนการออกกำลังกาย การกีฬา กิจกรรมการนันทนาการอื่น ๆ การบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ 2.10 การบริหารและการกระจายอำนาจ - ส่งเสริมและพัฒนาระบบการบริหาร การกำกับติดตามการประเมินผล การจัดสรรทรัพยากร เพื่อการบริหารการศึกษา ให้ความสำคัญต่อผู้มีความรู้ความสามารถ - พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการวางแผนการบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียน
3	1. บริหารจัดการมัธยมศึกษา 1.1 บริหารของโรงเรียน - รักเรียน เพียรสร้างจริยธรรม นำลูกเขี้ยวขาว สูความก้าวหน้า - บัญชา มารยาท สะอาด สามัคคี	1. บริหารจัดการมัธยมศึกษา 1.1 บริหารของโรงเรียน - ผู้มีปัญญาอย่าพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้ประสบสันติสุข - ส่งเสริมคุณธรรม กิจกรรมเด่น เน้นวิชาการประสานชุมชน

ตาราง 20 (ต่อ)

ชุดที่	โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
	1.2 คติพจน์ของโรงเรียน - สุวิชาโน ภว โหติ "ผู้รู้ดี คือ ผู้เจริญ" 1.3 คำขวัญของโรงเรียน - ประหยัด ซื่อสัตย์ สามัคคี ความรู้ดี มีวินัย - ปัญญา มารยาท สะอาด สามัคคี	1.2 คติพจน์ของโรงเรียน - ซื่อสัตย์ สามัคคี ความรู้ดี มีวินัย - ปัญญา โลกสมิ บจฺโชโต "ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก" 1.3 คำขวัญของโรงเรียน - มีวินัย จยัน ประหยัด ซื่อสัตย์ ยุติธรรม

ตาราง 21 ข้อมูลวัฒนธรรมโรงเรียนเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง (ฉบับที่ 4 ตอนที่ 2)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1. ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน - เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโดยได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ - โรงเรียนเป็นศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด - ผู้บริหารและครูอาจารย์ได้รับพระราชทานรางวัลเกียรติบัตร โล่ และรางวัลทั้งในระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศ - ครูอาจารย์เป็นผู้มีคุณภาพ มีความซื่อสัตย์และเอาใจใส่ต่อการสอน และให้การอบรมดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด และได้รับคัดเลือกเป็นครูดีเด่นหลายคน ทั้งในระดับโรงเรียน ระดับจังหวัด ระดับเขต และระดับประเทศ	1. ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน - เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงโดยได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาขนาดกลาง - โรงเรียนเป็นศูนย์วัฒนธรรมอำเภอ - ครูอาจารย์ได้รับคัดเลือกเป็นครูดีเด่นระดับอำเภอหลายด้าน และเป็นครูดีเด่นระดับจังหวัด - นักเรียนที่จบการศึกษาเป็นผู้มีความประพฤติดี มีคุณธรรม - การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพ

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
2. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน - ครูอาจารย์ได้รับพระราชทานเกียรติบัตรรางวัล โล่ และได้รับเกียรติบัตร โล่ และรางวัล จากผลงานด้านวิชาการ การผลิตสื่อการสอนด้านศิลปะ และด้านความคิดสร้างสรรค์หลายคน เช่น ครูผู้มีผลงานดีเด่นด้านศิลปะ ครูผู้สอนภาษาไทยดีเด่น ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ดีเด่น ครูผู้สอนเกษตรกรรมดีเด่น ครูผู้แทนของ กรมสามัญศึกษา ครูผู้ผลิตสื่อการสอนดีเด่นของครูสภา เป็นต้น - นักเรียนได้รับเกียรติบัตร โล่ และรางวัล จากผลงานด้านวิชาการ ด้านทักษะ ความสามารถต่าง ๆ ได้แก่ ชนะเลิศการประกวดและแข่งขันในระดับกลุ่มโรงเรียน ระดับเขต และระดับประเทศ	2. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน - ผู้บริหารได้รับคัดเลือกเป็นประธานกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา - ครูอาจารย์จำนวนหนึ่งได้รับเกียรติบัตร และรางวัลจากผลงานการสอนดีเด่น เช่น ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์ดีเด่น ครูดีเด่นของครูสภาอำเภอ - นักเรียนได้รับเกียรติบัตร และรางวัล จากผลงานดีเด่นด้านวิชาการ และทักษะความสามารถต่าง ๆ เช่น การแข่งขันทักษะการพูด วิทยาศาสตร์ การแข่งขันกีฬาในระดับโลก (โอลิมปิก) ระดับประเทศ ระดับเขตการศึกษา และระดับจังหวัด

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
3. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านการเรียนการสอน สามารถสอนให้นักเรียนสอบเข้าศึกษาต่อระดับสูงได้มากขึ้น และนักเรียนส่วนหนึ่งประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ - ครูอาจารย์เป็นผู้มีคุณภาพ มีความขยันเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน ให้การอบรมดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด - ครูอาจารย์มีความกระตือรือร้นในการทำงาน - ครูอาจารย์มีผลงานดีเด่น สร้างเกียรติประวัติชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน - นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย - นักเรียนมีผลงานดีเด่นด้านต่าง ๆ ได้รับรางวัลจากการประกวดแข่งขันหลายด้าน	3. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านการเรียนการสอน และการอบรมนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ประพฤติดี มีคุณธรรม - ครูอาจารย์เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และสอนดี ได้รับรางวัลด้านการสอนดีเด่น - ส่วนใหญ่ครูอาจารย์เป็นผู้มีความรับผิดชอบ - นักเรียนมีผลงานดีเด่น ได้รับรางวัลจากการประกวดและแข่งขันทั้งด้านวิชาการ และการกีฬา
4. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบสูงในการเข้าร่วมประชุม เช่น การประชุมประจำเดือน การประชุมฝ่าย การประชุมพิเศษภายใน การอบรมนักเรียน	4. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบสูงในการเข้าร่วมประชุม เช่น การประชุมประจำเดือน การประชุมฝ่าย การประชุมพิเศษภายใน การอบรมนักเรียน

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬาภายใน การจัดนิทรรศการทางวิชาการ กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น	- ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การแข่งขันกีฬาภายใน การจัดนิทรรศการ และกิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น
5. ภาวะนิยมของโรงเรียน - ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบสูงในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาททำให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ	5. ภาวะนิยมของโรงเรียน - ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบสูง ร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย ทำให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
6. พิธีการและงานพิธี - โรงเรียนมีพิธีการเชิดชูเกียรติครูอาจารย์และนักเรียนโดยจัดกิจกรรมเชิดชูเกียรติครูอาจารย์ในภาคเรียนที่ 2 ของทุกปี มีการมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล ครูดีเด่นประเภทต่าง ๆ เช่น ครูผู้เสียสละ อุทิศเวลาให้แก่ราชการครู มีมนุษยสัมพันธ์ ครูผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ดีเด่น และครูผู้สอนดีเด่น สำหรับนักเรียนมีการเชิดชูเกียรติ โดยมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัลแก่นักเรียน	6. พิธีการและงานพิธี - โรงเรียนและครูสภาอาเภอ ร่วมจัดกิจกรรมการประกาศยกย่องเกียรติคุณครูดีเด่นเนื่องในวันครู เป็นประจำทุกปี

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
ที่มีผลงานดีเด่นหลายด้าน ในวันเยาวชนแห่งชาติเป็นประจำทุกปี - โรงเรียนและครูสภาจังหวัด ร่วมจัดกิจกรรมประกาศยกย่องเกียรติคุณครูดีเด่น เนื่องในวันครูเป็นประจำทุกปี 7. การเรียนและการสอน - ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนการสอน ทำให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนมีประสิทธิภาพ - ครูอาจารย์มุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอน - ผู้ปกครองมีความเชื่อถือศรัทธาโรงเรียน และสนับสนุนให้นักเรียน ม.ต้น เรียนต่อชั้นมัธยมปลาย ในโรงเรียนเดิม - โรงเรียนได้จัดให้ครูได้สอนตามความรู้ความสามารถและความถนัด - โรงเรียนมีนโยบายให้นักเรียนได้เลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตามความถนัด ความสนใจและความต้องการของนักเรียน กรณีที่ขาดแคลนบุคลากรในรายวิชานั้น โรงเรียนได้ขอความร่วมมือจากชุมชนและจัดจ้างบุคลากรจากภายนอกมาช่วยสอน	7. การเรียนและการสอน - ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบ และมุ่งมั่นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย - โรงเรียนได้จัดให้ครูได้สอนตามความรู้ความสามารถและความถนัด - โรงเรียนมีนโยบายให้นักเรียนได้เลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ ตามความถนัด ความสนใจ และความต้องการของนักเรียน ตามศักยภาพของโรงเรียน

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมนักเรียนดี โดยยกเว้นค่าบำรุงการศึกษาเป็นรายการ - โรงเรียนได้จัดให้นักเรียน ม.ปลายที่เป็นนักเรียนเรียนดีได้เรียนวิชาคอมพิวเตอร์ โดยไม่เก็บค่าเรียน ส่วนนักเรียนอื่นและบุคคลภายนอกเก็บค่าเรียนในราคาถูก - โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาทั้งด้านความรู้เชิงวิชาการและทักษะความสามารถพิเศษ เช่น กีฬา ดนตรีไทย และนาฏศิลป์ ดนตรี - การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม นักเรียน ได้จัดให้นักเรียนเข้าค่ายอบรมเป็นประจำทุกปี และให้นักเรียนชั้น ม. 1	- โรงเรียนเน้นย้ำให้ครูอาจารย์ให้ความสำคัญกับนักเรียนที่สอน โดยให้ตรงต่อเวลา ไม่ละทิ้งห้องสอน หรือออกจากห้องสอนก่อนเวลาถ้าครูผู้สอนเข้าห้องสอนช้าให้หัวหน้าชั้นไปติดตาม และเชิญอาจารย์เข้าห้องสอน ซึ่งในกรณีดังกล่าวจะพบน้อยมาก ส่วนใหญ่ครูอาจารย์จะเป็นครูผู้สอนที่ดี ผู้บริหารให้ความสำคัญไว้วางใจจึงไม่มีปัญหา - โรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทั้งด้านวิชาการ และทักษะความสามารถพิเศษ เช่น กีฬา ดนตรีพื้นเมือง - มีการอบรมนักเรียนเรื่องคุณธรรม จริยธรรม สัปดาห์ละ 1 ครั้ง

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
และ ม.4 ได้เข้าค่ายเตรียมความพร้อมที่จะเข้าเรียนในช่วงก่อนเปิดภาคเรียนที่ 1 เป็นประจำทุกปีการศึกษาและมีการอบรมนักเรียนทุกสัปดาห์ - โรงเรียนรณรงค์จัดหาทุนเพื่อจัดหาหนังสือเข้าห้องสมุดโรงเรียนให้บริการแก่ครูและนักเรียนได้มากขึ้น - จัดให้เจ้าหน้าที่ห้องสมุดหมวด ได้รับการนิเทศงานห้องสมุดหมวดเพื่อพัฒนางาน	- ส่งเสริมให้ทุกหมวดวิชาที่มีความพร้อมจัดห้องสมุด หมวด ให้นักเรียนได้ค้นคว้าเฉพาะวิชา และให้จัดมุมหนังสือในห้องเรียนอาคารที่แต่ละหมวดวิชารับผิดชอบ
8. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - โรงเรียนจัดบริการและสวัสดิการให้ครูและนักเรียนได้รับความสะดวก มีความปลอดภัย เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้แก่ครูและครูอาจารย์ โดยจัดห้องสมุดให้มีหนังสือสำหรับการค้นคว้าจำนวนมาก - ผู้ปกครอง นักเรียนและศิษย์เก่า สนับสนุนการพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียน โดยให้ทุนการศึกษา บริจาคพัสดุ ครุภัณฑ์ เช่น รถโรงเรียน คอมพิวเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ และเครื่องถ่ายเอกสาร	8. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - สมาคมผู้ปกครองและครูให้การสนับสนุนโรงเรียนโดยบริจาคเป็นทุนการศึกษา พัสตุ ครุภัณฑ์ เครื่องปรับอากาศ คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ของดุริยางค์ และเครื่องถ่ายเอกสาร

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
พิพเตอร์ โทรทัศน์ เครื่องปรับอากาศ โดยร่วมมือกับสมาคมผู้ปกครองและครู และสมาคมศิษย์เก่า - ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ตามโอกาส	- ผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ด้วยดี
9. รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อ โรงเรียน - โรงเรียนมีหนังสือราชการถึงผู้ปกครอง นักเรียน เรื่องรายงานผลการเรียนของ นักเรียน หรือเชิญผู้ปกครองมาประชุม	9. รูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อ โรงเรียน - โรงเรียนมีหนังสือราชการถึงผู้ปกครอง นักเรียน เรื่องรายงานผลการเรียนของ นักเรียน หรือเชิญผู้ปกครองมาประชุม
10. โครงสร้างองค์การ วิธีการดำเนินการจัดการศึกษาใน โรงเรียนมีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ 10.1 การตัดสินใจ ผู้บริหารใช้อำนาจ การตัดสินใจ 2 แบบดังนี้ 1) การตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยสั่งการให้ปฏิบัติตาม ระเบียบข้อบังคับของทาง ราชการ ในการประชุมประจำ เดือนหรือสั่งโดยคำสั่ง โรงเรียน	10. โครงสร้างองค์การ วิธีการดำเนินการจัดการศึกษาใน โรงเรียนมีรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้ 10.1 การตัดสินใจ ผู้บริหารใช้อำนาจ การตัดสินใจ 2 แบบดังนี้ 1) การตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยสั่งการให้ปฏิบัติตาม ระเบียบข้อบังคับของทาง ราชการ ในการประชุมประจำ เดือน หรือสั่งโดยคำสั่ง โรงเรียน

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
2) การตัดสินใจ โดยให้ครู อาจารย์มีส่วนร่วม มีการ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน เช่น การกำหนดแนวทางการ ปฏิบัติงานและกิจกรรมต่าง ๆ 10.2 การสื่อสาร ผู้บริหารมีวิธีการสื่อ สาร กับครูอาจารย์ 2 แบบ ดังนี้ 1) การสื่อสารโดยตรงระหว่าง ผู้บริหารกับครูอาจารย์ มีการ ประชุมกลุ่มใหญ่ ประชุมกลุ่ม ย่อย 2) การสื่อสารโดยอ้อม ผู้บริหาร ใช้วิธีการสั่งการโดยคำสั่ง โรงเรียน ประกาศ บันทึก ข้อความ และแจ้งให้ทราบ หรือมอบหมายให้หัวหน้าฝ่าย/ หมวด/งาน นำไปขยายผลต่อ 10.3 การใช้อำนาจบังคับบัญชา ผู้บริหาร ให้การกระจายอำนาจในการบังคับ บัญชาโดย 1) ผู้อำนวยการบริหารงานทั่วไป	2) การตัดสินใจ โดยให้ครู อาจารย์มีส่วนร่วม มีการ ประชุมปรึกษาหารือร่วมกับ คณะกรรมการบริหารโรงเรียน เช่น การกำหนดแนวทางการ ปฏิบัติงานและกิจกรรมต่าง ๆ 10.2 การสื่อสาร ผู้บริหารมีวิธีการสื่อ สาร กับครูอาจารย์ 2 แบบ ดังนี้ 1) การสื่อสารโดยตรงระหว่าง ผู้บริหารกับครูอาจารย์ มีการ ประชุมกลุ่มใหญ่ ประชุมกลุ่ม ย่อย 2) การสื่อสารโดยอ้อม ผู้บริหาร ใช้วิธีการสั่งการโดยคำสั่ง โรงเรียน ประกาศ บันทึก ข้อความ และแจ้งให้ทราบ หรือมอบหมายให้หัวหน้าฝ่าย/ หมวด/งาน นำไปขยายผลต่อ 10.3 การใช้อำนาจบังคับบัญชา ผู้บริหาร ให้การกระจายอำนาจในการบังคับ บัญชาโดย 1) ผู้อำนวยการบริหารงานทั่วไป

ตาราง 21 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
2) ผู้ช่วยผู้อำนวยการแต่ละฝ่าย ดูแลงานด้านวิชาการ ชุรการ ปกครองบริการ และความ สัมพันธ์กับชุมชน	2) ผู้ช่วยผู้อำนวยการแต่ละฝ่าย ดูแลงานด้านวิชาการ ชุรการ ปกครองบริการ และความ สัมพันธ์กับชุมชน
10.4 การให้รางวัล - มีการมอบเกียรติบัตร รางวัล - มีการประกาศยกย่องชมเชยที่ หน้าเสาธง หรือในการประชุม ครู อาจารย์	10.4 การให้รางวัล - มีการมอบเกียรติบัตร รางวัล - มีการประกาศยกย่องชมเชยที่ หน้าเสาธง หรือในการประชุม ครู อาจารย์
10.5 การพัฒนางาน - ใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ - ใช้ชีวิตทัศน์ในการเรียนการสอน - การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม	10.5 การพัฒนางาน - ใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ - ใช้ชีวิตทัศน์ในการเรียนการสอน - การเรียนทางไกลผ่านดาวเทียม
10.6 การพัฒนาบุคลากร - การสนับสนุนครูอาจารย์ให้เข้า การอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และศึกษาต่อ	10.6 การพัฒนาบุคลากร - การสนับสนุนครูอาจารย์ให้เข้า รับการอบรม สัมมนา ศึกษา ดูงานและศึกษาต่อ
10.7 การติดตามประเมินผลการปฏิบัติ งาน - มีการรายงานผล และติดตามผล ตามปฏิทิน ปฏิบัติงานและเมื่อ สิ้นสุดโครงการ	10.7 การติดตามประเมินผลการปฏิบัติ งาน - มีการรายงานผล และติดตามผล ตามปฏิทินปฏิบัติงาน และเมื่อ สิ้นสุดโครงการ

ตาราง 22 ข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ในโรงเรียนขนาดใหญ่และ
ขนาดกลาง (ฉบับที่ 4 ตอนที่ 2)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- ผู้บริหารมีความเชื่อว่าการพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จึงมีมุ่งพัฒนาโดยการส่งครูอาจารย์เข้ารับการอบรม สัมมนาเพื่อพัฒนางานที่รับผิดชอบโดยตรง นำความรู้และประสบการณ์มาขยายผล และเพื่อให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนการสอน - โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องการเรียนการสอนมากที่สุด - มีการวางแผนการดำเนินการสอน จัดลำดับความสำคัญ วางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน โดยกำหนดมาตรการต่าง ๆ ตามศักยภาพของโรงเรียน - มีการมอบหมายให้ครูอาจารย์ ปฏิบัติหน้าที่เป็นลายลักษณ์อักษรตามคำสั่งโรงเรียน โดยพิจารณาจากข้อมูลที่เหมาะสม	- ผู้บริหารมีความเชื่อว่าการพัฒนาคนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียน จึงจัดให้มีการพัฒนาบุคลากรโดยการนิเทศ อบรม สัมมนาเพื่อให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ - โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องการเรียนการสอน และคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมากที่สุด โดยตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียนรับผิดชอบ คัดเลือกครูอาจารย์ ปฏิบัติหน้าที่ให้เหมาะสมโดยพิจารณาจากข้อมูลที่เหมาะสม
1. บุทธวิธี - ผู้บริหารเป็นผู้นำในการตัดสินใจ และเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงด้านวิชาการ การใช้อำนาจบังคับบัญชา มีการกระจายอำนาจดังนี้	1. บุทธวิธี - ผู้บริหารเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเรื่องการบริหารงานที่ การพัฒนาการเรียนการสอน การใช้อำนาจบังคับบัญชา มีการกระจายอำนาจ ดังนี้

ตาราง 22 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1. ผู้บริหารดูแลการบริหารงานทั่วไป 2. ผู้ช่วยผู้บริหารแต่ละฝ่าย ดูแลงานงานด้านวิชาการ ปกครอง ชุรการและบริการ 3. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ ดูแลงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน 2. นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา โรงเรียนกำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายการจัดการศึกษาตามนโยบายกรมสามัญศึกษา และกำหนดเป้าหมายตามสภาพความพร้อมของโรงเรียน มีการวางแผน ปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ นโยบายและเป้าหมายของโรงเรียน ตามนโยบายของกรมสามัญศึกษา โดยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและสังคม 3. บริษณาการจัดการมัธยมศึกษา ผู้บริหารมีความคิดความเชื่อในการจัดการมัธยมศึกษาว่า การจัดการมัธยมศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต จึงมีความเชื่อว่า 1) นักเรียนเป็นหัวใจของการศึกษา 2) สร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดีในโรงเรียน 3) โรงเรียนจะต้องไม่แปลกแยกจากชุมชน 4) มุ่งมั่นให้มีการนิเทศและติดตาม โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายได้	1. ผู้บริหารดูแลการบริหารงานทั่วไป 2. ผู้ช่วยผู้บริหารแต่ละฝ่าย ดูแลงานงานด้านวิชาการ ปกครอง ชุรการและบริการ 3. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายบริการ ดูแลงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน 2. นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา โรงเรียนวางแผนการจัดการมัธยมศึกษา ตามนโยบายกรมสามัญศึกษา และตามสภาพแวดล้อม 3. บริษณาการจัดการมัธยมศึกษา ผู้บริหารมีความเชื่อว่าการจัดการมัธยมศึกษาเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้การศึกษาตามความสามารถของบุคคลและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม รู้จักนำวิทยาศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวันและใช้เทคโนโลยีให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน

ตาราง 22 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
รับการนิเทศ เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำมาจัดการศึกษาในโรงเรียนโดยจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและท้องถิ่น จัดให้โรงเรียนมีบรรยากาศของการเรียนรู้ มีหนังสือเพียงพอสำหรับการค้นคว้าในห้องสมุด ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ครูอาจารย์ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนตามความถนัด	

ตาราง 23 ข้อมูลเกี่ยวกับคดีฐาน ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
ความเชื่อสำคัญที่ผู้บริหารยึดถือเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา มีดังต่อไปนี้ 1. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน - มุ่งความเป็นผู้นำชุมชนโดยโรงเรียนเป็นที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด มีการจัดกิจกรรมพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น - มุ่งสร้างสมานฉันท์กับชุมชนโดยร่วมมือกับหน่วยราชการต่าง ๆ ในจังหวัด รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด โรคเอดส์ รณรงค์สวมหมวกนิรภัย เป็นสถานที่จัดสัมมนาอบรมให้ความรู้และจัดนิทรรศการของหน่วยงานต่าง ๆ ให้บริการอาจารย์สถานที่ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น งานวันเด็ก งานวันครู 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์การทางการศึกษา มุ่งสร้างความร่วมมือโดยโรงเรียนเป็นผู้นำการใช้หลักสูตร เป็นศูนย์	ความเชื่อสำคัญที่ผู้บริหารยึดถือเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา มีดังต่อไปนี้ 1. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม 1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน - มุ่งความเป็นผู้นำชุมชนโดยโรงเรียนเป็นที่ตั้งศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด มีการจัดกิจกรรมพัฒนาและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น - มุ่งสร้างสมานฉันท์กับชุมชนโดยโรงเรียนให้บริการด้านครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียน วงดุริยางค์ให้บริการหอประชุมในการจัดประชุมอบรมสัมมนาของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น งานต่อต้านยาเสพติดของสาธารณสุขและตำรวจ ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมของโรงเรียน บุคลากรในชุมชนเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน และชุมชนอนุรักษ์สิ่งของ พาหนะในการจัดกิจกรรมของโรงเรียน 1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์การทางการศึกษา มุ่งสร้างความร่วมมือโดยโรงเรียนเป็นที่ตั้งศูนย์วิชาการของจังหวัด

ตาราง 23 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
วิชาการของจังหวัด เป็นสถานที่จัดนิทรรศการทางวิชาการ การแข่งขันทักษะทั้งทางด้านวิชาสามัญ และวิชาชีพของโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดร่วมมือกับโรงเรียนต่าง ๆ ในการจัดแข่งขันกีฬาประจำปีของนักเรียน รวมทั้งเป็นที่พักนักกีฬาของโรงเรียนที่อยู่ในอำเภอห่างไกลในการแข่งขันกีฬานักเรียนประจำปี	ร่วมมือกับโรงเรียนต่าง ๆ จัดแข่งขันกีฬาประจำปีของนักเรียน
2. สภาพความเป็นจริงในโรงเรียน โรงเรียนมีความเชื่อว่า การจัดการมัธยมศึกษาเป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารมีบทบาทในการตัดสินใจและเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงด้านวิชาการ ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงและได้รับความร่วมมือมากขึ้น	2. สภาพความเป็นจริงในโรงเรียน โรงเรียนมีความเชื่อว่า การจัดการมัธยมศึกษาเป็นการพัฒนาเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหาร เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลง เรื่องการปรับปรุงสถานที่ การพัฒนาการเรียนการสอน การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งผู้บริหารเป็นพื้นที่ผลงาน ครูอาจารย์มีส่วนร่วมในการดำเนินการเปลี่ยนแปลงและให้ความร่วมมือ
3. คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ในโรงเรียนมีความรับผิดชอบ มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีความขยันอดทนและเสียสละ	3. คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ในโรงเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบ ขยัน และมีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

ตาราง 23 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
4. ลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีการพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการอบรม สัมมนา และศึกษาต่อ มีการพัฒนาการผลิตสื่อการสอนจนได้รับรางวัลการประกวดสื่อ มีการใช้เทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน 5. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน - ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์ เป็นความสัมพันธ์แบบระบบราชการ	4. ลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน ครูอาจารย์ส่วนใหญ่ มีความกระตือรือร้น ตั้งใจทำงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาต่อ เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนการสอนโดยการผลิตสื่อและใช้เทคโนโลยี 5. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน - ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์ เป็นความสัมพันธ์แบบระบบราชการ

ตาราง 24 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ที่ได้จากการสัมภาษณ์ครู
อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง (ฉบับที่ 5 ตอนที่ 2)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1. ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน - โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน โรงเรียนดีเด่นขนาดใหญ่ - ครูอาจารย์มีชื่อเสียงด้านการสอนและการผลิตสื่อการสอน - นักเรียนได้รับคัดเลือกเป็นนักเรียนรางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - นักเรียนสอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาได้จำนวนมาก - นักเรียนมีชื่อเสียงด้านกีฬา 2. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน - รางวัลสื่อการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ และสื่อการสอนนาฏศิลป์ดนตรีระดับประเทศ - รางวัลสื่อการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย ระดับจังหวัด - การจัดนิทรรศการแสดงผลงานด้านวิชาการและทักษะความสามารถของนักเรียน 3. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นสูง ในการปฏิบัติหน้าที่ และการสอน ได้รับรางวัลสื่อการสอนดีเด่น	1. ประวัติและเรื่องราวของโรงเรียน - โรงเรียนได้รับรางวัลพระราชทาน โรงเรียนดีเด่นขนาดกลาง - ครูอาจารย์มีชื่อเสียงด้านการฝึกซ้อมกีฬา - นักเรียนได้รับคัดเลือกเป็นนักเรียนรางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - นักเรียนมีชื่อเสียงด้านกีฬา 2. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน - รางวัลชนะเลิศการแข่งขันกีฬาหลายประเภท 3. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นในการเรียนการสอนและการผลิตสื่อการสอน - ครูอาจารย์มีเป้าหมายในการทำงานเป็นกลุ่ม

ตาราง 24 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
4. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - ครูอาจารย์และนักเรียนมีความรับผิดชอบในการเข้าร่วมประชุม - ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายใน - นักเรียนปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่กำหนดได้เป็นอย่างดี	4. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - ครูอาจารย์และนักเรียนมีความรับผิดชอบในการเข้าร่วมประชุม - ครูอาจารย์และนักเรียนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายใน - นักเรียนปฏิบัติตามแนวปฏิบัติที่กำหนดได้
5. กฎระเบียบของโรงเรียน - ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย	5. กฎระเบียบของโรงเรียน - ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย
6. พิธีการและงานพิธี - มีพิธีการมอบโล่รางวัล เกียรติบัตรแก่ครูอาจารย์ผู้มีผลงานดีเด่น เป็นประจำทุกปี - โรงเรียนจัดนิทรรศการทางวิชาการ และการแข่งขันทักษะความสามารถทางวิชาการ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ และพัฒนาการเรียนการสอน	6. พิธีการและงานพิธี - โรงเรียนจัดนิทรรศการทางวิชาการ และการแข่งขันทักษะความสามารถทางวิชาการ เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีประสบการณ์ และพัฒนาการเรียนการสอน
7. การเรียนการสอน - ครูอาจารย์ผลิตสื่อการสอน และใช้เทคโนโลยีในการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น	7. การเรียนการสอน - ครูอาจารย์ผลิตสื่อการสอน และใช้เทคโนโลยีในการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น

ตาราง 24 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- มีการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีผลงานการสอนคอมพิวเตอร์ดีเด่นในระดับจังหวัด - เปิดสอนคอมพิวเตอร์ให้กับนักเรียน และบุคคลภายนอก - ให้ความร่วมมือกับชุมชนในการสอนภาษาอังกฤษ หลักสูตรเร่งรัด เพื่อพัฒนาตนเอง เช่น เปิดสอนภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาการสื่อสารให้กับพนักงานองค์การโทรศัพท์ - ครูอาจารย์ใช้คอมพิวเตอร์ในการพัฒนาการเรียนการสอนและการประเมินผล เช่น การวิเคราะห์ข้อสอบ - จัดให้นักเรียนได้เรียนเสริมจากรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม ไทยคม กรณีที่ไม่สามารถจัดนักเรียนเข้าเรียนได้ตามตารางเจ้าหน้าที่สวดจะบันทึกวิดีโอทัศน์ไว้ให้ศึกษาภายหลัง - จัดให้นักเรียนได้เรียนเสริมจากรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม ไทยคม กรณีที่ไม่สามารถจัดนักเรียนเข้าเรียนได้ตามตารางเจ้าหน้าที่สวดจะบันทึกวิดีโอทัศน์ไว้ให้ศึกษาภายหลัง	- เปิดสอนคอมพิวเตอร์ให้กับนักเรียน และบุคคลภายนอก - ครูอาจารย์ใช้คอมพิวเตอร์ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการประเมินผล เช่น การวิเคราะห์ข้อสอบ - ครูอาจารย์ใช้คอมพิวเตอร์ในการพัฒนาการเรียนการสอน และการประเมินผล เช่น การวิเคราะห์ข้อสอบ
8. รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน	8. รูปแบบของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน

ตาราง 24 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- ผู้ปกครองสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนโดยผ่านสมาคมผู้ปกครอง โดยบริจาคเป็นเงินทุนการศึกษาบริจาคพัสดุ ครุภัณฑ์ - ผู้ปกครองให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของศูนย์วัฒนธรรม ตามประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น	- ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ปกครอง บริจาคเงินเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ให้ทุนการศึกษา และสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน - ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมนันทนาการ การแสดงผลงานทางวิชาการและวิชาชีพ การปฐมนิเทศ - ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพเป็นวิทยากร บรรยายพิเศษ
9. โครงสร้างองค์กร - ให้ขวัญกำลังใจครูอาจารย์ผู้มีผลงานดีเด่น ด้วยการมอบโล่รางวัลเกียรติบัตร และ ยกย่องชมเชย - พัฒนางานและพัฒนาบุคลากร โดยสนับสนุนให้ครูอาจารย์ให้เข้ารับการอบรมและ ศึกษาต่อ - มีการสื่อสาร 3 ระดับ คือ 1. ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์ ใจกว้างโรงเรียน 2. ระหว่างครูอาจารย์ถึงผู้บริหาร ใช้การบันทึกเสนอเพื่อโปรดทราบ พิจารณาและอนุมัติ 3. ระหว่างครูอาจารย์ด้วยกัน ใช้บันทึกข้อความเพื่อขอความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์	9. โครงสร้างองค์กร - ให้ขวัญกำลังใจครูอาจารย์ผู้มีผลงานดีเด่น ด้วยการมอบโล่รางวัลเกียรติบัตร และ ยกย่องชมเชย - พัฒนางานและพัฒนาบุคลากร โดยสนับสนุนให้ครูอาจารย์ให้เข้ารับการอบรมและ ศึกษาต่อ - มีการสื่อสาร 3 ระดับ คือ 1. ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์ ใจกว้างโรงเรียน 2. ระหว่างครูอาจารย์ถึงผู้บริหาร ใช้การบันทึกเสนอเพื่อโปรดทราบ พิจารณาและอนุมัติ 3. ระหว่างครูอาจารย์ด้วยกัน ใช้บันทึกข้อความเพื่อขอความร่วมมือ ขอความอนุเคราะห์

ตาราง 25 ข้อมูลเกี่ยวกับค่านิยมที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และ
ขนาดกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- โรงเรียนให้ความสำคัญด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด โดยจัดครูผู้สอนให้ตรงตามความรู้ความสามารถ จัดคนให้เหมาะสมกับงาน - ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นสูงในการปฏิบัติหน้าที่ในการสอน 1. บุทธวิธีหรือบุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียน - ผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาการเรียนการสอนในการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน จัดสวัสดิการ บริการ และอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรในโรงเรียน ซึ่งครูอาจารย์ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุน เพราะเป็นการพัฒนาและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เช่น - จัดโครงการส่งเสริมนักเรียนเรียนดี - จัดห้องแสดงผลงานเกียรติบัตร โล่รางวัล ที่เป็นผลจากทักษะความสามารถของผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักเรียน - สร้างศูนย์หนังสือ เพื่ออำนวยความสะดวก สำหรับครูอาจารย์ในการผลิตสื่อการเรียนการสอน	- โรงเรียนให้ความสำคัญด้านการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด โดยจัดครูผู้สอนให้ตรงตามความรู้ความสามารถ จัดคนให้เหมาะสมกับงาน - ครูอาจารย์มีความมุ่งมั่นในการเรียนการสอน 1. บุทธวิธีหรือบุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในโรงเรียน - ผู้บริหารเป็นผู้นำในการพัฒนาโรงเรียน การพัฒนาบุคลากร ซึ่งครูอาจารย์ให้การสนับสนุน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เพื่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน เช่น นำเทคโนโลยี มาใช้ในการเรียนการสอน และนำคณะครูอาจารย์ไปศึกษาดูงานหน่วยงานและสถานที่ต่าง ๆ 2. นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา - แนวทางในการจัดการศึกษาในโรงเรียนดังนี้

ตาราง 25 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
2. นโยบายการจัดการมัธยมศึกษา แนวทางในการจัดการศึกษาในโรงเรียนดังนี้ - ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการอบรมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาบุคลากร - ให้ครูพัฒนางานให้ดีขึ้น โดยวิเคราะห์สภาพปัญหาเพื่อหาทางแก้ไขและพัฒนา - สร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างหมวดวิชา จัดสัมมนากลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย จัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน กีฬาครู กิจกรรมนันทนาการทัศนศึกษาร่วมกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน	- พัฒนาบุคลากรให้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ โดยสนับสนุนการศึกษาต่อ หรือเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้อย่างสม่ำเสมอ - มีเป้าหมายให้ครูพัฒนาความรู้และนักเรียนจะได้รับความรู้และประสบการณ์จากครู - จัดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความสามารถและความเหมาะสม - มีการพัฒนาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มโดยการประชุม ทบทวนสังสรรค์ ศึกษาดูงาน การทำงานเป็นทีม
3. ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา - โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด - โรงเรียนวางแผนจัดครูเข้าสอน และทำหน้าที่ต่าง ๆ โดยพิจารณาความต้องการและความเหมาะสม - โรงเรียนสนับสนุนให้ครูอาจารย์เข้ารับการอบรม และศึกษาเพิ่มเติมด้วยความเป็นธรรม	3. ปรัชญาการจัดการมัธยมศึกษา - โรงเรียนให้ความสำคัญเรื่องการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด - โรงเรียนมีคำสั่งมอบหมายงานให้ครูอาจารย์ปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสมและความต้องการ - โรงเรียนให้โอกาสครูอาจารย์เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเอง ตามโอกาส

ตาราง 25 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- นักเรียนได้รับการพัฒนาด้านวิชาการ เทคโนโลยี สังคม และทักษะต่าง ๆ ตามความสามารถ	- นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะทาง วิชาการ ดนตรี กีฬา ตามความสามารถ

ตาราง 26 ข้อมูลเกี่ยวกับคดีฐาน ที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูอาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
การจัดการศึกษาในโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนา การเรียนการสอน และการพัฒนาทักษะความสามารถของนักเรียน เป็นสิ่งที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียนยึดถือเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา	การจัดการศึกษาในโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนา การเรียนการสอน และการพัฒนาทักษะความสามารถของนักเรียน เป็นสิ่งที่ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และนักเรียนยึดถือเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา
1. ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ สิ่งแวดล้อม - โรงเรียนมุ่งความเป็นหุ้นส่วนชุมชนในด้านการให้การศึกษา นำเทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์มาใช้ในการเรียนการสอน และโรงเรียนมุ่งสร้างสมานฉันท์กับชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การรณรงค์เพื่อส่งเสริมหรือต่อต้าน ตามนโยบายของรัฐ - โรงเรียนมุ่งสร้างความร่วมมือกับองค์กรทางการศึกษา โดยความร่วมมือ	1. ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ สิ่งแวดล้อม - โรงเรียนมุ่งสร้างความเป็นหุ้นส่วนชุมชนในการให้การศึกษา นำเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน และโรงเรียนมุ่งสร้างสมานฉันท์กับชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การรณรงค์เพื่อส่งเสริมหรือต่อต้าน ตามนโยบายของรัฐ - โรงเรียนมุ่งสร้างความร่วมมือกับองค์กรทางการศึกษา โดยความร่วมมือ

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
มีกัณฑ์จัดนิทรรศการทางวิชาการ และแสดงผลงานครูอาจารย์นักเรียน 2. สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน - ผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน ยอมรับร่วมกันในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการดำเนินงานด้านการเรียน การสอนและทักษะ ความสามารถ ของบุคลากร และยังให้ความสำคัญ กับการอนุรักษ์ โดยเป็นผู้นำชุมชน ในด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและ ประเพณี 3. คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน - บุคลากรส่วนใหญ่ในโรงเรียนเป็นผู้ มีความรู้ความสามารถ มีความ รักดีชอบ อดทน เสียสละ มีความ มุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ มีความ สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีวัฒนธรรมอันดีต่อ กัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและ กัน 4. ลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรใน โรงเรียน - ครูอาจารย์มีความกระตือรือร้น ใ้ ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ใ้รู้ และมึวิธีการพัฒนาตนเอง	กัณฑ์จัดนิทรรศการทางวิชาการ และ แสดงผลงานครูอาจารย์ นักเรียน 2. สภาพความเป็นจริงของโรงเรียน - ผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน ยอมรับร่วมกันในการ เปลี่ยนแปลง พัฒนาการดำเนินงานด้านการเรียน การสอนและทักษะความสามารถของ บุคลากร และยังให้ความสำคัญกับ การอนุรักษ์ โดยเป็นผู้นำชุมชนใน ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี 3. คุณลักษณะของบุคลากรในโรงเรียน - บุคลากรส่วนใหญ่ในโรงเรียนเป็นผู้ มีความรักดีชอบ มีความขยันอดทน ใ้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ ที่ใ้ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความ สามารถ ตั้งใจ เอาใจใ้เสียสละ ใ้หาความรู้ พัฒนาตนเอง มีมนุษย สัมพันธ์ และมีคุณธรรมจริยธรรม 4. ลักษณะพฤติกรรมของบุคลากรใน โรงเรียน - ครูอาจารย์มีความกระตือรือร้น ใ้ ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ใ้รู้ และมีวิธีการพัฒนาตนเอง

ตาราง 26 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
5. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน - ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์เป็นความสัมพันธ์แบบระบบราชการ - ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์เป็นความสัมพันธ์แบบร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน - ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์ กับนักเรียนเป็นความสัมพันธ์ทั้งโดยวิชาชีพ และความสัมพันธ์แบบครอบครัว ครูอาจารย์ดูแลเอาใจใส่ให้คำแนะนำปรึกษา ทั้งด้านการเรียน และความเป็นอยู่	5. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน - ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับครูอาจารย์เป็นความสัมพันธ์แบบระบบราชการ - ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์เป็นความสัมพันธ์แบบร่วมมือ มีความเป็นมิตรต่อกัน - ความสัมพันธ์ระหว่างครูอาจารย์ กับนักเรียนเป็นความสัมพันธ์ทั้งโดยวิชาชีพ และความสัมพันธ์แบบครอบครัว ครูอาจารย์เอาใจใส่ดูแลทั้งด้านการเรียน และให้ความเป็นกันเองกับนักเรียน

ตาราง 27 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของวัฒนธรรมโรงเรียน ในระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมที่แสดงออก ที่ได้จากการสัมภาษณ์นักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่และโรงเรียนขนาดกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน 1.1 ครูอาจารย์มีผลงานดีเด่นที่ได้รับรางวัล สื่อการสอนดีเด่น ดังนี้ - ระดับจังหวัด ได้แก่ สื่อการสอนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย - ระดับประเทศ ได้แก่ สื่อการสอนวิทยาศาสตร์ และศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ 1.2 นักเรียนมีผลงานดีเด่น ดังนี้ - ผลงานระดับจังหวัด ได้แก่ รางวัลชนะเลิศการสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ - ผลงานระดับประเทศ ได้แก่ นักกรีฑา นักเรียนได้เป็นตัวแทนทีมชาติไทยเข้าแข่งขัน กรีฑาระหว่างประเทศและรางวัลชนะเลิศการประชันสัควานนักเรียนระดับประเทศ	1. ผลงานสร้างสรรค์ของครูและนักเรียน 1.1 ครูอาจารย์มีผลงานดีเด่น ดังนี้ - รางวัลผู้สอนวิทยาศาสตร์ดีเด่น ระดับเขต - ครูมีทักษะความสามารถพิเศษ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นกรรมการตัดสินกีฬาในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ที่จังหวัดเชียงใหม่ 1.2 นักเรียนมีผลงานดีเด่น ดังนี้ - นักเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นนักเรียนรางวัลพระราชทานระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - นักเรียนได้รับรางวัลทักษะความสามารถพิเศษ คือ นักกีฬามวยสมัครเล่นของโรงเรียน ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 1 ของการแข่งขันกีฬามวยนักเรียนสมัครเล่นระดับประเทศ

ตาราง 27 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1.3 วารสารโรงเรียน - โรงเรียนมีวารสารเผยแพร่ความรู้ข่าวและผลงานของโรงเรียน 2. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - โรงเรียนมีชื่อเสียงด้านระเบียบวินัย - ครูอาจารย์เป็นผู้มีระเบียบเข้มงวดเรื่องการสอนเอาใจใส่ดูแลนักเรียนเป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเรียนภูมิใจและดีใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน - นักเรียนประทับใจครูอาจารย์และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่น และสร้างชื่อเสียงให้โรงเรียนทั้งด้านวิชาการและทักษะความสามารถต่าง ๆ ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดี - นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ชอบเข้าห้องสมุด เพราะมีหนังสือสำหรับค้นคว้าจำนวนมาก - แต่การรักษาความสะอาดยังไม่เป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะห้องน้ำหญิง ซึ่งควรปรับปรุง ซ่อมแซม	1.3 วารสารโรงเรียน - โรงเรียนมีวารสารเผยแพร่ความรู้ข่าวและกิจกรรมของโรงเรียน 2. สัญลักษณ์ของโรงเรียน - ครูอาจารย์ให้คำแนะนำช่วยเหลือนักเรียนด้านการเรียน ให้ความรู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือนักเรียนดี มีความขยันและเคร่งครัดในการสอน - นักเรียนประทับใจครูอาจารย์ และนักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนทั้งด้านวิชาการและด้านกีฬา ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดี ที่น่าศึกษา ยกย่องในด้านความพยายาม ความตั้งใจ ความขยันอดทนและเสียสละ ทำงานเพื่อโรงเรียน - นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ต้องการให้โรงเรียนเพิ่มจำนวนหนังสือในห้องสมุด - นักเรียนต้องการให้โรงเรียนพัฒนาเรื่องความสะอาดและก่อกำจัดขยะ โดยเฉพาะบริเวณห้องน้ำ

ตาราง 27 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- นักเรียนได้รับการพัฒนาให้มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ มีมารยาทดี มีความสุภาพ อ่อนน้อม และมีความสามัคคี	
3. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - ครูอาจารย์และนักเรียนร่วมกิจกรรมการเคารพธงชาติ และสวดมนต์ทุกเช้าก่อนเข้าชั้นเรียน - นักเรียนได้เรียนรู้และได้รับการพัฒนาทั้งด้านวิชาการ ด้านสังคม และจิตใจ ได้เรียนรู้การอยู่ในสังคม ได้มีโอกาสแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสม	3. ระเบียบปฏิบัติของครูและนักเรียน - ครูอาจารย์และนักเรียนร่วมกิจกรรมการเคารพธงชาติ และสวดมนต์ทุกเช้าก่อนเข้าชั้นเรียน - ครูอาจารย์สอนดี ให้คำแนะนำช่วยเหลือเรื่องการเรียน และความประพฤติอบรมสั่งสอนให้นักเรียนประพฤติดี
4. กฎระเบียบของโรงเรียน - โรงเรียนมีกฎระเบียบที่ดี - นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบในหน้าที่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้เป็นปกติวิสัย ไม่ประพฤติ	4. กฎระเบียบของโรงเรียน - โรงเรียนมีกฎระเบียบที่ดี มีระเบียบห้ามนักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียนในช่วงเวลาเรียน แต่มีนักเรียนบางคนออกไปรับประทานอาหารนอกโรงเรียน โดยอ้างว่าอาหารและน้ำดื่มไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน इसे ถ้าไม่มีจำกัดนักเรียนมีฝ่าฝืนจึงถูกลงโทษ - นักเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้มีความประพฤติดี มีความรับผิดชอบและประพฤติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้อย่างถูกต้องสม่ำเสมอ และไม่ฝ่าฝืน

ตาราง 27 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
ฝ่าฝืน แต่มิให้นักเรียนบางคนหนีเรียน จึงต้องการให้สารวัตรนักเรียนติดตามกวาดขันตลอดเวลา 5. พิธีการและงานพิธี - โรงเรียนประกาศยกย่อง ชมเชยครูอาจารย์ และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นที่หน้าเสาธงหรือในห้องประชุม โดยจัดพิธีมอบโล่ รางวัล เกียรติบัตร และมอบช่อดอกไม้ แสดงความชื่นชม - โรงเรียนได้จัดแสดงผลงานให้ครูอาจารย์และนักเรียนได้ชม 6. การเรียนการสอน - ครูผู้สอนมีชื่อเสียง และมีความพร้อมในการสอน มีสื่อการสอน ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทางวิชาการ สติปัญญา ความสามารถ และสามารถสอบเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ - ครูอาจารย์มีความรับผิดชอบ ตั้งใจสอน มีระเบียบวินัย มีเหตุผล สอนให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ และสังคม ให้นักเรียนได้เรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตนในสังคม และกล้าแสดงออก	5. พิธีการและงานพิธี - โรงเรียนประกาศยกย่องชมเชยครูอาจารย์ และนักเรียนที่มีผลงานดีเด่นโดยมอบเกียรติบัตร รางวัล ที่หน้าเสาธงและห้องประชุม - จัดป้ายนิเทศ แสดงผลงานดีเด่นของครูอาจารย์และนักเรียน 6. การเรียนการสอน - ครูอาจารย์มีชื่อเสียงในการสอนเสริมเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาทางวิชาการสามารถเรียนต่อในระดับสูงขึ้นได้ - นักเรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านระเบียบวินัย และทักษะความสามารถพิเศษ เช่น การกีฬา ศิลปะ การแสดงดนตรี หุ่นบ้าน

ตาราง 27 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- ครูอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการศึกษาระดับสูง และครูอาจารย์ที่ได้รับรางวัลจากผลงานต่าง ๆ เป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน ทำให้ให้นักเรียนชื่นชม สรรถา และเชื่อถือในความรู้ความสามารถ และมีความคาดหวังที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ มีความก้าวหน้าในการเรียน และมีอาชีพที่ดีในอนาคต นักเรียนบางคนมีความคาดหวังว่าจะได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ	- นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้เรียนคอมพิวเตอร์ และคาดว่าจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านวิชาการ และระเบียบวินัย และหวังว่าจะมีอนาคตที่ดี
7. รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน - โรงเรียนรายงานความก้าวหน้าทางการเรียนและความประพฤติของนักเรียนโดยใช้แบบ รบ. 4ด/ป. ภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยนักเรียนจะนำไปด้วยตนเอง - บางกรณีโรงเรียนจะส่งหนังสือทางไปรษณีย์ - การเชิญผู้ปกครองมาร่วมประชุมหรือการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง โรงเรียนจะมอบให้นักเรียนนำไปเชิญผู้ปกครองด้วยตนเอง	7. รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อโรงเรียน - โรงเรียนรายงานความก้าวหน้าทางการเรียน และความประพฤติของนักเรียน โดยใช้แบบ รบ. 4 ด/ป. ภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยนักเรียนจะนำไปด้วยตนเอง - บางกรณีโรงเรียนจะส่งหนังสือทางไปรษณีย์ - การเชิญผู้ปกครองมาร่วมประชุมหรือการขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง โรงเรียนจะมอบให้นักเรียนนำไปเชิญผู้ปกครองด้วยตนเอง

ตาราง 27 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- บางครั้งครูอาจารย์จะไปพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายกรณี - ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกครั้ง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทุกกิจกรรมที่โรงเรียนขอความร่วมมือ	- บางครั้งครูอาจารย์จะไปพบผู้ปกครองนักเรียนเป็นรายกรณี - ผู้ปกครองส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียนทุกครั้ง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือสนับสนุนทุกกิจกรรมที่โรงเรียนขอความร่วมมือ

ตาราง 28 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
- ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์การทางการศึกษา มุ่งสร้างความร่วมมือด้วยการร่วมแสดงผลงาน ชมผลงาน ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึก มีประสบการณ์ ได้รับความรู้และกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง	- ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับองค์การทางการศึกษา มุ่งสร้างความร่วมมือด้วยการร่วมแสดงผลงาน ชมผลงาน ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และพัฒนาตนเอง
2. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน ครูอาจารย์ตั้งใจให้ความรู้ พัฒนาการสอน โดยการผลิตสื่อการสอนให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น และครูอาจารย์เอาใจใส่ดูแลนักเรียน ให้คำปรึกษา ทั้งเรื่องการเรียนรู้ และเรื่องส่วนตัว	2. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในโรงเรียน ครูอาจารย์ตั้งใจอดทน เสียสละ มีความพยายาม ซึ่งเป็นแบบอย่างให้นักเรียน และที่ครูมีความเป็นกันเองกับนักเรียน

ตาราง 29 ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง
นักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1. กฎระเบียบของโรงเรียน - โรงเรียนมีกฎระเบียบของโรงเรียนที่ครูเข้มงวดกวดขันให้นักเรียนปฏิบัติ ทำให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มีความประพฤติเรียบร้อย - ต้องการให้เข้มงวดนักเรียนในเรื่องความขยันหมั่นเพียรและตรงต่อเวลา - นักเรียนที่หนีโรงเรียนจะไปมั่วสุมกัน ต้องการให้ทางโรงเรียนติดตาม กวดขัน 2. การเรียนการสอน - โรงเรียนจัดการเรียนการสอนดี มีชื่อเสียง มีคุณภาพ ทั้งทางวิชาการและการปกครอง - ครูอาจารย์มีความรู้ความสามารถ มีชื่อเสียง ขยัน และเอาใจใส่นักเรียน - ครูเข้มงวดกวดขันให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ครูเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งด้านวิชาการและด้านกีฬา - คาดว่านักเรียนจะเรียนเก่ง เรียนดี	1. กฎระเบียบของโรงเรียน - โรงเรียนมีกฎเกณฑ์เคร่งครัด ครูอาจารย์สอนให้นักเรียนมีระเบียบวินัย ความประพฤติดี - มีนักเรียนฝ่าฝืนกฎจราจร ขับขี่จักรยานยนต์ด้วยความเร็วสูง และส่งเสียงดัง 2. การเรียนการสอน - เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียง นักเรียนจะได้รับการศึกษาที่ดีมีอนาคต ครูอาจารย์มีคุณภาพ - คาดว่าครูจะสอนให้นักเรียนเป็นคนที่มีความรู้ จัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ และนักเรียนสอบเข้าเรียนในระดับที่สูงขึ้นได้ - ครูเข้มงวดในการเรียนการสอน ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ เป็นคนดี มีความสามัคคี

ตาราง 29 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
มีความรู้ เพราะโรงเรียนจัดการเรียนการสอนดี มีระบบ มีประสิทธิภาพ - มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย สอนนอกเวลาและสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้	- คาดหวังว่าจะสอนให้นักเรียนมีทักษะทางวิชาการดีเด่น ทางด้านกีฬา และทักษะด้านต่าง ๆ - คาดหวังให้โรงเรียนสอนเทคโนโลยีดี ด้านคอมพิวเตอร์ให้นักเรียน
3. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - ผู้ปกครองมีความประทับใจการเอาใจใส่ของครูอาจารย์ที่มีต่อนักเรียน ทั้งในด้านการเรียนการสอน ความเป็นอยู่ ความเป็นอยู่ ประพฤติ ระเบียบวินัย และกิจกรรมของนักเรียน - ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนเน้นเรื่อง การป้องกันยาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดในหมู่วัยรุ่น - ผู้ปกครองอยากให้มีการรับส่งนักเรียน และจัดการจราจรหน้าโรงเรียนให้ดีกว่านี้ - ผู้ปกครองพอใจที่ได้รับเชิญจากโรงเรียนให้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนทั้ง การประชุมผู้ปกครอง และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในการที่	3. การสนับสนุนทางจิตวิทยาและการสนับสนุนทางสังคม - ผู้ปกครองพอใจที่ครูอาจารย์เอาใจใส่นักเรียนด้านการเรียนการสอน ให้ความรู้ สอนให้นักเรียนมีความขยัน ครูอาจารย์มีความเป็นกันเอง - ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาด - ผู้ปกครองต้องการให้โรงเรียนจัดหาทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวัน และจัดรถบริการรับส่งนักเรียน

ตาราง 29 (ต่อ)

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
โรงเรียนให้การต้อนรับและการอำนวยความสะดวก - การมอบรางวัลให้นักเรียน ทำให้ นักเรียนมีกำลังใจ เกิดความรู้สึกรอบอุ่น เหมือนอยู่กับบิดามารดา 4. รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อ โรงเรียน - ได้เข้าร่วมประชุมผู้ปกครอง ทุกครั้งเท่าที่ จะทำได้เมื่อได้รับเชิญเข้าร่วมประชุม - รับทราบผลการรายงานความก้าวหน้า ทางการเรียนและความประพฤติของ นักเรียน - สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น เข้าร่วมพิธีการการแสดงผลงาน ของนักเรียน	4. รูปแบบของปฏิสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อ โรงเรียน - ได้เข้าร่วมประชุมผู้ปกครองทุกครั้ง โรงเรียนมีหนังสือเชิญเข้าประชุม - รับทราบผลการรายงานความก้าวหน้า ทางการเรียน และรายงานความประพฤติ ของนักเรียน - สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น เข้าร่วมการแสดงผลผลิตของนักเรียน - มีผู้ปกครองบางคน อยากมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของโรงเรียนตามความสามารถ เท่าที่จะช่วยได้

ตาราง 30 ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ปกครองนักเรียน ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง

โรงเรียนขนาดใหญ่	โรงเรียนขนาดกลาง
1. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม - ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ที่มีทักษะความเชี่ยวชาญด้านกีฬา มาฝึกซ้อมกีฬาให้กับนักเรียนในโรงเรียน - ร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน เช่น ร่วมรณรงค์การต่อต้านโรคเอดส์ รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด รณรงค์สวมหมวกกันน็อก ร่วมปลูกป่าโครงการอีสานเขียว - ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมตามประเพณี กิจกรรมวันอนุรักษ์มรดกไทย	1. ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสิ่งแวดล้อม - ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการเดินทางไกล และค่ายพักแรมของลูกเสือ มาเป็นวิทยากรในโรงเรียน

ตาราง 31 ขั้นตอนการปฏิบัติงานสนามในโรงเรียน สตรีชัยภูมิ

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
1	23 ส.ค. 2539	พบผู้อำนวยการโรงเรียน	-	ได้รับความอนุเคราะห์ดี มาก
2	3 ก.ย. 2539	พบผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่าย วิชาการ	ทุกฉบับ	ได้รับความแนะนำดี
3	6 ก.ย. 2539	สังเกตการประชุมคณะ กรรมการวิชาการ	บส 1	ได้ข้อมูลจำนวนมาก
4	20 ก.ย. 2539	พบผู้ช่วยวิจัย - ประชุม วางแผน	ทุกฉบับ	ทุกคนให้ความร่วมมือดี มาก
5	23 ก.ย. 2539	สัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายธุรการ	บส 4	ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง : 1 คน
6	26 ก.ย. 2539	-สัมภาษณ์ครูอาจารย์ -สัมภาษณ์นักเรียน	บส 5 บส 6	ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง : 1 คน เรียบร้อย
7	27 ก.ย. 2539	สัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายธุรการ	บส 4	ได้ข้อมูลจำนวนมาก

ตาราง 31 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
8	1 ต.ค. 2539	-สังเกตสิ่งประดิษฐ์ -ศึกษาเอกสาร -สัมภาษณ์นักเรียน	บส 1 บส 3 บส 6	หาข้อมูลสภาพทาง กายภาพ ขอยืมเอกสารบางชุดไป ศึกษาเพิ่มเติม เรียบร้อย
9	29 ต.ค. 2539	สังเกตการประชุมคณะ กรรมการวิชาการ	บส 1	ได้ข้อมูลครบถ้วน
10	20 พ.ย. 2539	สังเกตการเรียนการสอน	บส 2	ผู้ช่วยวิจัยดำเนินงาน
11	22 พ.ย. 2539	-รวบรวมข้อมูลจากผู้ช่วย วิจัย -บันทึกภาพไว้เป็นที่ระลึก และขอขอบคุณคนที่ให้ ความร่วมมือ	ทุกฉบับ	ข้อมูลยังไม่ครบถ้วน

ตาราง 32 ขั้นตอนการปฏิบัติสนามในโรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
1	22 ส.ค. 2539	พบผู้อำนวยการโรงเรียน	-	ได้รับความแนะนำดีมาก
2	23 ส.ค. 2539	พบผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ	ทุกฉบับ	ได้รับความอนุเคราะห์ดีมาก
3	2 ก.ย. 2539	- สังเกตสิ่งประดิษฐ์ - ศึกษาเอกสาร	บส 1 บส 3	หาข้อมูลสภาพทางกายภาพ มีเอกสารหลักฐานจำนวนมากที่โรงเรียนให้ขอยืมมาศึกษาเพิ่มเติม
4	17 ก.ย. 2539	- ประชุมผู้ช่วยวิจัย - สัมภาษณ์ครูอาจารย์	ทุกฉบับ บส 5	ทุกคนยินดีให้ความร่วมมือ ใช้เวลานานเกินไป
5	25 ก.ย. 2539	- สัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ/วิชาการ - สัมภาษณ์นักเรียน	บส 4 บส 6	เรียบร้อย เรียบร้อย

ตาราง 32 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
6	3 ต.ค. 2539	-ร่วมประชุมในการ ประชุมครูอาจารย์ประจำ เดือน	บส 1	ได้ข้อมูลจำนวนมาก
		-พบผู้ช่วยวิจัย	บส 5	แก้ปัญหาเรื่องสัมพันธ ครูอาจารย์
7	28 ต.ค. 2539	-ร่วมประชุมในการประชุม คณะกรรมการวิชาการ	บส 1	เรียบร้อย
		-แจกแบบสอบถาม	บส 8, บส 9	ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการ
8	4 พ.ย. 2539	ร่วมประชุมในการประชุม และนิเทศภายในของฝ่าย วิชาการ	บส 1	เรียบร้อย
9	18 พ.ย. 2539	เก็บรวบรวมข้อมูลจาก ผู้ช่วยวิจัยและขอคุณ ทุกคนที่ให้ความร่วมมือ	ทุกฉบับ	ข้อมูลยังไม่ครบถ้วน ผู้ช่วยวิจัยจะรวบรวมส่ง ให้ทีหลัง

ตาราง 33 ขั้นตอนการปฏิบัติภาคสนามในโรงเรียนบ้านเขว้าวิทยายน

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
1	15 ส.ค. 2539	-พบผู้ช่วยผู้อำนวยการ วิชาการ -สังเกตสิ่งประดิษฐ์ -ศึกษาเอกสาร	ทุกฉบับ บส 1 บส 3	ได้รับความช่วยเหลือดี มากและแนะนำบุคลากร ที่จะช่วยเหลืองานวิจัย เรียบร้อย ขอยืมเอกสาร หลักฐาน มาศึกษาด้วย
2	6 ก.ย. 2539	พบผู้อำนวยการโรงเรียน	-	ได้รับความอนุเคราะห์ ดีมาก
3	18 ก.ย. 2539	พบผู้ช่วยวิจัย-ประชุม	ทุกฉบับ	ทุกคนยินดีให้ความ ร่วมมือ
4	20 ก.ย. 2539	ศึกษาและสังเกตสิ่ง ประดิษฐ์	บส 1	ได้ข้อมูลจำนวนมาก
5	25 ก.ย. 2539	-สัมภาษณ์ผู้ช่วย ผู้อำนวยการฝ่ายปกครอง -สัมภาษณ์ครูอาจารย์	บส 4 บส 5	ใช้เวลานาน ใช้เวลานาน
6	10 ต.ค. 2539	สังเกตการประชุมประจำ เดือน	บส 1	เรียบร้อย

ตาราง 33 (ต่อ)

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
7	11 พ.ย. 2539	-แจกแบบสอบถาม -สัมภาษณ์นักเรียน	บส 8, บส 9 บส 6	ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการ ได้ข้อมูลจำนวนมาก
8	12 พ.ย. 2539	สัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ	บส 4	ใช้เวลานาน
9	13 พ.ย. 2539	-สัมภาษณ์ครูอาจารย์ -บันทึกภาพ -เก็บรวบรวมข้อมูลและ ขอขอบคุณคนที่ช่วยเหลือ	บส 5 ทุกฉบับ	เรียบร้อย ข้อมูลยังไม่ครบถ้วน ผู้ช่วยวิจัยจะดำเนินการ ให้เรียบร้อย

ตาราง 34 ขั้นตอนการปฏิบัติงานภาคสนามในโรงเรียนคอนสวรรค์

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
1	16 ส.ค. 2539	พบผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายธุรการ	-	ได้รับความแนะนำและให้ ความอนุเคราะห์ดีมาก
2	4 ก.ย. 2539	-พบผู้ช่วยผู้อำนวยการ ฝ่ายปกครอง -สังเกตสภาพทั่วไปใน โรงเรียน	ทุกฉบับ บส 1	ได้รับความร่วมมือดี มากและช่วยเหลือใน การหาผู้ช่วยวิจัย
3	19 ก.ย. 2539	-ประชุมผู้ช่วยวิจัย -ศึกษาเอกสาร	ทุกฉบับ บส 3	ทุกคนให้ความร่วมมือ ดีมาก
4	24 ก.ย. 2539	-สัมภาษณ์ผู้อำนวยการ -สัมภาษณ์ครูอาจารย์ -สัมภาษณ์นักเรียน	บส 4 บส 5 บส 6	ใช้เวลามากกว่า 2 ชั่วโมง ต่อ 1 คน เรียบร้อย
5	14 ต.ค. 2539	-สัมภาษณ์ครูอาจารย์ -พบผู้ช่วยวิจัย	บส 5	เรียบร้อย

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ปฏิบัติ	เครื่องมือที่ใช้	ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ
6	28 ต.ค. 2539	-แจกแบบสอบถาม -บันทึกภาพบริเวณ โรงเรียน	บส8, บส 9	ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการ
7	21 พ.ย. 2539	-เก็บรวบรวมข้อมูล -ขอบคุณทุกคนที่ให้ความ ร่วมมือ	ทุกฉบับ	ผู้ช่วยวิจัยดำเนินการ

หมายเหตุ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา กำหนดรหัสเป็นสัญลักษณ์เฉพาะ ดังนี้

1. แบบบันทึกภาคสนาม

- ฉบับที่ 1 แบบสังเกตสิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ใช้รหัส บส 1
 ฉบับที่ 2 แบบบันทึกการสังเกตการเรียนการสอน ใช้รหัส บส 2
 ฉบับที่ 3 แบบบันทึกการศึกษาตรวจสอบเอกสาร หลักฐาน ใช้รหัส บส 3
 ฉบับที่ 4 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร ใช้รหัส บส 4
 ฉบับที่ 5 แบบสัมภาษณ์ครูอาจารย์ ใช้รหัส บส 5
 ฉบับที่ 6 แบบสัมภาษณ์นักเรียน ใช้รหัส บส 6
 ฉบับที่ 7 แบบสัมภาษณ์ปกครองนักเรียน ใช้รหัส บส 7

2. แบบสอบถาม

- ฉบับที่ 8 แบบสอบถามผู้บริหาร ใช้รหัส บส 8
 ฉบับที่ 9 แบบสอบถามครูอาจารย์ ใช้รหัส บส 9

ภาคผนวก ง

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	หมายเหตุ
1	นางจรรยา เกษโพทอง	- ประธานสภาวัฒนธรรม จ.ชัยภูมิ	อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนสตรีชัยภูมิ ระดับ 9
2	นายทองอินทร์ เพ็ญเขียว	- ผู้ตรวจราชการกรม สามัญศึกษา เขตการศึกษา 11	ระดับ 9
3	นายนพดล จิตตวัฒนานนท์	- ผู้อำนวยการโรงเรียน มัธยมศึกษา ด้านขุนทด อ.ด้านขุนทด จ.นครราชสีมา	ระดับ 8
4	นายเฉลิมศักดิ์ ศรีดี	- ผู้อำนวยการโรงเรียน สุรวิทยาคาร อ.เมือง จ.สุรินทร์	ระดับ 8

ภาคผนวก จ

รายนามผู้ช่วยวิจัย

รายนามผู้ช่วยวิจัย

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ระดับ	โรงเรียน
1	นางสุภา คาวชิรพิทักษ์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	7	สตรีชัยภูมิ
2	นายกิตติ ทองประณม	อาจารย์ 2	7	สตรีชัยภูมิ
3	นางศุภาวรรณ คงสตรี	อาจารย์ 2	7	สตรีชัยภูมิ
4	นางจินดาวรรณ วัชรภาสกร	อาจารย์ 2	7	สตรีชัยภูมิ
5	นายชนะ อาจสามารถ	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	7	เมืองพญาแลวิทยา
6	นางทรงพรรณศรี เลิศสุนทร	อาจารย์ 2	7	เมืองพญาแลวิทยา
7	นางวิมลทิศา มะลิกุล	อาจารย์ 2	7	เมืองพญาแลวิทยา
8	นางรัชนิกร ชีวะนานนท์	อาจารย์ 2	7	เมืองพญาแลวิทยา
9	นายปรีชา ชัยเนตร	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	7	บ้านเขว้าวิทยายน
10	นายพิชิต ตั้งใจ	อาจารย์ 2	7	บ้านเขว้าวิทยายน
11	นายธีรยง ปิยะปรีชาบุท	อาจารย์ 2	7	บ้านเขว้าวิทยายน
12	นายสมศักดิ์ เพ็ญจันทร์	ผู้ช่วยผู้อำนวยการ	7	คอนสวรรค์
13	นายดิเรก อภิชาติรัตนชัย	อาจารย์ 2	7	คอนสวรรค์
14	นางเสาวภา ต่อชีพ	อาจารย์ 2	7	คอนสวรรค์

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ - นามสกุล	นางสาวสุพรรณิ สมานญาติ
วัน/เดือน/ปีเกิด	6 มีนาคม 2492
สถานที่เกิด	ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	91/4 ซอยสาธิตโลหะการ รามอินทรา 42 ถนนรามอินทรา เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10230
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนนอภวิทยาคม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2504	มัธยมปีที่ 3 จากโรงเรียนนารีนรัตน์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
พ.ศ. 2507	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนสตรีชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ
พ.ศ. 2509	มัธยมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ (ปัจจุบันคือ โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล)
พ.ศ. 2513	การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) วิชาเอกคณิตศาสตร์ วิชาโทภาษาอังกฤษ จากวิทยาลัยวิชาการศึกษาบางแสน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยบูรพา)
พ.ศ. 2523	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศส.ม.) การสอนคณิตศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน
พ.ศ. 2540	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) การบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประวัติการรับราชการ

พ.ศ. 2513

เริ่มรับราชการครั้งแรกในตำแหน่งครูตรี

โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ

พ.ศ. 2528

ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล อำเภอเมือง
จังหวัดชัยภูมิ

พ.ศ. 2539

ผู้อำนวยการโรงเรียนอุทกวิทยาคม อำเภอพนัสนิคม
จังหวัดชลบุรี

การศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา :

ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชัยภูมิ

บทคัดย่อ

ของ

สุพรรณิ สมานญาติ

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา

มีนาคม 2540

การศึกษาวิจัยนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบและภาพรวมของวัฒนธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ ในจังหวัดชัยภูมิ ในการศึกษาผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตการตรวจสอบเอกสาร การสัมภาษณ์และการสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในโรงเรียนอัน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 19 คน ครูอาจารย์ 177 คน นักเรียน 227 คน และผู้ปกครอง 227 คน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของข้อมูล ได้แก่ การหาค่าร้อยละ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย การสรุปด้วยวิธีอนุมาน และการพรรณนาถึงคุณลักษณะของวัฒนธรรมโรงเรียนที่พบจากการวิจัย

การศึกษาวัฒนธรรมในโรงเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ผสมผสานแนวคิดในการศึกษาวัฒนธรรมของชายัน ของแบร์ คาลต์เวลล์ และมิลลิแกน และขอบเชอร์จิโอวานนี โดยกำหนดวัฒนธรรมเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออก ระดับที่ 2 ได้แก่ ค่านิยม และระดับที่ 3 ได้แก่ คติฐานในระหว่างแต่ละช่วงของระดับวัฒนธรรมต่างมีปฏิสัมพันธ์กัน และในระดับสิ่งประดิษฐ์ พฤติกรรมที่แสดงออก และค่านิยมต่างมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนด้วย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมระดับที่ 1 สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมที่แสดงออกพบว่า ในโรงเรียนมัธยมทั้งสองขนาดต่างมีสัญลักษณ์ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไปเหมือน ๆ กัน เพียงแต่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น ตราประจำโรงเรียน สี ธงประจำโรงเรียน สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นเอกสาร และข้อความโดยทั่วไปจะสอดคล้องกับแนวปฏิบัติหรือหลักการที่กำหนดจากกรมสามัญศึกษา เช่น ปรัชญาโรงเรียน เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร กฎระเบียบต่าง ๆ ในด้านประวัติโรงเรียน โรงเรียนขนาดใหญ่จะมีประวัติอันยาวนาน และมีสัญลักษณ์ที่แสดงถึงเกียรติยศชื่อเสียง เช่น โล่ ประกาศนียบัตร รางวัล มากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง จุดมุ่งหมาย ประวัติ และปรัชญาที่สำคัญของโรงเรียน เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยเฉพาะในโรงเรียนใหญ่ ในโรงเรียนขนาดกลางจะแสดงถึงจุดมุ่งหมายทางคุณธรรม และจริยธรรมอยู่บ้าง

2. วัฒนธรรมระดับที่ 2 ค่านิยม จากการวิจัยพบว่า ทั้งโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลางมีค่านิยมใกล้เคียงกันโดยพบว่า ในค่านิยมในโรงเรียนแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มค่านิยมด้านวิชาการ ประกอบด้วยค่านิยม มุ่งความเป็นเลิศทางวิชาการ มุ่งความมีเกียรติยศชื่อเสียง มุ่งมั่นในการสอน มุ่งใช้สื่อและยุทธวิธีในการสอน สรรหาใน

เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของโรงเรียน เชื่อมั่นในหลักสูตร มุ่งความสำเร็จของนักเรียน และมุ่งการชมเชยเมื่อนักเรียนตอบถูก-ให้อภัยเมื่อผิด และกลุ่มค่านิยมด้านการปฏิบัติงาน ประกอบด้วยค่านิยมมุ่งปฏิบัติตามระเบียบ มุ่งยึดเอกสารราชการ มุ่งมั่นพัฒนานักเรียน มุ่งอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มุ่งการทำงานแบบร่วมมือ มุ่งความเป็นประชาธิปไตย มุ่งการยกย่องชมเชย เชื่อมั่นในผู้บริหารและเชื่อฟังผู้นำ

3. วัฒนธรรมระดับที่ 3 คติฐาน ผลการวิจัยพบว่า คติฐานของโรงเรียนทั้งสอง ขนาดไม่แตกต่างกันมากนัก กล่าวคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนจะเชื่อมั่นเสมอว่า โรงเรียนเป็นแหล่งวิชาการ ครูเป็นคนดี และมุ่งพัฒนาตนเองอยู่เสมอ การบริหารโรงเรียนต้องเป็นแบบระบบราชการ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำ และกำหนดแนวทางในทุกด้าน ครูอาจารย์มีความร่วมมือกัน และต้องเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ครูตั้งใจเอาใจใส่ดูแลนักเรียนทั้งในทางวิชาการ และส่วนตัว

วัฒนธรรมในแต่ละระดับต่างน่าจะมียุทธสัมพันธซึ่งกันและกัน กล่าวคือ สิ่งประดิษฐ์และพฤติกรรมอาจก่อให้เกิดค่านิยม และค่านิยมอาจส่งผลต่อสิ่งประดิษฐ์ และพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนได้ ในขณะเดียวกันค่านิยมอาจพัฒนาเป็นคติฐาน และคติฐานอาจส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมได้ อย่างไรก็ตามในงานวิจัยนี้มิได้มีวิธีการที่แน่ชัดที่แสดงถึงค่าปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวข้างต้น

STUDYING SCHOOL CULTURE IN SELECTED SECONDARY SCHOOLS :

CASE STUDIES IN CHANGWAT CHAIYAPHUM

AN ABSTRACT

BY

SUPANNEE SAMARNYAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Doctor of Education degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University

March 1997

The purposes of this study were to investigate factors and the profile of the secondary school culture, in both large and middle school sizes, in Changwat Chaiyaphum. The methodologies of the study were descriptive method, observations, document reviews, interviews, and questionnaires. Samples were 19 school administrators, 177 teachers, 227 students, and 227 student guardians. Percentages, mean different statistical test, and inference were applied in analyzing and synthesizing data.

The beliefs of Schein, Beare, Caldwell, Millikan and Sergiovanni were integrated and applied as the theoretical frame for the study. According to this frame, school culture was divided into three levels : artifacts and creations, values, and assumptions. The interactions between each two levels as well as interactions among artifacts and creations, values, and school environments must be exist. Findings of the study were as followed :

1. The first level culture, artifacts and creations, of both school sizes were similar. Each school had its own emblem and mission. Large size schools had accumulated more honors and rewards than middle size schools. Every school objected their concentration on academic achievement especially in the large size schools. Student moral played little role and only in middle size schools.

2. Values, the second level culture, of both school sizes were also similar. There were two types of values, academic and job performance. The academic type of values comprised of academic orientation, honorable orientation, teaching commitment, instructional aids utilization, strongly believe in aims of schools, strongly believe in school curriculum, student achievement orientation, and rewarding and forgiving orientation. The performance type of values are rules and regulations orientation, documentary orientation, developing student qualifications, arts and cultural

conservation, collaborative orientation, democratic orientation, job commitment and obedient.

3. The third level culture, assumptions of both school sizes were also not much different. Underlying assumptions found were 1) secondary schools were academic oriented places, 2) teachers were good and kept on upgrading their academic capability, 3) schools had bureaucratic administration, 4) school administrators were both leaders and policy makers for all school tasks, and 5) teachers were collaborative followers and students' academic and nonacademic consultants.

The interactions between cultural levels were doubtful. Poor examination methodology was applied in this study.